

ಕನಕದಾಸ ವಿರಚಿತ
ನಟಜರಿತ್ತೆ

ಸಂ : ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ

ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ
ಸಮ್ಮೇಳನ
ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ

ಕನಕದಾಸ ವಿರಚಿತ
ನಳಚರಿತ್ರೆ

ಸಂ: ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ
ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜಿ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

NALACHARITHRE: A Kannada Classic by Sree Kanakadasa,
Edited by **D. Javare Gowda**, Published by **Manu Baligar**, Director,
Department of Kannada and Culture, Kannada Bhavana, J.C.Road,
Bengaluru - 560 002.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮುದ್ರಿತ ವರ್ಷ : ೨೦೧೧

ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦

ಪುಟಗಳು : xl + ೧೩೨

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೪೫-೦೦

ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಕೆ. ಚಂದ್ರನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ

ಮುದ್ರಕರು :

ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್

ನಂ. ೬೯, ಸುಬೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೨೪

ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ
ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೦೧

ಸಿಎಂ/ಪಿಎಸ್/೨೬/೧೧

ಶುಭ ಸಂದೇಶ

ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂಭ್ರಮಾಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಏಕೀಕರಣಗೊಂಡು ಶಿಶಿನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿ ಸ್ಮರಣೀಯಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಮಹದಾಶಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ “ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ” ವನ್ನು ಇದೇ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅಂಗವಾಗಿ ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗಿರುವ ಪ್ರಗತಿಯ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಜನಶೀಲ ಮತ್ತು ಸೃಜನೇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ೧೦೦ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಹಂಬಲ ನಮ್ಮದು.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಕೃತಿರತ್ನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶಿವರಾಜ್ ಎ.ಎ.ಎ.ಎ.ಎ.ಎ.

(ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ)

ದಿನಾಂಕ ೨೪.೦೧.೨೦೧೧

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ,
ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಜವಳಿ ಸಚಿವರು

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಚೆನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಬಂಧ, ವಿಮರ್ಶೆ, ನಾಟಕ, ಕವನ ಸಂಕಲನ- ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕೆಲವು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಈ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಹೃದಯ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಭಾವಿ ಪೀಳಿಗೆಯವರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೮.೦೧.೨೦೧೧

(ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ)

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಯ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸುಯೋಗ ನನ್ನದಾಯಿತು.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಗಳಲ್ಲಿರಿಸಲು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೂ ಇಲಾಖೆಯನ್ನೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರವಾಗಿಯೇ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದದ್ದು ಸುದೈವದ ಸಂಗತಿ. ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಮಿತಿಯು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಕಾರ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮನು ಬಳಿಗಾರ್ ಅವರು ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಂಗಳ ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ಹರಡುವ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪೂರ್ಣಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಲೆ !

ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ

ದಿನಾಂಕ ೧೬.೧೨.೨೦೧೦

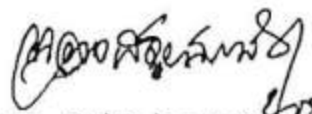
ಹೊನ್ನುಡಿ

ನಾಡಿನ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನದ ಪರಿವಾಣವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐದನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ದೀರ್ಘವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆ ಚೆಲುವ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಪಂಪ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಶರಣರು, ದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಅದರ ಸಮೃದ್ಧತೆಗೆ ಏಳು ಜ್ಞಾನಪೀಠಗಳ ಗರಿಮೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಏಕೀಕರಣಗೊಂಡು ಶಿಶಿನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾದಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕವೂ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಘಟನೆ.

ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂಭ್ರಮಾಚರಣೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗಿರುವ ಪ್ರಗತಿಯ ಆತ್ಮವಲೋಕನದ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಜನಶೀಲ ಹಾಗೂ ಸೃಜನೇತರ ಪ್ರಕಾರದ ೧೦೧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು, ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕೃತಿಗಳ ಸದುಪಯೋಗ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

(ಐ.ಎಂ. ವಿಠಲಮೂರ್ತಿ)
ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಗಳು
ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ

ಎರಡು ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ 'ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ಅಂಗವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸದಾಶಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಲು ಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್‌ರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಹೆಸರಾಂತ ಸಾಹಿತಿ / ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಈ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರು ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುದಾರರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಓದುಗರು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೭.೦೧.೨೦೧೧

(ರಮೇಶ್ ಬಿ.ರುಳಕಿ)

ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ 'ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಈ ಮೂರೂ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ನೇಮಿಸಿರುವ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇಲಾಖೆಯು ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್‌ರವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾದ ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ, ಡಾ. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಡಾ. ಎಂ.ಎಂ.ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಡಾ. ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ, ಡಾ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪಗೌಡ, ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ, ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ, ಡಾ. ಪಿ.ಎಸ್. ಶಂಕರ್, ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್, ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಇವರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗೂ, ಹಕ್ಕುದಾರರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕರಡಚ್ಚು ತಿದ್ದಿದವರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಸದರಿ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಶಂಕರಪ್ಪ, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, (ಸು.ಕ.), ಶ್ರೀಮತಿ ವೈ.ಎಸ್.ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು. ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಿರಿಯಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರಾದ

ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದೊರಕದೇ ಇದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ. ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವಾಹಿನಿಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರದಾಸೋಹ ನಡೆಸುವ ಆಶಯ ನಮ್ಮದು. ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಮನು ಬುಲಗಾಲ್

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ದಿನಾಂಕ ೧೧.೦೧.೨೦೧೧

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್

ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ|| ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ

ಡಾ|| ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ

ಡಾ|| ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ

ಡಾ|| ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ

ಡಾ|| ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ

ಡಾ|| ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಡಾ|| ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

ಡಾ|| ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೌಡ

ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್

ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ಶಂಕರ್

ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಶ್ರೀ ಮನು ಬಳಿಗಾರ್, ಕ.ಆ.ಸೇ.

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಪೀಠಿಕೆ

೧

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ:

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅದು ಸರ್ವ ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತೀಯ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಭಾರತೀಯತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸುವ ಬೆಳೆಸುವ ಮಾನಸಿಕ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಸಾವಿತ್ತೀ ಕಥೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇದರಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕಥೆ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಅದು ತವರುನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೊರಗಿನ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ೧೮೧೯ ರಿಂದಲೂ ಅದು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಅನೇಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕಥೆಯಾಗುಳಿದಿದೆ.¹ ಬಲೆ ಬಲೆಯಲ್ಲದ ಜಾಟಿಲ್ಯರಹಿತವಾದ ಸರಳ ಸುಲಭವಾದ ಶೈಲಿ ಕಥಾತಂತ್ರ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಸಿದ್ಧಿ ಪಾತ್ರರಚನೆಗಳು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಹೃದಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಂತು ಅದು ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹರಿಕಥೆ ಪಾರಾಯಣ

¹ ಎನ್. ಎಂ. ಪೆಂಜೆರ್ ಅವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ The Ocean of Stories ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಪುಟದ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಫ್ರೆಂಚ್, ಜರ್ಮನ್, ಇಟಾಲಿಯನ್, ಜೆಕ್, ಪೋಲಿಷ್, ರಷ್ಯನ್, ಗ್ರೀಕ್, ಹಂಗೇರಿಯನ್ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಗಳ ಹೆಸರಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:

i) Nalus, a sanskrit poem from the Mahabharata: Edited with Latin translation and notes, by F. Bopp, 1819. ii) The Story of Nala and Damayanthi: Translated into English Prose by Pandit Jagannatha, St. Louis 1881. iii) Nala Damayanti: A Drama in five Acts and in prose and verse-Scottish Branch Press Negapatam, 1894.

ನಾಟಕಗಳ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದು, ಇಂದಿಗೂ ಮನೆ ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಮನ ಮನದ ಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ.

ಇಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಚಿರಜಾಜ್ವಲಮಾನವಾದ ಮಹಿಮಾಸ್ವದ ವಾದ ಗುರುಕೃತಿ ಯಾವ ಸುಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ಎಂಥ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕವಿಕುಲ ಗುರುವಿನ ಪ್ರತಿಭಾಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿತೋ, ಲೇಖನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕೇವಲ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾನಸಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಿತೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭರತಖಂಡ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಜಗತ್ತಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ 'ಕುಟಿತೋದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್' ಎಂಬ ಸತ್ಯವಚನಕ್ಕೆ ಪಂಚತಂತ್ರ ಹಿತೋಪದೇಶ ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳು ಜೀವಂತ ನಿರರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ, ತತ್ಪೋಷದೇಶಕ್ಕೆ, ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೆ, ಜನಜೀವನ ನಿರೂಪಣೆಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪೋಷಣೆಗೆ ಕಥಾತಂತ್ರ ಪ್ರಬಲ ವಾಹಕವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು, ನಾಡಿನ ಸರ್ವಂಕಷವಾದ ಲೌಕಿಕಾಮುಷ್ಠಿಕವಾದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕ ಸಾಧನವಾಗಿರಬೇಕು. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ತ್ರಿಪಿಟಕಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜೈನಾಗಮಗಳಿಗೆ ಕಥೆಗಳು ಪಾಮರ ಪ್ರಣೀತವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಜಾನಪದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಫಲಗಳಾದ ಈ ಕಥೆಗಳನ್ನು ವೈದಿಕರೂ ಬೌದ್ಧರೂ ಜೈನರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಾಧನೆಗಾಗಿ ತಮಗೆ ತೋರಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯವಾದ ಕಥೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ.

ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯಪರ್ವ ಇಂಥ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳ ಗಣಿ. ವನವಾಸದ ಕ್ಷೇಶ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಚಿತ್ತಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನಡಗಿಸಿ ಶಮದಮೆಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮುನಿಗಳು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಸತತವಾಗಿ ಕಥಾಪೀಯೂಷವನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಾದರೂ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುವು, ಬಹುಶಃ ದ್ವಾಪರಯುಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕೃತ ತ್ರೇತಾಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದ ಮಹಾಮಹಿಮರ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತಾದುವು ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ರಾಮನ ಕಥೆ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಕಥೆಗಿಂತ ಹಿಂದಿನದೆನ್ನುವ ವಿಷಯ ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ವರ್ಣನಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಳನ ಕಥೆ ಮೊದಲೇ ಬರುವುದರಿಂದ, ಆ ಕಥೆಯ ಸಹಜ ಸರಳತೆಯಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ವನವಾಸ

ಪ್ರಕರಣದ¹ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಅದು ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತ ಪುರಾತನವಾದದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅರ್ಜುನ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರ, ಉಳಿದ ಪಾಂಡವರು ಕಾಮ್ಯಕವನದಲ್ಲಿರುತ್ತ, ತಮಗೊದಗಿದ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ಅರ್ಜುನವಿಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೃಹದಶ್ವನೇಂಬ ಋಷಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ "ಹಿಂದೆ ನಳನೇಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದ. ಅವನು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟ, ಅವನನ್ನು ಪುಷ್ಕರನೇಂಬ ವನು ಮೋಸದಿಂದ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಲು ಅವನೂ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದ. ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ವೀರ ಸೋದರರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆ ; ಅವನಿಗೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಶೋಕಿಸಬೇಡ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.² ಈ ಕಥೆ ಸುಕ್ತಂಕರ್ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರಲಾರದು. ಕಥೆಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ, ರಚನೆಯ ಅಕ್ಷಿಪ್ತತೆ, ಮತ್ತು ತಂತ್ರದ ಸರಳತೆಯಿಂದಾಗಿ, ಇದು ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಈ ಕಥೆ ಸೋಮದೇವನ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿ (೧೦೬೩) ಮೈ ದೋರಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ನಿಕಟ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದು³ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇದನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನಗ್ರಂಥ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಮ್ಯವೈಷಮ್ಯಗಳಿವೆ.⁴ ಬಹುಶಃ ಈ ಕಥೆಯ ಎರಡು ಪಾಠಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಈ ಸಾಮ್ಯವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಟಾನಿ ಎಂಬ

¹ ಇಲ್ಲಿ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರು ಇಬ್ಬರೇ; ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂವರು; ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರು ಮಂದಿ, ಜೊತೆಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಧೌಮ್ಯ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಲೀ ಪಾಂಡವರಾಗಲೀ ಅನುಭವಿಸಿದಂಥ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು, ಅಪಾರವಾದುವು, ಜಟಿಲವಾದುವು. ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ವನವಾಸಾವಧಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ವಸವಾಸಾವಧಿಗಿಂತ ದೀರ್ಘವಾದುದು.

² ವಚನ ಭಾರತ. ಪುಟ 129

³ A.B. Keith, A History of Sanskrit Literature (ಪುಟ 288)

⁴ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳನ ಕಥೆಯನ್ನು ಎ. ಆರ್. ಕೃ. ಅವರು ಕಥಾಮೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಂಗ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರವನ್ನು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಷಾಂತರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅವಶ್ಯಕವಾದೆಡೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದ ಪೆಂಜೆರ್ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಇತಿಹಾಸಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನದೆಂದೂ, ಅದು ವೇದಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.¹ ಭಾಷೆಯ ಶೈಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ದ್ಯೂತ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ² ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಪಡೆದಿದೆ. ಅದು ಕೆಟ್ಟ ಜಾಳಿಯೆಂದು ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿವೇಕಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ನಳನ ಕಥೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಷ್ಟಸಂಕಟಗಳು ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ಮೈದೋರಿ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯೆಲ್ಲ ಹರಡಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

¹ There is however, ample evidence in the tale itself to show that it dates back long before the Epic period, and can be assigned, with but little doubt, to vedic days.

There are several points to be noticed in assigning it to a much earlier period than that of the work in which it appears. It forms no part of the main plot of the Mahabharata and is inserted in exactly the same way as the Rgveda stories (e.g. Urvasi and Pururavas) are introduced by Somadeva. The language and textual forms agree much more with those employed in the Veda than in the Epics. But perhaps the most important point is that all the gods mentioned are Vedic : Indra, Agni, Varuna and Yama. There is no mention of Siva or Visnu. In most cases, these post-Vedic deities would have been added in addition. But in the case of such a popular story as Nala the transforming hand of the editor has been with-held.

Somadeva, however, being a poet at a court where saiva Hinduism was at its height, felt constrained to introduce the chief deity of his work and so the love of Nala and Damayanthi is said to be greater than that of Siva and Parvathi (275-276)

² ದ್ಯೂತವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ, ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದ ಜೂಜುಗಾರನೊಬ್ಬನ ಗೋಳಾಟ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿದಾರುಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ: Vedic Reader, ಪುಟ 186 - 195.

ನಳನ ಕಥೆ ವೇದದಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿತು. ಶಾತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾತಿ ಪಡೆದಿರುವ ನಳನ ಹೆಸರಿಂದ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಷಧರು ಆರೈತರ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಅನೇಕ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ನಳ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.¹ ಉದಯನನಂತೆ ಅವನ ಹೆಸರೂ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನೆಮಾತಾಗಿರಬೇಕು. ಅವನ ದೋಷರಹಿತವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ, ವಿವಾಹವೈಭವ, ದ್ರೂತಲಂಪಟತ್ವ, ಸತಿಯಿಂದಗಲಿ ಅಲೆದಲೆದು ಪಟ್ಟ ಪಾಡು, ಪುನರ್ಮಿಲನ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಜನತೆಯ ಸ್ತುತಿ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲಸಿರಬೇಕು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ, ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರಿಯುವಾಗ, ಸುಯೋಜಿತವಾಗಿ ಸುಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರಬೇಕು. ಕಾಶಕದಲ್ಲಿ ಕುರು-ಪಾಂಚಾಲರ ವಿಷಯ ಬರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಕೃಷ್ಣ ಪಾಂಡವರ ಹೆಸರೇ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಳನ² ಹೆಸರು ಪಾಂಡವರ ಹೆಸರಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

೨

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಾರತ ಋಣಿ:

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಜಾನಪದ ಕಥೆಯಾಗಿ ಉಗಮ ಗೊಂಡು, ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ತೇಲುತ್ತ, ಕುರುಪಾಂಡವರ ಕಥೆ 'ಜಯ' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಅಂಕುರಿಸಿ, ಭಾರತವಾಗಿ, ಮಹಾಭಾರತವಾಗಿ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡದ ಆಸ್ಟ್ರಿಕ್ ಆರ್ಯ ದ್ರಾವಿಡ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳ ಮತ ಪದ್ಧತಿ ಮತಿಸಂಪ್ರದಾಯ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ

¹ And lastly the Nishadhas are once alluded to in the name of their King Nala-Naishadha (or as he is here called Naishida)-*The History of Indian Literature* by Weber, page 132

² ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ರಘುನಿಲೀಪರಿಗಿಂತಹಿಂದೆ ನಳ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೊರೆ ಇದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ- *Indian Wisdom* by Monier Williams, page 344.

ಹೊತ್ತಿಗೆ, ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧ 'ಜಯ' ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಲಾಕ್ಷಾಗೃಹದಹನ, ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗ, ಅಕ್ಷಕ್ರೀಡೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆ, ವನವಾಸ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಆ ಮೊದಲೇ ನಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಸರಳವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುವುದೊಂದೇ ಭಾರತಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. 'ಜಯ' ಕಾವ್ಯ ವಿಕಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗಿ, ಅದರ ಸೀಮಾರೇಖೆಗಳು ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ, ಸ್ಥಾನಾಂತರವಾಗ ದಂತೆ ಅವಿಚಲವಾಗಿ ಖಚಿತಗೊಂಡಿದ್ದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಯ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲ್ಲದ್ದು ಬೆಳೆಯಿತಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮಹಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಘಟನೆಗಳ ನಿಕಟಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಮೇಲಣ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾಧುತ್ವ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲೆಳಸಿ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಐವರು ನೆರಳು¹ ಮಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಐವರೂ ಪಂಚ ಪಾಂಡವರನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಬ್ಬರೂ ಯಮ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರರ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ದಾಯಾದಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ದುರ್ಮೋಧನ ಪುಷ್ಕರನನ್ನೂ, ಶಕುನಿ ವಿಧಿರೂಪದ ಕಲಿಪುರುಷನನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನಂತರ ಪುಷ್ಕರ ದಮಯಂತಿ ಯನ್ನೊಡ್ಡುವಂತೆ ನಳನನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಧರ್ಮರಾಯನಂತೆ ಇವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪಣವೊಡ್ಡುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ರೌಪದಿ ದ್ರೌಪದೇಯರನ್ನು ದ್ರುಪದರಾಜ ನಗರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದಂತೆ, ದಮಯಂತಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಳದಮಯಂತಿಯರ ವನವಾಸಾವಧಿ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳು ರೂಪಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದುವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ನಳನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದು, ನಿದ್ರಾ ಮುದ್ರಿತಳಾಗಿದ್ದ ಸತಿಯ

¹ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಪ್ರಕಾರ ಆರು ಮಂದಿ ನಳರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ : ನಳ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವರುಣ, ವಾಯು.

ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲರ್ಧವನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯೇ ನಳ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದು, ವನ್ಯಮೃಗಗಳ, ವ್ಯಾಧರ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಾಗ್ನಿಗಳ ಕಾಟ-ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಭಾರತ ಕಾಲದ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂಥವಾಗಿವೆ. ಅಜಗರನೆಂಬ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತ ಸರ್ಪ ಭೀಮನನ್ನು ಕಾಡಿದರೆ, ಕಾರ್ಕೋಟನೆಂಬ ಶಾಪರೂಪದ ಸರ್ಪ ನಳನನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ವರವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸುತ್ತದೆ. ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಣ್ಯಾಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಕೋಟಕನ ಪ್ರಕರಣ ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾಂಡವವನದಹನ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಸೇನನ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕೌರವ ಪಾಂಡವರು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕರಾರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಂಡವರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವನವಾಸ ಮತ್ತು ಒಂದು ವರ್ಷ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕೌರವರು ಕಂಡುಹಿಡಿದದ್ದಾದರೆ ಅವರು ಮತ್ತೊಂದು ಸರದಿ ವನವಾಸ ಅಜ್ಞಾತವಾಸಗಳ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿಯಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇಶತ್ಯಾಗವೊಂದೇ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ದ್ಯೂತಕ್ರೀಡೆಯ ಪ್ರಧಾನ ನಿಯಮವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಪರಿಸರಣ ಮತ್ತು ಘಟನಾಪರಂಪರೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ನಳ ದಮಯಂತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ದೂರಾಂತರದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವೊದಗುತ್ತದೆ. ದ್ರೌಪದಿ ವೇಷಾಂತರ ದಿಂದ ವಿರಾಟನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ, ದಮಯಂತಿ ಕೇವಲ ನಾಮಾಂತರದಿಂದ ಸೈರಂಧ್ರಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಗುರುತು ಸಿಗದ ಹೇಯವಾದ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯಿಂದ, ಬಾಹುಕನಾಮಾಂತರದಿಂದ ನಳ ಋತುಪರ್ಣ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ಸ್ಯ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಭೀಮನಕುಲರಂತೆ ನಳ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಅಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದನಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ನಳ ಋತುಪರ್ಣನಿಂದ ಅಕ್ಷಹೃದಯವನ್ನು ಕಲಿತರೆ ಧರ್ಮರಾಯ ಬೃಹದಶ್ವ ಮುನಿಯಿಂದ ಆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ದುರ್ಮೋಧನ ನಾನಾ ಉಪಾಯಂತರಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದರೆ, ಅಳಿಯ ಮತ್ತು ಮಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಭೀಮಸೇನ ರಾಜದೂತರನ್ನಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಪುನಸ್ಸ್ವಯಂವರದ ನೆಪದಿಂದ ನಳ ದಮಯಂತಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಗೋಗ್ರಹಣ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಪಾಂಡವರು ಕೌರವರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಪುನಸ್ಸ್ವಯಂವರ ಪದ್ಧತಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಳ ಪಾಂಡವರಂತೆ ಯುದ್ಧ ಹೂಡದೆ, ಮರುಜೂಜು ಹೂಡಿ

ಪುಷ್ಕರನನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾಲಾಯನಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.¹ ಈ ನಾಲಾಯನಿಯೇ ದಮಯಂತಿ ಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ.² ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯದೇ ಮೇಲುಗೈಯಾದರೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮೆರೆತವೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದೆ.

ಕಥೆಯ ಚೌಕಟ್ಟು, ಘಟನಾ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಳಚರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಸುಸಂಬಂಧವೂ ಸಹಜಸುಂದರವೂ ಸುಸಾರ್ಥಕವೂ ಆದ ಪರಸ್ಪರ ಸಾದೃಶ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಡಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾದೃಶ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾಮ್ಯ ಕೇವಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿರದೆ, ಹೊಕ್ಕುಳ ಬಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ಬೀಜವೃಕ್ಷದ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯಾವುದು ಹೊಕ್ಕುಳು, ಯಾವುದು ಬೀಜ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಳ ಮತ್ತು ದಮಯಂತಿಯರ ಕಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ಅನಂತರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.³ ಈ ಎರಡು ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಗಾಢ ಸಾಮ್ಯವೇ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸ್ವೀಕಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡುವ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿರಲಾರರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವೆರಡರ ನಿಕಟಬಾಂಧವ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಸಕು ಮಸಕಾಗಿ ತಲೆದೋರಿ, ಈ ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಪರಂತು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಉಪಷ್ಟಂಭಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಭಾರತ ಮೂರು ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದೂ,

¹ ಪುರಾಣನಾಮ ಚೂಡಾಮಣಿ (ಪುಟ 361-362)

² ನಲನ ಹೆಂಡತಿ ನಾಲಾಯನಿಯಾಗಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಊಹೆ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಟಿ. ಪಾಂಡುರಂಗಿಯವರು ಮುಖತಃ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

³ Aurobindo thinks that stories like that of Nala and Damayanti were early narrative poems of the younger Vyasa which were subsequently incorporated into his masterpiece-*A New History of Sanskrit Literature* by Krishna Chaitanya, page 102

ಮೂರನೆಯ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪಾಂಡವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಲಭಿಸಿತೆಂದೂ ಸಿ. ಲಾಸೆನ್ ಎಂಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಮೂಲತಃ ಕೌರವರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೊಗಳುವ ವೀರಗಾಥೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದೂ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಕೌರವರನ್ನು ದುರ್ಜನರೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವೆಂದೂ, ಕೌರವರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಬರುವ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ, ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಬರುವ ಭಾಗಗಳು ಅರ್ವಾಚೀನವೆಂದೂ ಅಡಾಲ್ಫ್ ಹಾಜಮನ್ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುರುಪಾಂಚಾಲರ ವೀರಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಕಲಿಸಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಒಂದು ವೀರಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದೂ, ಪಾಂಡವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಪಾರಮ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೂತುಕೊಂಡುವೆಂದೂ ಮೆಕ್ಡನಲ್ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೋಡರ್, ಹಾಪ್‌ಕಿನ್ಸ್, ವಿಂಟರ್‌ನಿಟ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಇದೇ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಾದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಲಾಂಗೂಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನೆ ಇರಲಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಕಾಠಕದಲ್ಲಿ ಕುರು ಪಾಂಚಾಲರ ಯುದ್ಧ ವಿಷಯವೂ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಚಿತ್ರವೀರರ ಹೆಸರುಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಸ್ತಾವವೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾಂಡವರು ಅನಾವಧೇಯವಾದ ಪಂಗಡವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾಠಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆತನಂತರ, ಬಹುಶಃ ಅವನ ನಿಕಟವರ್ತಿಗಳಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಥಮಾವತಾರವಾದ 'ಜಯ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುರು ಪಾಂಚಾಲರ ಯುದ್ಧವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆತ ಮೇಲೆಯೂ, ಪಾಂಚಾಲರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ದ್ರೋಣದ್ವಪದರ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವ ದ್ರೌಪದಿಯರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮಹಾಭಾರತದ ಉಳಿದೆಲ್ಲ

¹ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಟಿ. ಪಾಂಡುರಂಗಿಯವರ 'ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ' (ಕರ್ಮವೀರ, ದೀಪಾವಳಿ ಸಂಚಿಕೆ 1961) ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನೂ, ಸುಕ್ತಂಕರ್ ಅವರ On the Meaning of the Mahabharata ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಘಟನೆಗಳ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನನೇ ಕೊನೆಯತನಕ ಪಾಂಡವರ ಕಡೆಯ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾಗುಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಕುರುಪಾಂಡವರ ಕಥೆಯಂತೆ ತೋರಿದರೂ, ಅದು ಹಿಂದೂಮೈ ಪಾಂಚಾಲರ ಕಥೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಆಯ್ದುಕೊಡಬಹುದು. ಕುರು ಪಾಂಚಾಲರ ಕಥೆ ಕುರು-ಪಾಂಡವರ ಕಥೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವಾಗ ಮಹಾಭಾರತ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ನಳನ ಕಥೆಯಿಂದ ಪೋಷಣೆಗೊಂಡು, ಅದರ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

೨

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಸಂದೇಶ:

ಆರ್ಯೇತರ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಜರಾಣಿಯರ ಪ್ರೇಮಕಥೆ ಕಾಲದೇಶ ಮತಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವ ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿದ್ದು, ಮಹಾಭಾರತದಂಥ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಂಯೂ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನವೂ, ಚಿರಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವೂ, ಸರಳಸುಂದರವೂ ಆದ ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನ ಯಾವ ಶೌನಕ ಸೌತಿಗಳ ಕೈವಾಡಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗದೆ, ಕಾಲ ರಾಯನ ಧಾಳಿಯಿಂದ ಜರ್ಝರಿತವಾಗದೆ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೊರೆಯದೆ ಪ್ರೇಮನಿಷ್ಠೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಸಹನೆ ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಮೊದಲಾದ ಮಹೋಜ್ವಲ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ, ನೈತಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಉದ್ದೋಷಿಸುತ್ತಾ ನಿತ್ಯನೂತನವಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲ ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಂಸೆಗಳ ಪ್ರಣಯದೌತ್ಯ, ಸುರಸುಂದರಿಯಾದ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಂದ್ರಾದ್ಯರ ಅಪೇಕ್ಷೆ, ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಳನೃಪನ ಕನಿಕರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಮಡದಿಯ ವಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಹರಿದುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋದ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಸರ್ಪದಂಶನದಿಂದ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯನ್ನು ತಾಳಿದ ಅವನ ದಾರುಣಾವಸ್ಥೆ, ನಾರಕೀಯ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರೇಮೋನ್ನತಿ,

ದಮಯಂತಿಯ ಪುನಸ್ಸಯಂವರಕ್ಕೆಂದು ಋತುಪರ್ಣನನ್ನು ವಾಯುವೇಗದಲ್ಲಿ ಕುಂಡಿನೀಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದ ಬಾಹುಕನ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯ ಯಕ್ಷಿಣೀ ಶಕ್ತಿ- ಈ ಒಂದೊಂದು ಘಟನೆಯೂ ವಾಚಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವಂಥವು.

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರೇಮಕಥೆ: ನಳನ ಪ್ರೇಮೋತ್ಕರ್ಷ ವರ್ಣನೆ ಅದರ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರದೆ, ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರೇಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯೇ ಅದರ ಸರ್ವಧ್ಯೇಯವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೇಮದ ಮಾರ್ಗ ಸುಗಮವಾದುದ್ದಲ್ಲ. ತುಂಬ ಕಡಿದಾದದ್ದು, ಕಂಟಕಮಯವಾದದ್ದು, ಸಂಕಟ ಕ್ಲೇಶಗಳ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದಾಗಲೇ ಅದರ ಮಹತ್ವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂಬೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಇದು ಪ್ರೇಮಕಥೆಯಾದರೂ ಶೃಂಗಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾವ್ಯವಲ್ಲ. ನಳದಮಯಂತಿಯರಂಥ ಶುಚಿಭೂತರಾದ ದಂಪತಿಗಳೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರೇಮವೇ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ಷಾಕವಚವಾಗಿ ಅವರನ್ನುದ್ದರಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಅಮರ ಸಂದೇಶ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಅಂತ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಸತಿಪತಿಯರ ಪ್ರೇಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಆಸುರೀ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಿ, ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿಸಿ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂದೋ ನಡೆದ ಆ ಪ್ರೇಮಕಥೆ ಇಂದಿಗೂ ಮರ್ತ್ಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅಮರ್ತ್ಯತ್ವಕ್ಕೆರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸೌಂದರ್ಯ ಶುಚಿತ್ವಗಳು ಸೇರಿದೆಡೆ ದೇವತ್ವ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಳ ಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯೂ ಅಮರ್ತ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಶೀಲ ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ. ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಅಸೂಯೆಪಡುವಂಥ ರೂಪ ವೈಭವ ಅವನದು. ಕಲಿದ್ವಾಪರರು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ದೋಷ ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಶೀಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗೀಡಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನ ರೂಪ ವಿರೂಪವಾಗಿ, ಅದರ ಚಂಚಲತೆ ಸರ್ವವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರ್ತ್ಯವಾಸನೆಯ ಐಂದ್ರಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಅಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಾರ್ಕೋಟಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂದು, ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಸಹನೆ ಸೇವೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರಾಗಿ, ಅಜೇಯರಾಗಿ ಪುನರ್ಮಿಲನ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಕನಿಳಯರೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಂಸೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಕೋಟಕ ರೂಪಕಗಳು ಪ್ರೇಮ ತತ್ತ್ವದ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ.

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು:

ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ, ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ, ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಲಿಪಿಬದ್ಧವಲ್ಲದ ಕಥೆ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯ ಹರಿಯುವಾಗ ಅದು ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ- ಬೆಳೆಯುವ ಮರ ಕವಲುಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗುವಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಾರತವೇ ಶಾಶ್ವತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನದಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಷ್ಟೆ ಪುರಾತನವಾದದ್ದಾದರೂ, ಕಳೆ ಬಂದಳಿಕೆಗಳಿಂದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದೆ, ನವೀನಾಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯದೆ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಬಂದಿರುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಬಹುಜನಪ್ರಿಯ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ. ವೈದಿಕಪುರಾಣ ಬೃಹತ್ಕಥೆಗಳಲ್ಲದೆ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಪುರಾಣಗಳೂ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಜೈನ ಪಂಥದ ಅಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕ ಪವಾಡಗಳು ಮತ್ತು ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯ ಕಥೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭಂಗ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ನುಸುಳಿ ಬಂದಿವೆ. ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ, ನೈಷಧೀಯ, ಚೌಂಡರಸನ ನಳಚಂಪು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ:

ನಳ ತುಂಬ ರೂಪವಂತನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ದಮಯಂತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ದಮ ದಾಂತ ದಮನ ಎಂಬ ಮೂವರು ಸಹೋದರರಿದ್ದುದಾಗಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿದೆ. ದಮನಾಖ್ಯಾನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಭೀಮ್ರಾಜ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದಾಗಿ ನಳ ಚರಿತ್ರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.¹

ನಳದಮಯಂತಿಯರ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಮಹಿಮಾದಿ ಗುಣಗಳು ಮೊದಲೇ ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕವಿಜನ ಮುಖೇನ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದುದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿ ದಮಯಂತಿಯ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರಮನೆಯ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಹೊಂಬಣ್ಣದ

¹ ದ್ರೌಪದಿಯಂತೆ ದಮಯಂತಿಯೂ ಯಜ್ಞಪುತ್ರಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹಂಸೆಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂತೆಯೂ, ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಸತಿಯರಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದ ದಮಯಂತಿ ಅವನನ್ನೊಲಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಾಗಿ ಅದು ವಾಗ್ಧಾನ ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ, ಅದು ಅಂತೆಯೇ ವಿದರ್ಭನಗರಿಯ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ವಿರಹಾಕುಲೆಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಳನ ಪ್ರೇಮಸಂದೇಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನರಿತು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ನಳನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆಯೂ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಹಂಸೆ ಮೊದಲು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂತರ ನಳನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ವಿರಹತಪ್ತನಾದ ನಳ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದಂತೆಯೂ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹಂಸವನ್ನು ಕಂಡಂತೆಯೂ ನಳಚಂಪು ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ದಮಯಂತಿಯನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ಧಾನ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೇ ಕೈಸೆರೆಯಾದ ಹಂಸವನ್ನು ನಳ ಬಿಟ್ಟುದಾಗಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದನಂತರ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಹಂಸ ಪ್ರಣಯದೌತ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ನೈಷಧೀಯ, ನಳಚಂಪು, ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ದಮಯಂತಿಯ ವಿರಹತಾಪ ಭೀಮನಿಗೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸಖಿಯರಿಂದ ತಿಳಿದರೆ, ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಿರಹತಾಪದಿಂದ ದಮಯಂತಿ ಮೂರ್ಛೆಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಖಿಯರ ಚೇತ್ಕಾರ ದೊರೆಯನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ತಂದುದಾಗಿಯೂ, ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡ ದೊರೆ ಸ್ವಯಂವರನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ನೈಷಧೀಯ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯ ವಿರಹವರ್ಣನೆ ಸುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದೆ.

ಸ್ವಯಂವರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಪರ್ವತ ನಾರದರು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಗ್ನಿ ಯಮ ಮತ್ತು ವರುಣರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತೆಯೂ, ದಮಯಂತಿ ಮೇಲಣ ಆಸೆಯಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಳನನ್ನು ಕಂಡಂತೆಯೂ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ವರು ಲೋಕಪಾಲಕರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವೂ ಇದ್ದನೆಂದು ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದ್ರಾದ್ಯರನ್ನು ಕಂಡವರು ನಾರದರೊಬ್ಬರೇ ಎಂದು ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ನಾರದ ನಿರ್ಗಮನಾನಂತರ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರು ದಮಯಂತಿ ಸ್ವಯಂವರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ತಿಳಿದು, ಅವನ ಹಿಂದೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟಂತೆ ನೈಷಧೀಯ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ನಳ ಸ್ವಯಂವರಾರ್ಥವಾಗಿ ಕುಂಡಿನೀಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವ ಮುನ್ನ ಮಾಡುವ ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರ ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ.

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಕಾರ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರು ನಳನನ್ನು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು, ಅವನಿಂದ ತಮಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ವಾಗ್ದಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡು,¹ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಯಮವರುಣರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಸೆಯಿಂದ ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ದಮಯಂತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಳನು 'ನಾನೂ ಅದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಮತ್ತಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳು 'ಆಗಲಿ ಎಂದು ನಮಗೆ ಮೊದಲು ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಈಗ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ನೀನು ಹೋಗಲೇಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಳನು 'ಅರಮನೆಗೆ ಬಲವಾದ ಕಾವಲಿರುತ್ತದೆ, ನನಗೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರನು 'ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ!' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ನಳನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಭ್ರಾಂತರಾದ ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದಮಯಂತಿಯೇ ಅವನು ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೂತನಾಗಿ ಬಂದ ನಳನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಲೋಕಪಾಲಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿರುವಂತೆ ಅವನು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಮಯಂತಿ ತನ್ನ ದೃಢವ್ರತವನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ, ಎದೆಗರಗುವಂತೆ ನಳನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಸಂಕಟವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಪರಿಸುವುದಾಗಿ ದಮಯಂತಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿ ನಳನನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದುಹೋಗುವ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಈ ಪ್ರಕರಣ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನೆ ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ನೈಷಧೀಯದಲ್ಲಿ ನಳ ಮತ್ತು ಲೋಕಪಾಲಕರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೇಲಿನಂತೆಯೇ ಇದೆ; ಆದರೆ ಲೋಕಪಾಲಕರು ಅವನಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಳಚಂಪು ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅದೃಶ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುತ್ತದೆ. ನಳನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಇಂದ್ರನು ದಮಯಂತಿಯ ಬಳಿಗೆ ದೂತಿಯರನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ನೈಷಧೀಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿರುವ

¹ ಮುಂದೆ ಅವತರಣಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ವಚನ ಭಾರತದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಂಭೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಪರಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಂದ್ರಾಜ್ಞಿಯ ಮೇರೆಗೆ ದಮಯಂತಿಯನ್ನೊಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂತರವೇ ನಳ ದಮಯಂತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮುನ್ನವೇ ನಳ ತಾನು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುವ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸದೆಯೇ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಪಟತನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಕುಂಡಿನೀಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನೈಷಧೀಯದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಳ ತನ್ನ ಗುರುತನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೆ, ಸುರಪತಿಯನ್ನು ವರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅವನು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಂಸೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಅಳಲಿಸಬಾರದೆಂದು ನಳನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ನೈಷಧೀಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದೆ.

ನಳನ ದೌತೃದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದ್ಯರು ಸಂತ್ಯಪ್ತರಾದುದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ : ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ನಳನಿಗೆ ವರ ನೀಡಿದುದಾಗಿ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ನಳಚಂಪು ಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ದಮಯಂತಿಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಳರು ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಪ್ರಕಾರ ಆರು ಜನ ; ಉಳಿದ ಕಡೆ ಐವರು. ನೆರೆದಿದ್ದ ರಾಜರನ್ನು ದಮಯಂತಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳ ಅಣ್ಣ, ನೈಷಧೀಯದ ಪ್ರಕಾರ ಸರಸ್ವತಿ, ಉಳಿದ ಕಡೆ ಅವಳ ಸಖಿ. ದಮಯಂತಿ ಅಸಲಿ ಮತ್ತು ನಕಲಿ ನಳರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣದೆ ತಳಮಳಗೊಂಡು ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು 'ನಾನಾಗಲೇ ನಿಷಧರಾಜನನ್ನು ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರೆ ನಳನೃಪನೇ ನನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವಂತೆ ಹರಕೆ ಲಭಿಸಲಿ ; ಲೋಕಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ, ನಳನಿಗೆ ಎಂಟು ವರಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ, ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ನೈಷಧೀಯ ಮತ್ತು ನಳಚಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ವಿವರಣೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ನೈಷಧೀಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ನಳನಿಗೆ ವರಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲೆಳಸಿದ ದುರ್ಜನರು ಅವಳ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಲೆಂದು ದೇವತೆಗಳು

ದಮಯಂತಿಗೆ ವರ ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿ ನಳಚಂಪು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪಂಚನಳರನ್ನು ಕಂಡು ದಮಯಂತಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಾಗ ಭೀಮ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಭಜಿಸುವಂತೆ ಸರಸ್ವತಿ ದಮಯಂತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆಯೂ, ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಚ್ಯನ್ನವೇಷ ತೊಲಗಿದಂತೆಯೂ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ದಮಯಂತಿ ವರಿಸಿದ ನಳನ ಮೇಲೆ ಅರಿನೃಪರು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾದ ಪ್ರಸಂಗ ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂವರ, ಭೋಜನಕೂಟ ಮತ್ತು ಓಕುಳಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ನೈಷಧೀಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೈಷಧೀಯ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ನಳ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದದ್ದೇ ತಪ್ಪಾಗಿ, ಅನಿಮಿತ್ತ ವೈರದಿಂದ ಕಲಿದ್ವಾಪರರು ನಳ ದಾರಿತಪ್ಪುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವನು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆಯದೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ ; ದ್ವಾಪರ ಪುಷ್ಕರನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ನಳನು ಪುಷ್ಕರನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಹೋರಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಅದು ಬೇಕಾದರೆ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಪುಷ್ಕರ ತಿಳಿಸಿದಂತೆಯೂ, ನಳ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ತನ್ನ ಹೋರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ದಮಯಂತಿಯನ್ನೊಡ್ಡುವಂತೆ ಪುಷ್ಕರ ಅವನನ್ನು ಕಾಡಿದಂತೆಯೂ, ಆಗ ನಳ ದೇಶತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮಡದಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆಯೂ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಲೆದು ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದ ನಳ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಂಸೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಆಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನೆನ್ನುವ ಸಂಗತಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಕಂಟಕಕ್ಕೊಳಗಾದ ದಮಯಂತಿಯ ಚೇರುಲಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬೇಡ ಓಡಿಬಂದು, ಹಾವನ್ನು ಸೀಳಿ ಬಿಸುಟು, ಅವಳನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಪತಿವ್ರತಾ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಅವನು ಆಹುತಿಯಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಂಡಿದೆ. ದಮಯಂತಿಯ ರೂಪವೈಭವಕ್ಕೆ ಮರುಳಾದ ಶಬರ ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವಂತೆ ಕಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಿತೃಸಮಾನನೆಂದೂ, ಅದನ್ನರಿಯದೆ

ದಾರಿತಪ್ಪಿ ನಡೆದರೆ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತೆಂದೂ ದಮಯಂತಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಬೇಡ ಕಂಬಿಕೀಳುತ್ತಾನೆ.

ಮುಂದೆ ದಮಯಂತಿ ವರ್ತಕರ ಗುಂಪೊಂದನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವರ ಬೀಡಿನಲ್ಲಳಿದು, ಮದಗಜದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವರೊಡನೆ ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದುದಾಗಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪಾಪಕರ್ಮಿಯಾದ ದಮಯಂತಿಯ ಸಹವಾಸದೋಷದಿಂದ ತಮಗೆ ಆನೆಗಳಿಂದ ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ವರ್ತಕರು ಅವಳನ್ನು ಬಯ್ದು ಓಡಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ಅನಂತರ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಅವಳು ಅನಂತನಿಧಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದುದಾಗಿಯೂ ನಳಚಂಪು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದಮಯಂತಿ ಸೇರಿದ ಪಟ್ಟಣ ಅನಂತನಿಧಿಯೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ದೊರೆ ಅನಂತ ಶೇಖರನೆಂದೂ, ಅವನ ಮಡದಿ ಗುಣನಿಧಿಯೆಂದೂ ಚೌಂಡರಸ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಳಚಂಪು ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿದವಳು ರಾಜಮಾತೆ ; ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜಪುತ್ರಿ ; ನಳಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜಸತಿ.

ಸುದೇವನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೂಲಕ ದಮಯಂತಿಯ ನೆಲೆಯನ್ನರಿತು ಕರೆಸಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವೂ ಸುಷೇಣನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದ ಸಚಿವ ಅವಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಕುಂಡಿನೀಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದುದಾಗಿ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರವೂ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೂಲಕ ಮಗಳು ಅವಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ತಿಳಿದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ನಳಚಂಪು ಹೇಳಿದರೆ, ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನನು ಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ದಮಯಂತಿ ಚೇದಿನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದನಂತರ ನಳಮಹಾರಾಜ ಸರ್ಪ ದಂಶನದಿಂದ ವಿಕೃತರೂಪವಾಗಿ ಋತುಪರ್ಣನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಅವಳು ಕುಂಡಿನೀಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದ ನಂತರ ಕಾರ್ಕೋಟಕ ಋತುಪರ್ಣನಗರ ಪ್ರವೇಶ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಜರುಗಿದಂತೆ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ ಮತ್ತು ನಳಚಂಪು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ನಳ ಪ್ರತಿ ಸಂಜೆ ತನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲುಬುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ನಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ; ಆದರೆ ಅವನ ಹಲುಬನ್ನು ಕುರಿತು ಅಣಕಿಸಿದವನು ಜೀವಲನೆಂದು ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ವಾಲಾಖ್ಯಾನೆಂದು ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ಹೇಳಿದೆ. ನಳನ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾಷ್ಣೇಯ ಋತುಪರ್ಣನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಸಂಗತಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿದೆ.

ತಾನು ಜೀವದಿಂದುಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅಳಿಯನನ್ನು ಹುಡುಕಿಸುವಂತೆ ದಮಯಂತಿ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳೆಂದೂ, ತಾಯಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದಳೆಂದೂ, ದೊರೆಯ ಆಣತಿಯಂತೆ ಪರ್ಣಾದನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಿದ್ಧವಾದಾಗ ದಮಯಂತಿ ಅವರನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದಳೆಂದೂ, ಋತುಪರ್ಣನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿದಾಗ ಯಾರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದಿರಲು ಬಾಹುಕ ಪರ್ಣಾದನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕರೆತಂದು ಪ್ರತಿಸಂದೇಶ ನೀಡಿದನೆಂದೂ, ಆ ಬಾಹುಕನೇ ನಳನಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ ತಂದೆಯರಿಯದಂತೆ ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ತನಗೆ ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರವೆಂದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸುವಂತೆ ಸುದೇವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳೆಂದೂ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಪ್ರಕಾರ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸುವವನು ಭೀಮರಾಜ ; ನಳ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ನೀಡಿದ್ದು ಋತುಪರ್ಣನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ದಮಯಂತಿ ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರದ ಸಮಾಚಾರ ಕಳಿಸಿದ್ದು ತಂದೆಯ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು. ನಳಚಂಪುವಿನ ಪ್ರಕಾರ ದಮಯಂತಿಯ ಸಂದೇಶವಾಹಕ ಭೂಸುರವೇಷದ ಚಾರ ; ಅವನದನ್ನು ನಳನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದು ಮಂದುರ ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ; ದಮಯಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೂಲಕ ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರ ಸಮಾಚಾರ ಕಳಿಸುವಾಗ ಅವಳು ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ದಮಯಂತಿ ತಂದೆಯ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ.

ಋತುಪರ್ಣನ ಬರವು ದಮಯಂತಿಯ ಸಖಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅನಂತರ ಅವಳು ಪಡೆವಳನ ಮೂಲಕ ಅವನಿಗೆ ಬೀಡುದಾಣವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದಳೆಂಬ ಸಂಗತಿ ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ; ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೀತಿಯಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಬಾಹುಕನ ಪರೀಕ್ಷಾ ರೀತಿಕ್ರಮಗಳು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಏಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವೆ. ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಹುಕ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಅವನರಿಯದಂತೆ ಕೆಳದಿಯರ ಮೂಲಕ ದಮಯಂತಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ದಮಯಂತಿಗೆಂದೇ ಹೇಳಿ ಕೆಳದಿ ಬಾಹುಕನಿಂದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದಂತಿಲ್ಲ.

ತಾಯಿಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಮಯಂತಿ ಬಾಹುಕನನ್ನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿದಳೆಂದು ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ತೊವ್ವೆ ಮಾಡಿಸುವ ನೆಪಹೂಡಿ ತಾನೇ ಅವನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಳೆಂದು ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿದೆ; ತಾಯಿಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವಿಚಾರ ನಳಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. ನಳ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ದುಕೂಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊದ್ದು ಕೊಂಡಾಗ ಪೂರ್ವದ ರೂಪ ಬಂತೆಂದು ನಳ ಚರಿತ್ರೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡರೆ, ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ಕೊಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಚೆಲುವು ಮರುಕೊಳಿಸಿತೆಂದು ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ನಳ ಮರುಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರನಿಂದ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ; ನಳ ಪುಷ್ಕರನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದಂತೆಯೂ, ತನಗೆ ಅಪಜಯ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಲು ಪುಷ್ಕರ ನಳನನ್ನು ಜೂಜಿಗೆ ಕರೆದು ಆಡಿ ಸೋತಂತೆಯೂ ಕನಕದಾಸರು ಬಹುಶಃ ಸಮಕಾಲೀನ ಯುಗಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೨

ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆ :

ಗೌಣಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ, ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲಕಥೆಗೆ ಭಂಗಬರದಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಘಟನೆಗಳು ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು. ವಿವರಣೆ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆಗಳಿರಬಹುದು; ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರು ವ್ಯತ್ಯಾಸಹೊಂದಿರಬಹುದು; ಕೆಲವು ಘಟನೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಕ್ರಮಾನುಗುಣ್ಯ ವಿಪರ್ಯಾಸಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಮೂಲಕಥೆಯು ಧ್ಯೇಯದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಹಾನಿ ತಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವರೂಪಚಹರೆಗಳು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾಯನ ಧಾಳಿಯಾಗಲೀ, ನಿತ್ಯಪರಿವರ್ತನಶೀಲವಾದ ಸಮಾಜದ ಲಗ್ನೆಯಾಗಲಿ, ಕ್ರಾಂತಿಶೀಲರಾದ ಕವಿಗಳ ಆರ್ಭಟಿಯಾಗಲಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿಲ್ಲ.

ನಳಚರಿತ್ರೆಯಂತೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸ್ತುತಿ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಕಥೆ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ

ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಖ್ಯಾ ಬಾಹುಳ್ಯವೇ¹ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕೃತಿವೈಪುಲ್ಯದ ಮಾತಂತಿರಲಿ; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತಂ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥಗಳು! ಅವು ನಾಲ್ಕೆ, ಹತ್ತೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೆ-ನಲವತ್ತಾರು!

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಭರತಖಂಡದ ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದವರೆಗಿನ ನಾನಾ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಳಕಥಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕಥೆ ಕಾವ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಜನ್ಮತಾಳಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚೌಂಡರಸನ ನಳಚಂಪು (೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನ)ವೆ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗ್ರಂಥ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮನೆ ಮನೆಯನ್ನು ನಳನ ಕಥೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಹಳಗನ್ನಡದ ಈ ಚಂಪೂಕೃತಿ ಬಹುಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕಪ್ರಿಯವೂ, ನಿರಾಡಂಬರ ಸುಂದರವೂ, ಸಹಜ ಪ್ರಸನ್ನವೂ ಆದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವಂಥ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ದಾಸವರೇಣ್ಯನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ಕೆಂಪಯ್ಯ, ಬಸಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕೆರೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ನಳಚರಿತ್ರೆ ಇತರ ಕೃತಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯತೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವೇ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗೆ ಮೂಲ. ಮೇಲೆ ರೇಖಿಸಿರುವ ತೌಲನಿಕ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ದಾಸರು ನಳಚಂಪು ಮತ್ತು ನೈಷಧೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಋಣಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ರಂಭೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಂದ್ರಾಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಳನಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ದಮಯಂತಿಯ ಬಳಿ ಬಂದರೆಂಬುದು ದಾಸರ ಸ್ವಕಪೋಲ ಕಲ್ಪನೆ. ದಮಯಂತಿಯ ಬಳಿ ಬಂದರೆಂಬುದು ದಾಸರ ಸ್ವಕಪೋಲ ಕಲ್ಪನೆ. ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರೇಮೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನೂ ನಳನೃಪನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನೂ

¹ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಯುಳ್ಳವರು ಡಾ. ಅರುಣೋದಯ ನಟವರಲಾಲ್ ಜನಿಯವರ 'A critical study of Sri Harsha's Naishadhiya Charitam' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಮೂರನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕವಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಮಯಂತಿ ಯಾಗಪುತ್ರಿಯೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಕವಿಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚುವಿನ ಪ್ರಸಂಗವಂತು ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ದಮಯಂತಿ ಕ್ರೂರಿಯಲ್ಲ, ದ್ವೇಷ ಶೀಲೆಯಲ್ಲ, ಕೃತಘ್ನಳಲ್ಲ, ಶೀಘ್ರಕೋಪಿಯಲ್ಲ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಯಮಶೀಲೆ ಎಂಬ ಅವಳ ಸಹಜಸ್ವರೂಪ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುವಿನ ಗಾತ್ರ ಪರಿಮಿತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೊಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕಥನಕಾವ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಡುವ ವಸ್ತು, ಜಟಿಲ ಕುಟಿಲವಲ್ಲದ ನೇರವಾದ ಕಥಾಸಂವಿಧಾನ, ಸಹಜ ಘಟನಾವಳಿಗಳಿಂದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಕ್ರಿಯೆ, ಅಲಂಕಾರವರ್ಣನೆ ಗಳಿಂದ ಭಾರವಾಗದೆ ತೊಡರದೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಸರಾಗವಾಗಿ, ಕೊನೆಯ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವ ಏಕೈಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಗುವ ಶೀಘ್ರಗತಿ, ಕಥನಕಲೆಯ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಳತವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕದ ಸರಳ ಸುಲಭಶೈಲಿ-ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ಅಪ್ರಾಯಮಾನವಾದ ದೋಷದೂರವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥನಕಾವ್ಯವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳ ಹಬ್ಬುಗೆಗೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಅತ್ಯನುಕೂಲವಾದ ಸಾಧನವಾಗಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಸಂಯಮಶೀಲರೂ, ಸಾಧು ಸರ್ವೋತ್ತಮರೂ ಆದ ಕನಕದಾಸರು ವರ್ಣನೆಗಳ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ, ಶೃಂಗಾರಾದಿ ಸಕಲ ರಸಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾರಿಧಿವರ್ಣನೆಯಿಲ್ಲ, ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ವಾಸನೆಯಿಲ್ಲ. ನಿಷಧ ನಗರದ ಅಥವಾ ಆಯೋಧ್ಯಾಪುರಿಯ ವರ್ಣನೆ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭೀಮರಾಜ ಯಾಗಮಾಡಿ ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಸಂಗತಿ ಮೂರೇ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರೈವಸಾನ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಾದರೆ, ಆಸ್ಥಾನ ವರ್ಣನೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳು. ಸ್ವಯಂವರ ಪ್ರಕರಣವೂ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಚಿಟಕಿಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಘಟನೆಗಳು ಕವಾಯಿತಿಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಶಿಸ್ತಿನ ಸಿಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದು ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತವೆ.

ಕೋಲಾಹಲಕರವಾದ ಘಟನೆಗಳೂ, ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟುವ ಸಾಧ್ಯತೆ

ಯಿದ್ದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕನಕದಾಸರ ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಉನ್ನತವೇಶದ ಸಂಗವಿಲ್ಲದೆ, ಬೊಬ್ಬೆಯಬ್ಬರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಔಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತೇನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಕೃಪಣತ್ವದ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದೆನ್ನುವಂತೆ, ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಘಟನೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನಾಗಲೀ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಂಬಿಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಲಗಾಮು ಹಾಕಿ, ಕೂಡಲೇ ಮುಂದಿನ ಘಟನೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರಾದ್ಯರು ನಳನನ್ನು ಪ್ರಣಯದೌತ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆದಾಗ ಅವನು ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಭರ್ತನೆ¹ಯಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ನಳಪುಷ್ಕರರ ಯುದ್ಧ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲವಲೇಶವಾದರೂ ದೋಷ ತಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪ್ರೇಮಕಥೆ ಎಂದಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀಸೌಂದರ್ಯ ಶೃಂಗಾರ ವಿರಹಗಳ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ, ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಾದರೂ ಬರಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಕಾಮದ ಕೆಸರೇಳದಂತೆ, ವಿಕಾರಕ್ಕೆಡೆಗೊಡದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರಾದ ಕನಕದಾಸರಂಥ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಹೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮುಗ್ಧಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತರು ಹೆಂಗಸಿನ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ಚೆಲುವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಕಿಲ್ವಿಷದ ದುರ್ಗಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಮಯಂತಿಯಂಥ ಸಾತ್ವಿಕಶಿರೋಮಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ದೋಷದ ಲೇಪ ಸಲ್ಲದು.

ನಿರಿಗುರುಳ ಚೆಂದುಟಿಯ ಸುಂಡಿಲ

ತೆರದ ತೋಳ್ಗಳ ಕಂಬುಕಂಠದ

ತರಳ ನಯನದ ಸಂಪಗೆಯ ನಾಸಿಕದ ಪೆರೆನೊಸಲ

ಹರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಹಂಸಗಮನದ

ಗುರುಕುಚದ ಕರಪಲ್ಲವದ ಸರ

ಸಿರುಹಮುಖಿ ನಲಿದಾಡುತಿರ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ 1-33

ಈ ವರ್ಣನೆ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣ ನಿಜ: ಆದರೆ ಅದು ಕನಕದಾಸರ ಹೃದಯ ವನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುವಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ,

¹ ನಳಚರಿತ್ರೆ : ಸಂಧಿ 3, ಪದ್ಯ 22 ರಿಂದ 25ರ ವರೆಗೆ.

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಕಲ್ಪನೆಯ ಓಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಸಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದಾಗ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಚಿತ್ರ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ದಮಯಂತಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ದೃಶ್ಯ (2-33, 34) ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಅಭಿನಯಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಕಲಿ ಪುರುಷನ ವರ್ಣನೆ (4-4)ಯನ್ನೋದಿದಾಗ ಅವನೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ಪದಂಶನದಿಂದ ರೂಪಳಿದ ನಳನ ವರ್ಣನೆಯಂತು (6-14) ಕವಿಯು ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗೆ ಕಳಶವಿಟ್ಟಂತಿದೆ. ಋತುಪರ್ಣನಗರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸುದೇವನ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ (8-24).

ಕನಕದಾಸರು ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರಿಯರಲ್ಲ; ಅವರು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಮಂದೆಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಕುರುಬರಲ್ಲ. ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಇಣುಕುವ ಅಲಂಕಾರವೆಂದರೆ ಉಪಮೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕವಿ ದತ್ತು ಪಡೆದುವು. ವಿರೋಧಾಭಾಸ ಅರ್ಥಾಂತರ ನ್ಯಾಸ ಶ್ಲೇಷೆ ಮೊದಲಾದ ಚಮತ್ಕಾರಿಯ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಔಷಧಿಗೂ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. 'ಗಗನವೀಧಿಯ ತಾರಕೆಯ ವೋಲ್' (1-21) ; 'ಕಲಿಗಳು ಮುರಿದಿಡುವ ಸಿಂಹಕೆ ನರಿಗಳದಿರೇ' (2-18); 'ದಿನಪನಿದಿರಲಿ ತಮದ ಹಾವಳಿಯೆ' (4-8); 'ಹಿಮಕರನ ನುಂಗುವ ರಾಹುವಂದದೋಳ್' (5-27) ; 'ಮುಂಗೈಗಂಕಣಕೆ ಕನ್ನಡಿಯೇಕೆ' (7-4); 'ಗಾಲಿ ಮುರಿದೊಕಿದೊಡೆ ಘನಮೇಘಾಳಿ ನಿಲುವುದೆ' (9-32); ಈ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ, ಔಚಿತ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಿದೆ. 'ಮದಕರಿಗೆ ನೊರಜಂತರವೆ' (2-17) ; 'ಬಡಬಗೌತಣವಿಕ್ಕುವೊಡೆಯೊಕ್ಕುಡಿತೆ ಹಾಲೆ, ಮಂಜು ಸುರಿಯಲೊಡನೆ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೆ' (2-19); 'ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿದ ಹುಲ್ಲೆ ಬೇಡಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾಗ' (4-37) ; ಇವು ಗದುಗಿನ ಭಾರತವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ. 'ಅಲರ ಪರಿಮಳದೆಡೆಗೆ ತುಂಬಿಗಳೊಲಿದು ಪೋಪಂದದಲಿ ಲೋಕದೊಳಲರು ತಾ ಹಾರೈಸಿ ಪೋಪುದೆ ತುಂಬಿಯಿದ್ದೆಡೆಗೆ' (3-32) ; 'ನೆಳಲು ತನುವಿನ ಬಳಿಯೊಳಲ್ಲದೆ ಚಲಿಸುವುದೆ' (5-10) ; 'ತರುಣಿ ಕೇಳಪಜಯದ ನಾರಿಯ ಸೆರಗ ಹಿಡಿದೆನು' (4-38) ; 'ರಾಹುವಿನ ಕಟವಾಯ ಚಂದ್ರನ ಸೆಳೆವವೊಲು' (5-30)- ಇವಂತು ನಾರಣಪ್ಪನ ಟಂಕಸಾಲೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಪಾತ್ರರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕನಕದಾಸರ ಕೈ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳಗಿದೆ. ತ್ಯಾಗ ಮೂಲವೂ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಪರವೂ ಆದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ನಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರೇಮ ಪರರಿಂದ ಪ್ರತಿಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂಥದಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಿರುದುಬಾವಲಿಗಳನ್ನು

ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವರಿದ್ದಾರೆ ; ರಾಜ್ಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಿದ್ದಾರೆ ; ಆದರೆ ಪ್ರೇಮತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾದ ಜನ ಹಲವರಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮದೌತ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪುನಸ್ಸಯಂವರದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ತೋರಿಸಿದ ಧೈರ್ಯ ನಳನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ವಿಧಿ ಅವನ ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ತ್ಯಾಗ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸೋತಿದೆ. ನಳನ ಪಾತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮೇಲು ದಮಯಂತಿಯ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ. ಕವಿ ದಮಯಂತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆ ಕೃತಿಗೆ 'ದಮಯಂತಿ ಚರಿತೆ'ಯೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರೂ ಸರಿತೂಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಗೌಣಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಮುಗಿದನಂತರ ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತವೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಸರಳ ದೇಶಿಶೈಲಿ ಕಥನಕಲೆಗೆ ಹೇಳಿಸಿಟ್ಟಂತಿದೆ. ಕನಕದಾಸರ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೈಂಕರ್ಮವೆಸಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡದ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೊಗ್ಗಿಕೊಂಡು ದೇಶೀಯತೆಯನ್ನು ಮರೆದಿದೆ. ಅವನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬದ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ ; ಚಮತ್ಕಾರವಿಲ್ಲ, ಶೋಭೆಯಿದೆ ; ಶಬ್ದದಾರಿದ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಲೋಭಿಯನ್ನುವಷ್ಟು ಹಿಡಿತವಿದೆ. ವಿನಯಶ್ರೀ ಅವರ ಶೈಲಿಯ ಜೀವಾಳ.

ಕನಕದಾಸರ ಕವಿಯುಣ ಅಪಾರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ; ಆದರೆ ಈ ಋಣ ನಾರಣಪ್ಪನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವಷ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವ ಪೂರ್ವಕವಿಗೂ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಗದುಗಿನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ ಪದಗುಚ್ಚಗಳು ಭಾವ ವಿಚಾರಗಳು ತೆಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕೆಯಾಗಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲು ನೋಟಕ್ಕೇನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ತಾಯೆ ಬಿನ್ನಹವೆಂದು ನಿಮ್ಮಯ

ರಾಯ ಸೋತನು ಜೂಜಿನಲಿ (4-33)

ಸಕಲ ರಾಜ್ಯದ ವಲ್ಲಭನ ಮಾಡುವೆನು (4-23)

ಕಮಲನಾಭನ ಕೃಪೆಯ ಕವಚವು

ಸಮೆದರಾರೇಗುವರು ಶಿವ ಶಿವ (4-34)

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಮಕುಟವ

ತೂಗಿದನು (5-5)

ವಿನನೆಂಬೆನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಹಾನಿಯನು (5-35)

ಹೀಗೆಯೇ ಪಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಆ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದಮಯಂತಿಯ ವಿರಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ (1-37) ಮನ್ನಥ ಹೂಡುವ ಧಾಳಿಯ ವರ್ಣನೆ ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಕನಕದಾಸರು ಮಾಧ್ವರೋ ರಾಮಾನುಜೀಯರೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವಾದವಿವಾದ ನಡೆದಿದೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷ ಚಿತ್ತಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಿಥಿಲಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಮನುಷ್ಯನು ಆ ಸು, ಸೂರ್ಯನು ಸೇನಿಸುವುದು. ಆಗಗೆ ಆನು ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ, ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸದೆ, ವಿಷ್ಣು ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನೆಣಿಸದೆ, ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು.

ಅವರ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು. ಗದುಗಿನ ಭಾರತದಷ್ಟೇ ನಳಚರಿತ್ರೆಯೂ ಜನಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಕಥೆ ಜನಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿರುವುದರಿಂದ, ಅದು ದೊಡ್ಡದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಭಾಮಿನಿಯ ವಿಲಾಸಮಯ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಿಂದ, ಆದರ್ಶದಂಪತಿಗಳ ಕಥೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂಥ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ, ಮೇಲಾಗಿ ಕರುಣರಸದ ಚಿಲುಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಜತೆಗೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಸರ್ವಜನಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

೬

ವಂದನಾರ್ಪಣೆ:

ಕನಕದಾಸರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಕರ್ತರೂ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನಗಳೂ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಆದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧವ್ವನಹಳ್ಳಿ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ಈ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಟನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕಟನ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ವಿದ್ಯಾ ಸಚಿವರೂ ಆದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎರ್. ಕಂಠಿಯವರೂ, ಉಪಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ವೈ. ರಾಮಚಂದ್ರವರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಧರಣೇಂದ್ರಯ್ಯನವರೂ, ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆತ್ಮೀಯರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿವೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓರಿಯಂಟಲ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಓಲೆಗರಿ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ 84ನೆಯ ನಂಬರಿನ ಪ್ರತಿಯನ್ನು 'ಕ' ಎಂದೂ, ಕ 557ನೆಯ ನಂಬರಿನ ಪ್ರತಿಯನ್ನು 'ಚ' ಎಂದೂ, ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣರಾಯರ ಮುದ್ರಣ ಪ್ರತಿಯನ್ನು 'ಗ' ಎಂದೂ ಕರೆದಿದೆ. ಚ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಾಳೆ ನೋಡುವಾಗ ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಓಲೆಯ ಗರಿಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟಿನ ಡೈರೆಕ್ಟರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪನವರು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂವರು ಮಹನೀಯರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳು.

ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತಿಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಂದವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಜಿ. ಎಚ್. ರಾಮರಾಯರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ.

ದೇಜಗೌ

ಪರಿವಿಡಿ

ಶುಭ ಸಂದೇಶ	iii
ಚೆನ್ನಡಿ	Iv
ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು	v
ಹೊನ್ನಡಿ	vi
ಎರಡು ನುಡಿ	vii
ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	viii
ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ	x
ಪೀಠಿಕೆ	xi
ನಳಚರಿತ್ರೆ	೧-೧೩೦

ನಳಚರಿತ್ರೆ

ನಳಚರಿತ್ರೆ

ಒಂದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಶ್ರೀರಮಣ ¹ಸರಸಿ¹ ಜದಳಾಕ್ಷ ಮು
ದಾರಿ ಸಚರಾಚರಭರಿತ ದುರಿ
ತಾರಿ ನಿತ್ಯಾನಂದ² ನಿರ್ಜರ²ನಿಕರ ದಾತಾರ
ವಾರಿಜಾಂಬಕ ವರಗುಣಾಶ್ರಯ
ಮಾರಪಿತ ವೇದಾಂತನುತ ³ಸಾ
ಕಾರ³ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ⁴ಜಗಕೆ ಮಂಗಳವ⁴

೧

ಶರಧಿಶಯನ ಮುಕುಂದ ಕಂಸಾ
ಸುರ ಮಥನ ಸುರಮೌಳಿ ವಂದಿತ
ಗಿರಿಧರಾಚ್ಯುತ ವೇಣುನಾದ ವಿನೋದ ಭವದೂರ
ಸರಸಿಜೋದ್ಭವ⁵ನುತ ದಯಾ⁵ಸಾ
ಗರ ಮುರಾಂತಕ ದೇವ ವರಪುರ
ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರ

೨

ಉರಗರಿಪುಕೇತನ ವಿಭೀಷಣ
ವರದ ಹರಿಸದ್ಭಕ್ತಪೋಷಣ
ದುರಿತ ಕುಲಗಿರಿವಜ್ರ ನರಕಾಂತಕ ಮಹಾ ಮಹಿಮ
ಪರಮಪುರುಷ ಯಶೋದೆಯಾತ್ಮಜ
ದುರಿತ ದುಃಖ ವಿನಾಶ ವರಪುರ
ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ⁷ರಕ್ಷಿಸು⁷ ನಮನನವರತ

೩

¹ನೀರ (ಕ) ²ನಿರ್ಜಿತ (ಕ) ³ವರಪುರದರಸ (ಕ) ⁴ಎನಗೆ ಸತ್ಯವೆಯ (ಕ)
⁵ನಿ(ಕ) ⁶ನಮಿತದಯ (ಕ) ⁷ಪಾಲಿಸು (ಕ)

ಕರಿವದನ ಹೇರಂಬ ಲಂಬೋ
 ದರ ¹ಗಣಾಧಿಪ¹ ಮೋದಕಪ್ರಿಯ
 ಪರಶು ಪಾಶಾಂಕುಶಕರಾಂಕಿತದಿಂದ ²ರಂ²ಜಿಸುವ
 ಸುರನರೋರಗ ನಮಿತ ಗೌರೀ
 ವರಕುಮಾರಕ ವಿದ್ಯೆವಾರಿಧಿ
 ವರದ ಗಣಪತಿ ಪಾಲಿಸೆನ್ನಯ ಮತಿಗೆ ಮಂಗಳವ

೪

ನಾರಿ ನಳಿನದಳಾಕ್ಷಿ ವರ ಜಂ
 ಭಾರಿನುತೆ ಚತುರಾನನ ಪ್ರಿಯ
 ಭೂರಿ ³ಶುಭಗುಣ³ಭರಿತೆ ಭಕ್ತಾಶ್ರಿತಜನಾಧಾರ
 ನೀರೆ ನಿಗಮ ವಿಚಾರೆ ಘನಶ್ಯಂ
 ಗಾರೆ ಭಕ್ತರಿಗೊರೆವ ಕೊಡುವ ಉ
 ದಾರೆ ಶಾರದೆ ನಲಿದೊಲಿದು ⁴ನಲಿಸೆನ್ನ⁴ ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ

೫

ರಾಯರೋಳಗಗಳೆಯನಾ ಕೌಂ
 ತೇಯನಿಗೆ ರೋಮಶ ಮಹಾಮುನಿ
 ರಾಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ನಳಭೂವರನ ಚರಿತೆಯನು
 ಶ್ರೀಯರಸ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗ
 ರಾಯನಂಕಿತ⁵ಮಾಗಿ⁵ ಪೇಳುವೆ
 ಪ್ರೀಯದಿಂದಾಲಿಸುವ ⁶ಸುಜನರಿ⁶ಗೀ ಮಹಾಕಥೆಯ

೬

ಪರಮ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಿದನಾ
 ದರಿಸಿ ಕೇಳುವ ನರರ ಜನ್ಮಾಂ
 ತರದಿ ಘನದುಷ್ಯಮ್ ದುಃಖವಿನಾಶ ದುರಿತಹರ
 ಕುರಿತುರಗ ರಥ ನಿಚಯ ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿಯ ಸಂಪದವಾಯುವನು ಮುರ
 ಹರನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕೊಡುವ ಸುಜನರಿಗಿಷ್ಟಸಂಪದವ

೭

¹ಚತುರ್ಭುಜ (ಕ) ²ರಾ (ಚ) ³ಭೂಷಣ (ಚ) ⁴ಸಲಹೆನ್ನ (ಚ) ⁵ಮಿಟ್ಟು (ಕ)
⁶ಜನರಿಂಗೀ (ಗ) ⁷ಮಾಗುವುದು (ಗ)

ಜನಪ ಕುರುಭೂಪಾಲನೊಳು ಜೂ
ಜಿನಲಿ ರಾಜ್ಯವ ಸೋತು ಯಮನಂ
ದನನು ತನ್ನನುಜಾತ¹ರೊಡನೆಯೆ¹ ಸತ್ಯವನು ಬಿಡದೆ
ವನಿತೆ ಧೌಮ್ಯಮುನೀಂದ್ರ ಮಂತ್ರೀ
ಜನಸಹಿತ ನಡೆತಂದು ಕಾಮ್ಯಕ
ವನದೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸುತಿದನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಲಿ

೮

ಧರಣಿಪತಿ² ಚಿಂತಿಸುತೆ² ಹಲುಬಿದ
ನರನ ಹದನೇನೆಂದು ತಪದಲಿ
ಮರೆದು ಕಳೆದನೊ ನಮ್ನಿನಿಬರನೆನುತಲಿರಲಂದು
ಸುರಪ ಕಳುಹಿದ ರೋಮಶನು ಮುನಿ
ವರರ ಗಡಣದೊಳೆಯ್ದಿ³ರವಿ ಭಾ³
ಸುರ ಸುತೇಜದೊಳಂದು ಕಾಮ್ಯಕವನಕೆ ನಡೆತಂದ

೯

ಚ್ಯವನ ಗೌತಮ ಕಪಿಲ ಭೃಗು ಭಾ
ರ್ಗವ ಭರದ್ವಾಜಾತ್ರಿ ಕೌಶಿಕ
ಪವನಭಕ್ಷಣ ವಾಮದೇವ ಮರೀಚಿ ಮೈತ್ರೇಯ
ಶ್ರವತಿ ಕಣ್ವಾಂಗಿರಸ ಶುಕ ಗಾ
ಲವ ಪರಾಶರದಾಲ್ಪ್ಯ ವರಮುನಿ
ನಿವಹದೊಡನೆಯ್ದಂದನಾ ರೋಮಶ ಮಹಾಮುನಿಪ

೧೦

ಅರಸನನುಜರು ಸಹಿತ⁴ ಮುನಿ ಮು
ಖ್ಯರನು ಕಂಡಿದಿರೆದ್ದು ಚರಣದೊ
ಳರಗಿ ಬಿಜಯಂಗೈತ್ತಂದನು ತಳಿರ ಮಂಟಪಕೆ
ವರ ಮುನೀಂದ್ರರಿಗರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯೋ
ತ್ಕರದೊಳುಪಚರಿಸುತ್ತ ದರ್ಭಾ
ಸ್ತರಣದಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಭಯಭರಿತ ಭಕ್ತಿಯಲಿ

೧೧

¹ರೊಗ್ಗಿನಲಿ (ಗ) ರನುವಾಗ್ಯದೆ ವನವನು (ಚ) ²ಸಂಚರಿಸುತ್ತ (ಕ) ³ದನು (ಕ)
⁴ಮಂತ್ರಿಪವರ (ಕ)

ನೀವಘಾ¹ಡ¹ದ ದೇವಯುಷಿಗಳು
 ಪಾವನರು ಮೂಲೋಕಕತಿಸಂ
 ಭಾವನೀಯರು ಸತ್ಯಸಂಧರು ²ನಿರ್ಮಲಾ²ತ್ಮಕರು
 ಆವನರಿವನು ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯ
 ಭಾವಿಸುವಡೆನಗಳವೆ ನಿಮ್ಮ ಪ
 ದಾವಲಂಬನ ಸೇವೆ ದೊರಕಿತು ಧನ್ಯರಾವೆಂದ ೧೨

ಧರಣಿಪತಿ ಸುಕ್ಷೇಮವೇ ನಿಜ
 ತರುಣಿ ನಿನ್ನನುಜಾತ ತನಯರು
³ವರಸಚಿವ³ ಸಾಮಂತ ಧೌಮ್ಯ ಮುನೀಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಗಳು
 ಪರಿಣತರೆ ಪೇಳೆನಲು ನಿಮ್ಮಯ
 ಪರಮ ಕರುಣಾಮೃತವೆ ನಮ್ಮನು
 ಹೊರೆಯುತಿರೆ ಸುಕ್ಷೇಮ ಬೇರಿಲ್ಲೆಂದನಾ ನೃಪತಿ ೧೩

ಧಾರುಣಿಯ ನೆರೆ ಸೋತು ಅನುಜರು
 ವಾರಿಜಾನನೆ ಸಹಿತ ಬಂದೀ
 ಘೋರ ಕಾನನದೊಳಗೆ ಗಿರಿಗಹ್ವರದ ಮಧ್ಯದಲಿ
 ಸೇರಿ ⁴ಹೃತಸುಖ⁴ರಾಗಿ ಬಳಲಿದ
 ರಾರು ಧರೆಯೊಳಗೆನ್ನವೊಲು ಭವ
 ದೂರ ಮುನಿಕುಲತಿಲಕ ಹೇಳೆಂದರಸ ಬಿಸುಸುಯ್ದು ೧೪

ಎಲೆ ಮಹೀಪತಿ ನೀನಿನಿತುವು
 ಮೃಳಿಸಲೇಕರಸುಗಳು ಪೂರ್ವದ
 ನಳ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಿ ರಾಘವನೃಪರು ಹಳುವದಲಿ
 ಲಲನೆಯರ ತಾವಗಲಿ ಕಷ್ಟವ
 ಬಳಸಿದರು ಅವರಂತೆ ನಿನಗುಪ
 ಟಳ⁵ಗಳುಂಟೇ ಬರಿದೆ ಮನನೋಯದಿರು ನೀನೆಂದ ೧೫

¹ತ (ಗ) ²ಘನಮಹಾ (ಚ) ³ಸರಸತುಚಿ (ಚ) ⁴ಕಷಕಟ (ಕ)
⁵ವಿದುಂ (ಕಚ)

ಪರಮ ಋಷಿಗಳ ನೆರವಿಯೇ ¹ಸಭೆ
ಹರಿ¹ಯ ಕಾರುಣ್ಯಾಂಬುಧಿಯೆ ಸಿರಿ
ನರ ವೃಕೋದರ ಮಾದ್ರಿತನಯರು ನಿನಗೆ ಬಾಹುಬಲ
ತರುಣಿಯೇ ಭೋಗೈಕಸಂಪ
ತ್ಪುರುತರದ ವನರಾಜ್ಯ ನಿನಗಿಂ
ತಿರಲು ಸರಿಯಾರರಸ ಚಿಂತಿಸ²ಲೇಕೆ²ನೀನೆಂದ

೧೬

ಆದಡೆಲೆ ಮುನಿನಾಥ ನಳನೃಪ
ಮೇದಿನಿಯನುಳಿದು ಅವನಿಯಲಿ ತ
ಳೋದರಿಯನೆಂತಗಲಿದನು ತಾನಾರ ದೆಸೆಯಿಂದ
ಸಾಧಿಸಿದನವನಿಯನು ಧರೆಯೆಂ
ತಾದುದಾ ನಳನೃಪಗೆ ನೀವಿದ
ನಾದರಿಸಿ ಪೇಳಿನಲು ನಗುತಿಂತೆಂದನಾ ಮುನಿಪ

೧೭

ಭೂತಳೇಂದ್ರರೊಳಧಿಕಬಲ ವಿ
ಖ್ಯಾತನಹ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿ³ಯು
ಭೂತಳವ ಪಾಲಿಸಿದನಾತನ ವಿಮಲಚರಿತೆಯನು³
ಸೂತಮುನಿ ಹೇಳಿದನು ಮೌನಿ
ವ್ರಾತದಲಿಯಾಗಸ್ವಮುನಿ ಸಂ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದರುಹಿದನು ರಘುನಂದನೊಳೀ ಕಥೆಯ

೧೮

ವಸುಧೆಪತಿ ಕೇಳೀ ಚರಿತ್ರೆಯ
ನಿಷಧವೆಂತೆಂಬಾ ಮಹಾಪುರ
ವೆಸೆದುದಗಣಿತಗೋಪುರ ಪ್ರಾಕಾರ ಶಿಖರದಲಿ
ಮಿಸುನಿರತ್ನ ಪ್ರಭೆಗಳಲಿ ರಂ
ಜಿಸುವ ದೇವಾಲಯಗಳಿದು
ವಸುಧೆಗಚ್ಚರಿಯೆನಿಸಿತಾ ಪುರವರಸ ಕೇಳೆಂದ

೧೯

¹ಯುರುತರದ ಕರುಣಾಂಬುಧಿ (ಚ)
ಪಾಲಿಸಿದನಾತನ ಚರಿತ್ರೆಯನು (ಕ)

²ಬೇಡ (ಚ)

³ಧರಾತಳವ

ಮುರಿಮುರಿದ ಕೊತ್ತಳದ ಸಾಲಿನ
 ಪರುಠವದ ಹುಲಿಮುಖದ ಬಾಗಿಲ
 ಮಿರುಪ ಮಣಿ ವಜ್ರದ ಕವಾಟದ ಗಂಧವಟ್ಟಿಗೆಯ
 ಉರುತರದ ವೇದಿಕೆಯ ಹೇಮದ
 ಮೆರೆವ ಸೋಪಾನಗಳ ನೆಲೆಯು
 ಪ್ದರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆಸೆವ ಕಲಶದ ಕಾಂತಿ ರಂಜಿಸಿತು ೨೦

ಮುಗಿಲ ತುಡುಕುವ ತೆನೆಗಳಾಳ್ವೇ
 ರಿಗಳು ಪಾತಾಳಗಳ ಖಾತಗ
 ಳಗಳು ಬಳಸಿದ ಕೋಟಿ ಸುತ್ತಾವರಿಸಿದುನ್ನತದ
 ಗಗನವೀಧಿಯ ತಾರಕೆಯವೊಲ್
 ಸೊಗಸು ತೋರುವ ಕನ್ನಡಿಯ ಸಾ
 ಲುಗಳ ರತ್ನಪ್ರಭೆಗಳಿ ರಂಜಿಸಿದುದಾ ನಗರ ೨೧

ರವಿಶಶಿಯ ವೀಧಿಗಳ ಹೇಮದ
 ವಿವಿಧಮಣಿ ಭಿತ್ತಿಗಳ ಕಾಂತಿಯು
 ದಿವವನಣೆದುದು ರತ್ನನಿಚಯದ ಭದ್ರಭವನಿಕೆಯ
 ಯುವತಿಯರ ಸಂಗೀತ ವೀಣಾ
 ರವದ ರಹಿಯಲಿ ಮನಕೆ ಸವಿದೋ
 ರುವ ಮಹಾರಚನೆಯಲಿ ಮೆರೆದುದು ನಿಷಧವರನಗರ ೨೨

ವಸುಧೆಯಮರರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ರಂ
 ಜಿಸುವ ವೈಶ್ಯಚತುರ್ಥರುನ್ನತ
 ಕುಶಲ ವಿದ್ಯಾಧಿಕರು ಕವಿಗಳು ಮಲ್ಲಗಾಯಕರು
 ಅಸಮರಧಿಕರು ಸಮರದಲಿ ಸಾ
 ಹಸರಂ ಕರಿ ರಥ ತುರಗ ಪಾಯ್ಡಳ
 ವೆಸೆದುದಗಣಿತ ಚಾತುರಂಗದಿ ನಿಷಧ ವರನಗರ ೨೩

ಸಾಲ ಬಿಲ್ವ ಕಪಿತ್ಥ¹ಜುಂಬು ತ
 ಮಾಲ¹ ದಾಡಿಮ ವಕುಳ ವಟ ಹಿಂ
 ತಾಲ ಕ್ರಮುಕ ಕಂಬ ಕುರವಕ ಕದಳಿ²ಕರವೀರ²
 ತಾಲ ಚಂದನ³ಪನಸ ವರ ತ
 ಕ್ಷೋಲ ಕೇತಕಿ ಕುಟಜ ಸರಳದ
 ಸಾಲ ತರುಗಳ ನಿಚಯದಿಂದುದ್ಯಾನ ರಂಜಿಸಿತು ೨೪

ಭೂರಮಣ ಕೇಳಾ ಪುರಾಧಿಪ
 ವೀರಸೇನ ನೃಪಾಲ ರಿಪುಸಂ
 ಹಾರನಾತನ ತನಯ ನಳನೃಪನೆಂಬುದಭಿಧಾನ
 ಭೂರಿ ವಿಕ್ರಮ ಪರಮ⁴ಧರ್ಮ⁴ವಿ
 ಚಾರ ಶಶಿಕುಲಮೌಳಿ ಘನ ಗಂ
 ಭೀರ ಪಾಲಿಸುತಿದರ್ ಸಪ್ತದ್ವೀಪದವನಿಪರ ೨೫

⁵ಶರಧಿಮೇರು⁵ದಿಗಂತದವನೀ
 ಶ್ವರರು ಕಪ್ಪವ ತೆರುವರಗಣಿತ
 ಧರ ವಿಜಯ ದೋರ್ಬಲರು ಮಣಿಮಯ ಮಕುಟವರ್ಧನರು
 ಚರಣಕಾನತರಾಗಿ ನಳಭೂ
 ವರನ ಭಜಿಸುತಲಿದರ್‌ರಮರೇ
 ಶ್ವರನ⁶ಸಭೆಯಿಂದದಲಿ⁶ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ ೨೬

ಭೂಮಿಪತಿ ಕೇಳಿತ್ತಲುತ್ತರ
 ಭೂಮಿಯಲಿ ಪಜ್ಜಳಿಸುತಿಹ ಸು
 ತ್ರಾಮ ಪುರಂದತೆಸೆದುದಲ್ಲಿ ವಿದರ್ಭ ನಗರವದು
 ರಾಮಣೀಯಕ ರಚನೆಯಲಿ ನವ
 ಹೇಮಖಚಿತ ಸುರತ್ನ ಸೌಧ
 ಸ್ತೋಮಗಳ ಸಾಲಿನಲಿ ರಂಜಿಸುತಿದುರ್ದಾ ನಗರ ೨೭

¹ಜುಂಬುಕ ಮೂಲಿ (ಚ) ²ಖರ್ಜೂರ (ಗ) ³ಮಾದಲ (ಕ) ⁴ಕೀರ್ತಿ (ಕ)
⁵ಧರೆಯ ಮೇಲೆ (ಕ) ⁶ಓಲಗದಂತೆ (ಕಚ)

ಅಲ್ಲಿಗಧಿಪತಿ ಭೀಮನೃಪ ಗುಣ
 ದಲ್ಲಿ ನಯದಲಿ ವೀರ ವಿತರಣ
 ದಲ್ಲಿ ¹ಚಾತುರ್ಯದಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯದಲಿ ದೈರ್ಯದಲಿ¹
 ಬಲ್ಲಿದನು ತಾ²ನಾಗಿ ನಿಜ²ಸುತ
 ರಿಲ್ಲವೆಂದುಮೃತ್ಯುಸುತಿರ³ಮನ
 ದಲ್ಲಿಗಾಕ್ಷಣ ಬಂದನಾ ದಮನಾಖ್ಯ ಮುನಿವರನು

೨೮

ಬಂದ ಮುನಿಗವ⁴ನಿಪತಿ⁴ ವಂದಿಸಿ
 ನಿಂದು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ವಿನಯದೊ
 ಳೆಂದ ಸುತಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯದೇಕೆಂದು
 ನೊಂದು ನುಡಿಯಲು ಸುತರ ಪಡೆಯದ
 ತಂದೆಗಿದು ಸಂತಾಪವಲ್ಲವೆ
 ಯೆಂದು ಮುನಿ ಕರುಣದಲಿ ಸಂತೈಸಿದನು ಜನಪತಿಯ

೨೯

ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯೊಳರಿದು ಮುನಿವರ
 ನಾಗ ನೃಪನೊಡನೆಂದ ಪುತ್ರನ⁵
 ಯಾಗವನು ಮಾಡರಸ ತಪ್ಪದು ಪುತ್ರಲಾಭವೆನೆ
 ಆ ಗರುವಮುನಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ
 ರಾಗದಲಿ ಶುಭದಿನ ⁶ಸುಲಗ್ನದಿ⁶
 ಯಾಗವನು ಪೂರೈಸಿದನು ಸುರನರರು ತಣವಂತೆ

೩೦

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಯಾಗಸಮನಂ
 ತರದೊಳಾ ಮುನಿಮುಖ್ಯರನು ಸ
 ತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನವರವರನುಚಿತೋಪಚಾರದಲಿ
 ತರುಣಿಗಾದುದು ಗರ್ಭ ಮಂಗಳ
 ಕರ ಸುಲಗ್ನಸುತಾರೆಯಲಿ ನೃಪ
 ನರಸಿ ಪಡೆದಳು ⁷ತನುಜೆಯೊರ್ವಳ ಲೋಕಕಸುಂದರಿಯ⁷

೩೧

¹ಸೌಭಾಗ್ಯದಲಿದೈರ್ಯದಿ ಯುಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಯಲಿ (ಕ) ²ನೇನುತ ತನಗಿತ್ತು(ಕ) ³ಬಳಕ (ಕ)
⁴ನೀಶ (ಕ) ⁵ಗಿಂತೆಂದ ಚಿತ್ರದ (ಕ) ⁶ಸಹಸ್ರಾದಿ (ಕ) ⁷ತನುಜೆಯನು
 ಲೋಕೈಕ ಸುಂದರಿಯ (ಕಚ)

ಅಮರದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಲಿಳಿ ಸಂ
 ಭ್ರವಿಸೆ ಪುರಜನ ನಲಿಯೆ ನೃಪನಾ
 ಸಮಯದಲಿ ದಮನಾಖ್ಯ ಮುನಿಗಭಿನಮಿಸಿ ನಿಜಸುತೆಗೆ
 ವಿಮಲನಾಮವ ಪಾಲಿಸೆನಲಾ
 ಕಮಲಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೆಂದು
 ತ್ವಮದ ಪೆಸರೆಂದರುಹಿ ಮುನಿ ಹೊರವಂಟನಾಶ್ರಮಕೆ

೩೨

ನಿರಿಗುರುಳ ಪವಳಾಧರದ ¹ಕರಿ
 ಕರದ ತೋಳ್ಗಳ್ಗೆ¹ ಕಂಬುಕಂಠದ
 ತರಳ ನಯನದ ಸಂಪಗೆಯ ನಾಸಿಕದ ಪೆರೆನೊಸಲ
 ಹರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಹಂಸಗಮನದ
 ಗುರುಕುಚದ ಕರಪಲ್ಲವದ ಸರ
 ಸಿರುಹಮುಖಿ ನಲಿದಾಡುತಿರ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ

೩೩

ಗುಣದೊಳ²ಗೆ² ಶೀಲದಲಿ ³ಮಾತಿನ³
 ಭಣಿತೆಯಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲಿ ವಿತ
 ರಣದ⁴ಲನುಪಮ ವಿದ್ಯೆಯಲಿ⁴ ಗುರುದೇವ ಭಕ್ತಿಯಲಿ
 ಪ್ರಣುತಿಸಲು ⁵ಶರ್ವಾಣಿ ರತಿಯರಿ
 ಗೆಣೆಯನಿಪ ಸುಂದರಿಗೆ⁶ಮಿಕ್ಕಿನ
 ಬಣಗು ಸತಿಯರು ಸರಿಯೆ ಲೋಕದೊಳೆಂದನಾ ಮುನಿಪ

೩೪

ಕೇಳು ಪಾಂಡವತನಯ ಭೀಮನ್ಯ
 ಪಾಲನೋಲಗದಲ್ಲಿ ಧರಣೀ
 ಪಾಲಕರ ಚರಿತಪ್ರಸಂಗದೊ⁶ಳಿರಲು⁶ ನಳನ್ಯಪನ
 ಶೀಲವನು ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಭವ ವಿ
 ಶಾಲಮತಿ ಲಾವಣ್ಯ ⁷ರೂಪು⁷ಗು
 ಣಾಳಿಗಳ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಕವಿಜನರು

೩೫

¹ಉರುತರದ ತೋಳ್ಗೆ (ಗ) ²ಉರುತರದ ಕೊರಳಿನ (ಚ) ³ತಿ (ಕ) ನುಡಿಗಳ (ಕಚ)
⁴ವೀಣಾರಚನೆಯಲಿ (ಕಚ) ⁵ಶರ್ವಾಂಗ ಸೌಂದರಿಗೆಣೆಯ ನಿಶಿಹರಿತ ಚಲುವೆ (ಕ)
⁶ಳೆನಲು (ಕ) ⁷ನಿಪುಣ (ಕ)

ವನಜಮುಖಿಯಾ ವಾರ್ತೆಯೆಲ್ಲವ
ಮನವೊಲಿದು¹ಕೇಳಿದಳು¹ ಹಿಗ್ಗುತ
ನೆನೆದುದಂತಃಕರಣ ಹೆಚ್ಚಿದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಲಿ
ನೆನೆದು ಬರೆದಳು ನಳನ ರೂಪವ
ನನುನಯದಿ ಚಿತ್ರದಲಿ ಮಿಗೆ ಸಂ
ಜನಿಸಿತವನಲಿ ಮೋಹವೆಲೆ ಧರಣೀಶ ಕೇಳೆಂದ

೩೬

ಆಗ ಮದನನು ತನ್ನ ಬಲವನು
²ಬೇಗದಲಿ ಜೋಡಿಸಲು² ಖೋಯಂ
ದಾಗಲರಸಂಚೆಗಳು ಅಳಿವಿಂಡುಗಳು ನಲಿದಾಡೆ
ಕೋಗಿಲೆಗಳಾರ್ಭಟಿಸೆ ಗಿಳಿಗಳು
ಕೂಗೆ ನವಿಲುಗಳಾಡೆ ಮನ್ಮಥ
³ನಾಗ³ಪೂಗಣೆಗಳನು ಸಂಧಿಸಿಯೆಚ್ಚನಂಗನೆಯ

೩೭

ಉಣ್ಣಳನ್ನವ⁴ಕಾಮಗತ್ತಲೆ
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ಪೆರ್ಚಿದುದು ಸತಿಯರ
ಮನ್ನಣೆಗೆ ಮೈಗೊಡಳು ಬಲು ಬೇಸರದಿ ಬಳಲುವಳು⁴
ಬಣ್ಣಸಿಯೆ ಮಾತಾಡಲೊಲ್ಲಳು
ಬಣ್ಣಗುಂದಿದ⁵ದೇಹದೊಳಗೆಳ
ವೆಣ್ಣುಗಳ ಸೌಖ್ಯಮನು⁵ ತೊರೆದಳು ಮದನನೆಸುಗೆಯಲಿ

೩೮

ಕೆಳದಿಯರು ಕಂಡಂತರಂಗದಿ
ಬಲಿದ ವಿರಹದ ರಾಜವದನೆಯ
ಹೊಳಲೊಳುದ್ಯಾನವನ ಸುರುಚಿರ ಪುಷ್ಪತರುಗಳಲಿ

¹ತಾ ಕೇಳಿ (ಚ) ²ತೇಗಿಸಲು ಕೊಳರ್ವಕ್ಕಿ (ಚ) ³ಬೇಗ (ಚ) ⁴ನಖಿಳ ವಸ್ತುವ
ಕಣ್ಣಿನಿಂದೀಕ್ಷಿಸಳು....(ಕ).....ಪರ್ಬಿದುದು ಮಾತೆಯ ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೀಕ್ಷಿಸಳು ಸತಿಯರ ಕೂಡೆ
ಸವಿನುಡಿಯ (ಚ) ⁵ದೇಹದಲಿ ಎಳವೆಣ್ಣುಗಳ ಸಂಗವನು (ಕ)..... ಸಖ್ಯವನು (ಚ)

ಎಳೆದಳರ ನೆಳಲಿನಲಿ ಪರಿಮಳ
 ದಲರ ಪನ್ನೀರಿನಲಿ ¹ತಳುವದೆ
 ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಸತಿಯನುಪಚರಿಸಿದರು ಬನದೊಳಗೆ¹ ೩೯

ಕೆಲರು ಹದನೇನೆಂದು ²ಬಗೆದರು²
 ಕೆಲರು ಪನ್ನೀರುಗಳ ತಳಿದರು
 ಕೆಲರು ಕಪ್ಪುರ ಗಂಧವನು ಲೇಪಿಸಿದರಂಗದಲಿ
 ಕೆಲರು ಬೀಸಿದರಾಲವಟ್ಟದಿ
 ಕೆಲರು ³ಹೂವನು ಹಾಸಿದರು³ ಕೋ
 ಮಲೆಗೆ ⁴ನಾನಾವಿಧದ ಉಪಚಾರಂಗಳನು ರಚಿಸಿ⁴ ೪೦

ಈ ಪರಿಯೊಳಾ ಕಾಮಿನಿಗೆ ಶೈ
 ತ್ಯೋಪಚಾರವ ಮಾಡಿದರು ಪರಿ
 ತಾಪ ವೆಗ್ಗಳಿಸಿದುದು ಯಿದಕಿನ್ನೆನು ಹದನೇನುತ
 ಚಾಪಳೆಯರಾಲೋಚಿಸುತ ಕಡು
 ಪಾಪಿಯಂಗಜನೆಂದು ಬಯ್ಯುತ
 ತೋಪಿನೆಡೆಗಿರದೈದಿ ತಂದರು ಸತಿಯ ಸಂತ್ಯೈಸಿ ೪೧

ಬಕುಳ ⁵ಪಾದರ್ ನಿಂಬ ವಟ ಕೇ
 ತಕಿ ಸರಳ ⁶ಪಾಟಳ⁶ ಕುಟಜ ಜಂ
 ಪಕ ⁷ರಸಾಲ ಕಪಿತ್ತ ದಾಡಿಮ ಕ್ರಮುಕ ತರುಗಳಲಿ⁷
 ಶುಕ ನವಿಲು ಜಿಲಿಬಿಲಿಗ ಗೀಜುಗ
 ಬಕ ಹಸುಬ ಗೊರವಂಕ ಟಿಟ್ಟಿಭ
 ಪಿಕ ಚಕೋರಕ ಮೀನ್ಬಲಿಗ ಹಕ್ಕಿಗಳು ರಂಜಿಸಿತು ೪೨

¹ಸತಿಯರು ಕೋಮಲೆಗೆ ನಾನಾವಿಧದ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಂಗಳನು ರಚಿಸಿದರು (ಚ)
²ಚಿಂತಿಸಿ (ಕಚ) ³ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಕೆಯ (ಕಚ) ⁴ನಾನಾಪರಿಯ ವೈಭವದಿಂದ ರಚಿಸಿದರು (ಚ)
⁵ಬದರಿಯ (ಕ) ⁶ಕರವಿರ (ಕಚ) ⁷ಲವಂಗ....(ಕ) ಲಿಂಬೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಜಂಬು ಲವಂಗ (ಚ)

'ಬಿಗಿದ' ರತ್ನದ ಸಾಲ ಸೋಪಾ
 ನಗಳ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಮೊಗ್ಗೆಯ
 ಮುಗುಳ ತುಂಬಿಯ ಹಂಸಗಳ ಬಕ ಚಕ್ರವಾಕಗಳ
 ಸೊಗಸುದೋರುವ ಸರಸಿಯಲಿ ವರ
 ಸುಗುಣೆಯರು ದಮಯಂತಿಯೊಳು ಮನ
 ಸೊಗಸಿನಿಂದಾಡಿದರು ಜಲಕೇಳಿಯ ವಿದಗ್ಧೆಯರು

೪೩

ಬಂದು ಸತಿಯರು ಕೊಳನ ತೀರದಿ
 ನಿಂದು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ ಭೂಷಣ
 ದಿಂದ ಶಶಿಕಾಂತೋಪಲದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಶಶಿಮುಖಿಯ
 ಅಂದು ವಿರಹ ವ್ಯಥೆಯ ನಾನಾ
 ಚಂದದಲಿ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗ
 ಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿದರು ವರಪುರದರಸನಾಜ್ಞೆಯಲಿ

೪೪

'ಝಗಿವ'ದವಸಂತವಾಡಿದರಾ (ಕ) ಚನ್ನಿಗರಾಯನಾಜ್ಞೆಯಲಿ (ಚ)

ಎರಡನೆಯ ಸಂಧಿ

ಹಲವು ನಯನೀತಿಯಲಿ ಹಂಸೆಯ
ಕಳುಹಲಂದಿನ ರಾಯಭಾರದಿ
ನಳನೃಪಗೆ ಸತಿಯಾದಳಾ ದಮಯಂತಿ ಮನವೊಲಿದು

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ಭೀಮನೃ
ಪಾಲತನುಜೆಗೆ ವಿರಹ ಬಲಿದು ವಿ
ಶಾಲವಾಗಿರಲಿತ್ತ ಕೇಳೆ ನಿಷಧ ನಗರಿಯನು
ಪಾಲಿಸುವ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯು
'ಮೇಲೆನಿಪ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ' ರತ್ನದ
ಸಾಲುಹೊಳೆಹಿನ ಸಿಂಹಪೀಠದೊಳೆಸೆದು ಕುಳ್ಳಿದುರ್ ೧

²ಗೌಳ ವಂಗ² ಕಳಿಂಗ ಕುಂತಳ
ಚೋಳ ಬರ್ಬರ ಸಿಂಧು ಕೇರಳ
ಲಾಳ ಮಗಧ ವರಾಳ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಾದಿ ಭೂಮಿಪರ
ಬಾಳೆಯರ ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೀರಭ
ಟಾಳಿ ನಟ ಗಾಯಕರ ಕವಿಗಳ
ಜಾಲ ಸಂ³ಮೇಳೆ⁴ದಲಿ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ ೨

ಆ ಸಮಯದಲಿ ಬಂದ ⁴ನೆಟ್ಟನೊ
ದೇಶ ಯಾ⁵ತ್ರಿ⁵ಕ ಭೂಸುರರೊಳವ
ನೀಶ ಕೇಳಿದನಿಳೆಯೊಳೆನುಂಟಿ⁶ವಿಚಿತ್ರ⁶ವೆನೆ
ಭೂಸುರೋತ್ತಮನೆಂದನೆಲೆ ಧರ
ಣೇಶ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭನಗರದೊ
ಳೇಸು ಪುಣ್ಯೋದಯದಿ ಪಡೆದನೊ ಭೀಮನೃಪ ಸುತೆಯ ೩

¹ಓಲಗದ ರಚನೆಯಲಿ (ಕಚ) ²ಮಾಳವಾಂಧ್ರ (ಚ) ³ದೋಹ (ಕ) ⁴ನಲ್ಲಿಗೆ (ಕ)
⁵ಚ(ಕ) ⁶ವಿಶೇಷ (ಕ)

ಅವಳ ರೂಪಗುಣಾತಿಶಯಗಳ

ನೆವಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಲ¹ಳವೆ ಕೇಳಾ¹
ಯುವತಿ ಲೋಕದ ಸತಿಯ ಬಗೆಯಂತಲ್ಲ ಭಾವಿಸಲು
ಪ್ರವಿಮಲಾಕಾರದಲಿ ²ಮೃದುತರ²
ಸವಿನುಡಿಯ ³ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲಿ
ಭುವನದೊಳು ನಾ ಕಾಣೆ ದಮಯಂತಿಗೆ ಸಮಾನರನು

೪

ಮುರಹರನ ನಿಜಸೊಸೆಯ ರೂಪಂ

ತಿರಲಿ ಚಂದ್ರನ ಮಗಳ ಚೆಲುವಂ
ತಿರಲಿ ಮೈನಾಕನ ಸಹೋದರಿಯಂದವಂತಿರಲಿ
ಶರಧಿತನುಜೆಯ ಸೌಂದರಿಯವನು
ಮರಸಿತೆಂಬುದು ಲೋಕದೊಳಗಾ
ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯ ಬಗೆಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲರಸ ಕೇಳೆಂದ

೫

ಮಿಸುನಿಯೋಲೆಯ ಧಾಳ ಕದಪಿನೊ

ಳೆಸೆಯೆ ಮೇಲುದು ಜಾರೆ ಕುಚಭರ
ಕುಸಿಯೆ ನಡುವಲ್ಲಾಡೆ ಮಸಗಿದ ಮಂದಹಾಸದಲಿ
ಎಸೆವ ಸೋಮುಡಿ ಭಾರದಲಿ ಬಾ
ಗಿಸಿದ ಕೊರಳಿನ ಕೈಯ ವೀಣೆಯ
ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯ ಸೊಬಗ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿಯೆ ನಾನೆಂದ

೬

ಹೇಳುತಿರೆ ನುಡಿನುಡಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತ

ಕೇಳಿ ತಲೆದೊಗಿದನುನಿಷಧ ವಿ
ಶಾಲನಯನಕೆ ಕಮಲಮುಖಿ ಗೋಚರಿಸಿದಂತಾಗೆ
ಬಾಲಿಕೆಯ ಮೋಹಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಶ
ರಾಳಿಯಲಿ ಮನನೊಂದು ಶಿವ ಶಿವ
ಲೋಲಲೋಚನೆಯೆಂತು ತನಗಹಳೆನುತ ಚಿಂತಿಸಿದ

೭

¹ರಿದರಸ (ಕ) ²ನೋಡಲು (ಕ) ³ಸರಸೋಕ್ತಿ (ಕ) ⁴ವಿನ್ನೀ (ಕಚ) ⁵ಬೇಸರವಿಲ್ಲ (ಕ)
⁶ವೆಸೆ (ಕ) ⁷ನೈಪಥನಾಲಿಗಳಿಗೆ ಸರೋಜ (ಕಚ)

ವಸಿತೆ ಗುಣಗಳೊಳೊಂದನೊಂದನು
ಮನದೊಳಗೆ ಸವಿಮಾಡಿ ತರುಣಿಯ
ನೆನೆದು ಹೊಂಪುಳಿವೋಗಿ ವಿರಹದಿ ಮದನಗೀಡಾಗಿ
¹ಘನವಿರಹದಲಿ¹ ಕಾಯ ²ಕುಂ²ದಿದ
³ಜನಪ ನಳನಿರೆ³ ಬೇಟೆಕಾರರ
ಜನವಿವಹದೊಡನೈತಂದರಾ ಸಮಯದಲಿ ವನಚರರು

೮

ಬಂದು ಫಲವಸ್ತುಗಳ ಕಾಣಿಕೆ
ಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದರಸ ಮೃಗ ಘನ
ವಿಂದು ಬೇಂಟೆಗೆ ಗಮಿಸಬೇಕೆನೆ ನೃಪತಿ ನಸುನಗುತ
ಇಂದು ಶಬರರ ಕಳುಹಿಯೋಲಗ
ದಿಂದಲರಮನೆಗೆಯಲ್⁴ಸ್ತಾಂಬುಧಿಯೊಳಿನ್⁵ನಿಳಿದ

೯

ನಳಿನಸಖನುದಯದಲಿ ನಳನೃಪ
ತಿಲಕ ಕರಸಿದ ಸಕಲದಳವನು
ಹೊಳೆವ ಖಡ್ಗಕತಾರಿ ಮೊದಲಾದಖಿಳ ಕೈದುಗಳ
ಬಲುಭಟರು ಬೇಂಟೆಯಲಿ ನಾನಾ
ಬಲೆಗಳಂ⁶ಟ್⁶ನ ಕೋಲು ಕಣ್ಣೆಯ
⁶ಬಲಭುಜ⁶ರು ಸಂದಣಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ಪುರದ ಬಾಹೆಯಲಿ

೧೦

ಅರಸ ಕೇಳಿ ಶಶಿಕುಲಶಿರೋಮಣಿ
ಧರಿಸಿದನು ನವರತುನಮಯದಾ
ಭರಣಗಳ ದಿವ್ಯಾಂಬರಾದಿ ಸುಗಂಧಲೇಪದಲಿ
ತರಿಸಿಯೇರಿದ ವಾಯುವೇಗದ
ತುರಗವನು ಸಂದಣಿಸಿ ಮೋಹರ
ತೆರಳಿತಗಣತ ವಾದ್ಯದಲಿ ನೆಲ ಬರಿಯಲೈತಂದ

೧೧

¹ಕವಿವ ವ್ಯಸನದಿ (ಕಚ) ²ಕಂ (ಕಚ) ³ತವಕದಿಂದಿರೆ (ಕಚ) ⁴ಸ್ತಾಚಲಕಿ ರವಿಯಿ (ಗಚ)
⁵ಚಿ (ಗ) ⁶ಚಲಯುತ (ಗ)

ಏನು ಹೇಳುವೆನರಸ ಹೊಕ್ಕರು
 ಕಾನನವ ಬಳಸಿದರು ಮೃಗತತಿ
 ಯಾನಲಾಪುದೆ ತೆಗೆದು ಹಾಯ್ದುದು ಭಟರ ಘಲ್ಲಣೆಗೆ
 ಆನೆಗಳ ಕೆಡಹಿದರು ಬಲಸಂ
 ಧಾನದಲಿ ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಮುಸು ಮೊಲ
 ವಾನರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಮೃಗಗಳ ತಟುಬಿ ಕೆಡಹಿದರು ೧೨

ಹತ್ತಿ ತೆದ್ಗಿರಿ ಶಿಖರವನು ಮರೆ
 ಮೊತ್ತದಲಿ ಬಲೆಗಳನು ಹಾಯ್ದಿದ
 ರೊತ್ತಿ 'ಸೋಹಿದ'ರೊಂದು ಘನಿತರ' ಸಿಂಹವಬ್ಬರಿಸಿ
 ಹೊತ್ತ ಕೋಪದಿ ಸೈನ್ಯವನು ಮುರಿ
 ದೊತ್ತಿ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡು ನೃಪ ಬೆಂ
 ಬತ್ತಿ ಕಡಿದನು ಮೃಗ'ಪತಿಯ ವನವೆಲ್ಲ ನುಗ್ಗಾ'ಗೆ ೧೩

ನಿಲಿಸಿ ಬೇಂಟೆಯನಲ್ಲಿ ಬಳಲಿದ
 ಬಲಸಮೇತದಿ ಬಂದು ತತ್ಪುರ
 ವಳೆಯದುದ್ಯಾನವನು ಹೊಕ್ಕನು ಬಲಿದ ವಿರಹದಲಿ
 ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಮನದ ದುಗುಡದೊ
 ಳಿಳಿದು ತೊಳಿದನು ಜಾನು ಜಂಘೆಯ
 ಕೊಳದಿ ಪರಿಹೃತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು ವನದೊಳಗೆ ೧೪

ಆ ಕೊಳ್ಳೆನ ತೀರದಲಿ ತರುಗಳ
 ನೇಕವದರೊಳಗೊಂದು ಠಾವಿನೊ
 ಳೇಕ ವೃಕ್ಷದ ನೆಳಲಿನಲಿ ನವಕುಸುಮದಿಕ್ಕೆಯಲಿ
 ಆ ಕಮಲಜನ ತುರಗ ನಿದ್ರಾ
 ವ್ಯಾಕುಲದಿ ಮಲಗಿರಲು ಕಂಡು ಶು
 ಭಾಕರೋನ್ನತ ಶುಭ್ರತೇಜದ ರಾಜಹಂಸವನು ೧೫

'ತಲ್ಲಿಯ ಗಿರಿನಿಕರತರು (ಕಚ) 'ಸೂಸಿದ (ಗ) 'ಮೃಗ (ಕಚ) 'ತತಿಯ ಬಲವೆಲ್ಲ
 ಬೆರಗಾ (ಕಚ) 'ದ (ಗ)

ಅರುಣಮಯದಾನನದ ಪದಯುಗ
 ಗರಿಗಳುನ್ನತ ಧವಳ¹ ದೇಹದ
 ಪರಮ ತೇಜದೊಳೆಸೆವ ಹಂಸೆಯ¹ ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ
 ಹರಹರಾ ಯಿದರಾಯತವ ಮುರ
 ಹರನು ತಾನೇ ಬಲ್ಲನೆನುತ
 ಕ್ಕರದಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕರವ ನೀಡುತ ಪಿಡಿದ ಹಂಸವನು

೧೬

ಒದರಿ ಕುಣಿಯಲು ಹಸ್ತದೊಳಗದ
 ಕದಲದಂತಿರೆ ಪಿಡಿಯಲರಸನ
 ವದನಕಮಲವ ನೋಡಿ ಹೆದರಿತು³ ಬಹಳ³ ಭೀತಿಯಲಿ
 ಹೃದಯ ಕರಗುವ ಮಾತನೆಂದುದು
 ಮದಕರಿಗೆ ನೊರಜಂತರವೆ ಕೈ
 ಸದರದವರನು ಕೊಲುವುದೇನರಿದೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ

೧೭

ಕರಿಗಳನು ಮುರಿದಿಡುವ ಸಿಂಹಕೆ
 ನರಿಗಳಿರೇ ತಾನು ನಿನಗಂ
 ತರವೆ ಸಾಕಂತಿರಲಿ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ ಕಡುನಗರೆ
 ಅರಿಭಯಂಕರ ಶತ್ರುಗಳ ಸಂ
 ಹರಿಸುವುದು ನೃಪನೀತಿ ನಿನಗಿದು
 ತರವೆ ಬಿಡು ಪರಹಿಂಸೆ ದೋಷವಿದೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ

೧೮

ಬಡಬಗೌತಣವಿಕ್ಕುವಡೆಯೊ
 ಕೃಷಿತ ಜಲವೇ ಮಂಜು ಸುರಿಯ
 ಲ್ಯೊಡನೆ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೆ ನೃಪ ನೀನೆನ್ನ ಭುಂಜಿಸಲು
 ಒಡಲಿಗಾಪ್ಯಾಯನವೆ ಕೇಳೆಲೆ
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಬಿಡು ನನ್ನ ಮನೆಯಲಿ
 ಮಡದಿ ಸುತರುಮೃಳವ ನೋಡೆಂದೊರಲಿತಾ ಪಕ್ಷಿ

೧೯

¹ತೇಜದೊಳೆಸೆವ ಪಕ್ಷಿಯ (ಕ) ²ಮೆ (ಕಚ) ³ಬಲಿದ (ಕ) ಚಿತ್ತ (ಚ) ⁴ಗಲು (ಚ) ⁵ಸೇರಿ
 (ಕ) ⁶ಹಾಲೇ (ಕಗ)

ಮರನ ಹುತ್ತವನೇರಿದ ಸಂ
 ಗದರಿ ದೈನ್ಯಂಬಡುವರಾಯುಧ
 ಮುರಿದ ಬರಿಗೈಯವರ ನೀರೊಳು ಹೊಕ್ಕು ನಿಂದವರ
 ತರುಣಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡವರ ನಿ
 ಬ್ಬರದಿ ಮುರಿದೋಡುವರ ನಿದ್ರಾ
 ಭರದೊಳಿದರ್ ಕೊಲುವುದುಚಿತವೆಯೆಂದುದಾ ¹ವಿಹಗ¹ ೨೦

ನುಡಿಗೇ ನಾಚಿದನರಸ ಹಂಸದ
 ನಡವಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದನು ನಿನ್ನನು
²ಹಿ²ಡಿದು ಕೊಲುವವನಲ್ಲ ನಿನ್ನಾಲಯಕೆ ಹೋಗಿ³ಗಂದು³
 ಬಿಡಲು ರೆಕ್ಕೆಯ ಕೊಡಹಿ ಹಾರಿತು
 ವೊಡನೆ ಮರಳಿತು ಧರಗೆ ರಾಯನ
⁴ಕ⁴ಡೆಗೆ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಳಿತು ನುಡಿದುದು ನೃಪಗೆ ವಿನಯದಲಿ ೨೧

ಭೂರಮಣ ಕೇಳಿಸುವ ಕಾಯುಪ
 ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ ನೀನು ನಿನಗುಪ
 ಕಾರ ಮಾಡುವನೆನಲದೇನೆಂದರಸ ಬೆಸಗೊಂಡ
 ಸಾರಹೃದಯನೆ ಚಿತ್ತವಿಸು ವಿ
 ಸ್ತಾರದಿಂದರುಹುವೆನು ಭುವನದೊ
 ಳಾರಿಗುಂಟೀ ಪರಮ ಸುಕೃತಗಳೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೨೨

ಅರಸ ಕೇಳಿತಿ ದೂರದಲಿ ಸುರ
 ಪುರವ ಪೋಲ್ವ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣ
 ದರಸು ಭೀಮನೃಪಾಲನಾತನ ತನುಜೆ ದಮಯಂತಿ
 ಪರಮ ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆ ಮಹಾಸುಂ
 ದರಿ ನಿಪುಣೆ ಗಜ್ಜಿ⁵ಗಮನೆ ನಯ್ಗುಣ
 ಭರಿತೆ ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ ತಾನಿಹಳಲ್ಲಿ ವನಜಾಕ್ಷಿ ೨೩

¹ಪಕ್ಷಿ (ಕ) ²ಬ (ಕ) ³ಗನಲು (ಕ) ⁴ತೂ (ಕ) ⁵ಗಾಮಿನಿಯು (ಚ)

ಪೊಗಳಲಳವೇ ಸತಿಯ ಚೆಲುವಿನ
 ಬಗೆಯ¹ಭಾವಿ¹ಸಿ ನೋಡಲತಿ ಸೋ
 ಜಿಗವು ನೆರೆ ದಮಯಂತಿ ಯಾವನ ರೂಪರೇಖೆಯಲಿ
 ನಗೆಮೊಗದ ಪೊಂಬೊಗರ ಮಿಂಚಿನ
²ಬೊಗಸೆಗಂಗಳ²ಸೆಳೆನಡುವ ಸೆ
 ಳ್ಳುಗುರ ಬೆಡಗಿನ ಕಾಂತೆ ರಂಜಿಸುತಿರ್ಪಳಾ ಪುರದಿ ೨೪

ಕ್ಷಿಯೊಳಿಹ ಸತಿಯರಲಿಯಮದಾ
 ವತಿಯೊಳಿಹ³ಪೆಣ್ಣ³ಲಿ ಮೇ⁴ಣಾ⁴
 ವಿತಳದಲ್ಲಿಹ ನಾರಿಯರ⁵ಲೀ⁵ಕ್ಷಿಸಿ⁶ದಡಾ ಸತಿಗೆ
 ಪ್ರತಿಯ⁶ಕಾಣೆನು ರೂಪಿನಲಿ ನೀ
 ನತಿಚೆಲುವ ನಿನಗವಳು ಪಾಸಟಿ
 ಸತಿಗೆ ನೀನೆ ರಮಣನಲ್ಲದೆ ಕಾಣೆನಿತರನು ೨೫

ಆವಳು ನಿನಗೊಲಿವಂತೆ ಮಾಡುವೆ
 ಶಿವನ ಕೃಪೆ ನಿನಗುಂಟು ನಮ್ಮಲಿ
⁷ಸವಡಿ⁷ನುಡಿಯಿಲ್ಲರಸ ನಂಬುವುದೆನ್ನ ನೀನೆನಲು
 ಅವನಿಪತಿ ನಸುನಗುತ ಹಂಸೆಯ
 ಸವಿನುಡಿಗೆ ಮನಸೋತು ವಿರಹದ
 ತವಕದಲಿ ⁸ಹೇವರಿ⁸ಸಿ ನುಡಿದನು ನೃಪತಿ ಖಿಗಪತಿಗೆ ೨೬

ಮನಸಿಜನ ಶರಹತಿಗೆ ನೊಂದೆನು
 ತನುವ ಸೈರಿಸಲಾರೆನೆನಗಾ
 ವನಿತೆಯನು ⁹ಸೇರಿಸುತ⁹ ಸಲಹೆನ್ನನುವ ಕರುಣದಲಿ
 ಎನಗೆ ನೀನೇ ಪರಮಬಾಂಧವ
 ಮನಕೆ ಹರುಷವ ಮಾಡು ನೀನೀ
 ಬನಕೆ ಬಹ ಪರಿಯಂತ ತಾನಿಲ್ಲಿಹೆನು ಹೋಗಿಂದ ೨೭

¹ಭೇದಿ (ಚ) ²ಬುಗುರಿ ಮೊಲೆ (ಕ) ³ಸ್ತ್ರಿಯರ (ಚ) ⁴ಗಾ (ಗ) ⁵ನೀ (ಕಚ)
⁶ದ ಇವಳಂತೆ ಸತಿಯರ (ಕಚ) ⁷ಕವಡು (ಚ) ⁸ಬೋಳೆ (ಕ) ⁹ತಂದಿತ್ತು (ಕಚ)

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ನಳ ನೃಪಾಲನ
ಬೀಳುಕೊಂಡು ಸರಾಗದಿಂದ ವ
ನಾಲಯವ ಹೊರವಂಟು ತೆರಳತು ವಾಯುವೇಗದಲಿ
ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಪರಿಯ ಕೀರ್ತಿ ವಿ
ಶಾಲವಾದಂದದಲಿ ರಾಜ ಮ
ರಾಳ ಗಗನಕೆ ಹಾಯ್ದು ಕಂಡಿಳಿತಂದುದಾ ಪುರಕೆ

೨೮

ಕನಕಮಣಿ ನಿರ್ಮಿತದ ಸೌಧದಿ
ಜನನಿಕರ ಸಂದೋಹದಲಿಯುಪ
ವನದ ವೀಧಿಗಳೆಸೆಯೆ ಮೆರೆವ ವಿದರ್ಭ ಪಟ್ಟಣಕೆ
ಮನವೊಲಿದು ನಿಜಬಳಗ ಸಹಿತಂ
ಗನೆಯರೋಲಗದಲ್ಲಿ ಮದನನ
ಮೊನೆಯಲಗಿನಲಿ ಬಳಲ್ವ ಸತಿಯ^೨ಳ^೨ ಕಂಡುದಾ ^೩ಹಂಸೆ^೩

೨೯

ನೀಲಮಣಿ ಭಿತ್ತಿಗಳ ^೪ವಜ್ರದ
ಸಾಲಗಂಬದ ಪಚ್ಚಿ ಹಲಗೆಯ^೪
ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿನಲೋವೆ ಹವಳದಿ ಕಡೆದ ಬೋದಿಗೆಯ
ಸಾಲಮಣಿ^೫ಮಂಟಂಪಿ^೫ ಮಂಚದ
ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿ ನಳನ ಚಿಂತೆಯ
ತಾಳಿದಂಗನೆ ಸತಿಯರೊಡನಿರೆ ಕಂಡುದಾ ^೬ಪಕ್ಷಿ^೬

೩೦

ಪೆರೆನೊಸಲ ಕತ್ತುರಿಯ ತಿಲಕದ
ಕೊರಳ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ರತ್ನದ
ಬೆರಳ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳ ಸುವರ್ಣದ ಕರದ ಕಂಕಣದ^೭
ಪರಿಪರಿಯ ನಿರಿಯುಡಿಗಳಿ^೮ ನೂ
ಪು^೯ರದ ತೊಡರಿನ ದೇಸಿ ಮಿಗೆ ಬಳ
ಸಿರಲು ತರುಣಿಯ(ರಂದು) ^{೧೦}ಸತಿಯನು ಕಂಡುದಾ ಹಂಸೆ^{೧೦}

೩೧

'ದು (ಗಚ) 'ನು (ಗಚ) 'ಪಕ್ಷಿ (ಕ) 'ಕಂಬದ ಸಾಲ ವಜ್ರದ ಹಲಗೆ ಪಚ್ಚಿಯು (ಕಚ)
'ನಿರ್ಮಿತದ (ಕಚ) 'ಹಂಸೆ (ಕಚ) 'ರ್ಣದ ಚರಣ ನೂಪುರದ (ಕ)
ರ್ಣಾಭರಣನೂಪುರದ (ಚ) 'ನೇವು (ಚ) 'ರು (ಕಗಚ)

ತಳಿತ ಮೇಘಾದಿ ಹೊಳೆದ ಮಿಂಚಿನ
 ಬಳಗವೆನೆ ಹಂಸೆಗಳು ನಭದಿಂ
 ದಿಳಿಗಿಳಿದು ಸತಿಯರ ಸಭಾಮಂಡಲದಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು
 ನಳಿನಲೋಚನೆ ಕಂಡು ಪಕ್ಷಿಯ
 ಲಲನೆಯರ ಮೊಗನೋಡಿ ಹಂಸದ
 ಚೆಲುವ ¹ಬಣ್ಣಿಸಿ¹ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದೆನುತ ಗಮಿಸಿದಳು ೨೨

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಕರ
 ಪಲ್ಲವವ ಚಾಚಿದಳು ನೂಪುರ
 ಘಲುಘಲಿರೆನೆ ²ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಿದುದಾ² ಹಂಸೆ
 ನಿಲ್ಲದಂಗೆಸುತ್ತ ಬರಲ
 ಲಲ್ಲಿಯಡರಿತು ಕುಸುಮಮಯ³ನವ³
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬನದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕುದು ಹೊದರ ಹೊಸಮೆಳೆಯ ೨೩

ಕೆಳದಿಯರ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ ತಾನೇ
 ಮಳೆಯ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಾಗೆ ಸೆಳೆನಡು
 ಬಳುಕೆ ಕುಚಭಾರದಲಿ ಮೇಲುದು ಜಾರೆ ಮುಡಿ ⁴ಚ⁴ದರ
 ಜಲಜಮುಖಿ ಬೆಮರಿಡಲು ಕೊರಳಿನ
 ಲಲಿತದೇಶಾವಳಿಗಳಲ್ಲಾ
 ಡಲು ಸೆರಗನಳವಡಿಸಿ ನಿಂದಳು ಬಳಲಿ ಬಿಸುಸುಯ್ದು ೨೪

ಎಲೆ ಸರೋರುಹಗಂಧಿ ನೀನೊನ
 ಗೊ⁵ಲಿದು ಮನದಲಿ ಹಿಡಿವೆನೆಂಬೀ
 ಛಲವಿದೇತಕೆ ಮಾಣು ನಾವಂಬರದ ಪಕ್ಷಿಗಳು
⁶ನೊ⁶ಲುಕುವವರಾವಲ್ಲ ಬರಿದೇ
 ಬಳಲದಿರು ತಾ ಬಂದ ಪರಿಯನು
 ತಿಳುಹುವೆನು ನಿನಗೆಲ್ಲವನು ಕೇಳೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೨೫

¹ನೀಕ್ಷಿಸಿ (ಕ) ²ಅತ್ತಲಿತ್ತಲು ಸಾರುತಾ (ಗಚ) ³ತರು (ಕಚ) ⁴ಕೆ (ಚ)
⁵ನೊ (ಕಚ) ⁶ಸಿ (ಕಚ)

ನಳಿನ ಮುಖ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯ
 ಬಳಿಯ ವಾಹನವಾಗಿ ತಾನಿಹೆ
 ನೊಲಿದು ಸಲಹುವನೆನ್ನ ಪರಮಪ್ರೀತಿವಚನದಲಿ
 ಇಳಿಗೆ ನಳ¹ಕೂಬರ¹ ಜಯಂತರ
 ಚೆಲುವ ಮದನನ ರೂಪರೇಖೆಯ
 ಹಳಿವುದಾ ನಳನೃಪನ ನಿಜಸೌಂದರ್ಯ²ದಾಟೋಪ² ೩೬

ನಿನ್ನ ರೂಪಿ³ಗೆ ಸಲುವುದೊ³ ನಳ⁴⁺⁴
 ನುನ್ನತದ ಸೌಂದರ್ಯ ಜಗದೊಳ
 ಗಿನ್ನು ನಾ ಸರಿಗಾಣೆ ನಿಮಗೀರ್ವರಿಗೆ ಸಮನಹುದು
 ಎನ್ನಲಾ ನುಡಿಗೇಳಿ ಹಂಸೆಗೆ
 ತನ್ನ ಶಿರವನು ಬಾಗಿ ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನ ನುಡಿದಳು ನಾಚಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ವಿನಯದಲಿ ೩೭

ಪರಮಗುಣನಿಧಿ ಪಕ್ಷಿ ಕೇಳೆ ಬಾ
 ಹಿರನು ಪಾತಕಿ ಮದನ⁵ನಲೆ⁵ ನಿ
 ಪುರದೊಳೆಸೆಯಲು ಪುಷ್ಪಬಾಣದಿ ನೊಂದುದೆನ್ನೊಡಲು
 ಕರುಣರಸಧಾರೆಯಲಿ ತಾಪವ
 ಪರಿಹರ⁶ಸಬೇಕೆಂದು ನೀನಾ⁶
 ಧರಣಿಪತಿ ನಳನೃಪಗೆ ಬಿನ್ನೈಸೆಂದಳಿದುಮುಖಿ ೩೮

ಪರರ ದುಃಖವ ಪರಿಹರಿಸಿ ಮಿಗೆ
 ಪರರಿಗುಪಕಾರಾರ್ಥವೆಸಗಲು
 ಪರಮಪುಣ್ಯವಿದೆಂದು ಪೇಳ್ವರು ಪಿರಿಯರಾದವರು
 ಪರಮಬಾಂಧವ ನೀನೆನಗೆ ಸ
 ತ್ಕರಿಸು ವಿರಹದಿ ನೊಂದವಳ ಕರೆ
 ಕರೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡದಿರು ಸಲಹೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ ೩೯

'ಭೂವರ (ಚ) 'ಲೋಕದಲಿ (ಕಚ) 'ನ ಚಲುವ (ಕಚ) 'ನೃಪ (ಕಚ) 'ನ' ತಿ
 (ಚ) 'ಸಿ ಸಂತೋಷದಲಿ ನೀ (ಚ)

ಬಲಿದ ವಿರಹಾಗ್ನಿಯಲಿ ನೊಂದೆನು
 ಬಳಲಿದೆನು¹ತನುಬಾಡಿ¹ ತಾಪದಿ
 ನಲವು ಹಿಂಗಿತು ಬವಣೆ ಹೆಚ್ಚಿತು ತ್ರಾಣವೆಳದಾಯ್ತು
 ಹಲವು ಮಾತೇನಿನ್ನು ನಳನೃಪ
 ತಿಲಕೆ²ನೆನ್ನಯ ಪತಿಯಲಾ²ಭೂ
 ತಳದ ಪುರುಷರು ಪಿತನ ಸಮ ಕೇಳೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

೪೦

ಆರಸ ಕೇಳಾ ಹಂಸ ತರುಣಿಯ
 ಕರುಣದಳತೆಯ ಕಂಡು ತಾ ಬಂ
 ದಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಹದನು ಲೇನಾಯ್ತೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ
 ಹರುಷ ಮಿಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಸತಿಯನು
 ಕರೆದು ನುಡಿದುದು ನಿನಗೆ ನಳ ಭೂ
 ವರನ ಪತಿಯನು ಮಾಳ್ಕೆನಂಜದಿರೆಂದುದಾ³ ಪಕ್ಷಿ³

೪೧

ಅಂತರಂಗದ ಬುದ್ಧಿಯನು ದಮ
 ಯಂತಿಗಲ್ಲವನರುಹಿ ತರುಣಿಯ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಲ್ಲಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಗದಲಿ
 ಮುಂತ⁴ಳದು⁴ಮಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಂಧವ
 ಸಂತತಿಯನೊಡಗೊಂಡು ನಿಷಧನ
 ಚಿಂತೆಯನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದೈದಿತಾ ಹಂಸೆ

೪೨

ಆಗ⁵ ನಳಭೂವರನ⁵ ದಕ್ಷಿಣ
 ಭಾಗಭುಜನಯನಗಳದುರಿದು
 ವಾಗ ಕೇಳಿದನಿದರ ಫಲವೇನೆಂದು⁶ ಭೂಸುರರ
 ಭೋಗಸುಖದರ್ಶನದ ಫಲವಿಂ
 ದೀಗಲಹುದೆನಲಾ ಸಮಯದಿ ಸ
 ರಾಗದಲಿ ನಡೆತಂದುದಾ ನೃಪನೆಡೆಗೆ ಕಲಹಂಸೆ

೪೩

¹ಹಿರಿದಾಗಿ (ಕ) ²ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪತಿ (ಕಚ) ³ಹಂಸೆ (ಕ) ⁴ಣದಿ (ಕಚ) ⁵ಲಾ
 ನೃಪನಂಗ (ಕಚ) ⁶ನೆನಲು (ಚ)

ಬಂದ ಹಂಸೆಯ ಕಂಡು ಮುಖ ಕಳೆ
ಯಿಂದಲರಿದನು ನೃಪತಿ¹ಮುದ¹ದಲಿ
ಯಿಂದುಮುಖ ತನಗೊಲಿದ ಹದನಹುದೆಂದು ಹರುಷದಲಿ
ಮಂದಗಮನೆಯ ಕಂಡಿರೇ ಏ
ನೆಂದು ನುಡಿದಳು ಸತಿಯ ಬಗೆಯೇ
ನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳೆ²ನಸುನಗುತ್² ಬಳಕಿಂತೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೪೪

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಮನದನು
ಮಾನವನು ಬಿಡು ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಸು
ನೀನೆಳಸಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಫಲ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದಿನ್ನೇನು
ಮಾನನಿಧಿ ನೀ ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ
ನೂನ ಸುಕೃತದ ಫಲವೊ ನಿನ್ನನೆ
ಧ್ಯಾನಿಸುವಳನವರತ ಮನ ಬೇರಿಲ್ಲವಾ ಸತಿಗೆ ೪೫

ಆ ತಳೋದರಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲಣ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಲಿದಂತರಂಗದಿ
ಕಾತರಿಸುತಿಹಳಂಗಜನವುಪಟಳದಿ ಕಡುನೊಂದು
ಧಾತುಗುಂದಿಹಳಾ ತರುಣ ಮನ
ಸೋತು ಹಂಬಲಿಸುವಳು ನಳನೃಪ
ನಾತನೇ ಪತಿಯೆಂದು ನಂಬಿಹೆನೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ ೪೬

ಎಲೆ ನೃಪತಿ ದಮಯಂತಿಯನು ನಿನ
ಗೊಲಿಸಿ ಬಂದೆನು ಭಾಷೆ ಸಂದುದು
ಲಲನೆಯನು ನೀ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆನ್ನ ಕಳುಹೆನಲು
ಬಳಲಿದಿರಿ ನಮಗೋಸುಗವೆ ಬಲು
ಹಳುವದ³ಲಿ ತೊ³ಳಲಿದಿರಿ ಕಷ್ಟವ
ಬಳಸಿದಿರಿ⁴ಸಾಕಿನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೆಂದು⁴ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ೪೭

¹ಮನ (ಕ) ²ಕೇಳಲು ನೃಪಗೆ (ಕ) ³ಹರಿದಾಗಿ ಮನದಲಿ (ಕ) ⁴ಸಾಕಿನ್ನು
ಗಮಿಸಿಯೆನುತ್ತ (ಕ) ಕೃಪೆಯಿರಲಿ ಗಮಿಸುವುದೆನುತ (ಚ)

ಕೇಳು ಪಾಂಡವತನಯ ರಾಜಮ
 ರಾಳ ತೆರಳಿ¹ದುದತ್ತ¹ ನಳಭೂ
 ಪಾಲಿನಿತ್ತಲು ಬಂದು ಪೊಕ್ಕನು ತನ್ನ ನಗರಿಯನು
 ಆಳುಮಂದಿಯ ಕಳುಹಿ ಮನದಿ ವಿ
 ಶಾಲ ವಿರಹದ ತಾಪದಲಿ ಮಿಗೆ
 ಕೇಳ ಮೇಳವಿನೋದ ವಿಭವವನುಳಿದನಾ ನೃಪತಿ

೪೮

ಅತ್ತಲಾ ದಮಯಂತಿ ನಳನೊಳು
 ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟಳು ನೃಪಗೆ ವಿರಹವು
 ಹೊತ್ತಿತಾಕೆಯ ಮೇಲೆಯಿರ್ವರಿಗಾಯ್ತು ಸಂತಾಪ
 ಚಿತ್ತಜನು ಪಾತಕನು ವಿರಹವ
 ಹೊತ್ತಿಸಿದನಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮದನನ
 ಹೆತ್ತವನು ವರಪುರದರಸ ಚಿನ್ನಿಗರಾಯ ಕರುಣಿಸಿದ

೪೯

¹ದ ಬಳಿಕ (ಕ)

ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿ

ರಾಜಸುವ ವರಭೀಮಪುರದಲಿ
ರಾಜನಳನೃಪ ಮದುವೆಯಾಗಿ¹†¹ ಸ
ರಾಜತೇಜದಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪುರವ ಸತಿಸಹಿತ

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ನಳನ ರೂಪನು²
ಕೇಳಲೀ ಹದನಾಯ್ತು ಸತಿಗೆ ನೃ
ಪಾಲನಂಗವು ಗೋಚರಿಸಲೆಂತಹುದೊ ವಿರಹಾಗ್ನಿ
ನಾಲಗೆಗೆ ದ್ರವವಿಲ್ಲ ಮಂಚದ
ಮೇಲೆ ಮಲಗಳು ಬಲಿದವಸ್ಥೆಯ
ಹೇಳಲಿನ್ನೇನರಸ ದಮಯಂತಿಯ ಮನೋವ್ಯಥೆಯ

೧

ಲಲನೆ ನಿದ್ರಾಂಗನೆಯನುಳಿದಳು
ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿದ ಮನದಿ ಸತಿಯರು
ಸುಳಿಯೆ ನಳನೃಪ ಬಂದನಿದೆ³ಯೆಂದೆನುತೆ⁴ಕಳವಳಿಸಿ
ನಿಲುಕಿ ನೋಡುವಳೊಮ್ಮೆ ಕಾಣದೆ
ಹಲುಬುವಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಡದ
ಕೆಳದಿಯರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವಾಲೋಚಿಸಿದರಲ್ಲಿ

೨

ವಿರಹ ಬಲಿದುದು ಸತಿಗೆ ನಾವಿದ
ನರಸಗರುಹುವೆಂದು ಕೆಳದಿಯ
ರಿರದೆ ಬಂದರು ಭೀಮನೃಪಗಿಂತೆಂದರೀ ಹದನ
ವರಕವಿಗಳೊ⁵ದಿನ⁶ಲಿ ಧರಣೀ
ಶ್ವರರು ಕೈವಾರಿಸಲು ಕೇಳಿದು
ತರುಣಿ ವಿರಹಕೆ ತನುವ ತತ್ತಿಹಳೆಂದರಬಲೆಯರು

೩

¹ವಿಲಾಸದಲಿ ಸುರ (ಕ) ²ನೃಪನು ನೆರೆ (ಚ) ³ಯಿದೆಯೆಂದು (ಚ) ⁴ದದ (ಚ)

ಕೇಳಿದನು ನಸು¹ನಗುತ ಭೀಮ ನೃ
ಪಾಲ ತನ್ನಾತ್ಮಜಿಯ ಯೌವನ
ದೇಳಿಗೇಯನಾಲಿಸುತ ವರನಾರಂದು ಚಿಂತೆಯಲಿ
ಓಲಗಕೆ ನಡತಂದು ಬರಸಿದ
ನೋಲೆಗಳ ಕಳುಹಿದನು ಧರಣೀ
ಪಾಲಕರ ಬರಹೇಳೆನುತ ಹೊಯಿಸಿದನು ಡಂಗುರವ

೪

ಹರಿದರರಸಾಳುಗಳು ²ದಿಕ್ಕುಗ
ಳರಸುಗಳ ನಗರವನು ಇತ್ತಲು²
ಪುರವ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಭೀಮನೃಪಾಲನಾಜ್ಞೆಯಲಿ
ತರಿಸಿದರು ಭಂಡಾರದಲಿ ನವ
ಭರಿತವಾದ ಸುವಸ್ತುಗಳ ವಿ
ಸ್ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದರಗಲದಲಿ ವೈವಾಹ ಮಂಟಪವ

೫

ಹೊಳೆವ ದಂತವ ಕಂಭಗಳ ಪು
ತ್ತಳಿಯ ಸಾಲಿನ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನ
ತಳರ ತೋರಣದೋರದ ಲೋವೆಗಳ ಅರಳಲೆಯ
ಬಿಳಿಯ ಮುತ್ತಿನ ಸರದ ಪವಳದ
ಬಿಳಿಯ ಚೌರಿಯ ಮೇಲುಗಟ್ಟಿನ
ಹೊಳೆದು ಮಿಗೆ ರಚಿಸಿದರು ಸತಿಯ ವಿವಾಹಮಂಟಪವ

೬

ಓರಣದ ಬೀದಿಗಳ ಸಾದಿನ
ಸಾರಣೆಯ ಕತ್ತುರಿಯ ಮಿಗೆ ಪ
ನ್ನೀರ ಚಳೆಯದ ಪರಿಮಳದ ಕುಂಕುಮದ ಕಾರಣೆಯ
ತೋರಣದ ತಳಿಗಳ ಘನಸಿಂ
ಗಾರ³ವೆಸೆಯುವ³ ಕೇರಿಕೇರಿಯ
⁴ವಾರನಾರಿಯರಿಂದ ಸಂದಣಿಸಿತು ವಿದರ್ಭಪುರ⁴

೭

¹ಳು ಧರ್ಮಜ (ಕ) ²ನಾಲುಕು ದಿಕ್ಕಿನ ನಗರಿಗಳಿತ್ತುಲು (ಕ) ³ಮೆರೆವತಿ (ಕ)
⁴ನಾರಿಯರ ಸಂದಣಿ ವಿರಾಜಿಸಿತು ವಿದರ್ಭಪುರ ವರವಾ (ಕ)

ಮಾಳವಾಂಧ್ರ ಕಳಿಂಗ¹ಕೋಸಲ¹
 ಚೋಳ ಮತ್ಸ್ಯ ವರಾಳ ಕೊಂಕಣ
 ಗೌಳ ಕುಂತಳ ಮಗಧ ಬರ್ಬರ ಪಾಂಡ್ಯ ಕರ್ಣಾಟ
 ಲಾಳವಂಗ²ಸುರಾಷ್ಟ್ರ² ಕುರು ನೇ
 ಪಾಳ ಘೋರ್ಜರ ಸಿಂಧು ಮರುಪಾಂ
 ಚಾಳ ಮೊದಲಾದವಿಳ ಧರಣೀಪಾಲರೈದಿದರು

೮

ಧರಣಿ ವಲಯ ದಿಗಂತದವನೀ
 ಶ್ವರರು ಭೂಸುರ ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರು ಸುಜನರು ಮಲ್ಲ ಸಚಿವರು ಮಕುಟವರ್ಧನರು
 ಪರಮ³ಯುಷ್ಕಿಗಳು³ ಪಂಡಿತರು ಕವಿ
 ವರರು ನಟಗಾಯಕರು ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರು ದೈವಜ್ಞರುಗಳಗಣಿತರಾಗಿ ನೆರೆದುದು ರಾಯ ಕೇಳೆಂದ

೯

ಆ ಸಮಯದಲಿ ನಾರದನು ಹರಿ
 ವಾಸುದೇವಾಯೆಂಬ ವೀಣೆಯು
 ಭಾಸುರದ ಕರಗಳಲಿ ನುಡಿಸುತ ಮುನಿಗಳೊಗ್ಗಿನಲಿ
 ವಾಸವನ ಸಭೆಗೈತರಲು ಸಂ
 ತೋಷದಿಂದಿರಿದ್ದು ಘನ ಸಿಂ
 ಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದೆಂದನಮರೇಂದ್ರ

೧೦

ಎತ್ತನೆಂದೈತಂದಿರುವಿಯೊ
 ಳುತ್ತಮರು ಧರಣೀಶರಲಿ ನೆರೆ
 ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ಸುಶೀಲದಾರುಂಟಲ್ಲಿ ಗುಣವೇನು
 ಚಿತ್ತವಿಸಿ ಮುನಿನಾಥಯೆನಗದ
 ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪೇಳಿನಲು ಸುರಮನಿ
 ಚಿತ್ತದಲಿ ನಸುನಗುತ ನುಡಿದನು ಪಾಕಶಾಸನಗೆ

೧೧

¹ಕುಂತಳ (ಕ) ²ವರಾಳ (ಕಚ) ³ಪುರುಷರು (ಕ)

ಅಮರಪತಿ ಕೇಳವನಿಯಲಿ ಭೂ
 ರಮಣರುಂಟು ಅನೇಕವರೊಳು
 ನಿಮಗೆ ಪೇಳಿ ವಿದರ್ಭಪುರಪತಿ ಭೀಮನೃಪತನುಜೆ
 ಕಮಲಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಗಿವ್ವನ
 ಸಮತಳಿಸೆ ಚಿತ್ತದಿ ಸ್ವಯಂವರ
 ಕಮಿತ ಬಲ ನೃಪರೈದಿ ಬರುತಿದೆ ಧರಣಿಯಗಲದಲಿ

೧೨

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸಮಸ್ತ ಧರಣೀ
 ವಲ್ಲಭರನೇನೆಂಬೆ ಪಟ್ಟಣ
 ವೆಲ್ಲ ¹ನೆರೆದುದು¹ ದೇಶದೇಶಾಂತರದ ಯಾಚಕರು
 ನಿಲ್ಲದೈತರುತಿದೆ ವಿವಾಹವ
 ನಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆವೆನುತ ಮುನಿ ಕರ
 ಪಲ್ಲವದ ವೀಣೆಯ²ಲಿ² ಹಂಸದನೇರಿ ಹೊರವಂಟ

೧೩

ಅರಸ ಕೇಳಮರೇಂದ್ರನಾ ಮುನಿ
 ವರನ ವಚನವ ಕೇಳಿ ಹೆಚ್ಚಿದ
 ವಿರಹದಲಿ ಕರಸಿದನು ಸತಿಯರಿಗೆಂದನೀ ಹದನ
 ಪರಮಸತಿ ದಮಯಂತಿಯಳನುಪ
 ಚರಿಯದಲಿಯೆನಗೊಲಿಯೆ ಮಾಡೆಂ
 ದುರುತರದ ವಸ್ತುಗಳನಿತ್ತಬಲೆಯರ ³ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ³

೧೪

ತರಿಸಿಯೇರಿದ ದಿವ್ಯರಥವನು
 ಕರಸಿದನು ಯಮ ವರುಣ ವಾಯು
 ವ್ಯರು ಸಹಿತ ಹೊರವಂಟಮರಾವತಿಯನಮರೇಂದ್ರ
 ಧರಣಿಗಳಿದು ಬರೆ ಮುಂದೆ⁴ಮಾರ್ಗದಿ⁴
 ಸ್ಮರನ ರೂಪಿನ ನೈಷಧನ ಕಂ
 ಡರು ಮನೋರಾಗದಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರುಚಿತದಲಿ

೧೫

¹ತುಂಬತು (ಚ) ²ನಲುಗಿಸುತ (ತ) ³ಕಳುಹಿದನು (ಚ) ⁴ಬರುತಿಹ (ಕ)

ನಳನ ಮಿತ್ರನ ತೇಜ¹ದವೊ¹ಲಿಳಿ
 ಗಿಳವ ಮಹಿಮರ ಕಂಡು ²ಭರ²ದಿಂ
 ದಿ³ಳಿಗಳಿದು ಭಕ್ತಿಯಲಿ ನಳ³ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂದಿರಲು
 ತಳತ ಹರುಷಾನಂದದಲಿ ಬರ
 ಸೆಳೆದು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದರು ರಾಯನ
 ಚೆಲುವನೀಕ್ಷಿಸಿ ನಲಿದು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮನವೊಲಿದು ೧೬

ಕುಶಲವೇ ನಳನೃಪತಿ ಬಾರೈ
 ಶಶಿಕುಲೋದ್ಭವ ನಿನ್ನ ಪಿತನೀ
 ವಸುಧೆಗಧಿಪತಿ ವೀರಸೇನನು ಪರಮಸಖನೆಮಗೆ
 ಒಸೆದು ಬೇಡುವ ಕಾರ್ಯವಿದು ಭರ
 ವಸದಿ ಬಂದೆವು ನಮಗೆ ಫಲ ಸಿ
 ದ್ಧಿಸಿತು ಉಪಕಾರಾರ್ಥ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕೆಂದ ೧೭

ಕರಿಗಮನ ಚಿತ್ತವಿಸು ನಾವೇ
 ನರರು ನಿಮಗಂತರವೆ ಸಾಕಂತಿ
 ರಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪದಾಬ್ಜ ದರುಶನವಾದುದಿಂದಿನಲಿ
 ಹರುಷ ⁴ಮಿಗೆ ನಮ⁴ಗೇನು ಬುದ್ಧಿಯ
 ಕರುಣಿಸುವಿರದ ಮಾಳ್ವೆನೆನೆ ಶಚಿ
 ಯರಸನಾ ನುಡಿಗೇಳಿ ನಗುಂತೆಂದನಾ ನೃಪಗೆ ೧೮

ಭೂತಳದೊಳಿಹ ಸತಿಯರಲಿ ರೂ
 ಪಾತಿಶಯ ದಮಯಂತಿಯೆನಲಾ
 ಮಾತಿನಲಿ ಮನವೊಲಿದುದವಳಲ್ಲಿ ನೀ ಪೋಗಿ
 ಆ ತಳೋದರಿಗುಚಿತವಚನ
 ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಸತಿಯಳ
 ನೀ ತಿಳುಹಿಯನುಕೂಲವನು ಮಾಡೆಂದನಮರೇಂದ್ರ ೧೯

¹ದೋ (ಕ) ²ರಥ (ಕಚ) ³ಳಿದುನಳನೃಪ ಭಕ್ತಿಯಲಿ (ಕಚ) ⁴ದಿಂದೆನಗೇನು (ಕ)

ಈತ ಪಿತೃಪತಿಯಮರಪತಿ ತಾ
 ನೀತ ವರುಣನು ವಾಯುವೀತನು
 ಮಾತ ಮನ್ನಿಸು ಮಾಡು ನಮಗುಪಕಾರವನು ನೀನು
 ಈ ತತುಕ್ಷಣ¹ದೃಶ್ಯ¹ ವರವನು
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಲಿದಿತ್ತವಿಂದಿನೊ
 ಳಾ ತಳೋದರಿಯೊಲಿವ ಹದನನು ಮಾಡು ಹೋಗೆಂದು ೨೦

ಕೇಳಿದಾ ಮಾತಿನಲಿ ಚಿಂತೆಯ
 ತಾಳಿದನು ಚಿತ್ತದಲಿ ನಳನೃಪ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ತನ್ನನೇ ಪತಿಯೆಂದು ಭ²ಜಿಸಿಹಳು²
 ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ³ಪರಮ³ವಿ
 ಶಾಲ⁴ಮನವಿ⁴ಹುದಿನ್ನು ⁵ಶಿವಶಿವ⁵
 ಬಾಲಕಿಯ ಬೆಸಗೊಳಲು ನಾಲಗೆಯೆಂತು ತನಗೆಂದ ೨೧

ಎಂದು ಮನದಲಿ ಮರುಗಿ ವಿನಯದೊ
 ಳೆಂದನೆಲೆಯಮರೇಂದ್ರ ನಿಮಗಾ
 ಮಂದಗಮನೆಯನೊಳಗು ಮಾಡೆಂದೆನಗೆ ಪೇಳ್ವರಲ
 ಹಿಂದುಗಳೆದರೆ ಮನಕೆ ಖಿತಿ ನಿಮ
 ಗಿಂದು ಬಾರದೆ ಬಿಡದು ಲೋಕದಿ
 ಯಿಂದುಮುಖಿಯರ ಗುಣವ ತಿಳಿಯಲಸಾಧ್ಯ ಕೇಳೆಂದ ೨೨

ಆ ಯುವತಿಯರು ಕಾರ್ಯ⁶ಗಳ ನೆರೊ
 ಬೀಯ ಮಾಳ್ವರು ಕುಟಿಲ ವಿದ್ಯದಿ
 ಮಾಯೆಗಳ ಹಣ್ಣವರು ನಿತ್ಯದಿ ಹುಸಿಯನಾಡುವರು
 ಕಾಯವಳಿದರು ಅಂತರಂಗವ
 ಬಾಯ ಬಿಡರನ್ಯಾಯ⁷ವಾ⁷ಡುವ
 ರಾಯತಾಕ್ಷಿಯರಂಗವಿದು ಸುರರಾಜ ಕೇಳೆಂದ ೨೩

¹ವಾದ (ಕ) ²ಯಸುವಳು (ಕಚ) ³ವಿರಹ (ಕಚ) ⁴ಯನಗಿ (ಕಚ)
⁵ಹರಹರ (ಚ) ⁶ಗತಿಗಳ (ಕ) ⁷ಮಾ (ಗ)

ಕಪಟವನು ಬಿಡರಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಯೊ
 ಳುಪಮೆಗಾಣದೆ ನುಡಿದು ಹೊ'ಳವರು'
 ಚಪಲ ಚಿತ್ತದಿ ಮನವ ವಂಚಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವರು
 ಗುಪಿತವಳವಡದಾಪ್ತರೊಡವೆಯ
 ನಪಹರಿಸಿ ಸಾಹಸವ ಮೆರೆವರು
 ನಿಪುಣೆಯರಿಗಿದು ಸಹಜಗುಣವಮರೇದ್ರ ಕೇಳೆಂದ ೨೪

ಸಾವಿಗೇಸರು ಮನದಿ ಸತ್ಯವ
 ಭಾವಿಸರು ಹುಸಿಯೊಲುಮೆದೋರುವ
 ರಾವಪರಿಯಲಿ ಹೃದಯಗೊಡದನೃತಗಳನಾಡುವರು
 ವಾವೆವರ್ತನವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯಕೆ
 ಪಾವಕನ ಮುಟ್ಟುವರು ಸತಿಯರ
 ನಾವ ಪರಿಯಲಿ ನಂಬಬಹುದೈನುತ ಹೊರವಂಟ ೨೫

ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಮನದಿ ನೃಪ ಮಾ
 ಬ್ಬಲವನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲಿಸಿ ಬರುತಿರೆ
 ತಳಿತ ರತ್ನಪ್ರಭೆಯ ಸಾಲಿನ ಸೌಧ ಪಂಕ್ತಿಗಳ
 ಹೊಳೆವ ಕಲಶದ ಗೋಪುರದ ಕೊ
 ತ್ತಳದ ಸಾಲಿನ ಕೋಂಟೆಯನು ಕಂ
 ಡಲಘುಭುಜಬಲನೃಪತಿ ಹೊಕ್ಕ ವಿದರ್ಭ ಪಟ್ಟಣವ ೨೬

ಆರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರಲಿ
 ತ್ತೆರದ ವೇದಿಕೆಗಳಲಿ ಪಟುಭಟ
 ರುರುತರದ ಕೈದುಗಳ ಕಾಹಿನ ದಾರವಟ್ಟದಲಿ
 ಇರಲು ಕಂ'ಡಾ' ತರುಣಿಯರು ಸಂ
 ಚರಿಸುತಿಹ ಸಡಗರವ ನಳಭೂ
 ವರನದೃಶ್ಯದ ರೂಪಿನಲಿಯೊಳಹೊಕ್ಕನರಮನೆಯ ೨೭

'ಗಳ್ವರು (ಚ) 'ಡನು (ಕ)

ಆಗಲಾ ದಮಯಂತಿ ಚಿತ್ರದ
 ಬಾಗಿಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ರತ್ನದ
 ತೂಗು ಮಂಚದ ಹಾಸಿನಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಕೆಳದಿಯರು
 ಆ ಗರುವೆಯೋಲಗದೊಳಿ^೧ರುತಿರೆ^೨
 ಪೂಗಣೆಯನೆಸುಗೆಯಲಿ ನಳ ಚರಿ
 ವದಾಗುವ ಕೌಠನಗಳ ತಾನಾಲಿಸುತ್ತ^೩ ಚಿತ್ತದಲಿ

೨೮

ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಸುರಪ ಕಳುಹಿದ
 ಮಂದಗಮನೆಯರಖಿಳ ವಸ್ತುವ
 ತಂದು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ಕೈಮುಗಿದೆರಗಿ ನಿಂದಿರಲು
 ಬಂದ ಸತಿಯರ ನೋಡಿ ನೀವೆ
 ಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಹದನೇ
 ನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳಿ^೪ವಿನಯದಿಂದರುಹಿ^೫ದರು ಮಾನಿನಿಗೆ

೨೯

ತಾಯೆ ಕೇಳಮರೇಂದ್ರ ನಿಮ್ಮ ನಿ
 ಜಾಯತದ ಚೆಲುವಿಕೆಯ ಕೇಳಿದು^೬
 ಕಾಯಜನ ಶರಹತಿಗೆ ನೊಂದುರೆ ಕಳುಹಿದನು ನಮಗೆ
 ಆಯತದ ಭೂಷಣವ ತೊಡು ಸುರ
 ರಾಯನಿಗೆ ಸತಿಯಾಗು ಮರ್ತ್ಯದ
 ರಾಯರಸ್ಥಿರ ನರರ ನೆಚ್ಚದಿರಂದರಾ ಸತಿಗೆ

೩೦

ಪದವಿ ಯಾವುದು ಲೋಕದಲಿ ಸುರ
 ಪದವಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಿಕ್ಕಿನ
 ಪದವಿಯುಂಟೇ ತಾಯೆ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ಸದರವೇ ನರಜನ್ಮದವರಿಗೆ
 ಯೊದಗಲರಿಯದು ಪುಣ್ಯ ನಿನಗಿದು
 ಸುದತಿ ಕರುಣಿಸು ಮಾತನೆಂದರು ನಗುತ ರಂಭೆಯರು

೩೧

^೧ರಸತಿ (ಚ) ^೨ಠೆಗಳನಾಲಿಸುವಳು (ಕ) ಠೆಗಳೆಳುತಾಲ್ಪಿಸುವಳು (ಚ) ^೩ಬಿನ್ನೈಸಿ (ಕಚ)
^೪ಳುತ (ಗ)

ಅಲರ ಪರಿಮಳದಡೆಗೆ ತುಂಬಿಗ
 ಳೊಲಿದು ಪೋಪಂದದಲಿ ಲೋಕದೊ
 ಳಲರು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ¹ಹೋದುದೆ ತುಂಬಿಯಿ¹ದ್ದೆಡೆಗೆ
 ಸಲೆ ತವಕದಿಂದಮರಪತಿಯೆಡೆ
 ಗೊಲಿದು ನೀ ಪೋಪಂತೆ ಸುರಪತಿ
 ನಲವಿನಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೈದುವನು ಪುಣ್ಯ²ವಲಾ² ೩೨

ಎನಲು ಕೇಳಿದಳಾ ನುಡಿಯ ಸುರ
 ವನಿತೆಗೆಂದಳು ಚಿತ್ತವೆನಗೊ
 ಬ್ಬನಲಿ ಸಿಲುಕಿತು ಮರಳಿಪೊಡೆ ಕಮಲಾಕ್ಷಗಳವಲ್ಲ
 ಅನಿಮಿಷಾಧಿಪ ತನಗೆ ದೇವಾಂ
 ಗನೆಯರಿರುತಿರೆ ಮನುಜಸತಿ ಪಾ
 ವನವೆ ಬರಿದೆ ದುರಾಸೆ ತನಗೆಕೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ ೩೩

ಮರಳಿದರು³ಸುರಸತಿಯರಿತ್ತಲು
 ಬರುತೆ³ ನಳನೃಪತಿಲಕ ತಾ ಮನ
 ಹರುಷದಲಿ ನಿಜರೂಪ ತಾಳ್ದನು ರಾಜತೇಜದಲಿ
 ಅರಸನಿರೆ ದಮಯಂತಿ ಕಂಡ
 ಚ್ಚರಿಯ ಮದನನೊ ನಳನೊ ನಳಕೂ
 ಬರ ಜಯಂತನೊ ಎನುತ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡಳಾ ತರುಣಿ ೩೪

ಎಂದು ⁴ಪರಿ⁴ತೋಷದಲಿ ನಾರೀ
 ವೃಂದ ಸಹಿತಿದಿರೆದ್ದು ವಿನಯದಿ
 ನಿಂದು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
 ತಂದು ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳನು⁵ಮುದ
 ದಿಂ⁵ದ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಸತಿಯರ
 ಸಂದಣಿಯ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ ನುಡಿದಳು ಮಧುರ ವಚನದಲಿ ೩೫

¹ಪೋಪುದೆ ಅಳಿಗಳ (ಕಚ) ²ವದು (ಕಚ) ³ಊರ್ವಸಿ.....(ಕ) ರಂಭೆಯರು
 ಬಳಕ ನರನುತನು (ಚ) ⁴ಸಂ (ಕ) ⁵ನಲವಿಂ (ಚ)

ಆರು ನೀವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ
 ಕಾರಣವಿದೇನೆಮ್ಮ ರಾಜ
 ದ್ವಾರದಲಿ¹ ನೀವ್ ಹೊಕ್ಕ ಹದನೇನಿಲ್ಲಿ ಗಂಡುನೋಣ
²ಸೇರಲಮ್ಮದು ನೀವಘಾ³ಡೆ⁴ದ
 ವೀರರತಿ ಸೌಂದರ್ಯರೆನೆ ನಳ
 ಭೂರಮಣ ನಸುನಗುತ ನುಡಿದನು ಸತಿಗೆ ವಿನಯದಲಿ

೩೬

ತರುಣಿ ಕೇಳಮರೇಂದ್ರನಟ್ಟಿದ
 ಚರನು ತಾ ಮಿಗೆ ನಿನ್ನ ರೂಪನು
 ಸುರಮುನಿಪನರುಹಿದರೆ ಕೇಳಿದನಿ¹ಂದ್ರ ವಿರಹದಲಿ
 ಕರಗಿ ಮದನನ ಶರಹತಿಗೆ ಮನ
 ಮರುಗೆ ಬಂದಿಹೆನ್ನಿಲ್ಲಾತಂ
 ಗರಸಿಯಾಗೆನೆ ಕೇಳಿ ಮುಖದಿರುಹಿದಳು ದಮಯಂತಿ

೩೭

⁵ಬಲ್ಲವರು ನೀವಧಿಕರೆಮ್ಮೊಳು
 ಸಲ್ಲದೀ ನುಡಿಯೇತಕಿದು ಶಚಿ
 ವಲ್ಲಭನು ಮಾತೇನು ಸಾಕಂತಿರಲಿಯೆನೆಗಿನ್ನು⁶
 ವಲ್ಲಭನು ನಳನೃಪತಿಯಲ್ಲದೆ
 ನಲ್ಲರುಂಟೀ ಜಗದಿ ನೀವ್ ಸುರ⁷†⁶
 ರಲ್ಲ ನಿಮ್ಮಭಿಧಾನವೇನೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೩೮

ದೂತರ¹ಲಿ² ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ನೀ
 ನೇತಕರಸುವೆ ತರುಣಿಯಿಂದ್ರನು
 ಖ್ಯಾತಪುರುಷನು ³ಬಯಸುವುದು⁴ ಕೃತಪುಣ್ಯ ನಿನ್ನಿ⁵ಗಿನ್ನು⁶
 ಭೂತಳದ ನರರಧಿಕರೇ ಸಂ
 ಪ್ರೀತಿಯೇಕವರಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಪುರು
 ಹೂತನನು ಕೈವಿಡಿದು ನೀ ಸುಖಿಯಾಗು ನಡೆಯೆಂದ

೩೯

¹ವನು (ಕಚ) ²ಬಾ (ಕ) ³ತ (ಗ) ⁴ಘತಲಿಂ (ಚ) ⁵ಆ ಗ 'ಲಾ
 ದಮಯಂತಿ ಚಿತ್ರವ್ಯಾಧಿಯಲಿ ನವರತ್ನಮಯ ಹಾಸಿನಲಿ ಕೆಳದಿಯರತ್ತ ನೋಡುತಲೆ (ಚ) ⁶ಚರ
 (ಚ) ⁷ನು (ಕಚ) ⁸ಒಪ್ಪುವದು (ಕ) ⁹ಗಿಂದ (ಕ)

ಇಳೆಯ ಮರ್ತ್ಯರು ನಾಕನಿಳೆಯರಿ
 ಗಳವೆಯಂತೆ¹ವರೆ²ಲ್ಲ ನು³ಡಿಯಲು²
 ಕುಲಗಿರಿಗೆ ³ನೊರಜಂತರವೆ ನೀ³ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ನಳನೃಪನ ಬಯಸು⁴ವಡೆ ನಿನಗವ
 ನೊಲಿವನೇ⁴ ಧಾತ್ರೀಶರೊಳಗ
 ಗ್ಗೊಳನೆ ಸಾಕೆಂದೆ⁵ನಲು ಕನಲಿದು ನುಡಿದಳಾ ತರುಣಿ

೪೦

ಮಾನವಾಧೀಶ್ವರರೊಳಗೆ ಸನು
 ಮಾನವುಳ್ಳವ ಸತ್ಯಸಂಧ ನಿ
 ಧಾನಿ ಹಿಮಕರವಂಶಪಾವನ ಸಾರ್ವಭೌಮನಲೇ
 ಆ ನರೇಂದ್ರಗೆ ಸರಿಯೆ ಮನುಮುನಿ
 ದಾನವಾಮರರಿನ್ನು ನಿಮಗೀ
 ಹೀನವೃತ್ತಿಯ ಮಾತದೇಕೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೪೧

ನಿಷಧಪತಿಯೇ ಪತಿಯನುತ ಭಾ
 ವಿಸಿದನಾತನ ಕರುಣವೆನ್ನಲಿ
 ಪಸರಿಸಿದಡದು ಲೇಸು ಲೇಸಲ್ಲದಡೆ ನಳನೃಪಗೆ
 ಅಸುವ ತೆರುವೆನು ಎನಗೆ ಫಲ ಸಿ
 ದ್ಧಿಸಲಿದೇ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದಾ
 ಶಶಿವದನೆ ಕಂಬನಿಯ ಮಿಡಿದಳು ಸಖಿದ ಕೊನೊ⁶ಗಳಲಿ

೪೨

ಕರಗಿತಂತಃಕರಣ ನೃಪತಿಗೆ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯ ದೃಢವ ಕಂಡನು
 ಕರುಣಲತೆ ಕುಡಿದೋರಿತಾಕ್ಷಣ ನುಡಿದನಾ ಸತಿಗೆ
 ಸರಸಿಜಾನೆನೆ ಕೇಳು ತಾನೇ
 ಧರಣಿಪತಿ ನಳನೆನಲು ಲಜ್ಜಿಸಿ
 ಶಿರವ ನಸುಬಾಗಿದಳು ಮತ್ತಿಂತೆಂದಳಾ ನೃಪಗೆ

೪೩

¹ರವ (ಕ) ²ಸಿಗಳು (ಚ) ³ಡಿಗಳು (ಕ) ⁴ಅಂತರವೆ ಭಾವಿಸಿ (ಚ) ⁵ವೆ ವೃಥಾ
 ನಿನಗೊಲಿವನೇ (ಚ) ⁶ಳೆಯನೆನೆ ಸಾಕೆ (ಚ) ⁷ಯಲ್ಲಿ (ಗ)

ನಾಕನಿಳಯರು ¹ಕುಟಿಲವಿದ್ಯರ
 ನೇಕೆಮಾಯಾವಿದರು ಧರೆಯೊಳು
 ಪ್ರಾಕೃತರು ನಾವ್ ನಿಮ್ಮ ನಂಬುವ ಪರಿಯದೆಂತೆನಗೆ
 ಸಾಕು ಮನ ನಂಬುವರೆ ಹೃದಯದ
 ಚೋಕೆಯಲಿ ²ಕುರುಹೆನಗೆ ತೋರೆನ
 ಲಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಗೆ ನುಡಿದನು ನೃಪ ನಿರ್ದರ್ಶನವ

೪೪

ವನಜಮುಖಿ ನಿನ್ನಂತರಂಗದ
 ಮನವ ಕಾಣುವ ಬಗೆಯೊಳಾನಿಂ
 ದಿನಲಿಯನಿಮಿಷನೆಂದು ಪೇಳಿದನಿದರ ತಪ್ಪೇನು
 ಮನದ ಸಂಶಯವೇನು ಹಂಸೆಯ
 ನಿನಗೆ ಕಳುಹಿದೆ ರಾಯಭಾರ³ದಿ³
 ವನಿತೆ ನೀನಿದ ತಿಳಿದು ನಂಬುವು⁴ದೆನ್ನ ನೀನೆಂದ⁴

೪೫

ನಳನೆನಲು ತನು ಪುಳಕಜಲದಲಿ
 ಮುಳುಗಿ ಹೊಂಪುಳಿಯೋಗಿ ತನ್ನಯ
 ಕೆಳದಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡು ಹರುಷದ ಹೃದಯಭೀತಿಯಲಿ
 ತೊಲಗಿದಳು ನೃಪನಿತ್ತ ಪುರವನು
 ಕಳಿದು ಬಂದನು ಮನದ ವಿರಹದಿ
 ಬಳಲುತಿಹ ದೇವೆಂದ್ರ⁵ನಿದ್ದೆಡೆಗಾಗಿ ವಹಿಲದಲಿ⁵

೪೬

ಬಂದು ಭಯಭೀತಿಯಲಿ ನಳನೃಪ
 ನಿಂದ್ರ ಮಾರುತ ಯಮ ವರುಣರಿಗೆ
 ವಂದಿಸುತ ದಮಯಂತಿ ಪೇಳಿದ ಮಾತ ವಿವರಿಸಲು
⁶ಒಂದು ನಿನ್ನಲಿ ಕುಟಿಲವಿಲ್ಲರ
 ವಿಂದವದನೆಯರಿಂದ ಕೇಳಿದೆ
 ವೆಂದು ಸಂತ್ಯಸಿದರು ಭಯಗೊಂಡಿಹ ನೃಪಾಲಕನ

೪೭

¹ಕಪಟವಿದ್ಯದಲಖಿಳ (ಚ) ²ಇಂದೆ (ಕಚ) ³ವ (ಕಚ) ⁴ದುಳಿದು ಸಂತ
 ಯವ (ಚ) ⁵ನೆಡಗೈತಂದನೊಲವಿನಲಿ (ಕ) ⁶ಇಂ (ಕ)

ನಳಿನಮುಖಿಯರ ಕಪಟಚಿತ್ತವ
 ತಿಳಿಯ¹ಲಾರಿಗ¹ ಸಾಧ್ಯ ಕೇಳೆ
 ನಳನೃಪತಿ ನಮಗಾಗಿ ಬಳಲಿದೆಯೆನುತಲುಪಚರಿಸಿ
 ಒಲಿದು ಭೂ²ಷಣವಿತ್ತು ಕಳುಹಿದ
 ರಿ²ಳೆಯ ವಲ್ಲಭನಲ್ಲಿ ತಾವ್ ತ
 ಮೊಳಗೆಯಾಲೋಚಿಸಿದರಾಯಿಂದ್ರಯಮಮಾರುತರು ೪೮

ಲಲನೆಯೊಲಿವುದಕಿನ್ನು ಹದನಿದು
 ಹಲವು ಮಾತೇನೆಂದು ನಾಲ್ವರು
 ನಳನ ರೂಪನು ತಾಳ್ವರಿತ್ತಲು ಧರಣಿವಲ್ಲಭರು
 ನಲಿದು ಬರುತಿರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯಾ
 ವಳಿಯ ³ಜನ ಸುರ³ ಸಿದ್ಧ ಕಿನ್ನರ
⁴ರೊಲಿದು⁴ ಗುಹ್ಯಕ ಗರುಡ ಗಂಧರ್ವ⁵ದಿ ಸುರರಲ್ಲಿ⁵ ೪೯

ನೆರೆದುದಗಣಿತದರಸುಗಳು ಕರಿ
 ತುರಗ ರಥ ಪಾಯ್ಲದ ಸಂದಣಿ
 ಮೆರೆವ ಶಂಖ ಮೃದಂಗ ತಂಬಟ ಭೇರಿ ನಿಸ್ಸಾಳ
 ಉರುಬಿ⁶ತ್ಲ್ಲಿ ವಿದರ್ಭ ಪುರಪತಿ
 ಧರಿಸಲಾಪನೆ ⁷ಹರ⁷ ಮಹಾದೇ
 ವರಸ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿಯೆ ನೆರೆದ ಮಹಾಮಹೀಸುರರ ೫೦

ಅವರ⁸ಪರಿಯಲಿ⁸ ಕರೆದು ವಿನಯದೊ
 ಳವರವರ ಮರಿಯಾದೆ ಮೇರೆಯೊ
 ಳವರವರ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಭೀಮನೃಪ
 ಅವರವರಿಗುಚಿತೋಪಚಾರದೊ
 ಳವರವರ ಮನ್ನಿಸುತಲಿದನು
 ಭುವನಪತಿಗಳನೇಕ⁹ರನು ಸಭೆಯೊಳಗೆ⁹ ಕೇಳಿಂದ ೫೧

¹ಲಿತರಿಗ (ಚ) ²ಪನ ಕಳುಹಿದರು ಮ (ಚ) ³ಸುಜನರು (ಗ) ⁴ರುಲಿಯೆ (ಕ)
⁵ಮರೇಂದ್ರರಲಿ (ಕ) ⁶ನ (ಚ) ⁷ಹಾ (ಚ) ⁸ವರ ಕರೆ (ಕ) ⁹ಸಭೆಯೊಳ ಗರಸ (ಕಚ)

ಒಂದು ಕಡೆಯಲಿ ತಾಳಮದ್ದಳೆ
ಯೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಸರಸನೃತ್ಯಗ
ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಸಾರತರಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಒಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗ
ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಗ
ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಹಾಸ್ಯದಿಂದಿರುತಿರ್ದುದಾಸ್ಥಾನ

೫೨

ಇತ್ತಲಾ ದಮಯಂತಿಗಿಣ್ಣೆಯ
ನೊತ್ತಿದರು ಶೋಭಾನಗಳ ಪಾ
ಡುತ್ತ ¹ಗಲಿದರು¹ ತಿಗುರ ಮಿಗೆ ವಿವಿಧೋಪಚಾರದಲಿ
ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಗಳಪಡಿಸೆ ನಲಿ
ಯುತ್ತ ಸತಿಯರು ಮಜ್ಜನದ ಮನೆ
ಗತ್ಯಧಿಕ ಹರುಷದಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ²ಕರೆದೊಯ್ದು²

೫೩

ಬೆರಸಿದರು ಪನ್ನೀರ ಹೊಂಗೊ
ಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ಮೊಗೆಮೊಗೆದು ನಾರಿಯ
ರೆರೆದಂರಂಗನೆಗಮಳ ಚಂದನ ಗಂಧಪರಿಮಳದಿ
ತರುಣಿಯರು ಲೇಪಿಸಿದರರಸಿಗೆ
ವರದುಕೂಲಾಭರಣಗಳ ಶೃಂ
ಗರಿಸಿದರು ದಮಯಂತಿಯೊಪ್ಪಿದಳಧಿಕತೇಜದಲಿ

೫೪

ಮಡಿದಿಯರು ಬಳಸಿದರು ಸುತ್ತಲು
ಹಡಪ ಚಾಮರ ಗಿಂಡಿಯೂಳಿಗ
ದೊಡನಿರಲು ಬಂದಳು ಸಿತಾಬ್ಜಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂದದಲಿ
ಎಡಬಲದೊಳಹ ಕಂಚುಕಿಗಳು
ಗ್ಗಡಿಸೆ ಪಾಯವಧಾರಿನಲಿ ಮುಂ
ಗುಡಿಯ ಸತಿಯರ ಗಡಣದಲಿ ನಡತಂದಳಂದುಮುಖಿ

೫೫

¹ತೀಡಿದರು (ಕ) ²ಕಳದಿಯರು (ಕ)

ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ಸಿರಿಮುಡಿಯ ಬಡ
 ನಡುವ ಸೆಳೆವತಿಬೆಡಗಿನಲಿ ಹೊಂ
 ಗೊಡ ಮೊಲೆಯ ವೈಯ್ಯಾರದುಡುಗಯ ¹ಸಿ¹ರಿಯ ಸಡಗರದ
 ತೊಡರ ಝಣಝಣರವದ ಮೆಲ್ಲಡಿ
 ಯಿಡುವ ಗಮನದ ಭರದಿ ಕಿರುಬೆಮ
 ರಿಡುತ ಬಂದಳು ಸಹಿಯರೊ²ಡನೆ ವಿವಾಹ² ಮಂಟಪಕೆ

೫೬

ಅವನಿಪತಿ ನಿಜಕುವರಿಗೆಂದನು
 ವಿವಿಧರತುನದ ಮಕುಟವರ್ಧನ
 ಭುವನಪತಿಗಳನೇಕವಿದೆಲಾ ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
 ಯುವತಿ ನೋ³ಡಿತ್ತ³ರದೊಳಿಹ ನೃಪ
 ನಿವಹದಲಿ ನೀಹಾಯ್ತು ಮನವಿ
 ದ್ವವನ ಕೊರಳಿಗನುತ್ತ ಕೊಟ್ಟನು ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯ

೫೭

ಬಂದಳಾ ದಮಯಂತಿ ನೃಪಸಭೆ
 ಗಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ಕೆಳದಿಯರು ಮುದ
 ದಿಂದ ತೋರಿದರಲ್ಲಿಯಿವರಿವರೆಂದು ವಿವರಿಸುತ
 ಮುಂದೆ ಬರ⁴ಕೈಕಂಬಿಯರ⁴ ಬಲು
 ಸಂದಣಿಯ ಕೆಲಕೊತ್ತಿಸುತಲಿರ
 ಲಿಂದುಮುಖಿ ನೋಡಿದಳು ಲಜ್ಜಾಭರದೊಳವನಿಪರ

೫೮

ಮಾಳವಾಧಿಪನೀತ ಮಗಧ ನೃ
 ಪಾಲನೀತನು ಮತ್ಸ್ಯ ಕುರು ನೇ
 ಪಾಳನೀತನು ಕೋಸಲಾನ್ವಯನೀತ ಬರ್ಬರನು
 ಚೋಳನೀತನು ಸಿಂಧುರಾಜ⁵ನು⁵
 ನೀಲನೀತ ಕಳಿಂಗ ಕುಂತಳ
 ಪಾಲಕನ ನೋಡಿತ್ತಲಮರೇಶ್ವರನ ವೋಲಗವ

೫೯

¹ನೆ (ಕಚ) ²ಳು ಸಂದಣಿಸಿ (ಕ) ³ಡೀತ (ಚ) ⁴ಕುಚುಕಿಯವರು (ಚ)
⁵ಸು (ಕ)

ಎನ್ನನೊಲಿದಿಹಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
¹ಗನ್ನದಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತಲಿದ್ದರು¹ ಕೆಲರು ಹುಬ್ಬಿನಲಿ
 ಸನ್ನೆದೋರಿದಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಬಿನ್ನಣದಿ²ಮಿಗಿ²ವೋರೆ³ನೋಟದ
 ಕಣ್ಣಿನಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿದಳೆಂದಾಡಿದರು ಕೆಲಕೆಲರು³

೬೦

ಬಾಯ ಬಿಂಕದ ಸವಿನುಡಿಯನಾ
 ರಾಯರಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಕಮಲದ
 ಳಾಯತಾಂಬಕಿ ನಳನ ರೂಪಿನ ನಾಲ್ವರಿರೆ ಕಂಡು
 ಮಾಯವಿದು ತಾನರಿಯನಿವರ ನಿ
 ಜಾಯತವನೆಂದೆನುತ ಮುರಿ⁴ದಾ
 ವಾಯುಗತಿಯಲಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ತನ್ನ ಮಂದಿರವ⁴

೬೧

ಕಂಡು⁵ಪೋ⁵ಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದಳೆಂಗನೆ
 ಮಂಡಲಾಧಿಪರೆಲ್ಲರನು ಅದ
 ಕಂಡು ಭೀಮನೃಪಾಲ ತನುಜೆಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆತಂದು
 ಅಂಡಲೆದು ಬೆಸಗೊಂಡೊಡಂದಾ
 ಖಂಡಲನೊಮಾಯಗಳ ವಿವರಿಸೆ
 ಚಂಡಬುದ್ಧಿಯನುಳ್ಳ ನೃಪ ಚಿಂತಿಸಿದ ಭಾರತಿಯ

೬೨

ವಾಣಿ ನೀರಜ⁷ವಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮನ
 ರಾಣಿ ಪನ್ನಗವೇಣಿ ಸುಕೃತ
 ಶ್ರೋಣಿ ಸುರನಿಕುರುಂಬವಂದಿತೆ ಸತ್ಯಸಂಚಾರಿ
 ವಾಣಿ ಸ್ತ್ರೀಕುಲರನ್ನೆ ವರಗೀ
 ರ್ವಾಣಿ ರಕ್ಷಿಸು ರಕ್ಷಿಸೆಂದಾ
 ಕ್ಷೋಣಿಪತಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿದನಾ ಸರಸ್ವತಿಯ

೬೩

¹ಕಂಗಳಲಿ ಈಕ್ಷಿಸಿದಳೆಂಬರು (ಚ) ²ತಾ (ಚ) ³ಗಣ್ಣಿನೊಳೆನ್ನ ನೋಡಿದಳೆಂದು
 ಕೆಲಕೆಲರಾಡುತಿಹರಲ್ಲಿ (ಕಚ) ⁴ದೈತಂದಳುಗನೆ ವಾಯುವೇಗದಿ ತನ್ನ ಮಂದಿರಕೆ (ಚ)
⁵ಯಾ (ಕ) ⁶ಡಳೆಂದಳು ಕಂಡರಿದ (ಕ) ⁷ಪಂಕಜ (ಕ)

ನೆನೆಯಲಾಕ್ಷಣ ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ
 ವನಜನಾಭನ ಸೊಸೆ ಜಗತ್ತಾ
 ವನೆ ಸುರಾರ್ಚಿತ ದೇವಿ ಭಕ್ತಾಶ್ರಿತಜನಾಧಾರೆ
 ಜನಪ ನೀನಿಂದಿನಲಿ ಯೆನ್ನನು
 ನೆನೆದ ಹದನೇನೆನಲು ಪದಯುಗ
 ವನಜಕಾನತನಾಗಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಭಾರತಿಗೆ

೬೪

ನಿಗಮನುತೆ ಗೀರ್ವಾಣಿ ರಕ್ಷಿಸು
 'ಮುಗುದರನು ಕರುಣದಲಿ ನೋಡುತ
 ಲ'ಗಣಿತದಿ ಅರಸುಗಳು ನೆರೆದಿರೆ ತಿಳಿಯಲರಿದೆಮಗೆ
 ಮಗಳ ಮನ ವಿಗಡಿಸಿತು ನಾಲ್ವರು
 ಬೆಗಡುಗೊಳಿಸಿದರೆನಲು ಭಾರತಿ
 ನಗುತ ನುಡಿದಳು ಕರೆದು ದಮಯಂತಿಯ^೨ಳನುಪಚರಿಸಿ^೨

೬೫

ದೇವ ಮಾಯವಿದೀಗ ಕೇಳಿಲೆ^೩
 ದೇವಿ ಇಂದ್ರನ ಭಜಿಸೆನಲು ಸಂ
 ಭಾವನೀಯರ ಸಭೆಗೆ ಬಂ^೪ದರೆಗಿದಳು^೪ ಭಕ್ತಿಯಲಿ
 ದೇವಕುಲಸಂಭವರು ರಕ್ಷಿಸಿ
 ನೀವು ಮಗಳೆಂದೆನ್ನ ಭಾವಿಸಿ
 ಪಾವನರು ತರಳೆಯನು ಪತಿಕರಿಸೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೬೬

ಘಳಿಲನೇ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವೇಷಪ
 ಕಳೆದು ಯಮ ಪವಮಾನ ವರುಣರು
 ಬಳಿಕ ಸುರಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕೊಂಡಾಡಿ
 ನಳನೃಪನ ಕರೆಸಿದರು ಹೂವಿನ
 ಮಳೆಯ ಕರೆದರು ದೇವದುಂದುಭಿ
 ಮೊಳ^೫ಗಲರಸೆನ ಕೊರಳಿಗಿಟ್ಟಳು ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯ

೬೭

^೧ಮೃಗಧರಾಚ್ಯುತ ವೇಣಿ ಕರುಣದಿ ಅ (ಚ) ^೨ನು ಕರುಣದಲಿ (ಚ) ^೩ಳಾ (ಕ)
^೪ದಳು ಯೆರಗಿ (ಕ) ^೫ಗೆ ಯರಸಿ (ಗ)

ಆ ಸಮಯದಲಿ ಭೀಮನೃಪ ಸಂ
ತೋಷದಲಿ ಕರಸಿದನು ಮುನಿಗಳ
ಸೇಸೆದಳಿದರು ಸತಿಪತಿಯರಿಗೆ ಹರಸಿ ಅಕ್ಷತೆಯ
ಭೂಸುರರ ಮತದಿಂದಲಾ ಧರ
ಣೀಶ ಧಾರೆಯನೆರೆದನಲ್ಲಿ ವಿ
ಲಾಸದಿಂ ಪಾಡಿದರು ಮುತ್ಸೈದೆಯರು ಶೋಭನವ

೬೮

ಮಂಗಳಾರತಿಯೆತ್ತಿದರು ದೇ
ವಾಂಗನೆಯರವನಿಪಗೆ ಧರೆಯೊಳು
ತುಂಗವಿಕ್ರಮನಾಗೆನುತ ಹರಸಿದರು¹ ಮುನಿವರರು¹
ಹಿಂಗದಮರೇಂದ್ರನು ಮನೋಹರ
ದಂ²ಗೆ²ವಸ್ತ್ರಾಭರಣವಿತ್ತು ಸು
ರಾಂಗನೆಯರೊಡಗೂಡಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡನುಚಿತದಲಿ

೬೯

ಅರಸ ಕೇಳೆ ³ವಾಹಸಮನಂ

ದೊಳ್ಳಿದನೆಯ ದಿನದಲಿ ಕೊ
ಗಿಯಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಪನ್ನೀರಿನಲಿ ಕುಂಕುಮವ
ರಸಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿದರು ಉಭಯದ
ಕುಣಿಯರುವೋಕುಳಿಯ ಪರಿಮಳ
ರಾದುದವನೀತಳವ ಸುರನಿಕುರುಂಬ ನಲಿದಾಡೆ

೭೦

ಅರಸ ಕೇಳೆ ತನ್ನ ಬಾಂಧವ
ರಣಿಪರ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮುನಿಮು
ರ ಸುಗಾಯಕ ಪಂಡಿತರ ಭೂಸುರರ ಯಾಚಕರ
ರುಷ ಮಿಗಿಲಾದರಿಸಿದನು ಕರಿ
ರಗ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣದಿಂದಪ
ರಿಸಿ ಭೀಮನೃಪಾಲನವರವರುಗಳ ಬಿಳ್ಳೊಟ್ಟು

೭೧

(ಗ) ¹ಗಿ (ಕ) ¹ಳು ವಿ (ಕ) ¹ನು (ಕ) ¹ಕೊಟ್ಟನು
ರ ಕಳುಹಿಸಿದ (ಚ)

¹ವಿನಯದಲಿ
ಭೀಮನೃಪನವರ

ಅಳಿಯನನು ಮನ್ನಿಸುತ ಮಗಳಿಗೆ
 ಹೊಳೆವ ಮಣಿಭೂಷಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ
 ಗಳನು ಗಜ ರಥ ತುರಗ¹ವಾದಾತಿಗಳ¹ ಲಲನೆಯರ
 ಬಳುವಳಿಯನಿತ್ತವನಿಪತಿ ನಿಜ
 ಬಲಸಹಿತ ಮಾಡಿದನು ಪಯಣದ
 ನುಲಿವ ಮಂಗಳ ಪಾಠಕರ ಸಂದನೆಯ ರಭಸದಲಿ ೨೨

ವರಮುಹೂರ್ತದೊಳೇರಿದನು ಮಣಿ
²ಕಿರಣ²ದುನ್ನತರಥವ ನಳಭೂ
 ವರನು ನಿಜಸತಿಸಹಿತ ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧಪಟ್ಟಣವ
 ಮೊರೆವ ಶಂಖ ಮೃದಂಗ ಭೇರಿಗ
³ಳುರುಬಿ ಧಂಧಣಿರೆನಲು ಮಿಗೆ ಮೋ
 ಹರಿಸಲಾ ನಿಸ್ಸಾಳತತಿಘನವಾದ್ಯ ಘೋಷಿಸಲು³ ೨೩

ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು⁴ಮಂದಿರವ ನೃಪ⁴
 ವೃಂದ ನಲಿಯಲು ಸಕಲ ಜನಸಹಿ
 ತಂದು ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ಬಂದನು ಸಚಿವರೊ⁵ಗ್ಗಿನಲಿ⁵
 ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಡನಾ
 ನಂದದಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ
 ನಂದು ವರಪುರದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಕರುಣದಲಿ ೨೪

¹ಹೇಮದ ಮಂಚ (ಕ) ²ಖಚಿತ (ಕ) ³....ಬಲ ಮೋಹರಿಸಿದುವು ವಾದ್ಯತತಿ
 ನಿಸ್ಸಾಳ ರಭಸದಲಿ (ಕ) ಓದರೆ ಮೊಳಗಲು ಸಕಳ ದಳ ಮೋಹರಿಸಿದವು ನಿಸ್ಸಾಳ ರಭಸದಲಿ (ಚ)
⁴ಅರಮನೆಯ ಸುರ (ಕಚ) ⁵ಡ ಗೂಡಿ (ಕ)

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧಿ

ಮರುಗೆ ಪುರಜನ ಜೂಜಿನಲಿ ಪು
ಷ್ಕರಗೆ ರಾಜ್ಯವ ಸೋತು ನಳಭೂ
ವರನು ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತ ಹೊರವಂಟನು ವನಾಂತರಕೆ

ಕೇಳಿದೈ ರಾಜೇಂದ್ರ ಧರ್ಮ
ಪಾಲ ನೈಷಧನತುಳ ಸಂಪದ
ದೇಳಿಗೆಯನೇನೆಂಬೆ ಸಪ್ತದ್ವೀಪ¹ದವನಿಪರ¹
ಮೌಳಿಗಳು ನೃಪನಂಪ್ರಿಕಮಲವ
ನೋಲಗಿಸುತಿಹುದ²ವನ² ಕೀರ್ತಿ ಚ
ಡಾಳಿಸಿತು ತೈಜಗವನವನೀ³ಪಾಲ³ ಕೇಳೆಂದ

೧

ಇಂತೆಸೆವ ಸಂಪತ್ತಿನಲಿ ಭೂ
ಕಾಂತ ನಳಚಕ್ರೇಶನಲಿ ದಮ
ಯಂತಿ ಪಡೆದಳು ಪುತ್ರಕನ 'ವರ'⁴ಪುತ್ರಿಯೊರ್ವಳನು
ಸಂತಸದೊಳಿ⁵ರಲಾ⁵ ವಿದರ್ಭ ಪು
ರಾಂತರದಿ ನೆರ⁶ದಖಿ⁶ ಜನ ಭೂ
ಕಾಂತರೊಡನೈ⁷ತಂದು⁷ ಹೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ನಗರಿಗಳ

೨

ಸುರಪನಾಗ ವಿದರ್ಭಪುರವನು
ತೆರಳುತಮರಾವತಿಗೆ ದಿಕ್ಪಾ
ಲರು ಸಹಿತ 'ನಲವಿಂದೆ'⁸ ದಮಯಂತಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನು
ಹರುಷಮಿಗೆ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತೈತರು
ತಿರಲು ಮಾರ್ಗದಿ ಕಂಡರಾ ಕಲಿ
ಪುರುಷನನು ಕುಟಿಲಾತ್ಮಕನ ನಿಸ್ಸಾರಹೃದಯನನು

೩

¹ಪಾಲಕರ (ಕ) ವನಾಳ್ ಭೂಮಿಪರ (ಚ) 'ಮಲ (ಕಚ) 'ನಾಥ (ಕ) 'ಮಿಗ
(ಚ) 'ರುತಿರ (ಚ) 'ದಿರ್ಧ (ಕ) 'ದಿದರು ಬೇಗದಿ ಬಂದು (ಚ) 'ಲೋಲವಿನಲಿ
(ಚ)

ಕುರುಳು ಜುಂಜುರುದಲೆಯ ತಗ್ಗಿದ
 ಕೊರಳ ಕೆಂಗರಿಗಣ್ಣು ¹ಮೋರೆ¹ಯ
 ಹರಕುಗಡ್ಡದ ಕೆಂಚು²ಮೀಸ²ಯ ಮಲಿನವಸನದಲಿ
 ನೆರೆದ ವೀರಕರಾಳ ಭಟ³ರಿ
 ತ್ತ³ರದೊಳುಕ್ಕಿನ ತೇರಿನಲಿ ಕಲಿ
 ಪುರುಷ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನಮರೇಶ್ವರನ ನಸುನಗುತ

೪

ಆರು ನೀ ಜಂಭಾರಿಯೋ ಇವ
 ರಾರು ಯಮ ವರುಣಾದ್ಯರೋ ಸಂ
 ಚಾರವೆತ್ತಲು ನಿಮಗೆಯೆನಲಮರೇಂದ್ರ ನಸುನಗುತ
⁴ತೋರ ಹತ್ತದೊಳೆಂದ ನಳನಿಗೆ⁴
 ನಾರಿ ದಮಯಂತಿಯನು ⁵ಮದುವೆಯ
 ಧಾರೆಯೆರೆಯಿಸಿ ಬಂದೆವನೆ ಖತಿಗೊಂಡ ಕಲಿರಾಯ⁵

೫

ಅನಿಮಿಷರು ನೀವಧಿಕ ಬಲರಾ
 ವನಿತೆಯನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ
 ಜನಪ ನಳನೃಪಗಿತ್ತು ಬಂದಿರೆ 'ಹರ' ಮಹಾದೇವ
 ಎನಗೆ ನೇಮಿಸಿ ಕಳುಹಿ ನಿಮ್ಮಯ
 ಮನದ ಬಯಕೆಯ ಸಲಿಸುವೆನು ಕೇ
 ಳೆನಲು ಸುರಪತಿ ನಸುನಗುತ ಕಲಿಪುರುಷಗಿಂತೆಂದ

೬

ಲೇಸನಾಡಿದೆ ಕಲಿಪುರುಷ ನಿನ
 ಗೀಸು ಪೌರುಷವುಂಟೆ ನಮಗಿ
 ನ್ನಾಸರೋರುಹಗಂಧಿಯಲಿ ಮನವಿಲ್ಲ ⁷ನಳನೃಪತಿ⁷
 ಈ ಸಮಸ್ತ ನೃಪಾಲರಲಿ ಸ
 ದ್ಯೂಷಣನು ಶೌರ್ಮೋನ್ನತನು ಕಮ
 ಲಾಸನನಿಗಳವಲ್ಲ ನಿನ್ನಲಿ ಹರಿವುದೇನೆಂದ

೭

¹ಮೀಸೆ (ಕಚ) ²ಮೋರೆ (ಕಚ) ³ರಿತೆ (ಚ) ⁴ಕ್ರೂರಹತ್ತದೊಳಂದ್ರನವನಿಗೆ (ಕ)
 ಇಳೆಯೊಳಗೆ ನಳನೆಂಬ ನೃಪತಿಗೆ (ಚ) ⁵ಧಾರೆಯನೆರಸಿ ಬಂದೆನಲ್ಲೆ ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣಕೆ ಕಲಿರಾಯ
 ಖತಿಗೊಂಡ (ಚ) ⁶ಶಿವ (ಚ) ⁷ಕೇಳೆಂದ (ಕ) ⁸ರಿನಂ (ಕ) ⁹ದಲ್ಲೆಂ (ಚ)

ಎನಲು ಖತಿಗೊಂ¹ಡೆಂದ¹ ಕೇಳೆಲೆ
 ಯನಿಮಿಷಾಧಿಪಯೆನ್ನನರಿಯಾ
²ದಿನಪರಿದಿರಲಿ² ತಮದ ಹಾವಳಿಯೇ ³ಮಹಾದೇವ³
 ಎನಗೆ ಸರಿಯಾರಿನ್ನು ⁴ತಹೆನಾ⁴
 ವನಿತೆಯನು ಕುಹಕದಲಿ ನಳಭೂ
⁵ಪನನು ಕೆಡಿಸಿಯೆ ಕಾನನಕೆ ಕಳುಹುವೆನು ನೋಡೆಂದ⁵

೫

ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವರು
 ನರರುರಗ ಸುರ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ
 ಗರುಡ ಗಂಧರ್ವಾದಿ ಸುಮನಸರೆಲ್ಲರನು ಬಿಡದೆ
 ಹರುಳುಗೆಡಿಸುವೆ ಸಾಕು ನಳಭೂ
 ವರನ ಮಾತೇನಿನ್ನು ಲೋಕಾಂ
 ತರದೊಳೆದುರಿಲ್ಲೆನಗೆ ⁶ನೀವೇನರಿಯಿರೇ⁶ ಎಂದ

೬

ನಿಮಗೆ ಪೌರುಷವಿಲ್ಲ ನಳನಾ
 ಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಸತಿಯ ಪುರು⁷ಷಾ
 ಧ⁷ಮರು ನಿಮಗಿನ್ನೇಕೆ ಕೊಡಿ ವಟುವೇಷವನು ⁸ನಮಗೆ⁸
 ಕಮಲಮುಖಿಯನು ನಿಮಗೆ ಪಟ್ಟದ
 ರಮಣಿಯನು ಮಾಡುವೆನುಯೆಂದು
 ದೃಮಿಸಿ ನುಡಿದನು ಗರ್ವದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ಸುರಪತಿಗೆ

೧೦

ಕೇಳಿ ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿದರು ಹರ ಹರ
 ಭಾಳಲೋಚನ ಎನುತ ಸಭೆಯಲಿ
 ಖೂಳನಾಡಿದ ನುಡಿಗೆ ಸುರಪತಿ ಕನಲಿ ⁹ಖತಿಗೊಂಡು⁹
¹⁰ಬೀ¹⁰ಳುಮಾತುಗಳೆಕೆ ¹¹ನಿನಗಿದು¹¹
 ನೀಳಮೇಘಶ್ಯಾಮನಿಗೆ ಸಮ
 ಪಾಳಿಯೆನಿಸುವ ನಳನೃಪ¹²ಗೆ ಯೆರಡೆನಿಸುವುದೆ ಎಂದ¹²

೧೧

¹ಡೆದ್ದ (ಕ) ²ವಿನಯದೀ ರವಿಯಿರಲು (ಚ) ³ಶಿವಶಿವಾ ಮಹಾದೇವನುತ ಬೆರಗಾದ (ಚ)
⁴ಕೇಳಾ (ಕ) ⁵ವರನನಾ ಕಾನನಕೆ ಕಳುಹುವೆ ನೋಡಿ ನೀವೆಂದ (ಕಚ)
⁶ವಂತರಿಯಿರೇ (ಗ) ⁷ಷೋತ್ತ (ಕಚ) ⁸ತನಗೆನುತ (ಕಚ) ⁹ಮನದೊಳಗೆ (ಚ)
¹⁰ಕೀ (ಚ) ¹¹ಕೇಳೆಲೆ (ಕ) ¹²ತಿಗೆರಡೆನಿಸಬೇಡೆಂದ (ಚ)

ಬವಣೆಯೇಕೆ ಹಿಮಾಂಶುಕುಲಸಂ
 ಭವನು ಸುಜನಾಧಾರ ನೃಪಕುಲ
 ನಿವಹದೊಳು ವಿಖ್ಯಾತ¹ ನಿತ್ಯೋದಾರ¹ ನಿರ್ಮಳನು
 ಇವಗೆ ವರವಿತ್ತವು ಸದಾ ನೆನೆ
 ದವರ ಪಾತಕ ಹರಿವುದಿನ್ನಾ
 ಭುವನಪತಿಗೆಣೆಯಾರು ಲೋಕದೊಳಿಂದನಮರೇಂದ್ರ

೧೨

²ಹಿಡಿಯೆ ಛಲವನು ಹಿಡಿದ ಬಳಕದ²²
 ಬಿಡೆನು ಮತವೆನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಷಧನ
 ನಡುವಿ³ಗಟ್ಟದೆ ಮಾಣೆ³ ಮಾತಾಡದಿರಿ ನೀವೆನಲು
 ಮಿಡುಕಿದರು ಕಡುಪಾಪಿಯವ ತಾ
 ಬಿಡನೆನುತ ಮನನೊಂದು ಸುರಪತಿ
 ತಡೆಯದೈದಿದನಮರ ಪು⁴ರಕವನೀಶ ಕೇಳಿಂದ⁴

೧೩

ಇಳಿದನವನೀತಳಕೆ ಖಳಕುಳ
 ತಿಳಕನೆಂದನು ತನ್ನ ಭಟರಿಗೆ
 ನಳನೃಪನ⁵ ಕಟ್ಟು⁵ವಡಸಾಧ್ಯವಿದನೆಗೆಯಾತನಲಿ
 ಒಲಿದಿಹಳು ಜಯವಧು ಸುಶೀಲತೆ
 ನೆಲಸಿದುದು ದುಶ್ಕೀಲ ದುರ್ಗುಣ
 ಬಳಸದರಸನೆನುತ್ತ ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧಪಟ್ಟಣವ

೧೪

ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವನ ಸಂಪಿಗೆಯ ಬನ
 ವೆಲ್ಲ ಕೇತಕಿ ಕುಸುಮಮಯ ವೇಳೆ
 ಯೆಲ್ಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಸರಸೀರುಹದ⁶ 'ಕೊಳಗಳವು'⁶
⁷ಬೆಲ್ಲವತ್ತ⁷ಗಳಿಕ್ಷುದ್ರಾಕ್ಷಿಗ
⁸ಳೆಲ್ಲ⁸ ಖರ್ಜೂರಾದಿ⁹ವಸ್ತು⁹ಗ
 ಳೆಲ್ಲದಿಲ್ಲ ವೃಥಾ ನೆಲ¹⁰ನಿಲ್ಲ ನಳನ¹⁰ ರಾಜ್ಯದಲಿ

೧೫

¹ನೀತಿಯುದಾರ (ಚ)ಮುನ್ನವೆ.... (ಕ) ಹಿಡಿದ ಛಲವನು ಮುನ್ನ ಬಳಕಾ (ಚ) ಗೃಸದೆ ಬಿಡೆನು (ಕ) ರಿ ಗತ್ಯಧಿಕ ವಹಲದಲಿ (ಚ) ಹೊದ್ದು (ಚ) ಕಾಸಾರ (ಕಚ) ಬಿಲ್ಲ ಪತ್ರ (ಚ) ಳಲ್ಲಿ (ಚ) ವೃಕ್ಷ (ಕಚ) ನು ನಳನೃಪನ (ಕಚ)

ಇಲ್ಲವೆನ್ನುರು ಬೇಡಿದರೆಬಿಡ
 ರಲ್ಲಿ ಪಾಡಿನ ಪಂಥಗಳ ನುಡಿ
 'ಯಿಲ್ಲ¹ವನು ತವನಾಡರಗ್ಗದ ಸತ್ಯನಿರ್ಮಳರು
 ಎಲ್ಲರೊಳಗತಿಹಿತರು ಕ್ರೋಧಗ
 ಇಲ್ಲದಿಹ ಸದ್ಧರ್ಮ²ಜೀವಿ³ ಗ
 ಇಲ್ಲಿ ಮೆರೆದರು ಸುಜನರಾ ನಳನೃಪನ ರಾಜ್ಯದಲಿ

೧೬

ಪತಿಯೆಡೆಗೆ ವಂಚಿಸರು ಸತಿಯರು
 ಸುತರು ಪಿತೃ⁴ಗಳ ನುಡಿಗಳನು ತಾ
 ವೃತ್ತಿಗಳೆಯರಾಚಾರ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಧರ್ಮದಲಿ
 ಮತಿಯುತರು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಭಾವ
 ವ್ರತನಿಯಮ 'ನಿಷ್ಯಯ'⁵ಲಿ ಜನಸ
 ಮೃತದೊಳೊಸೆದೊಪ್ಪವರು ನೈಷಧನೃಪನ ರಾಜ್ಯದಲಿ

೧೭

ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದ ಬೀದಿಬೀದಿಗ
 ಇಲ್ಲಿ ಪುರಜನವರಿಯದಂತಿರ
 ಲಲ್ಲಿ ಮಾಯಾರೂಪಿನಿಂದ ಪಿಶಾಚನಂದದಲಿ
 ಸಲ್ಲಲಿ⁶ತಶಿವ್ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿ
 ಗೆಲ್ಲ ನಯವಿದನಾಗಿ 'ಸು'⁶ಜನರ
 'ನೆಲ್ಲ⁷ ಕಾಡುತ ಬಂದನರಮನೆಗಾಗಿ ಕಲಿರಾಯ

೧೮

ಮುರಿದು ನೋಡಿದನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ
 ಮರಗಳುನ್ನುತ ವಿವಿಧ ವೃಕ್ಷದ
 ಹೊರಗೆಯಲಿ ಕಣ್ಣೆಸೆವ ನಗರೋದ್ಯಾನ ವೀಧಿಯಲಿ
 ಉರುತರದೊಳಿಹ 'ಆರ್ಕ'⁸ಪತ್ರದ
 ತರುವಿನಗ್ರದೊಳಿದರ್ ಬಹುದಿನ
 ವರಸ ಕೇಳ್ ಕಲಿಪುರುಷನಿತ್ತಲು ರಾಜಭವನದಲಿ

೧೯

¹ಯಿಲ್ಲ (ಕ) ²ಸ್ವರೂಪಿ (ಕಚ) ³ಮಾತೃನುಡಿಗಳನ (ಕ) ⁴ನೇಮದ (ಕ) ⁵ರಹ (ಗ)
⁶ಕು (ಚ) ⁷ನಲ್ಲಿ (ಚ) ⁸ಕರ್ಣ (ಕಚ)

ಕರಸಿದನು ನಳನೃಪತಿ ಮುನಿ ಮು
 ಖ್ಯರನು ಭೂಸುರವರ್ಗವನು ಸ
 ತ್ಕರಿಸಿ ಜಪ ತಪ ಹೋಮ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನನು¹ಗೊಳಿಸಿ
 ಸುರರ ಸಂತರ್ಪಣೆಯೊಳಿರುತಿಹ
 ನರಸನನುದಿನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾ
 ತರದ ಫಲವದನರಿಯೆ ಬಂದುದು ಕಾಲಗತಿ ನೃಪಗೆ ೨೦

ಒಂದು ²ದಿವಸದೊಳಾಗ² ನೃಪನಿಗೆ
 ಬಂದುದಲ್ಪಾಚಮನ ಕಾಲದೊ
 ಳಂದು ಶುದ್ಧಾಚಮನವಿಲ್ಲದೆ ³ಮರೆ³ದು ನೀರ್ಗುಡಿಯ
 ಇಂದು ⁴ತ⁴ನಗಿದೆ ಸಮಯವೆಂದಾ
 ನಂದದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ರಾಯನ
 ಸಂಧಿಸಿದ ವಿಧಿವಶವ ತಪ್ಪಿಸಲಾರ ಹವಣೆಂದ ೨೧

ಕಪಟಭೂಸುರವೇಷದಲಿ ನಿ
 ಷ್ಕಪಟ ನಳಭೂ⁵ವರ⁵ನ ಕೆಡಿಸುವ
 ಯುಪಮೆಯನು ತಾ ನೆಗಳಿ ಬಂದನು ಪುಷ್ಕರನ 'ಹೊರೆಗೆ'
 ನಿಪುಣನೆಂದನು ನಿನಗೆ ನಳಭೂ
 ಮಿಪನು ಸಖನೆನೆ ಕೇಳಿ ಬಂ⁷ದಿದೆ⁷
 ನಪ⁸ಯಶಕ⁸ ಹೆದರದಿರು ನಿನಗಹುದಖಿಳ⁹ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ⁹ ೨೨

ಬಲ್ಲೆಯಾ ನೀನೆನ್ನ ಲೋಕಕೆ
 ಬಲ್ಲಿದನು ತಾ ಕಲಿಪುರುಷ ನಳ
 ನಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತವನಾಡಿ ಗೆಲಿಸುವೆ ನಿನ್ನ ನೆತ್ತದಲಿ
 ಒಲ್ಲೆನೆನದಿರು ಸಕಲರಾಜ್ಯದ
 ವಲ್ಲಭನ ಮಾಡುವೆನು ನಡೆ ಹುಸಿ
 ಯಿಲ್ಲ ನಿಷಧನ ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಡುವೆ ನಂಬು ನೀನೆಂದ ೨೩

¹ಕರಿ (ಗಚ) ²ದುರ್ದಿವಸದಲಿ (ಕ) ³ನಿಂ (ಕ) ⁴ನ (ಗ) ⁵ಮಿಷ (ಗಚ) ⁶ಬಳಿಗೆ (ಕ)
⁷ದನು (ಕ) ⁸ದಶೆಗೆ (ಕಚ) ⁹ರಾಜ್ಯಪದ (ಕಚ)

ನಂಬಿದನು ಲೇಸಾಗಿ ಭಾಷಯ
 ನಿಂಬುಗೊಂಡುದು ಹೃದಯ ಪುಷ್ಕರ
 ನೆಂಬ ಖಳ ಸಂತೋಷದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷನೊಡಗೊಂಡು
 ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಕಳೆಗೆ ತಾ ಪ್ರತಿ
 ಬಿಂಬನೆನಿಸುವ ನಳನ ಬಳಿಗತಿ
 ಸಂಭ್ರಮದೊಳ್ಳೆತಂದರಿಬ್ಬರು ರಾಯನೋಲಗಕೆ

೨೪

ಮಿಸುನಿ ರತ್ನ ಪ್ರಭೆಗಳಲಿ ರಂ
 ಜಿಸುವ ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ರಾಜ
 ಪ್ರಸರಸಹಿತವನೀಶನಿದ್ದನು ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
 ಶಶಿಮುಖಿಯರೆಡಬಲದಿ ಕೈವಾ
 ರಿಸುತ ಸಿತಚಾಮರವ ಚಿಮ್ಮಲು
 ನಸುನಗುತ ಕೈಮುಗಿದು ಪುಷ್ಕರನೆಂದ¹ನಾ ನಳಗೆ¹

೨೫

ಅರಸ ಕೇಳಿ ವಿಪ್ರನತಿ ಭಾ
 ಸುರ ²ಸು³ತೇಜದೊಳೆಸೆವ ³ನೆತ್ತವ
 ನೆರಡ³ ಕಾಣಕೆಗೊಟ್ಟ ⁴ನನಗಿದರಲ್ಲಿ⁴ ಮನವಾಯ್ತು
 ಹರವು ಹಾಸಂಗಿಗಳನಾಡುವೆ
 ವಿರದೆ ಸೋತವನಾವನಾಗಲಿ
 ಧರೆಯನುಳಿದು ವನಾಂತರಕೆ ತೆರಳುವುದು ಸತಿಸಹಿತ

೨೬

ಧರಣಿಪತಿ ನಿನ್⁵ಗಿನಿತು⁵ ಚಿತ್ತಕೆ
 ಹರುಷವಾಗಿರಲಿನ್ನು ಮನದಲಿ
 ಕೊರತೆದೋರಲು ಮಾಣುಯಿದು ಪಾರ್ಥಿವರ ಪಂಥ ಕಣ
 ಧುರಕೆ ಬೇಟೆಗೆ ಜೂಜೆ⁶ಗೆಂದಡೆ⁶
 ಕರೆದಡೋಸರಿಸುವುದು ನೀತಿಯೆ
 ನಿರುತವಿದು ಚಿ⁷ತ್ಯಸುಯೆಂದನು⁷ ನೃಪಗೆ ಕೈಮುಗಿದು

೨೭

¹ನಳನೃಪಗೆ (ಕ) ²ದ (ಚ) ³ಪಾವುಗೆಯ (ಕ) ಪಾದುಕೆಯ (ಚ)
⁴ನಿದರಲಿಯನಗೆ (ಕಚ) ⁵ಗಿನ್ನ (ಕಚ) ⁶ನೆಡೆಯಲಿ (ಕಚ) ⁷ತೃಪಿಸೆನುತ (ಕ)

ಮೇದಿನೀಪತಿ ಕೇಳು ಸಜ್ಜನ
 ಸಾಧು ಬಲ್ಲನೆ¹ನಳನ¹ ಹೃದಯವ
 ನಾ ದುರಾತ್ಮನ ನುಡಿಯ ಕೈಕೊಂಡಾಡಿದನು ನೃಪತಿ
 ಭೇದದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ಮಾಯೋ
 ಪಾಧಿಯಲಿ ಪುಷ್ಕರನ²ಜೂಜನ²
 ವಾದದಿಂದರೆಗಳಿಗೆಯಲಿ ಗೆಲಿಸಿದನು ವಸ್ತುಗಳ

೨೮

ದುಗನು ಪಂಚಕ ಬಾರವೆ³ರಡಿ³
 ತ್ತಿಗೆಯ ಬೇಡಿ⁴ದಡಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುದ⁴
 ವಿಗಡ ಪುಷ್ಕರನೃಪನು ಗೆಲಿದನು ಹಲಗೆಯೊಂದರಲಿ
 ಬಗೆಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳ⁵ಧನ⁵ಧಾ
 ನ್ಯಗಳ ಗಜ ರಥ ತುರಗ ಮೊದಲಾ
 ದಗಣಿತ ಸುವಸ್ತುಗಳ ಸೋತನು ನೃಪತಿ ಪುಷ್ಕರಗೆ

೨೯

ಆಡಿದನು ಜೂಜಿನಲಿ ನೃಪ ಹೋ
 ಗಾಡಿದನು ರಾಜ್ಯವನು ಕೋಶವ
 ಕೇಡುಗರ ಕೈ ಮೇಳವಿಸಿದುದು ದೈವಗತಿ 'ಬೇರೆ'
 ಬಾಡಿತರಸನ ವದನ ಸಭೆಯಲಿ
 ನೋಡಿದರು ಸಜ್ಜನರು ಮರುಗಿದ
 ರಾಡಲೇನದನರಸ ಸೋತನು ವಿಧಿಯ ಘಟನೆಯಲಿ

೩೦

ತೀರಿತ್ತಿನ್ನೇನವನಿಪತಿ ಭಂ
 ಡಾರ⁷ದೊಡವ⁷ ಸುವಸ್ತುವೆಲ್ಲವು
 ಸೇರಿತನಗಿಂದಿನಲಿ ಪೋಣವೇನಿನ್ನು ಪೇಳಿನಲು⁸
 ಭೂರಮಣ ಚಿಂತಿಸಿದ ಮನದಲಿ
 ನಾರಿಯಳ⁹ನೊಡ್ಡುವೆನು ಸೋತಿಹ⁹
 ಧಾರಿಣಿಯ ನೆರೆ ಗೆಲುವ¹⁰ನೆನ್ನುತ¹⁰ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ

೩೧

¹ಖಳರ (ಕಚಿ) ²ಗೆಲಿಸಿದ (ಕ) ³ನಗಿ (ಕ) ⁴ದು ಬಿಳುವುದು ತಾ (ಚ) ⁵ನವ (ಕ)
⁶ಯಿಂದ (ಗ) ⁷ವಸ್ತು (ಗ) ⁸ಯಣವನು.... (ಕ) ಯಣಮಾಡು ನೀನೇನಲು (ಚ)
⁹ನೋಡುವೆನು ಇದರಲಿ (ಚ) ¹⁰ನೆಂದನು (ಚ)

ಅರಸನಾಪ್ತಪುರೋಹಿತನು ಮನ
ಹರುಷವಳಿದೆಯಂದನಂತಃ
ಪುರವ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜವದನೆಯ ಸಭೆಗೆ ತಾ ಬಂದು
ತರುಣಿಯರ ಮೇಳದಲಿ ¹ಶೋಭಿಪ್ಪ¹
ಪರಮ²ರತ್ನದ ಪೀಠದಲಿ ತಾ
ಹರುಷ ಮಿಗೆ ರಂಜಿಸುವ ಸತಿಯಳ² ಕಂಡು ಕೈಮುಗಿದು

೩೨

ತಾಯೆ ಬಿನ್ನಹವಿಂದು ನಿಮ್ಮಯ
ರಾಯ ಸೋತನಂ ಜೂಜಿನಲಿ ನಿ
ದಾರ್ಯದಲಿ ಪುಷ್ಕರನು ಗೆಲಿದನು ಸಕಲರಾಜ್ಯವನು
ನೋಯಲಾಗದು ಚಿತ್ತದಲಿ ³ನೆರೆ³
ಬೀಯವಾದುದು ⁴ಸಿರಿಯು⁴ಯಿನ್ನದ
ರಾಯತವ ನೀವ್ ಬಲ್ಲರೆಂದನು ವಿಪ್ರ ಕೈಮುಗಿದು

೩೩

ಕಮಲವನದಲಿ ಮಂಜು ಸುರಿದಾ
ಕ್ರಮದ ಬಗೆಯಲಿ ಸತಿಯ⁵ಳಿಗೆ ಮುಖ
ಕಮಲ ಬಾಡಿತು ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಮನದ ಚಿಂತೆಯಲಿ
ಕಮಲನಾಭನ ಕರುಣ⁶ಕವಚ⁶ವು
ಸಮೆದರಾರೇಗುವರು ಹರಹರ
ಕುಮತಿ ಪುಷ್ಕರನಿಂತು ಮುನಿದನೆಯೆನುತ ಮರುಗಿದಳು

೩೪

⁷ಕಮಲಮುಖಿ⁷ ನಳನೃಪಗೆ ರಾಜ್ಯ
ಭ್ರಮಣವಾ⁸ಯಿತೆ⁸ ಎನುತ ಸತಿ ಭೂ
ರಮಣನೆಡೆಗೈತಂದು ⁹ಕಂಡಳು ಕಾಂತ⁹ನಿಂಗಿತವ
ತಮದ ರಾಹುಗ್ರಹವು ಸೋಂಕಿದ
ದ್ಯುಮಣಿಯಂತಿರೆ ಕಂಡು ಧೈರ್ಯದಿ
ಕಮಲಮುಖಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದಳು ನಿಜಪತಿಗೆ

೩೫

¹ನೃಪಸತಿ (ಕಚ) ²ತೇಜದಿ ರತ್ನ ಪೀಠದಿ ಶರಧಿರಾಜನ ತನುಜೆಯಂತಿರೆ (ಕಚ)
³ಸಿರಿ (ಕಚ) ⁴ಕೇಳಿ (ಕಚ) ⁵ರಿ (ಕಚ) ⁶ವಚನ (ಕಚ) ⁷ನಿಮಲಮತಿ (ಕಚ)
⁸ದುದೆ (ಕ) ⁹ನೋಡಿದಳನಿಯ (ಕಚ)

ಶಶಿಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರ ರಿಪುನ್ಯಪ
 ನಿಶಿತಭಾಸ್ವರ ತೇಜ ನಿಮಗೀ
 ವ್ಯಸನ ತೋರಿತೆ ಜೂಜಿನಲಿ ಶಿವಶಿವ ಮಹಾದೇವ
 ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷನ ಕರುಣವಿದು ಸೋ
 ಲಿಸಿದನೇ ಪುಷ್ಪರನುಯಿದು ವಿಧಿ
 ವಶವಲಾ ತಪ್ಪೇನು ಸಾಕಿನ್ನೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

೩೬

ಲಲನೆಯಾಡಿದ ನುಡಿಗೇ ಸಭೆಯವ
 ರಳಲಿ ಬೈದರು ಪುಷ್ಪರನೆ ಕೇ
 ಳೆಲವೊ ಬಾಹಿರ ಸಾಕು ತೆಗೆ 'ಸಾ'ರಿಗಳನೆಂದನುತ
 ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿದ ಹುಲ್ಲೆ ಬೇಡನ
 ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾ'ಗೆ ನಳನ್ಯಪ
 ತಿಲಕನೆಂದನು ಮನದ ದುಗುಡದಿ ತನ್ನ ನಿಜಸತಿಗೆ

೩೭

ತರುಣಿ ಕೇಳಪಜಯದ ನಾರಿಯ
 ಸೆರಗ ಹಿಡಿದೆನು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
 ಪರರಿಗಿತ್ತುಳುಹಿದನು ದೇಹವೆನಿದಕೆಯಂಜೆದಿರು
 ತರುಣಿ ನೀ ಕಾನನದಿ ಗಿರಿ ಗ
 ಹ್ವರಗಳಲಿ ಬಿಡದೆಂತು ತೊಳಲುವೆ
 ಹರಹರಾಯೆಂದನುತ ಸತಿಯನು ನೋಡಿ 'ಬಿಸುಸುಯ್ದ'

೩೮

ಚಿತ್ತವಿಸು ಶಶಿಕುಲ ಶಿರೋಮಣಿ
 ಹೆತ್ತವರು ಸತಿಸುತರು ಮನೆ ಮನೆ
 ವಾರ್ತೆ ಬಾಂಧವ ದರಣೆಪರ್ ಭೋಗೈಕಸಂಪದವು
 ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಶರೀರ್ಸುಖಿಗಳ್
 ನಿತ್ಯವೆಂಬುದ 'ತಿಳಿಯುತೀ' ನಿಜ
 ಸತ್ಯವನು ಕೈಹಿಡಿದು ಸಲಹೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೩೯

'ಬಾ (ಗ) 'ಯ್ಯ (ಚ) 'ದೇಕೆನಂಬ (ಕಚ) 'ಚಿಂತಿಸಿದ (ಗಚ) 'ಧನ (ಚ)
 'ವಸ್ತುವ (ಚ) 'ನರಿಯದೆ (ಕಚ)

ಚಿಂತೆ ಬೇಡೆಂದರಸನನು ಸತಿ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಳು ನೀತಿಯಲಿ ದಮ
 ಯಂತಿ ನಿಜಮಂದಿರಕೆ ಸರಿಯಲು ಕಂಡು ಪುಷ್ಪರನು
 ಇಂತು ¹ಜೂಜಲಿ ಸೋತು ತಿರಿಗಿ
 ನ್ನಂತು ರಾಜ್ಯದಿ¹ ನಿಲುವಿರೆನೆ ಭೂ
 ಕಾಂತ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತಲನುವಾದ

೪೦

ತಳಿತ ಮಣಿಭೂಷಣಗಳೆಲ್ಲವ
 ಕೆಳಚೆ²ಬಿಸುಟನು ಗುರುವಿನಂಘ್ರಿಗೆ
 ನಳಿನಮುಖಿಸಹಿತೆರಗಿ ಹೊರವಟ್ಟನು ನಿಜಾಲಯವ
 ಬಳಿಕಲೈದಿದರಖಿಳ ಪುರಜನ
 ಜಲದ ಕಣ್ಣಳ ಧಾರೆಯಲಿ ಗಾ
 ವಳಿ ಮಸಗಿ ಮಿಗೆ ಶೋಕ³ರವ³ತುಂಬಿದುದು ಪಟ್ಟಣವ

೪೧

ಸಾಲು ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ನ⁴ನ⁴ದರು
 ವೂಳಿಗದ ಪರಿಜನರು ಮಂತ್ರಿಗ
 ಳೋಲಗದ ಸಾಮಂತ ಸಚಿವರು ಮಲ್ಲಗಾಯಕರು
⁵ಬಾಲೆಯರು ಬಾಲಕರು ಪುರ⁵ಜನ
 ಜಾಲವೆಲ್ಲವು ಶೋಕದಲಿ ಕ್ಷಿತಿ
 ಪಾಲನರಸಿಯ ಕಂಡು ಮರುಗಿತು ಮಂದಿ ಗೋಳಿಡುತ

೪೨

ಮನದಿ ಮುನ್ನವೆ ತಿಳಿದು ನೃಪಸತಿ
 ತನಯರನು ರಥದೊಳಗೆ ತಂದೆಯ
 ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದಳಾಪ್ತರೊಡನೆ ವಿದರ್ಭ ⁶ಪಟ್ಟಣ⁶ಕೆ
 ಜನಪ ಕೇಳಿತ್ತಲು ಮಹಾರೋ
 ದನದಿ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲ ಮರುಗಲು
 ವನಿತೆ ಪತಿಯೊಡನೈದಿದಳು ನಿಜಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ

೪೩

¹ರಾಜ್ಯವ ಸೋತು ನೀವಿನ್ನಂತು ಸಭೆಯಲಿ (ಕಚ) ²ಕಳೆ (ಕಚ) ³ಜಲ (ಚ)
⁴ಡೆ (ಚ) ⁵ಬಾಲಕಿಯರಂತಃಪುರದ (ಕಚ) ⁶ಪುರವರ (ಕಚ)

ಏನನೆಂಬೆನು ಜೀಯ ಲೋಕದ
 ಮಾನಿಯೆ ದಮಯಂತಿ ಸತ್ಯ
 ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲಾ ಸತಿಯರಿಗೆ ಗುರು ಪತಿವ್ರತಾಗುಣದಿ
 ಮೌನದಲಿ ಪತಿಯಂಘ್ರಿಕಮಲ
 ಧ್ಯಾನದಲಿ ಮನಸಂದು ಘನಸತಿ
 ಕಾನನಕೆ ಗಮಿಸಿದಳು ವರಪುರದರಸನಾಜ್ಞೆಯಲಿ

೪೪

ಐದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಅಡವಿಯಲಿ ಪತಿ ಕಳೆದುಬಿಡೆ ಫಣಿ
ಯೊಡಲಿಗಳಿಯದೆ ಮುಂದೆ ಕರಿಗಳ
ಪಡೆಗೆರಗಿ ದಮಯಂತಿ ಹೊಕ್ಕಳು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನು

ಕೇಳು ಕುಂತಿತನಯ ನಳನೃಪ
ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನು ಪುರವನಲ್ಲಿಂ
ಮೇಲೆ ನಡೆದರು ಪಯಣಗತಿಯಲಿ ಹಲವು ಯೋಜನವ
ಹೇಳಲೇನದನವರ ವಿಧಿಯನು
'ತಾಳಿ' ಗೆಗಳೊಣಗಿದವು ಸತಿಯಳ
ಕಾಲೊಡೆದು ಸುರಿವರುಣಜಲದಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೆಸರಾಯ್ತು ೧

ಎಳೆಯ ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯು ಅನಲನ
ಜಳದ ಹೊಯ್ಲಿ ನೊಂದವೋಲ್ ಕಡು'
ಬಳಲಿದಬಲೆಯ ಕಂಡು ನೃಪ ಮರುಗಿದನು ಮನದೊಳಗೆ
ಲಲಿತಹೇಮದ ತೂಗುಮಂಚದಿ
ಹೊಳೆವ ಮೇಲ್ವಾಸಿನಲಿ ಮಲಗುವ
ಲಲನೆಗೀ ವಿಧಿ ಬಂದುದೇ ಹಾಯನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ತು ೨

ಮರುಗಲಿನ್ನೇಕರಸ ಬಿಡು ವಿಧಿ
ಬರೆದ ಬರೆಹವ ತಪ್ಪಿಸಲು ಹರಿ
ಹರವಿರಿಂಚಾ'ದಿಗಳಿಗಳವೇ' ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು
ಹರೆವುದಾಕ್ಷಣ ತುಂಬುವುದು ಗೋ
ಚರಿಸುವುದು ಸಿರಿ ನಿತ್ಯವೇ'ನಿದ
ನಾ'ರಿಯದವನೇ ನೋಯಲೇಕೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ ೩

ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಮನದಿ ಮಿಡು¹ಕುತ¹
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಸತಿಸಹಿತ ಘನ²ಘೋ
 ರ²ಡವಿಯಲಿ ಬರುತಿರೆ ಜಗನ್ನೋಹನದ ಪಕ್ಷಿಗಳು
 ಪೊಡವಿಗಳಿಯಲು ಕಂ³ಡ³ಪೇಕ್ಷಿಸಿ
 ಪಿಡಿವೆನೆಂದುರವಣಿಸಿ ನೃಪ ಹ
 ಚ್ಚಡವ ಬೀಸಿದಡದನು ಕೊಂಡೊಯ್ದುವುನಭಸ್ಥಳಕೆ

೪

ಮೂಗಿನಲಿ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಮಕುಟವ
 ತೂಗಿದನು ನಸುನಗುತ ನಿಂದಿರ
 ಲಾಗ⁴ ಸೂಚಿಸಿದವು⁴ ನಿರಂತರ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನು
 ಬೇಗದಿಂದಪಹರಿಸಿಕೊಂಡ⁵ವ
 ರೀಗವಾವಿದನರಿಂದಿರ⁶ದು ಸ
 ರಾಗದಿಂದಲಿ ಮಾಯವಾದುವು⁶ ಪಕ್ಷಿಯುಗಳ⁶ಗಳು

೫

ಧರಣಿಪತಿ ಕೇಳ್ ನಿಷಧಪತಿ ಕಲಿ
 ಪುರುಷ ಮಾಯವ ಬಲ್ಲನೇ ಮನ
 ಮರುಗಿ ನಿರ್ವಾಣದಲಿ ನಿಂದಿರಲಾಗ ಸತಿ ಕಂಡು
 ಹರಹರ⁷ಯೆನುತಾಗ⁷ ಸೀರೆಯ
 ಸೆರಗ ಹರದಿತ್ತಳು ನೃಪಾಲಗೆ
 ಶಿರವ ನಸುಬಾಗಿದನು ನಾಚಿಕೆಯಾಗಲಿಂತೆಂದ⁸

೬

ಧರೆಯ ನೃಪರಿಗೆ ನಿಷಧ ಪುರಪತಿ
 ಯರಮನೆಯ ಬಾಗಿ⁹ಲಿನ⁹ ಸಮುಖವು
 ದೊರಕಲ¹⁰ದು ತಾ¹⁰ ಪುಣ್ಯವೆಂಬೀಯರಸುತನ ನಮಗೆ
 ಹರದುದೆಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿಗೆ ಬಾಹಿರವಾಗಿ ಸತಿಯಳ
 ಸೆರಗನುಡುವಂತಾಯ್ತೆ ಹರಹರಾಯೆನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ದು

೭

¹ಕಿದ (ಕಚ) ²ತರದ (ಗ) ³ಡು (ಚ) ⁴ಲಿಂತೆಂದುದು (ಚ) ⁵ಡವು ನಾವು
 ನಿಮ್ಮಯ ಮನವ ತಿಳಿದಿಹುದೆಂ (ಚ) ⁶ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು (ಕಚ) ⁷ಯೆಂದೆನುತ (ಕಚ)
⁸ಯಿಂದಲಿಂತೆದು (ಕಚ) ⁹ಲಲಿ (ಚ) ¹⁰ರಿಯದು (ಚ)

ಧರೆಯ ಸಂಪದ^೧ದ^೧ಷ್ಟ ಭೋಗವ
 ಪರಿಹರಿಸಿ ನಿಜಪುತ್ರ ಮಿತ್ರರ
 ತೊರೆದು ನಂಬಿದ ಸತಿಯ ಘೋರಾರಣ್ಯಮಧ್ಯದಲಿ
 ಹಿರಿದು ಬಳಲಿಸಿ ನೋಯಿಸಿದೆ ಕೇಳ್
 ತರುಣಿಯೆನ್ನವೊಲಾರು ಪಾಪಿಗ
 ಳರದೆ ನೀವೋಗಿನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆಯೆಂದ

೮

ಇನಿಯನಾಡಿದ ನುಡಿಗೆಯಂಗನೆ
 ಕನಲಿ ನುಡಿದಳು ಶೋಕದಲಿ ನೀ
 ನಿನಿತು ಮು^೨ನಿ^೨ದಾಡುವರೆ ಸಾಕಿನ್ನಾರು ಗತಿಯೆನಗೆ
 ಅನುದಿನವು ನಾ ನಿಮ್ಮ ಪದಯುಗ
 ವನಜವನು ಭಜಿಸುವುದ ತೊರೆದೀ
 ತನುವ ಸೈರಿಸಲಾಪೆನೇ ಹೇಳೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

೯

ನೆಳಲು ತನುವಿನ ಬಳಿಯೊಳಲ್ಲದೆ
 ಚಲಿಸುವುದೆ ತಾ ಬೇರೆ ನಿಮ್ಮಡಿ
^೩ನಳನ^೩ದಲಿ ಸುಖದುಃಖವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ
 ಹಳುವವೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿನ್ನಡಿ
 ನೆಳಲಿ^೪ನಲಿ ತಾನಿರುವೆನಲ್ಲದೆ^೪
 ನಿಳಯವೇ ನನಗಡವಿಯೆಂದೆರಗಿದಳು ಪದಯುಗಕೆ

೧೦

ಎನುತ ಸುರಿದಳು ಕಣ್ಣಿನಲಿ ಕಂ
 ಬನಿಯ ಮಿಡಿದಳು ಬೆರಳಿನಲಿ ಮು
 ನ್ನಿನಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವಿದಕೇನ ಮಾಡುವುದು
 ಎನಗೆ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ನೀನಿಂ
 ದಿನಲಿ ನಿರ್ಮಳಚಿತ್ತದಲಿ ಕಾ
 ನನವ ಸಂಚರಿಸುವೆನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

೧೧

^೧ದಿ (ಕ) ^೨ಂ (ಚ) ^೩ನೆಳಲಿ (ಕ) ^೪ನಲ್ಲಿರೆ ನೀವುಯಿಲ್ಲದೆ (ಕ)

ಶೋಕವೇಕೆಲೆ ತರುಣಿ ಬಾರೆಂ
 ದಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಯ ತೋಳಿನೊ
 ಳೊಂಕಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದನು ಸೆರಗಿನೊಳೊರಸಿ ಕಂಬನಿಯ
 ಜೋಕೆಯಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತೊಡೆಯೊಳ
 ನೆಕ ಪ್ರೀತಿಯೊಳೆಂದ ನೀನವಿ
 ವೇಕಿಯೇ ಬಿಡು ಮನದ ದುಗುಡವನೆಂದನಾ ನೃಪತಿ ೧೨

ಎಂದು ಸತಿಯಳ ಸಂತವಿಟ್ಟರ
 ವಿಂದನಾಭಧ್ಯಾನದಲಿ ಬರೆ
 ಮುಂದೆ ಘೋರಾರಣ್ಯವೆಸೆದುದು ಘನಭಯಂಕರದಿ
 ಸಂದ 'ಮೃಗ ಖಗ'ವಲ್ಲಿ 'ನ'ರೆದಿರೆ
 ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಕಾನನವನರ
 ವಿಂದಸಖಿ ಹೊದ್ದಿದನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಯ ೧೩

ಲೋಕಕಥಿಪತಿ ನಳನ ರಾಣಿಗೆ
 ಶೋಕ ಪರ್ಬದ ತೆರದಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಲೋಕವನು ಮುಸುಕಿದುದು ಭರಣಿಯ ಮು'ಚ್ಚುವೊ'ದದಲಿ
 ಭೀಕರ ಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿದ
 ಳಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಯ ಕಂಡು ವಿ
 ವೇಕ'ನಿಧಿ' ಸಂತೈಸಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದನು ತೊಪಿರಿದು ೧೪

ತರುಣಿಯಂಜದಿರಂಜದಿರು ವಿಧಿ
 ಬರದ ಬರೆಹವಿದೆನುತ ವೃಕ್ಷದ
 ತರಗೆಲೆಯ ಹಾಸಿನಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಸತಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ
 ವರರತುನ ಮಂಚದಲಿ ಪವಡಿಸಿ
 ಪರಮ ಸುಖವಿಹ ಸತಿಗೆ ವಿಧಿಯಿದು
 ಹರಹರಾಯೆನುತರಸ ಕಂಬನಿದುಂಬೊ'ದನು ಮರುಗಿ' ೧೫

'ಖಗಮೃಗ (ಕಚ) 'ಮೊ(ಕ) 'ಚ್ಚಿದು (ಕ) 'ಮತಿ (ಕ) 'ಮರುಗಿದನು (ಚ)

ಎಲ್ಲರೋಪಾದಿಯ ಪತಿವ್ರತೆ
ಯಲ್ಲವೀ ದಮಯಂತಿ ಬಿಡುವವ
ಳಲ್ಲ ತನ್ನನು ತರುಣಿ ಕಾಣದ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದರೆ
ಅಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಪೋಗುವ
ಳಲ್ಲಿ ತಾನಿರೆ ಬಿಡಳಿನುತ ಮನ
ದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿದ್ರೆಗೈಸಿದನಾ ಮಹಾಸತಿಯ

೧೬

ಮರೆದು ಮಲಗಿದಳವಳು ಮಗ್ಗುಲ
ಸೆರಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಾರಿಸುತ್ತಲಾ
ಗರಸ ವಸನವ್ ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ಸತಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ
ಮರುಗಿದನು ಮನುದೊಳಗೆ ಹರಿಹರಿ
ವರ ಜಗತ್ತಿ ಅಡಿವಿಯಲಿ ಎ
ಚ್ಚರಿಸದೇ ತಾನೆಂತು ಪೋಗುವೆನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ದ

೧೭

ಮಡದಿಯಗಲಿದ ಬಳಿಕ ಹತ್ತೆಂ
ಟಡಿಯ ದಾಂಟುವ ಮರಳಿ ನಿಜಸತಿ
ಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾನ್ ನೆಯನೀಕ್ಷಿಸುವ
ಅಡಸಿಬರೆ ದುಃಖದಲಿ ಮೆಲ್ಲಡಿ
ಯಿಡುವ ಸತಿಯನು ನೋಡಿ ಮನದು
ಗ್ಗಡದೊ ಶೋಕದಿ ನಡೆದ ನಳನೈಪನೊಂದು ಯೋಜನವ

೧೮

ಮರುಗುವುದು ಮನವೊಮ್ಮೆ ಕಂಗಳು
ಮರಳಿ ನೋಡುವುದೊಮ್ಮೆ ಸತಿಯಳ
ಯಿರವ ಕಾಣದೆ ಕಳವಳಿಕೆ ಬೀಡಾದುದಾ ಹೃದಯ
ಕರಗಿತರಸನ ದೈರ್ಯ ಚಿತ್ತದಿ
ಮುರಿದುದಗ್ಗದ ಮಹಿಮೆ ಶೋಕದ
ಹೊರಿಯಲಿ ಕಾತರಿಸಿ ನಡೆದನು ನೃಪತಿ ಕೇಳಿಂದ

೧೯

'ತನ್ನ ನಿಜ (ಕಚ) 'ಎಚ್ಚರದವೋಲ್ ಕೈ (ಚ) 'ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ (ಕಚ) 'ತೆರಳು (ಕ)
'ನವ (ಕ) 'ತವ (ಕ) 'ಮುಂದಣಿಗಿರದೆ (ಕಚ) 'ಗುಡದಲಿ (ಕಚ)

ಕರುಣದೋರದೆ ನೃಪತಿ¹ಸತಿ¹ಯಳ
 ತೊರೆದು ಬಿಸುಟನು ವನದೊಳಗೆ ಹುಲಿ
 ಕರಡಿ ಮೃಗದುಪಟಳವ ತಾನಿನ್ನೆಂತು ಸೈರಿಪಳೊ
 ಮೊರೆಯ ಲಾಲಿಸಿ ನೋಳ್ವೆನೆಂದುರು
 ತರದ ಪ್ರೇಮ²ದಿ ಬಂದು ಸತಿಗೆ²
 ಚ್ಚರಿಸುವಂದದಿ ತರಣಿ ತಲೆದೋರಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ ೨೦

ನಳಿನಮುಖಿ ಮೈಮುರಿದು³ನಿದ್ರೆಯ³
 ತಿಳಿದು⁴ಮೆಲ್ಲನೆ ನೋಡಿದಳು ಎಡ
 ಬಲವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ ಬಲಿದ ಮೂರ್ಛೆಯಲಿ
 ಮಲಗಿದಳು ಮೈಮರೆದು ನಿಮಿಷಕೆ
 ತಿಳಿದು⁴ ಕಾಣದೆ ಕಾತರದಿ ಹಂ
 ಬಲಿಸಿ ಹಲುಬಿದಳಲ್ಲಿ ಗಿರಿತರುನಿಕರ ಮಧ್ಯದಲಿ ೨೧

ಹಾ ರಮಣ ನಳನೃಪತಿ ಹಾ ರಣ
 ಧೀರ ಸದ್ಗುಣಹಾರ ರಿಪುಸಂ
 ಹಾರ ನಿತ್ಯೋದಾರ ನಿರ್ಮಳ ಸತ್ಯಸಂಚಾರ
 ಘೋರ ಕಾನನದೊಳಗೆ ನಂಬಿದ
 ನಾರಿಯನು ಬಿಸುಡುವರೆ ತನಗಿ
 ನ್ನಾರು ಗತಿ ಮುಖದೋರೆನುತ ಹಲುಬಿದಳು ದಮಯಂತಿ ೨೨

ಪೊಡವಿಗಳಿವೆನೊ ಹಾಯ್ದು ಪಾವಕ
 ನೊಡ⁵ಲ⁵ ಹೊಗುವೆನೊ ಕಾಳಕೂಟದ
 ಮಡುವಿನೊಳು ಮುಳುಗುವೆನೊ ಹಾಸರೆಯೊಳಗೆ ಬೀಳುವೆನೊ
 ಅಡಿಸಿದಾಪತ್ತಿಗಲಿ ಗರಳವ
 ಕುಡಿವೆನೋ ತಾನೆನುತ ಸತಿ ಬಾ
 ಯ್ವಿಡುತ ಕಾನನದೊಳಗೆ ತಿರುಗಿದಳ⁶ಬಲೆ⁶ ಶೋಕದಲಿ ೨೩

¹ಇನಿ (ಕ) ²ದಲಿ ಸತಿಯನೆ (ಕ) ³ನಿಮಿಷಕ (ಚ) ⁴ಚ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಲುಪ್ತ 'ನೆ (ಚ)
⁵ಧಿಕ (ಚ)

ಕಾಣರೇಯರಸಂಚೆಗಳೆ ನೀವ್
 ಕಾಣರೇ ನಿಜಪತಿಯು ¹ಶುಕಪಿಕ್
 ಕಾಣರೇ ²ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆ ನಳಚಕ್ರವತಿಯನು
 ಕಾಣರೇ ತರುಲತೆಗಳನಿಯನ
 ಕಾಣರೇ ²ನೀವೆಂದು ಶೋಕದೊ
 ಕೇಣಲೋಚನೆ ಹಲುಬಿದಳು ಹಲವಂಗದಲಿ ಪತಿಯು ೨೪

ಮುಡಿಕೆದರಿ³ ಹುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೊರಳುತ
 ಲೊಡಲನೀಡಾಡಿದಳು ಧರೆಯೊಳ
 ಗಡವಿ ಪಾಲಾಗೆಂದು ಪಡೆದಳೊ ತನ್ನ ನಿಜಜನನಿ
 ಮಡದಿಯರು ತನ್ನಂತೆ ಲೋಕದೊ
 ಕೊಡಲ ತತ್ತವರುಂಟೆ ಶೋಕದಿ
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಮುಖದೋರೆನುತ ಹಂಬಲಿಸಿದಳು ಪತಿಯು ೨೫

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಬನದಲಿ
 ಮಾನಿನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಂಟಕ
 ಹಾನಿ ಬಂದುದನೇನನೆಂಬೆನು ಪತಿಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಡುತ
 ಕಾನನದ ಬಳಿವಿಡಿದು ಬರೆ ಸು
 ಮ್ಮಾನದಲಿ ತರಗೆಲೆಯ ⁴ಹಕ್ಕೆಯ⁴
 ಮೌನದಲಿ ಉರಗೇಂದ್ರನಿದ್ದನು ಬಲಿದ ನಿದ್ರೆಯಲಿ ೨೬

ತರಳೆ ಕಾಣದೆ ಬರುತ ಮೆಟ್ಟಿದ
 ಕುರಪತಿಯನು ಕೋಪ್ಪೊದಲಿ ಮಿಗೆ
 ಸುರಿವ ಗರಳದಿ ರೌದ್ರಮಯ ರೂಪಿನಲಿ ಬಾಲಕಿಯ
 ತರುಬಿ ಹಿಡಿದುದು ತವಕದಲಿ ಹಿಮ
 ಕರನ ನುಂಗುವ ರಾಹು⁵ವಿನವೊಲ್
 ಅರಸ ಕೇಳೆಂಗನೆಯ ವಿಧಿಯನು ಹೇಳಲೇನೆಂದ ೨೭

¹ಗಿಳಿಗಳು (ಕ) ²ಚ ಪ್ರತಿಯಲಿ ಲುಪ್ತ ³ಚಿದರೆ (ಕ) ⁴ಹಾಸಿಕೆ (ಕ) ⁵ದಿಂ (ಕಚ)
⁶ವಂದದೊಳ (ಕ)

ಹಾ ರಮಣ ನಳನೃಪತಿ ತನ್ನನು
 ದಾರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಕಳೆದೆ ಹರಹರ
 ಕ್ರೂರಸರ್ಪನ ಬಾಯ್ಗೆ ತುತ್ತಾದನೆ ¹ಜಗನ್ನಾಥ¹
 ಆರಿಗೊರಲುವೆನ್ನು ಪ್ರಾಣವ
 ನಾರು ಕಾವವರಕಟ ಬಿಡಿಸೈ
 ವಾರಿಜಾಕ್ಷ ಮುಕುಂದ ಸಲಹೆಂದೊರಲಿದಳು ತರಳೆ ೨೮

ಶೈಲಶಿಖರದೊಳಿದು ಕೇಳಿದ
 ಬಾಲಕಿಯ ಶೋಕವನು ²ಬಿಲ್ಲಿನ
 ಕೋಲುಗಾರನು ಕರದ ಬಿಲ್ಲಿನ ಶಬರನೈ²ತಂದು
 ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಪಿಡಿದು ನುಂಗುವ
 ಕಾಲಭುಜಗನ ಕಂಡು ನಿಜಕರ
 ವಾಳದಲಿ ಖಂಡಿಸಿದನಹಿಯನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಸತಿಯ ೨೯

ಹಾಯನುತ ಸುರರುಲಿಯೆ ಹಾವಿನ
 ಬಾಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಕಮಲದ
 ಛಾಯತಾಕ್ಷಿಯ ಬಿಡಿಸಿದನು ಸಂತೈಸಿದನು ಸತಿಯ
 ರಾಯ ಕೇಳೈ ರಾಹು³ವಿನ ಕಟ
 ವಾಯ³ ಚಂದ್ರನ ಸೆಳೆವವೋಲರಿ
 ದಾಯಿತಬಲೆಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದುದುಶಬರಮಂತ್ರದಲಿ ೩೦

ಬಂದು ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೊಳದಲಿ
 ಮಿಂದು ನಿಂದಿರೆ ಶಬರನೆಂದನು
 ಇಂದುಮುಖಿ ನೀನೆನಗೆ ಸತಿಯಾಗೆನಲು ಖತಿಗೊಂಡು
 ಇಂದೆನಗೆ ಆಸುವಿತ್ತು ಸಲಹಿದ
 ತಂದೆಯಲ್ಲವೆ ನೀನು ಕೇಳು ಪು
 ಣ್ಡೆಂದ ಮುಳಿದರೆ ಶಪಿಸುವೆನು ಹೋಗೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ ೩೧

¹ಮಹಾದೇವ (ಕಚ) ²ಲಿ ಸರಳನು ಹೂಡಿ ಶಬರನು ಬಂದು ಬೇಗದಲಿ (ಕ) ಲುಬ್ಧಕ
 ಜಾಲನಾಯನೋರ್ವ ಶರವನು ಅಲ್ಲಿಗೈ (ಚ) ³ತುಡುಕಿದ (ಕ)

ತರುಣ ಕೋಪಿಸಿ ನುಡಿಯೆ ಭಯದಲಿ
 ತಿರವ ಬಾಗಿ ಪುಳಿಂದನತ್ತಲು
 ಮರಳಿದನು ದಮಯಂತಿ ಮನದಲಿ ಪತಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿ
 ಮರಗುವಳು ಬನದೊಳಗೆ ಭೂಪನ
 ನರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಯಲನಪ್ಪುವ
 ಳುರವಣಿಪ ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ ನಡೆತಂದಳಂದುಮುಖಿ ೩೨

ಅರಸ ಕೇಳಾಶ್ಚರ್ಯವನು ಸತಿ
 ಬರುತಿರಲು ಕಾನನದಿ ನೆರೆದಿಹ
 ಮರುಳುಬಳಗವು ಭೂತವೇತಾಳಗಳು ತೊಲಗಿದವು
 ಶರಭ ಮೊಲ ಕಾಡಾನೆ ಸಿಂಹಗ
 ಇರದೆ ಜಾರಿದುವಲ್ಲಿ ಸತಿಯಳ
 ಪರಮಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆಗೆ¹ನೃಪತಿ¹ ಕೇಳೆಂದ ೩೩

ಮುಂದೆ ಕಂಡಳು ಹೊಳೆವ ತಾಪಸ
 ವೃಂದವನು ಕಣ್ಣೀರ ಸುರಿಸುತ
 ಬಂದವೆಳನುರೆ³ ಕೇಳಿದರು ಮುನಿವರರು ಕರುಣದಲಿ
 ಇಂದುಮುಖಿ ನೀರಾರು ಇಲ್ಲಿಗೆ
 ಬಂದ ಹದನೇನೆನಲು ಶೋಕದಿ
 ನೊಂದು ನುಡಿದಳು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ವಿನಯದಲಿ ೩೪

ಏನನೆಂಬೆನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ
 ಹಾನಿಯನು ಚಿತ್ತವಿಸಿ ಕರುಣದಿ
 ಮಾನನಿಧಿಗಳು ಬಲ್ಲಿರೇ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯನು
 ಆ ನರೇಂದ್ರನ ಮಡದಿ ತಾ ಮು
 ನ್ನೇನ ನೋಂತೆನೊ ಪತಿಯಗಲಿ ಘನ
 ಕಾನನಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನೆಂದಳು ತರುಣ ಬಿಸುಸುಯ್ದು ೩೫

¹ಅರಸ (ಕ) ²ಯು (ಕ) ³ನಿತೆಯ (ಕ)

ಭೂತಳವ ನಳವೃಪತಿ¹ದ್ಯೂತದಿ¹
 ಸೋತು ಪುಷ್ಕರಗಿತ್ತು ಸತ್ಯದ
 ನೀತಿ ತಪ್ಪದೆ ಬಂದು ಬನದಲಿ ತನ್ನನಗಲಿದನು
 ಧಾತುಗುಂದಿದೆ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ
 ಭೀತಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಕಂಡನು
 ಭೂತದಯೆ ನಿಮಗುಂಟಲಾ ಸಲಹೆಂದಳಂದುಮುಖಿ ೩೫

ನನೆದುದಂತಃಕರಣ ಕೇಳುತ
 ಮುನಿಗಳೆಂದರು ತಾಯೆ ಶೋಕದಿ
 ಕನಲಿ ಕಂಗಡಬೇಡ ನಿಜಪತಿ ರಾಜ್ಯ ಸಿರಿಸುತರು
 ನಿನಗೆ ಬಂದಪರಿನ್ನು ಯೋಗದ
 ಮನದಲರಿದೆವು ನಾವು ಅಂಜದಿ
 ರೆನುತ ಪೇಳಿಯದೃಶ್ಯವಾದರು ಮುನಿಗಳೊಗ್ಗಿನಲಿ ೩೬

ಆ ತರುಣಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಕನಸಿನ
 ರೀತಿಯಾಯ್ತುಕಟಕಟ ಮೌನಿ
 ವ್ರಾತವೆತ್ತಲು ಸರಿದುದೋ ವಿಸ್ಮಯವಲಾಯೆನುತ
 ಆ ತಳೋದರಿ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ
²ಕಾತರದಿ² ಬರುತಿರಲು ಕಂಡರು
 ನೂತನದ ಬೇಹಾರಿಗಳು³ತೊಳಲುವ ನಿತಂಬಿನಿಯ³ ೩೭

ಆರಿವಳು ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಸುರ
 ನಾರಿಯೋ ⁴ಮಾರಾಂ⁴ಗನೆಯೊ ಮದ
 ನಾರಸತಿಯೋ⁵ಸರಸತಿಯೊ ಮೇಣು ಸುರಮಾನಿನಿಯೋ⁵
⁶ಆರ ವನಿತೆಯೊ ಮಾಯರೂಪಿನ
 ಭೂರಿ⁷ಭೂತ⁷ವೊ ತಿಳಿಯಲರಿದಿವ
 ಛಾರನುತ ಭಯ⁸ಗೊಂಡುವೊ⁸ಡಿದರಲ್ಲಿಬಣಜಿಗರು ೩೮

¹ಜೂಜಿನಲಿ (ಕ) ²ಭ್ರಾಂತಿನಲಿ (ಕ) ³ಬೀಡಿಕೆಯ ಬಾಲಕಿಯ (ಕ) ⁴ದೇವಾಂ (ಕಚ)
⁵ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯೋ ಸರಸ್ವತಿಯೋ (ಚ) ⁶ಶ್ರೀರಮಣ (ಚ) ⁷ಯುವತಿ (ಚ)
⁸ದೋರಿನೋ (ಚ) ⁹ವಾಣಜ (ಕಚ)

ನೋಡಿದಳು ದಮಯಂತಿ ಭೀತಿಯ
 ಲೋಡುತಿಹ ಬೀಡಿಕೆಯ ವೈಶ್ಯರ
 'ಹೇಡಿ'ತನವನು ಕಂಡು ನಸುನಗುತ್'ಲ್ಲಿಗೈ'ತಂದು
 ಓಡಲೇತಕೆ ನಿಮಗೆಯುಪಹತಿ
 ಮಾಡುವಳು ತಾನಲ್ಲ ಜಗಕತಿ
 ರೂಢಿಸಿದ ನಳನೃಪನ ಸತಿ ತಾನೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೪೦

ವೀರಸೇನನ ತನಯ ನಳನೃಪ
 ಧಾರಣಿಯ'ನುರೆ ಸೋತು' ಕಾರ್ಯದ
 ಕಾರಣದಿ ನಡತಂದನಡವಿಗೆ ತನ್ನನಗಲಿದನು
 ದಾರಿದ್ರ್ಯದನಿಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನು
 ಸೇರಿದನು ಪರದೇಶಿತನಗೊಂ
 ದೂರ ತೋರಿ'ರೆ' ನೀವೆನುತ ತುಂಬಿದಳು ಕಂಬನಿಯ

೪೧

ತಾಯೆ ನಿಮ್ಮ ಪದಾಬ್ಜ ದರ್ಶನ
 ವಾಯಿತೆಮಗಿಂದಿದಲಿ ಧನ್ಯರು
 ಈಯವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದುದೇ ವಿಧಿ ನಿಮ್ಮನೆನುತೆರಗಿ
 ನೋಯದಿರಿ ಇದೆ ಚೈದ್ಯಪುರವೆಂ
 ದಾ ಯುವತಿಯೊಡಗೊಂಡು ಬರುತಿರೆ
 ತೋಯಜಾ'ಪ್ತ'ನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಗಳಿದನೊಲವಿನಲಿ

೪೨

ಹಗಲು ಸವೆದುದು ಹೊಂಬಿಸಿಲು ನೆರೆ
 ತೆಗೆದುಡತೀಗದಲಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಬಿಗಿದುದವನೀತಳವ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿದಂದದಲಿ
 ಸುಗುಣೆ ದಮಯಂತಿಯಳ ನೋ'ಡಲು'
 ಸೊಗಸಿ ಬಂ'ದನಿಮಿಷರ ವೋಲ್ತಾ
 ರೆಗಳು'ಮೂಡಿದವಂಬರದಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಪ ಕಾಂತಿಯಲಿ

೪೩

'ಕೇಡ (ಚ) 'ಲೆಯುತ್ಯೆ (ಚ) 'ನಗಲಿದನು (ಕ) 'ಸಿ (ಚ) ಕ್ಷ 'ಕ) 'ಡುತ (ಕ)
 'ದೆಯೊ ಈ ಪುರದೊಳನೆ (ಕ)

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳ್ ವೈಶ್ಯ ಕುಲಸಂ
 ಭವರು¹ಹಾಯ್ಕಿದರಲ್ಲಿ¹ಗೂಡಾ
 ರವನು ಬಿಟ್ಟರು ಪಾಳೆಯವ ಮಲಗಿದರು ರಾತ್ರಿಯಲಿ
 ಅವಧಿ ಬಂದುದನೇನನೆಂಬೆನು
 ಕವಿದು ಕಾಡಾನೆಗಳು ಮಡುವಿಗೆ
 ತವಕದಿಂ ನೀರಡಿಸಿ ಬಂದುದು ಗಿರಿಗಳಂದದಲಿ

೪೪

ಮುರಿದು ತರುಗಳನಿಡುತ ಮಳೆಗಳ
 ನೊರಸಿ ಮೆಟ್ಟುತ ಕೋಡಿನಲಿ²ಬಲು²
 ಮೊರಡಿಗಳ ಕಿತ್ತಿಡುತ ಸೊಂಡಿಲ ತೂಗಿ ಮದವೇರಿ
 ಕರಿಗಳೈತರೆ ಕಂಡು ಭೀತಿಯೊ
 ಳರದೆ ಹಾಯ್ದರು³ಕೆಲರು³ ಧೈರ್ಯದೊ
 ಳುರುಬಿ ನಿಂದರು ಸಬಳದಲಿ ಹೊಕ್ಕಿರಿದು ಕಾದಿದರು

೪೫

ತೂಳಿದುವು ಮದಕರಿಗಳವರನು
 ಸೀಳಿ ಹಾ⁴ಯ್ಕಿತು⁴ ಕೆಲರ ಮುಮ್ಮೊನೆ
 ಯಾಳು ಕವಿದುದು ಹೊಕ್ಕು ಕಾದಿದರು⁵ತು⁵ಳಭುಜಬಲರು
 ತಾಳಬಲ್ಲರೆ ಕೆಲರು ಕರಿಗಳ
 ದಾಳಿಗಿದಿರೇ ಮುರಿದು ಹಾಯ್ದರು
 ಹೇಳಲೇನದನರಸ ತೆಗೆದೋಡಿದರು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ

೪೬

ತರಹರಿಸಿ ನಿಲಲರಿದು ಕರಿಗಳ
 ವುರುಬು ಘನವಿಟ್ಟಣಿಸಿ ಕೊಲುತಿದೆ
 ಹರಣವನು ಹೋಗಾಡಲೇಕೆಂದುಳಿದ ಪಟುಭಟರು
 ತೆರಳಿತಲ್ಲಿ⁶ಯದಲ್ಲಿ⁶ ವಾಣಿ
 ಜ್ಯರು ಮುರಿದು ⁷ಬರೆ ಕಾಣುತ್ತಾ⁷ವೈ
 ಶ್ಯ⁸ರಿಗಧಿಪ ಚಿಂತಿಸಿದ ಹದನೇನೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ⁸

೪೭

¹ಹೊಯಿಸಿದರು (ಕ) ²ಕಿರು (ಕ) ³ಮಹಾ (ಕ) ⁴ಯ್ಕುವು (ಕ) ⁵ಬಿ (ಚ)
⁶ಲ್ಲಿಂದಾಗ (ಕ) ⁷ಬರುತ್ತಿರೆ ಕಂಡು (ಕಚ) ⁸ರಹಿಯ ತಾ ಚಿಂತಿಸಿದ ಹದನೇನೆಂದು
 ಬೆಸಗೊಳುತ (ಚ)

ಅಮ್ಮ ಕೇಳಿ ಮದಗಜಂಗಳು
 ನಮ್ಮ ಕೊಲುತಿವೆ ಹದನ ಕಾಣೆ¹ನು¹
 ನಮ್ಮನೇ ನೆರೆನಂಬಿ ಬಂದಿರಿ²ಯಿದಕೆ² ಗತಿಯೇನು
 ನಿಮ್ಮನಿಲ್ಲಿಗೆ ತಂದುದೇ ವಿಧಿ
 ಬೊಮ್ಮ³ಬರಹೊದ ಮೀರುವವರಾ
 ರಮ್ಮ⁴ಲೋಕದೊಳೆಂದು⁴ ಮರುಗಿದ ವೈಶ್ಯ ಕುಲತೀಲಕ

೪೮

ಜನನವೇ ವರಭೀಮರಾಯನ
 ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ
 ಇನಿಯನಗ್ಗದ ವೀರಸೇನನೆ ಮಾವನಾಗಿರಲು
 ವನದೊಳಿಭಕರಿಗಳಿಗೆ ತಾ ನಿಜ
 ತನುವ ತೆರಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣ
 ತನಗಿರಲು ನೀವೇನ ಮಾಡುವಿರೆಂದೊಳೆಂದುಮುಖಿ⁵

೪೯

ಎನುತ 'ಕಣ್ಣೆವೆ⁶ ಬಿಗಿದು ಮನದಲಿ
 ನೆನೆದಳಚ್ಚುತನಂಘ್ರಿಕಮಲವ
 ವನಜನಾಭ ಮುಂಕುಂದ ಸಲಹೆನೆ ಕರಿಗಳಾಕ್ಷಣಕೆ
 ವನಕೆ ಮರಳಿದುವವರನೆಲ್ಲರ
 ವನಿತೆ ಸಂತೈಸಿದಳು ದೈವವ
 ನೆನೆವ⁷ಭಕ್ತ⁷ರಿಗುಂಟಿ ಭಯವೆಲೆ ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ

೫೦

ಕಳೆದರಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನು ರವಿ
 ಬೆಳಗಿದನು ಪೂರ್ವಾದ್ರಿಯಲಿ ಸಂ
 ದಣಿಸಿ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಕಂಡರು⁸ ಚೇದಿಪಟ್ಟಣವೊ
 ಹೊಳೆವ ಹೇಮದ⁹ ಸೌಧಗಳ ತಳ
 ತಳಿಪ ನೆಲೆಯುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಕಂ
 ಡೊಲಿದು ಮನ ಹರುಷದಲಿ ಹೊಕ್ಕರು ಸತಿಸಹಿತ ಪುರವ

೫೧

¹ಮ (ಕ) ²ಮುಂದೆ (ಚ) ³ಚಿತ್ತ (ಕ) ⁴ತಾಯಿಯನುತ (ಕ) ⁵ಛಾತರುಣ (ಚ)
⁶ಕಂಗಳು (ಕ) ⁷ಭಜಕ (ಕ) ⁸ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನು (ಕ) ⁹ಸಾಲು (ಕ)

ರಸದ ಲೇಪದ ಮಿಸುನಿಯೊ ಮಲಿನ
 ವಸನದಲಿ ಹುದುಗಿದರ್ ರತ್ನವೊ
 ನಸಿದ ಮೇಘದೊಳೆಸೆವ ಚಂದ್ರನ ಬಿಂಬದಂದದಲಿ
 ಶಶಿವದನೆ ಬರುತಿರಲು ಪುರಜನ
 ವೊಸೆದು ನೋಡಿ¹ದುದ²ಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ
 ಬಿಸಜಮುಖಿಯಿವಳಾರೆನುತ ಬೆರಗಾಯ್ತು ಜನನಿಕರ

೫೨

ನುಡಿಗೆ ಶುಕಪಿಕ ನಲಿಯೆ ಮಿಗೆ ಸೆಳೆ
 ನಡು ಬಳುಕೆ ವೃತ್ತಸ್ತನಕೆ ಸೋ
 ಮುಡಿಯ ಭಾರಕ್ಕೆ ಕೊರಳು ಕೊಂಕಲು ಮೆಲ್ಲಡಿಯನಿಡುತ
 ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ನೋಟ ಕಾರ್ಯಿ
 ಲೊಡೆದು ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚಿನಂದದಿ
 ಸಡಗರದಿ ಬರುತಿರ್ದಳಂಗನೆ ಹೊಳಲ ಬೀದಿಯಲಿ

೫೩

ಹೇಮದುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ನೃಪಸತಿ
 ಕಾಮಿನಿಯರೋಲಗದೊಳೊಪ್ಪತ
 ತಾಮರಸದಳನಯನೆ ದಮಯಂತಿಯನು ತಾ ಕಂಡು
²ಈ ಮಹಾಸತಿಯಾವಳೋ ಸು
 ತ್ರಾಮನರಸಿಯೊ ಎನುತ ಕರಸಿದ
 ಡಾ ಮಹಿಳೆ ಬಂದಳು ನೃಪಾಲನ ಸತಿಯ² ಸಮ್ಪುಖಿಕೆ

೫೪

ತಾಯೆ ನೀನಾರಾವ ದೇಶದ
 ರಾಯನರಸಿಯಿದೇನು ನಿನಗೀ
 ಪ್ರಾಯದಲಿ ಕಳೆಗುಂದಿ ಮಾಸಿಹು³ದೇನು ಪೇಳಿನಲು³
 ಆ ಯುವತಿ ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ ಪೂ
 ರಾಯ ಶೋಕದಲೆಂದಳಾ ತರ
 ಳಾಯತಾಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನು ಬಿಸುಸುಯ್ದು

೫೫

¹ದರ (ಕ) ²ಪ್ರೇಮದಿಂ ಸಖಿಯವರಿಗರುಹಲು ಆ ಮಹಿಳೆಗರುಹಿಸಲು ಬಂದಳು
 ನೃಪಾಲನರಸಿಯ ರಾಜ (ಕ) ³ದೇನುತ ಕೇಳಿದಳು (ಕ)

ಕ್ಷಿತಿಯನೆಲ್ಲವ ಸೋತು ಜೂಜಲಿ
 ಪತಿ ಬನಕೆ ಬಂದೆನ್ನನಗಲಿದ
 ಮತಿವಿಕಳತನದಿಂದ ತಿರು¹ಗಿದು¹ ಬಂದೆ ನಿಮ್ಮಡಿಗಿ
 ಹಿತವರಾರನು ಕಾಣೆ ನೀವೇ
 ಗತಿಯೆನಗೆ ಪರದೇಶಿಯನು ಪರ
 ಹಿತವೆ ಪುಣ್ಯವು ರಕ್ಷಿಸೆಂದಳು ನಳನೃಪನ ರಾಣಿ

೫೬

ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಚೈದ್ಯಭೂಪನ
 ಮಡದಿ ನೂಪುರ ಘಲಿರುಘಲಿರೆನ
 ಲಡಿಯಿಡುತ ಬಂದಪ್ಪಿ ಸೆರಗಿನೊಳೊರಸಿ ಕಂಬನಿಯ
 ಬಿಡು ವ್ಯಥೆಯ ²ವರ²ಭೂಷಣಂಗಳ
 ತೊಡು ದುಕೂಲವನುಡು ಸುಮಾಲ್ಯವ
 ಮುಡಿಗಿ ಸೇರಿಸು ತರುಣಿಯೆಂದಳು ಚೈದ್ಯನೃಪನರಸಿ

೫೭

ದೇವಿ ನಿಮ್ಮಪ್ರಚಾರವೇ ಸಂ
 ಭಾವನೆಯಲಾ ನಮಗೆ ಬೇರಿ
 ನ್ನಾವ ಭೂಷಣವೇಕೆ ದೇಸಿಗರಾವು ನಿಮ್ಮಡಿಯ
 ಸೇವೆಯಲಿ ತಾನಿಹೆನು ಹೀನವ
 ನಾವು ಬಳಸುವರಲ್ಲ ತನ್ನನು
 ಕಾವ ಹದನನು ನೀವೆ ಬಲ್ಲಿರಿಯೆಂದಳಾ ಸತಿಗೆ

೫೮

ಎನಲು ನಸುನಗುತೆಂದಳಾ ಮಾ
 ನಿನಿಗೆ ತಮ್ಮಿದಾಗದುಪಹತಿ
 ನಿನಗೆ ಪೇಳಿವು ಹೀನ ಕೆಲಸವ ಚಿಂತೆ ಬೇಡಿನ್ನು
 ತನಗೆ ಮಗಳು ಸುನೀತಿಯಾಕೆಯ
 ಮನೆಯೊಳಿರು ಸೈರಂಧ್ರಿತನಂದಿಂ
 ದನವರತ ನೀನೆಂದು ನೇಮಿಸಿ ಕಳುಹಿದಳು ಮನೆಗೆ

೫೯

¹ಗುತ (ಗಚ) ²ನೀ (ಕೆ)

ಚೇದಿಭೂಪನ ಮಡದಿ ತನ್ನ ಸ
 ಹೋದರಿಯ ಸುತೆಯೆಂದು ಬಲ್ಲಳೆ
 ಮೇದಿನಿಯೊಳಿವಳಾರ ಸತಿಯೆಂದರಿಯದಾಕೆಯನು
 ಆದರಿಸಿ ಸಲಹಿದಳು ಮಗಳೋ
 ಪಾದಿಯಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಮನ
 ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಕರುಣದಿಂದಂಗನೆಯ ನೃಪನರಸಿ

೬೦

ಮನದ ದಗೆಯಡಗಿತ್ತು ಸುನೀತಿಯ
 ಮನೆಯೊಳಿದ್ದಳು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ
 ಅನುದಿನದೊಳಾಹಾರ ನಿದ್ರಾಂಗನೆಯ ತಾನುಳಿದು
 ವನಜನಾಭನ ಕರುಣದಲಿ ಬಂ
 ದಿನಿಯನೆಂದಿಗೆ ಮುಖವ ತೋರುವ
 ನೆನುತ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದಳಾ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗನ

೬೧

ಆರನೆಯ ಸಂಧಿ

ಇಂದುವದನೆಯನಗಲಿ ತಾ ಮನ
ನೊಂದು ಕಾರ್ಕೋಟಕನ ದೆಸೆಯಲಿ
ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧಪತಿ ಋತುಪರ್ಣ ನಗರಿಯನು

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ನಿಷಧನ್ಯ
ಪಾಲನಿತ್ತಲು ಮರೆದು ಮಲಗಿದ
ಬಾಲಕಿಯ ಬಿಟ್ಟಡವಿಯಲಿ ಹೊರವಂಟನಾ ¹ವನವ¹
ಕಾಲವಾವನ ಕೇಳು ಮಾಡದು
ಶೂಲಪಾಣಿಯೆ ಬಲ್ಲ ನಳಭೂ
ಪಾಲನ ವಿಧಿಯನೇನನೆಂಬೆನು ಬಂದನಡವಿಯಲಿ ೧

ವನಿತೆ ಮಲಗಿಹೆಳೋ ಅಧ್ಯಯದಿ
ನೆನೆವಳೋ ದೈವವನು ನಿದ್ರೆಯ²
ಕನಸ ಕಂಡೇಳುವಳೊ ಕಾಣದೆ ಹಲವ ಹಂಬಲಿಸಿ
ಕನಲಿ ವಿಧಿಯನು ಬೈವಳೋ ಕಂ
ಬನಿಯ ಸುರಿವಳೊ ಶೋಕದಲಿ ನಿಜ
ತನುವ ಬಿಡುವಳೊ ಕಾಂತೆಯಂತಿಹಳೆನುತ ನಡತಂದ ೨

ಸುತರ ಪರರೆಡೆಗಿತ್ತು ನಂಬಿದ
ಸತಿಯ ತಂದಡವಿಯಲಿ ಮಲಗಿಸಿ
ಮತಿವಿಕಳನಾದ³ನು ಪುರಾಕೃತ ಪುಣ್ಯ³ಫಲವೈಸೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಾರುಂಟೆನ್ನ ವೋಲ್ ⁴ನಿಜ
ಸ⁴ತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ ಬಾಹಿರನು ಯೆಂ
ದತಿಶಯದ ಶೋಕದಲಿ ನಡೆದನು ಶಿವಶಿವಾಯೆನುತ ೩

¹ಶ್ರಮಕೆ (ಕ) ²ಳಿದ್ದು ದೈವವ ಬಯ್ಯಳೋ ಮಿಗೆ (ಚ) ³ಪೂರ್ವದ ಕರ್ಮ (ಚ)
⁴ಸದ್ಗ (ಕಚ)

ಲೋಕದೊಳಗ್ಗಳೆಯ ಮಹಿಪರ
 ನೇಕರವರೊಳಗಾರನೊಲ್ಲದೆ
 ನೂಕಿ ತನ್ನನೆ¹ಯೊಲಿದು¹ ಕೈಕೊಂಡಳು ಸರೋಜಮುಖಿ
 ಆಕೆಯಗಲಿದ ಪಾತಕನು ತಾ
 ನೇಕೆ ಧರೆದೊಳು ಶಿವಶಿವಾಯೆಂ
 ದಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಗೆ ಮರುಗುವನರಸ ಕೇಳೆಂದ

೪

ಈ ಪರಿಯೊಳತಿಶೋ²ಕಿಸುತ² ಪ್ರ
 ಳಾಪಿಸುವ ನಳನೃಪತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ
 ತಾಪದಲಿ ಕಡುನೊಂದು ಬಳಲುತ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ
 ಶ್ರೀಪತಿಯ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಹೃದಯದ
 ತಾಪದೊಳು ಬರುತಿರಲು ಮುಂದೆ ಸ
 ಮೀಪದಲಿ ಹುತವಹನ ಮಹಿಮೆಯ ಕಂಡನವನೀಶ

೫

ಏನನೆಂಬೆನು ನೃಪತಿ ಕಿಚ್ಚಿನ
 ಹಾನಿಯನು ಬನದೊಳಗೆ³ಚಲಿಸುತ³
 ಭಾನುಮಂಡಲವಡ⁴ರೆ⁴ ಮುಸುಕಿದ ಹೊಗೆಯ ಹೊರಳಿಯಲಿ
 ಕಾನನವನೆಡೆಗೊಂಡ ದಳ್ಳುರಿ
 ಗಾನಲಾವುದೆ ತರುನಿಕರ ವೈ
 ಮಾನಿಕರು ನಡನಡುಗೆ ಬೆಂದುದು ಸಕಲ ವನಭೂಮಿ

೬

ಬಿದಿರ ಮೆಳೆ ಧಗಧಗಿಸೆ ಘನ ಹೆ
 ಬ್ಬಿದಿರು ಛಟಛಟಿರೆನಲುವುರಿಯೊಳು
 ಕದಳಿಗಳು ಸಿಮಿಸಿಮಿಸೆ ತರುಗಳನುರುಹಿ ಮೆಳೆಗಳ್ಳೆ⁵
 'ಗದಗದಿ⁶ಸೆ ಗುಹೆಗಳಲಿ ಮೃಗತತಿ
 ಬೆದರಿ ಹಾಯ್ದುವು ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲ
 ವುದುರಿದುವು ಗರಿಸಹಿತ ಬೆಂದುವು ವನದ ಮಧ್ಯದಲಿ

೭

¹ಪತಿಯನುತ (ಕ) ²ಕದಿಂದ (ಕ) ³ಬೆರಸಿತು (ಕ) ⁴ಗೆ (ಕ) ⁵ಲಿ (ಕಚ)
⁶ಗಹಗಹಿ (ಕ) ಧಗಧಗಿ (ಚ)

ತೆಗೆದು ಹಾಯ್ದುವು ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂ
 ಲಗಳು ¹ಕರಿಗಳ ಹಿಂಡು¹ ನಾನಾ
 ಮೃಗಗಳಗಣತ ಬೆಂದು ಬಿದ್ದುವು ²ನಿಮಷಮಾತ್ರದಲಿ²
 ಚಿಗಿದು ಹಾಯ್ದುವು ಗಂಡಭೇರುಂ
 ಡಗಳು ಮೊದಲಾದಖಿಳ ಮೃಗ ಪ
 ಕ್ಷಿಗಳು³ ಕೆಡೆದು³ವು ಕಿಚ್ಚಿನೊಳಗವನೀಶ ಕೇಳೆಂದ

೮

ಪ್ರಳಯ ⁴ಕಾಲದಿ ಸುಡುವ⁴ ವಡಬಾ
 ನಳನೊ⁵ಯೆನಲಾ ವನವ ಸುಡುತಲಿ⁵
 ಸುಳಿಸುಳಿಯುತಾಹಾರಗೊಳುತಿರಲಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯಾಯ್ತು
⁶ಸಿಲುಕಿದೆನು ಪಾವಕನೊಳಕಟಕಟ
 ಅಳಿವೆ ಹಾ ನೃಪಕುಲಶಿರೋಮಣಿ
 ಯೊ⁶ಲಿದು ಬಿಡಿಸೈ ಸುಕೃತ ನಿನಗಹುದೆಂದುದಾ ನಿ⁷ನದ⁷

೯

ಆಗಲಾ ದನಿಗೇಳಿ ನೃಪತಿ ಸ
 ರಾಗದಿಂದ⁸ವ⁸ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು
⁹ಕೂಗಿದವರಾರೆನುತ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡನುರಗಪತಿ⁹
 ಪೋಗುತಿದೆಯೆನ್ನಸುವು ಸಲಹು ಷ
 ಡಾಗಮಜ್ಜ ನೃಪಾಲಯೆನಲಾ
 ಭೋಗಿಯನು ಕಂಡರಸ ನೀನಾರೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡ

೧೦

ಉರಗಪತಿ ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ತಾ
 ನರಸ ಕೇಳಿ ಬನದೊಳಿರುತಿರೆ
 ಪರಮ ಋಷಿ ಬಂದೆನ್ನ ತಾಗಿದನಂದು ಭೀತಿಯಲಿ
 ಕರೆದು ಕೊಟ್ಟನು ಶಾಪವನು ಸಂ
 ಚರಿಸದಂತಿರೆ ಯೆನಗೆ ಯಿದ ಪರಿ
 ಹರಿಸಲೆಂದಿಗೆ ಮುನಿಪ ಕರುಣಿಸುಯೆಂದಡಂತೆಂದ

೧೧

¹... ಬಾಧೆ (ಕ) ಮದಕರಿ ಕೆಲವು (ಚ) ²ಕೆಲವು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ (ಕಚ) ³ಬಿದ್ದು (ಕ) ⁴ದಿನದಲಿ ಸುಳವ (ಕ) ⁵ವನವನು ಸುಡುವ ವಹಿಯೊ (ಕಚ) ⁶ಉಳಿದುದಾ ನೃಪ ಕುಲಶಿರೋಮಣಿ ಸಿಲುಕಿದೆನು ಪಾವಕನೊಳೆನ್ನನು ಒ (ಕಚ) ⁷ಕರ (ಕ) ⁸ಲಿ (ಚ) ⁹ಕಂಡು ತಾ ವಿನಯದಲಿ ನಳನೃಪನ (ಚ)

ಇ¹ರಲಿ¹ರಲು ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಭೂ
 ವರನು ನಳನೃಪನಿಲ್ಲಿಗೈದುವ²
 ಧರಣಿಪನ ಕರಕಮಲ ಸೋಂಕಲು ಶಾಪವಿದು ಬಳಕೆ
 ಪರಿಹರಿಪುದನೆ ಮುನಿಯ ವಚನದಿ
 ಬರವ³ಹಾರು³ತ್ತಿರಲು ಬಂದೈ
 ಕರುಣದಿಂ⁴ದಗ್ನಿಯನು⁴ ಪರಿಹರಿಸೆಂದನುರಗಪತಿ ೧೨

ಕರುಣದಲಿ ನೃಪ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳದೆ
 ಯುರಗಪತಿಯನು ತೆಗೆಯುತನಲನ
 ವುರಿಯ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳದ ತೀರಕೆ ತಂದುಪರಿಚರಿಸೆ
 ಕರವಿಡಿದು ಧರಣಿಪನ ಕಟ್ಟಿದ
 ಡುರವಣಿಸಿ ವಿಷವೇರೆ ನೃಪತಿಯ
 ಪರಮತೇಜದ⁵ ದೇಹ⁵ ಕೆಟ್ಟಿತು ವಿಕೃತರೂ⁶ಪಾಗಿ⁶ ೧೩

ದೊಡ್ಡ⁷ ಹೊಟ್ಟೆಯ⁷ ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ
 ಅಡ್ಡಮೋರೆಯ ಗಂಟು ಮೂಗಿನ
 ದೊಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳವುದುರಿದ ರೋಮಮೀಸೆಗಳ
 ಜೆಡ್ಡು ದೇಹದ ಗುಜ್ಜು ಗೊರಲಿನ
 ಗಿಡ್ಡು ರೂಪಿನ ಹರುಕು ಗಡ್ಡದ
 ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ ೧೪

ಮಾರನಾಕಾರದ ನೃಪಾಲಕ
⁹ಕ್ರೂರ⁹ರೂಪಾದನು ¹⁰ಪುರಾಕೃತ
 ಮೀರಲಾರಳವೆಂದು¹⁰ ನುಡಿದನು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ
¹¹ತೋರೆ¹¹ ಮಾಣಿಕವೆಂದು ಪಿಡಿದರೆ
 ಭೂರಿಕೆಂಡವಿದಾಯ್ತು ಶಿವಶಿವ
 ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳೊಡನೆ ಸಖಿತನ ಫಲಿಸಿತನಗೆಂದ ೧೫

¹ರುತಿ (ಕ) ²ನಿಲ್ಲಿ ಗೈತಂದಾ (ಕ) ತಿಲಕನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನಾ (ಚ) ³ನೋಡು (ಕ)
⁴ದಾಪ್ಪಾಯನವ (ಚ) ⁵ರೂಪು (ಚ) ⁶ಪದಲಿ (ಚ) ⁷ಉದರದ (ಕಚ) ⁸ಡು ರೂಪಿ (ಕ)
⁹ನೂರು (ಕಚ) ¹⁰ವಿಕಾರದೊಕಾರ ಹವಣಿದು ನೋಡು (ಚ) ¹¹ಸೇರಿ (ಚ)

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವಿದು
 ಬೆನ್ನ ಬಿಡದಿರೆ ಉರಗಪತಿ ಕೇ
¹ಳನ್ನು ನೋಯ¹ಲದೇಕೆ ತಾನೇ ಪಾಪಿಯಾದೆನಲಾ
 ಪನ್ನಗಾರಿದ್ದಜನ ಕೃಪೆ ತನ
 ಗಿನ್ನು ತಪ್ಪಿದ ಬಳಿಕ ಲೋಕದೊ
 ಳನ್ನು ಸೈರಿಸಲಾರ ವಶವೆಂದೆನುತ ಮರುಗಿದನು

೧೬

ಏಕೆ ನೃಪತಿ ವೃಥಾ ಮನೋವ್ಯಥೆ
 ಕಾಕಬಳಸಲು ಬೇಡ ²ನೀ²ನವಿ
 ವೇಕಿಯೇ ಸಾಕಿನ್ನು ³ನಿನಗುಪಕಾರವಂಜದಿರು³
⁴ಲೋಕ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದಂತಿರ⁴
 ಬೇಕೆನುತ್ ಲೇರಿಸಿದೆ ಗರಳವ
 ನೇಕವುಪಕಾರಂಗಳಹವದರಿಂದ ನಿನಗೆಂದ

೧೭

ಗರಳ⁶ವಿದು⁶ ಸರ್ವಾಂಗದಲಿ ಸಂ
 ಚರಿಸುತಿಹ ಪರಿಯಂತ ರಿಪುಗಳ
 ಶರಜಲಾಗಿ ಭುಜಂಗರೋಗಾದಿಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲ
 ನಿರುತವಿದು ವಜ್ರಾಂಗಿ ಜೋಡಿ
 ನ್ನರಸ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಕಾರ್ಯದ
 ಹೊರಗೆ ತಾನಿದು ಬೇರೆ ಭಯಬೇಡಿನ್ನು ⁷ನಿನಗೆ⁷ದ

೧೮

ಜನಪ ಕೇಳೆ ಧರೆಗೆ ಋತುಪ
 ಣನು ಮಹಾರಾಜೇಂದ್ರ ಗುಣ
 ನಿಧಿಯಿನಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರನಾತನ ಪುರವಯೋಧ್ಯೆಯದು
 ನಿನಗೆ ಬಹುದಕ್ಷ ಹೃದಯವು ಆ
 ತನಲಿ ನೀನವಗಶ್ಚಹೃದಯವ
 ನನುಗೊಳಿಸು ಸಾಕಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಹೋಗೆಂದ

೧೯

¹ಳನ್ನ ನೋನ (ಚ) ²ನಾ (ಚ) ³ಉಪಕಾರಾರ್ಥವಿದರಿಂದಹುದು ನಿನಗೆಂದ (ಚ)
⁴ದೊಳು ನಿನ್ನಯ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಾಣದಿರ (ಚ) ⁵ಸೇವಿ (ಚ) ⁶ಮಯ (ಕಚ) ⁷ಕೇಳೆಂ (ಕ)

ಪೊಡವಿಪನನೋಲ್ಪೆ¹ಸಿ ತುರಗವ¹
 ಪಿಡಿದು ಬಾಹುಕನೆಂಬ ನಾಮದಿ
 ನಡೆಸು ರಥವನು ಹೀನವೃತ್ತಿಯದಲ್ಲ²ನಿನಗಿನ್ನು²
 ಬಿಡದೆ ಮುನ್ನಿನ ರೂಪು ಬೇಕಾ
 ದಡೆ ನೆನೆವುದಾ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹ
 ಚ್ಚಡವನೀವುವು ಧರಿಸಲಡಗುವುದೀ ಕುರೂಪಿತನ ೨೦

ನಿನ್ನ ಹವಣೇ ಪೂರ್ವದಲಿ ಭಿ
 ಕ್ಷಾನ್ನವನು ಬೇಡಿದನು ಪಶುಪತಿ
 ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನು ಕಾಯ್ದನು ಪಶು³ವನ³ಡವಿಯಲಿ
 ಉನ್ನತೈಶ್ವರ್ಯ⁴ಪ್ರದನು⁴ ಶತ
 ಮನ್ಯು ಬಲದಲಿ⁵ನವೆಯನೇ⁵ ಸಾ
 ಕಿನ್ನು ಮನ ನೋಯದಿರು ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನುರಗಪತಿ ೨೧

ಪರಮ ಸತ್ಯವ್ರತದೊಳಾ ಪು
 ಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದುನ್ನತದ ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿ ಮಿಗಿಲು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳು⁶ವೆ ನಿನ್ನ⁶ ಸತಿಸಹಿತ
 ವರವನಿತ್ತನು ನಿನಗೆಯೆಂದುಪ
 ಚರಿಸಿ ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ನಳನೃಪ
 ಗರುಹುತಾ⁷ಕ್ಷಣ⁷ ಮಾಯವಾದನು ರಾಯ ಕೇಳೆಂದ ೨೨

ಬಲಿದ ಚಿಂತೆಯ ಮನದ ದುಗುಡದ
 ನಳನೃಪತಿ ಕಾನನದಿ ಬರುತಿರೆ
 ಮಲೆತು ತೊಲಗದ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳ ಕಂಡು ನಸುನಗುತ
 ಹಲವು ಗಿರಿಗುಹೆ ಗಹ್ವರಂಗಳ
 ಕಳೆದು ಮುಂದಣ ಜನಪದಂಗಳ
 ಬಳಿವಿಡಿದು ನಡೆತಂದನಲಸದೆ ಹಲವು ಯೋಜನವ ೨೩

¹ಸು ವಾಘೆಯ (ಗ) ²ನೀನಿಂದು (ಚ) ³ಗಳ (ಕಚ) ⁴ವನು ಪಡೆದು ತಾ (ಕಚ)
⁵ಕೇಳೆಲವೊ ನಳನೃಪನೆ (ಚ) ⁶ವುದಿನ್ನು (ಕ) ⁷ಮಟ (ಚ)

ಹರಿವ ನದಿಗಳ ವನತಟಾಕದ
 ವರಕುಸುಮ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬನಗಳ
 ಪುರದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದೊಳೆಸೆವ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೊಳಗಳನು
 ಉರುತರದ ¹ಪಾನೀಯಶಾಲೆಯ
 ಮರಗಳಿಂದತಿ ಮೆರೆವ¹ ರಾಜ್ಯವ
²ಧರಣಿಪತಿ ಸಂತಸದಿ ನೋಡುತ ಬಂದನಾಯಡೆಗೆ² . ೨೪

³ಧಗಧಗಿ³ಪ ಕೋಟಾವಳಿಯ ಹೊ⁴ಗ
 ರೊಗು⁴ವ ಹೇಮದ ಕೊತ್ತಳಂಗಳ
 ಗಗವನು ಚುಂಬಿಸುವ ತೆನೆಗಳ ಸಾಲುರತ್ನ⁵ಗಳ⁵
 ಸೊಗಸುವಾಳ್ವೇರಿಗಳ ಸುತ್ತಿರಿ
 ವಗಳ ಘಾತವನಾರು ಬಲ್ಲರು
 ಬಿಗಿದ ವಜ್ರಕವಾಟವೆಸೆದುದು ⁶ದಿಕ್ಕು⁶ದಿಕ್ಕಿನಲಿ ೨೫

ಹೊಳೆವ ಮಿಸುನಿಯ ರತ್ನನಿಚಯದ
 ನೆಲೆನೆಲೆಯ ಸೌಧಾಗ್ರದಲಿ ಪ್ರ
 ಜ್ವಲಿಪ ಹೇಮದ ಕಲಶಗಳ ರವಿಚಂದ್ರಶಾಲೆಗಳ
 ಲಲನೆಯರ ⁷ನಾನಾ⁷ವಿನೋದದ
 ಹಲವು ಗೋಪುರ ಶಿಖರದಗಣಿತ
 ನೆಲೆಯ ⁸ವರ್ಣ⁸ಸಲರಿದ⁸ಯೋಧ್ಯಾಪುರವು ರಂಜಿಸಿತು ೨೬

ಆರಸುಗಳು ಭೂಸುರರು ಮಿಗೆ ವೈ
 ಶ್ಯರು ಚತುರ್ಥರು ನಾಗರೀಕೊ⁹ದೊ
 ಪುರಜನರು ಸಂದಣಿಸಿತಗಣಿತ¹⁰ರಾಜವೀಧಿಯಲಿ¹⁰
 ಕರಿತುರಗರಥಪಾಯದಳ ಗೋ
 ಚರಿ¹¹ಸಿತಂಗಡಿ¹¹ ನವವಿಧಾನದಿ
 ಮೆರೆವಯೋಧ್ಯಾಪುರವ ಕಂಡನು ತೂಗಿದನು ಶಿರವ ೨೭

¹ಮಂಟಪದ ಪುರಗಳಿಂದವೆ ಮೆರೆವ (ಕ) ²ಕಳೆದು ಮುಂದಕೆ ಬರುತಯೋಧ್ಯಾಪುರವ
 ಕಂಡನು ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ (ಕ) ³ನಗನಗಿ (ಕ) ⁴ಧಳಧಳ (ಚ) ⁵ಳೆ ಹೊಳೆ (ಚ) ⁶ದಲಿ (ಕಚ)
⁷ಅಷ್ಟ (ಚ) ⁸ಗಾನದ (ಚ) ⁹ಕಾಣಿಸಲಿರದ (ಕಚ) ¹⁰ರು (ಕ) ¹¹ಕೇರಿಕೇರಿಯಲಿ (ಕ)
¹²ಸುವಂ (ಚ)

ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪುರವ ಮೆರೆವತಿ
 ಚಂದವನು ನೆರೆ ನೋಡಿ ಮನದೊಳ
 ಗಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಋತುಪರ್ಣನ ಮಹಾಸಿರಿಯ
 ತಂದುದೇ ವಿಧಿ ತನ್ನನಿಲ್ಲಿಗೆ
 ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ತಾನೆನುತ ಮನ
 ನೊಂದು ನೆನೆದನು ವರಪುರಾಧಿಪ ಚೆನ್ನಕೇಶವನ

ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿ

ಮಗಳ ಕಾಣದೆ ಭೀಮನೃಪ ಮೂ
ಜಗವ ಭೇದಿಸಿ ಚೈದ್ಯ ಭೂಪನ
ನಗರದಲ್ಲಿರೆ ಕಂಡು ಕರೆಸಿದ ತನ್ನ ನಿಜಸುತೆಯ

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ರತ್ನನಿರ್ಮಿತ
ದಾಲಯದ ¹ಸೊಬಗಿ¹ನಲಿಯೋಲಗ
ಶಾಲೆಯಲಿ ಋತುಪರ್ಣನಿದ್ದನು ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
ಸಾಲಮಕುಟದ ನೃಪರು ಭೂಸುರ
ಜಾಲ ಮಂತ್ರಿಪುರೋಹಿತರು ಗುಣ
ಶೀಲರುನ್ನತಸತಿಯರಿಂದೆಸೆದಿದುರ್ದಾಸಾನ್ಧ

೧

ಇದು ಸಮಯ ತನಗೆಂದು ನಳನೃಪ
ಮುದದಿ ವೇಷವ ತಾಳ್ತು ಹರಿಯಂ
ದದಲಿ ಬಂದನು ಸಭೆಯ ಕಂಡನು ನೃಪಗೆ ಕೈಮುಗಿದು
ಸದಮಲಾಸ್ಥಾನದಲಿ ರಿಪುಭಟ
ಕದನಗಲಿಗಳು ಜೀಯನಲು ನಯ
ಹೃದಯದಲಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಋತುಪರ್ಣ ಭೂಪತಿಗೆ

೨

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳ್ವಮ್ಮ ಪದಕಮ
ಲವನು ಭಜಿಸುವೆ ಜೀಯ ಚಿತ್ತದಿ
ಸವಡಿನುಡಿ ತನಗಿಲ್ಲ ಬಾಹುಕನೆಂಬುದಭಿಧಾನ
ಭುವನದೊಳು ತಾನಶ್ಚಕುಲಹೃದ
ಯವನು ಬಲ್ಲೆನು ಶಾಕಪಾಕದಿ
ಸವಿಗೊ²ಳಿಪ ವರವಿದ್ಯೆ ತನಗುಂಟೆಂದನವ ನಗುತೆ²

೩

¹ಸೊಂಪಿ (ಕ) ²ಡುವ ಸುವಾರ ವಿದ್ಯೆಯನರಿವೆ ತಾನೆಂದ (ಕಚ)

ಸೂಪಕಾರದೊಳಗ್ಗಳನು ಕಡು
 ರೂಪಿನವ ತಾನಲ್ಲ ಚಿತ್ತದಿ
 ಕಾಪುರುಷನೆನ್ನದಿರು ನೋಡಾ ತನ್ನ ಪೌರುಷವ
 ಭೂಪ ಮುಂಗೈಗಂಕಣಕೆ ಕುಲ
 ದೀಪ ಕನ್ನಡಿಯೇಕೆ ತರಿಸು ಪ್ರ
 ತಾಪೆವಾ ಜಿಯನೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ನಸುನಗುತ

೪

ಪೊಡವಿಪತಿ ಋತುಪರ್ಣಾ ಬಾಹುಕ
 ನುಡಿದ ವಚನಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮನದು
 ಗ್ಗಡದ ತೇಜಿಯ ತರಿಸಿಕೊಡಲೇರಿದನು ಬೀದಿಯಲಿ
 'ಮಡ'ದ ಸನ್ನೆಗೈಕುಣಿದು ರವೆಗಾ
 ಲೆಡುತ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಹಯವಡಿ
 ಗಡಿಗಿ ಚಿಮಿತ್ತು ವಾಯುವೇಗದೊಳರಸ ಕೇಳಿಂದ

೫

ಕರದ ವಾಘೆಯ ಸಡಿಲ ಬಿಡೆ ನಿ
 ಬ್ಬರದ ಗಮನದೊಳ್ಳೆದಿತವನಿಯೊ
 ಳುರವಣಿಸಿ ಕೆಂದೊಳೆಮುಸುಕೆದುದಂಬರವ ಬಿಡದೆ
 ಧರಣಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ಗಗನದಿ
 ಸುರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಾವುತ
 ರರಸನಹುದೋ ಭಾಪು ಭಾಪೆಂದುದು ಸಮಸ್ತಜನ

೬

ಮುರುಹಿ ಹಿಡಿಯಲು ಮಡ್ಡದ ಸನ್ನೆಗೆ
 ತಿರುಗಿತವೇಗದಲಿ ಹಯವೋ
 ಸರಿಸಿ ಕಿರುಬೆಮರಿಡಲು ನಿಲಿಸುತೆವಾರುವವನಿಳಿದು
 ಕರವ ಮುಗಿಯಲು ಸೃಪತಿ ಮೆಚ್ಚುತೆ
 ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಭೂಷಣಂಗಳ
 ಹಿರಿದು ಸಂಬಳವಿತ್ತು ನಿಲಿಸಿದನರಸ ಬಾಹುಕನ

೭

'ತೇ (ಕ) 'ಮಿಡಿ (ಕ) 'ತಿರುಗಿತವೇಗದಲಿ (ಕ) 'ಮಸಗಿ (ಚ) 'ಹಿಡಿ (ಕ)
 'ಸಿದ (ಕಚ) 'ದನು (ಕ) 'ಚ್ಚಿದ (ಕ)

ಜನಪ ಕೇ^೧ಳ್ ಬಾಹುಕನು ವಾಲಾ
 ಖ್ಯ^೧ನಲಿ ಸಖ್ಯವ ಬೆಳಸಿಯಾತನ
 ನನುದಿನವು ಕೂಡಿದ್‌ನೊಂದಾನೊಂದು^೨ದಿನ ರಾತ್ರಿ^೨
^೩ವನ^೩ಜಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಳು ಚುಂ
 ಬನ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪದಿಂದಿಹ
 ಕನಸ ಕಂಡೆಚ್ಚ^೪ರದೆ^೪ ಕಾಣದೆ ಸತಿಗೆ ಹಲುಬಿದನು

೮

ಹಾ ತರುಣಿ ನಳಿನಾಕ್ಷಿನಯಸು
 ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಕನಸಲಿ
 ಮಾತುದೋರಿದೆ ಬಂದು ನನ್ನಲಿ ಕರುಣದಿಂ ನೀನು
 ಧಾತುಗಂದಿದೆನಕಟ ಅಸುರಾ
 ರಾತಿ ಬಲ್ಲನೆನುತ್ತ ಮನದಲಿ
 ಕಾತರಿಸಿ ನಿಜಸತಿಗೆ ಹಲುಬಿದ ಮದನನಿಸುಗೆಯಲಿ*

೯

ವಿಕಳವನು ವಾಲಾಖ್ಯ ಕೇಳಿದು
 ಪಕಪಕನೆ ನಗುತೆಂದನೆಲೆ ಬಾ
 ಹುಕನೆ ಹಲುಬುವುದೇನು ಕಾಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ^೫ಬೊಂ^೫ತೆಯನು
 ಅಕಟ ನೀನತಿ ಚೆಲುವನೇ ಬಾ
 ಲಕಿ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕವಳೊ ಲೋಕದಿ
 ಮಕರಕೇತನ ಮರುಳನೆಂದಪಹಾಸ್ಯ^೬ಮಾ^೬ಡಿದನು

೧೦

^೧ಊ ನಸನ್ನಪತಿ.... (ಕ)ಊ ನಳನ್ನಪತಿ ಫಾಲಾಕ್ಷ (ಚ) ರಾತ್ರಿಯಲಿ (ಕಚ) ಕಮಲ (ಚ) ಕರ್ತು (ಕಚ) ಚಂ (ಚ) ವಾ (ಕ) * ೯ನೆಯ ಪದ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಕಚಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿದೆ:

ನಾರಿ ಪನ್ನಗವೇಣಿ ಮದನನ
 ಕೂರಲಗಿನಿಸುಗೆಯನು ತಪ್ಪಿಸು
 ಬಾರೆ ಬಳಲಿದೆ ಸಾರಸಾಯತನೇತ್ರ ತಕ್ಕೆಯೊಳು
 ಸೇರಿಸೆನ್ನಯ ತನುವನಿದರಲಿ
 ತೋರುತಧರಾಮೃತವ ನನಗುಪ
 ಕಾರವನು ಮಾಡೆಂದು ಹಲುಬಿದನಂದು ನಿಜಸತಿಯ
 (^೧ಸ ಬೇಡ ಮಲಯಜಗಂಧಿ (ಕ))

ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವ 'ಮಾಡಿದ'ವನೊಡ
 ನೆಂದನಾ ಬಾಹುಕನು ಪೂರ್ವದೊ
 ಳೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ನಿಜಸತಿಯಗಲಿಯೆನ್ನೊಡನೆ
 ನೊಂದು ನುಡಿದನು ವಿರಹದಲಿಯದ
 ನಿಂದು ಕನಸಲಿ ಕಂಡು ಭ್ರಾಂತಿಯೊ
 ಳೆಂದೆಡದು ತಪ್ಪೇನು^೨ ಸತಿಸುತರಿಲ್ಲ ತನಗಂದ

೧೧

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಪುರದೊಳೊಬ್ಬರಿ
 ಗರಿಯದಂದದಿ ನಳೆ^೩ನಿರಲು^೪ಭೂ
 ಸುರರ ಮತ^೫ದಲಿ ಕೇಳ^೬ ಭೀಮನೃಪಾಲನೀ ಹದನ
 ಧರೆಯನೆಲ್ಲವ ಜೂಜಿನಲಿ ಪು
 ಷ್ಪರಗೊ^೭ಸೋತು ನಳನೃಪನಡವಿಗೆ
 ತರಳಿದನು ಸತಿಸಹಿತವೆನೊ^೮ ಹೊರಳಿದನು ಶೋಕದಲಿ

೧೨

ಹಾ ಮಗಳೆ ದಮಯಂತಿ ನಿಷಧಸ
 ನಾಮನನು ಕೈಹಿಡಿದು ಬಾಳುವ
 ನೇಮವನು^೯ ಬಿ^{೧೦}ಸುಟಡವಿಗಟ್ಟ^{೧೧}ತೆ ವಿಧಿವಿಕರ್ಮಫಲ
 ಭೀಮನೃಪನುದರದಲಿ ಜನಿಸಿ ವಿ
 ರಾಮವಾದುದೆ ನಿನ್ನ ಸಿರಿಮುಖ
 ತಾಮರಸವನು ಕಾ^{೧೨}ಣೆ ತೋರೆಂದರಸ^{೧೩} ಹಲುಬಿದನು

೧೩

ಮಗಳೆ ಮೋಹದ ಸುತರನಾರಿಗೆ
 ತೆಗೆದು ಬಿಸುಟೆ ನಿರಾಶೆಯಲಿ ಯೀ
 ಬಗೆಗೆ ತಂದುದೆ ವಿಧಿಯು ನಿನ್ನನು ಹರ ಮಹಾದೇವ
 ಹೋಗಲು ಬಹುದೇ ಕಾನನದೊಳಿಹ
 ಮೃಗಗಳಿಂದೇನಾದಳೋ ಪತಿ
 ಯಗಲಿದನೊ ಭೇತಾಳ ನುಂಗಿತೊ ಎನುತ ಹಲುಬಿದನು

೧೪

'ನಾಡಲ (ಕ) 'ಮಾತನು ಹೇಳುವೆನು (ಚ) 'ನೃಪತಿ (ಕ) 'ದಿಂದಲುರೆ ಕೇಳಿದನು (ಕಚ)
 'ನಳನೃಪ ಸೋತು ಅಡವಿಗೆ ತರುಣಿ ಸಹ ಹೊರವಂಟನೆ (ಕಚ) 'ವೆನಂದು ಮನಮರೆ (ಚ)
 'ಟ್ಟಡವಿಗೈದಿಸಿ (ಕ) 'ಣ ಬೇಕೆಂದರಸುತಾ (ಚ)

ಬಡವರುದರದೊಳುದಿಸಿ ಸುಖವನು
 ಪಡೆಯಲೊಲ್ಲದೆ ಬಂದು ನೀನೀ
 ಪೊಡವಿಪತಿಯುದರದಲಿ ಸಂಜನಿಸುವರೆಯೆಲೆ ತಾಯೆ
 ಗಿಡಮೆಳೆಗಳಾರಣ್ಯದಲಿ ತನು
 ವಿಡಿದು ಸೈರಿಪುದೆತು ಮಗಳೇ
 ಸುಡು ತನುವನಿದನೆಂದು ಮರುಗಿದಳವಳ ನಿಜಜನನಿ

೧೫

ಸತಿಪತಿಗಳೇ ¹ಪರಿಯ¹ಶೋಕೋ
 ನ್ನತಿಯ ಸೈರಿಸಲಾರದಾ ಮಾ
 ರುತನ ಸಖನೊಳು ²ಪುಗುವೆವೆಂದು²ರವಣಿಸಿ ನಡತರಲು
 ಕ್ಷಿತಿಪ ಕೇಳಿಂತವರು ಬರುತಿರೆ
 ಮತಿಯುತನೆ ಚಿಂತೆಯನು ಬಿಡು ಪತಿ
 ವ್ರತೆಗೆ ಹಾನಿಯೆ ಸುಖದೊಳಿಹಳೆಂದುದು ನಭೋನಿನದ

೧೬

ಎಂದ ವಾ³ಕ್ಯ³ವ ಕೇಳಿ ಭೂಸುರ
 ವೃಂದದಲಿ ಮುನಿಯೋರ್ವ ನುಡಿದನು
 ಸಂದ ಪರಮಾನಂದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನ ವಾಕ್ಯವಿದು
 ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿ ನಳನೃಪ
 ರೆಂದಿಗೂ ಸುಕ್ಷೇಮಿಗಳು ನೀ
 ವಿಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ಚರರ ಭೇದಿಸಲೆಂದನಾ ಮುನಿಪ

೧೭

ಎನಲು ಮುನಿಪನ ಮಾತಿನಲಿ ಆರ
 ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿಶಾಲ ಚಿಂತೆಯ
 ಮನದಲಿರೆಯಿನನಿಳಿದನ⁴ಸ್ತಾಂಬುಧಿಗೆ⁴ ವಹಿಲದಲಿ
 ಜನಪನಾ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ನಿದ್ರಾಂ
 ಗನೆಯನುಳ⁵ಯಲು⁵ ಪೂರ್ವಶೈಲದಿ
 ದಿನಪ ತಲೆದೋರಿದನು ಹರೆದುದು ರಜನಿಯಾಕ್ಷಣಕೆ

೧೮

¹ತೆರದಿ (ಕ) ²ಹೊಗುವೆನುತು (ಚ) ³ತೆ (ಕ) ⁴ಸ್ತಾಚಲಕೆ (ಚ) ⁵ದಿರೆ (ಕ)

ಆರಸ ಕರೆಸಿದ¹ನಾಪ್ತ¹ರನು ಭೂ
 ಸುರರಿಗಂದನು ನೀವು ಕರುಣದಿ
 ಧರೆಯೊ²ಳಿಹಳೆನ್ನ² ಸುತ ದಮಯಂತಿ ನಳನೃಪರ
 ಇ³ರವ ಕಾ³ಬುದು ಕಂಡು ಕರೆತಂ
 ದರಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು ಧರೆಯೊಳರ್ಥವ
 ನಿರುತವೆಂದುಪಚರಿಸಿ ಕಳುಹಿದ ಭೀಮನೃಪನವರ

೧೯

ಹರಿದರರಸಾಳುಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ
 ಶರಧಿ ದಕ್ಷಿಣಶರಧಿ ಪೂರ್ವದ
 ಶರಧಿಯುತ್ತರಕುರು ನರೇಂದ್ರರ ಸೀಮೆ ಪರಿಯಂತ
 ಪುರಗಳಲಿ ವನವೀಧಿಯಲಿ ತ
 ದ್ವಿಗಿಗಳಲಿ ನಾನಾದಿಗಂತದೊ
 ಳರಸಿ ಕಾಣದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು ಹಲವು ⁴ದಿವಸದಲಿ⁴

೨೦

ಪುರನಗರ ಬೀದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಿ
⁵ನೆರೆದ⁵ ಸಭೆಯಲಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ ಸಂ
 ಚರಿಸುವವರನು ಕಂಡು ಕೇಳುತ ಬಂದರಲ್ಲಲ್ಲಿ
 ಇರವ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ
 ಮರುಗುತವನೀಸುರರು ⁶ಭೇದಿ⁶ಸು
 ತಿರಲು ಮೂವರು ಬೇರೆ ಹೊಕ್ಕರು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನು

೨೧

ಅಲ್ಲಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿದರು ಭೂ
 ವಲ್ಲಭನ ಕೃತುಸಮಯ⁷ವೆಂದ⁷ವ
 ರೆಲ್ಲ ಗಮಿಸಲು ಕಂಡು ಮೂವರು ⁸ಕೊಡುತ⁸ವರೊಡನೆ
 ನಿಲ್ಲದೈದಿದರ⁹ರಮನ⁹ಗೆ ತಮ
 ಗಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ¹⁰ತೃಪ್ತಿ¹⁰ಭೋಜನ
 ವ¹¹ಲ್ಲ ಸಿಗಲ¹¹ಹುದೆನುತ ಹೊಕ್ಕರು ಯಜ್ಞಮಂಟಪವ

೨೨

¹ವಿಪ್ರ (ಕ) ²ಳಿಹಳೆನ್ನ (ಕ) ³ರಿಕೆಗಾಂ (ಕಚ) ⁴ಯೋಜನವ (ಕ) ⁵ಮೆರೆವ (ಕ)
⁶ತೋಧಿ (ಚ) ⁷ಯೆನುತ (ಕ) ⁸ತಾವು ಆ (ಕ) ⁹ವದು ಮಿ (ಚ) ¹⁰ಮೃಷ್ಟ (ಕಚ)
¹¹ಲ್ಲಿ ತಮಗ (ಕಚ)

ಜನಪನವನೀಸುರರ ಮಂತ್ರದ
 ಲನಿಲಸಖಿನಾರಾಧಿಸಲು ನೃಪ
 ತನುಜಿಯಾದ ಸುನೀತೆಯೊಳು ದಮಯಂತಿ ಭಾವಿಸುತ
 ವನಿತೆಯಿರೆ ಕಂಡನು ಸುದೇವನು
 ಮನದೊಳನುಮಾನಿಸಿದನೀ ಮಾ
 ನಿನಿ ಮಹಾಸತಿಯೆನುತ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ ಮನದೊಳಗೆ ೨೩

ಮುಗಿಲು ಮುಸುಕಿದ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವೊ
 ಪಗಲೊಳೆಸೆವ ಸುದೀಪಕಾಂತಿಯೊ
 ಹೊಗೆಯೊಳೆಸಗಿದ ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮೆಯೊ ಹೇಳಲೇನವಳ
 ಉಗಿದು ಬಿಸುಟ ವಿಭೂಷಣದ ಮೈ
 ಲಿಗೆಯ ಸೀರೆಯ ಮಲಿನತನು ಕಳೆ
 ದೆಗೆದು ಕೈಗಲ್ಲದಲಿ ನಿಂದಿರೆ ಕಂಡನಾ ಸತಿಯ ೨೪

ಇದು ಪತಿವ್ರತ ಧರ್ಮವಹುದೀ
 ಸುದತಿ ¹ತೊರೆದಿ¹ ಹಳೆಲ್ಲವನು ನೃಪ
 ವಧುವ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಬೆನೆಂದು ಸುದೇವ ²ನಡೆತಂದು²
 ಹದನಿದೇನೊ³ ತಾಯೆ ನಿಮ್ಮಯ
 ವದನ ಕಮಲವು ಬಾಡಿ ⁴ಕಡು⁴ಮಾ
 ಸಿ⁵ದುಡಿಗಿಯಲಿಹುದೇನುಕಾರಣವೆನುತಲಿಂತೆಂದ ೨೫

ಇಂದುವದನೆ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣ
 ದಿಂದ ಬಂದೊನು ತಾನು⁶ ಭೂಸುರ
 ವಂದ್ಯನೆನ್ನಭಿಧಾನ ಕೇಳು ಸುದೇವನೆಂಬುವುದು⁷
 ಇಂದು ನಿಮ್ಮನು ನೋಡ ಕಳುಹಿದ
 ತಂದೆ ಭೀಮನೃಪಾಲನಾತನ
 ನಂದನೆಗೆ ತಾ ಸಖನು ಚಿತ್ತೈಸೆನ್ನ ಬಿನ್ನಪವ ೨೬

¹ಬಿಟ್ಟಹ (ಕ) ²ಚಿಂತಿಸಿದ (ಕ) ³ನೆಲೆ (ಕ) ⁴ಕುಡಿ (ಚ) ⁵ದವಸನ (ಕಚ)
⁶ವು ತಾಯೆ (ಕ) ⁷ವನು (ಕ)

ಕ್ಷಿತಿಪ ಭೀಮನೃಪಾಲನಾತನ
 ಸತಿಸುತರು ಬಾಂಧವ ಸಹೋದರ
 ರತಿಶಯರು ನಿಮ್ಮಯ ಕುಮಾರರು ಕುಶಲರಿಂದಿನಲಿ
 ಕ್ಷಿತಿಯನಗ¹ಲುತ¹ ನಳನೃಪತಿ ನಿಜ
 ಸತಿಸಹಿತ ವನಕ್ಕೆ²ದಿದುದ ಕೇ
 ಳುತಲಿ² ನಿಮ್ಮವರೆಲ್ಲ ಶೋಕಾಬ್ಧಿಯಲಿ ಮುಳುಗಿಹರು ೨೭

³ಘೋರತರ³ ಶೋಕವನು ಸೈರಿಸ
 ಲಾರದಾ ಸತಿಪತಿಗಳಿಬ್ಬರು
 ಸೋರುತಿಹ ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ಕರೆದೆಮ್ಮ ಕಳುಹಿದರು
 ಧಾರಿಣಿಯಲರಸುತಲಿ ಬಂದೆವು
 ವಾರಿಜಾನನೆ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡೆವು
 ಸೇರಿತಮ್ಮಯ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಸುದೇವ ಕೈಮುಗಿದ ೨೮

ವನಿತೆ ಕೇಳುತ ಶೋಕಜಲದಲಿ
 ನನೆದು ಬಂಧಕುಲತಿಲಕನನು ಬಾ
 ರೆನುತ ಮನ್ನಿಸಿ ತನ್ನವರನಡಿಗಡಿಗೆ ಬೆಸಗೊಳಲು
 ವನಿತೆ ನೋಡಿದಳಾ ಸು⁴ದೇವನ⁴
 ಜನನಿಗರುಹಲು ಬಂದಳಾ ವಿ
 ಪ್ರನನು ನೀವಾರನಲು ನುಡಿದನು ಬಂದ ಸಂಗತಿಯ ೨೯

ಕೇಳು ತಾಯೆ ವಿದರ್ಭಪತಿ ಭೂ
 ಪಾಲನಾತ್ಮಜಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ತ
 ನ್ನಾಲಯವನುಳಿದು ವನಕ್ಕೆದಿದಳೆನಲು ನೃಪ ಕೇಳಿ
 ತಾಳಲಾರದೆ ⁵ನೋಡೆ⁵ ಕರತರ
 ಹೇಳಿ ಕಳುಹಲು ಬಂದೆನಿಲ್ಲಿಗೆ
 ಬಾಲೆ ದಮಯಂತಿಯಳ ಕಂಡನೆನುತ್ತ ಕೈಮುಗಿದ ೩೦

¹ಲಿದ (ಚ) ²ದೆ ತರಳಿದನೆಂದು (ಚ) ³ಮಾರಿದತಿ (ಕ) ⁴ನಂದನೆ (ಕ)
⁵ನೃಪತಿ (ಚ)

ಕೇಳಿ ಶಿವಶಿವ ಯೆನುತ ಶೋಕವ
 ತಾಳಿ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದಳು ಮಗಳೆ ವಿ
 ಟಾಳಿಸಿತೆ ¹ಸಿರಿರಾಜ್ಯಸಂಪದ ಯೀ ಮಹಾವ್ಯಥೆಯ¹
 ಭಾಳದಲಿ ವಿಧಿ ಬರೆದನೇ ಜನ
 ಪಾಲ ನಳನೈಪನೆತ್ತ ಸರಿದನೊ
 ಕಾಲಗತಿ ²ಯಿಂತಾಯಿತೇ² ಹಾಯೆನುತ ಮರುಗಿದಳು

೩೧

ಬಾಲೆ ಬಿಡು ಶೋಕವನು ಭೀಮನೈ
 ಪಾಲನರಸಿಗೆ ತಂಗಿ ³ತಾ ತ
 ನ್ನಾ³ಲಯದಿ ಕಡುನೊಂದೆ ಮಗಳೇ ಸಾಕು ನಮ್ಮೊಡನೆ
 ಪೇಳದಿಹರೆ ಸುನಂದನೆಗೆ ಸಮ
 ಪಾಳಿ ನೀನೆಮಗೆಂದು ⁴ತಳ್ಳಿಸಿ
 ಪಾಲಿ⁴ಸಿದಳತಿ ಕರುಣದಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಜನನಿ

೩೨

ಕಿರಿಯ ತಂದೆ ಸಂಬಾಹು ಮರುಗಿದ
 ವರಕುವರಿ ದಮಯಂತಿ ನಿನ್ನಯ
 ಪುರಷನಿಲ್ಲದೆ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲ್ಲವನು ನೀ ತೊರೆದು
 ಕರ್ಗೆ ಕಂದಿದೆ ಮಗಳೆ ತಾನಿಂ
 ತರಿದುದಿಲ್ಲಲ ನಿನ್ನ ಪುರುಷನ
 ಕರಸಿ ಕೊಡುವೆನು 'ನಾನು' ಚಿಂತಿಸಬೇಡ 'ನೀನೆಂದ'

೩೩

ತರಳೆ ⁵ಬಾರಂದೆನುತ⁵ ಕಣ್ಣಿನೊ
 ಳೊರೆವ ಕಂಬನಿಗಳನು ಸೆರಗಿನೊ
 ಳೊರಸಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಮನ್ನಿಸಿ ಬಂದನೋಲಗಕೆ
 ಕರಸಿದನು ಭೂಸುರ ಸುದೇವನ
 ನಿರುತಮಣಿ⁶ ಭೂಷಣಗಳಂದುಪ
 ಚರಿಸಿ ಕಳುಹಲು ಬಂದ ಭೀಮನೈಪಾಲನೋಲಗಕೆ

೩೪

¹ನಿಜರಾಜ್ಯಸಿರಿ ನಿನಗಿಂತು ಬಲುವ್ಯಥೆಯೆ (ಕ) ²ಯಿದು ಬಂದಪುದೆ (ಕ) ³ತಾನು
 ನೈಪನಾ (ಕ) ⁴ಸತಿಯಳ.... (ಕ) ಮುದದಿ ಪ್ರಳಾಪಿ (ಚ) ⁵ಗಲೇತಕೆ (ಕ) ⁶ಯಿದಕೆ (ಕ)
⁷ಬಾರೆಂ (ಕ) ⁸ಯನು ಸಂತೈಸಿ (ಕ) ⁹ವಂಗುಡುಗೊರೆಯ ಕೊಟ್ಟನು (ಕ)

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭಪತಿ ಮನ
ಮರುಗುತಿರಲಾ ಸಮಯದಲಿ ಭೂ
ಸುರ ಸುದೇವನು ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದೆಂದನೀ ಹದನ
ತರುಣಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕಂಡೆನು
ಹರುಷ ಮಿಗಿಲಾ ಚೈದ್ಯಪುರದಲಿ
ವರಜನನಿ ಚಿಕ್ಕಮನ್ಮಥಿಹಳೆಂದನಾ ವಿಬುಧ

೩೫

ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿದೆನು ಸತಿಯಳ
ಮಂಡೆ ಮಾಸಿದೆ ಮಲಿನ ವಸನದೆ
ಗಂಡನಗಲಿದ ಚಿಂತೆಯಲಿ ಮುಖಬಾಡಿ ದೇಹವನು
ದಂಡಿಸಿದಳನ್ನದಲಿ ಮನ ಮುರಿ
ಗೊಂಡುದಾ ಸತಿಗಿನಿಯನನು ನೆರೆ
ಕಂಡು ಹೇಳುವರಾರೆನುತ ಮರುಗುವಳು ಮನದೊಳಗೆ

೩೬

ಕೇಳುತ್ತರಸನ ವದನಕಾಂತಿ ವಿ
ಶಾಲವಾದುದು ಮನದಿ ಹರುಷವ
ತಾಳಿ ಹೊಂಪುಳಿವೋಗಿ ಭೀಮನೃಪಾಲ ಕರಸಿದನು
ಬಾಲೆಯರ ತನ್ನಾಪ್ತ ಸಚಿವರ
ಮೇಳದಲಿ ನಿಜಸುತೆಯ ಕರತರ
ಹೇಳಿ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನಿತ್ತವರ ಕಳುಹಿದನು

೩೭

ಬಂ¹ದರ¹ಲ್ಲಿಗೆ ಚೈದ್ಯನೃಪತಿಯ
ನಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ²ವರನು
ಮಂದಿರದ ಸುಕ್ಷೇಮ³ವನು ಕೇಳಿದರೆ ಪೇಳಿದರು³
ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕಳು
ಹೆಂದು ಭೀಮನೃಪಾಲ ಹರುಷದೊ
ಳಿಂದು ನಿಮಗುಡುಗೊರೆಗಳನು ಕಳುಹಿದನು ಕೇಳೆಂದು

೩೮

¹ದುದ (ಚ) ²ಡುದ (ಚ) ³ಕುಶಲವ ಪೇಳಿ ಕೇಳಿದರು (ಚ)

ಅರಸ ಕೇಳು ಸುಬಾಹು ಭೂಪತಿ
 ಕರಸಿದನು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಭೀಮನ
 ಪುರಕೆ ಪಯಣದ ಮಾಡಿದನು ದಮಯಂತಿಯನು ಕರೆದು
 ತರುಣ ನೀ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳು
 ಹೊರೆದೆ ದೇಹದ ಕಷ್ಟದಲಿ ಯೆಂ
 ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಕೊಟ್ಟನು ಸಕಲ ಭೂಷಣವ ೩೯

ತರಿಸಿದನು ದಂಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಕು
 ಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸತಿಯರ ಗಡಣದಲಿ ಮಂ
 ದಿರವ ಹೊರವಂಟರಸನೇರಿದ ಗಜದ ಕಂಧರವ
 'ಮೆ'ರೆವ 'ನಾನಾವಾದ್ಯ ರಭಸದಿ'
 ಕರಿತುರಗ ಕಾಲಾಳ ಸಂದಣಿ
 ಯುರವಣಿಸೆ ನಡೆತಂದು ಹೊಕ್ಕ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣವ ೪೦

ದೂತರೈದಿದರೊಸಗೆಯಲಿ ಜನ
 ಜಾತ ನಲಿಯಲು ಬಂದು ಬೇಗದಿ
 ಭೂತಳೇಂದ್ರಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ದಮಯಂತಿ ಬಂದಳೆನೆ
 ಮಾತ ಕೇಳಿದನದನು ಬಲಸಂ
 ಗಾತಲೈತಂದವರ ಕಂಡತಿ
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತಕ್ಕೈಸಿ ಕರೆತಂದನು ನಿಜಾಲಯಕೆ ೪೧

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳಾ ಪುರದೊಳು
 ತ್ಸವನದನೇನೆಂಬೆನಂದಿನ
 ದಿವಸದೊಳಗರಮನೆಯೊಳಾ ದಮಯಂತಿಯನು ಜನನಿ
 ತವಕದಿಂ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದಳು ಬಾಂ
 ಧವರು ಸಂ'ತೋಷಿಸಿದರನಿಬರು'
 ಯುವತಿಯರು ನಿಜತನಯರಾಲಿಂಗಿಸಿದರಂಗನೆಯ ೪೨

'ಮೊ (ಕಚ) 'ವಾದ್ಯದ ರಭಸದಲಿ (ಚ) 'ಉತಲಿದ್ದು... (ಕ) ಉತಲಿದು ಬಹು
 ಸಂತೋಷದಿಂದೈತಂದರಸ ಕಡು (ಚ) 'ತೈಸಿದರೆ ಜನರನು (ಕ)

ಮಗನ ನೋಡಿದಳಂದ್ರಸೇನನ
 ತೆರೆದು ತಕ್ಕೈಸಿದಳು ಕರೆದಳು
 ಮಗಳ ಚಂದ್ರಾಸ್ಕಳನು ತೊಡೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು ಮಮತೆಯಲಿ
 ಮೊಗವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮೊಲೆಗಳಲಿ ತೊರೆ
 ದುಗುವ ಹಾಲಿನ ಜನನಿ ಮಿಗೆ ನೀ
 ರೊಗುವ 'ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ' ಸಂತ್ಯೈಸಿದಳು ನಿಜಸುತರ

೪೩

ಕಂತುಪಿತನೊಲುಮೆಯಲಿ ಧರಣೀ
 ಕಾಂತ ಭೀಮನೃಪಾಲ ಬಾಂಧವ
 ಸಂತತಿಯನಾದರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನವರನುಚಿತದಲಿ
 ಸಂತತವು ನಿಜಪತಿಯನಗಲಿದ
 ಚಿಂತೆಯಲಿ ಮನಗುಂದಿದಳು ದಮ
 ಯಂತಿ ನೆನೆಯುತಲಿದಳಾ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗನ

೪೪

ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿ

ಸುರರ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಧರಣೀ
 ಸುರರುಲಿಯೆ ಮುರಹರನ ಕರುಣದಿ
 ತರುಣ ದಮಯಂತಿಯಳನೊಡಗೂಡಿದನು ನಳನೃಪತಿ

ಕೇಳಿದೈ ರಾಜೇಂದ್ರ ಧರ್ಮನೃ
 ಪಾಲ ತೊರೆದಳು ಸಕಲ ವಿಭವವ
 ಧೂಳಿ ಮುಸುಕಿದ ಮುಡಿಯ ಮಾಸಿದ ¹ವಸನಗಳ¹ ನೋಡಿ
 ಕೇಳಿದಳು ಪೂರ್ವೋತ್ತರವ ಭೂ
 ಪಾಲನವನಿಯನುಳಿದು ನಿನ್ನ ವ
 ನಾಲಯದೊಳೆಂತಗಲಿದನು ಹೇಳೆಂದಳಾ ಜನನಿ ೧

ಕಪಟದಲಿ ಪುಷ್ಕರನು ರಾಜ್ಯವ
 ನಪಹರಿಸಿದನು ಜೂಜಿನಲಿ ನಳ
 ನೃಪತಿ ಸೋತಾರಣ್ಯಕೈದಿದನೊಂದು ವಸ್ತ್ರದಲಿ
 ಗುಪಿತದಿಂ ಬರೆ ಮುಂದೆ ಪಕ್ಷಿಗ
 ಳುಪಮೆಯಲಿ²ಕೊಂಡೊಯ್ಯೆ ವಸನವ²
 ಕೃಪಣತನದಲಿ ತನ್ನ ಸೀರೆಯೊಳೊಯ್ದನರ್ಧವನು ೨

ಮರೆದು ಮಲಗಿದೆ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ಎ
 ಚ್ಚರಿಸದೇ ನೃಪ ತೆರಳಿದನು ಕಾ
 ತರಿಸಿ ³ಕಂಬನಿಯೊ³ಳಗೆ ಬಂದನು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯಲಿ
 ಕರುಣೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಲಿ ತಿಂಗಳು
 ಹೊರೆದನೀ ದೇಹವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ
 ಕರೆಸಿದಿರಿ ನೀವೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರಳೆ ೩

¹ಮಗಳ ತಾ (ಕ) ²ಕೈ ಕೊಂಡೊಯ್ಯೆ (ಕ) ³ಕಾನನದೊ (ಕ)

ಏನನೆಂಬೆನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ
 ಹಾನಿಯನು ಎಲೆ ತಾಯೆ ಲೋಕದ
 ಮಾನಿನಿಯೊಳಾರುಂಟು ಎನ್ನವೋಲ್ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿದರು
 ದಾನವಾಮರರೊಳಗೆ ಕಾಣೆ ಸ
 ಮಾನರನು ನಳನೃಪಗೆ ¹ಯಿನ್ನಿದ
 ಕೇನಮಾಡುವೆನೆ²ನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರುಣಿ

೪

ಆರಿಗೆರಡೆಣಿಸಿದೆನೊ ಹಿರಿಯರ
²ಗಾರುಗಡಿಸಿದೆನೊ² ವೃಥಾ ಮು
 ನ್ನಾರ⁴ನೋಪಿಗಪಾರ ವಿಘ್ನವ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸಿದ⁴ನೊ
 ಆಗನಳಲಿಸಿದೆನೊ ⁵ತಪೋವ್ರತ
 ನಾರ ಜರೆದೆನೊ⁵ ತನ್ನ ನಿಜಸಂ
 ಸಾರವೀ ತೆರನಾಯ್ತು ಶಿವಶಿವಯೆನುತ ಮರುಗಿದಳು

೫

ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಿಲ್ಲಿಹನೋ ಪರಸ್ತ್ರೀ
 ರತಿಗೆ ಮನಸೋತನೋ ತಪಸಿನ
 ವ್ರತವ ಕೈಕೊಂಡನೋ ⁶ದನುಜ⁶ರ ಬಲೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದನೋ
 ವಿತಳಕಿಳಿದನೊ ಚೆಲುವಿನಮರಾ
 ವತಿಗೆ ನಡೆದನೊ ತೊರೆದು ನಳಭೂ
 ಪತಿಯ ಕಾಣೆನು ತನಗೆ ಗತಿಯೇನೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

೬

ಪತಿವಿಹೀನೆಗೆ ಸಲುವುದೇ ಸು
 ವ್ರತ ಸುಭೋಜನ ಸೌಖ್ಯ ಸುಖಸಂ
 ಗತಿಗಳುಂಟೇ ತಾಯೆ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ಸತಿಯರಿಗೆ ಪತಿ ದೈವವೆ⁷ದಾ⁷
 ಶ್ರುತಿವಚನವಾಡುವುದು ತನಗಾ
 ಪತಿಯನಗಲಿದ ಬಳಿಕ ಗತಿಯಿಲ್ಲೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

೭

¹ಯಿದಕಿನ್ನೇನು ಹದನೆಂದೆ (ಕ) ²....ಡೆದೆನೊ ತಾ ಮುನ್ನಾರ ಜರಿದೆನೊ (ಕ) ದಾರ
 ಜರಿದೆನೊ ಪೂರ್ವದಲಿ (ಚ) ³ಸಂಸಾರವನು ನೆರೆ ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಮಾಡಿ (ಚ) ⁴ಮುನ್ನಾವ
 ಹಿರಿಯರ ಮಾತಿಗೆದುರಾಡಿದೆನೊ (ಚ) ⁵ಅಸುರ (ಕ) ⁶ಬುದು (ಚ)

ಧರೆಯೊಳೆಲ್ಲಿಹನೋ ವಿಚಾರಿಸಿ
 ಕರಸಿಕೊ¹ಡಿಯೊ¹ ತಾಯೆ ಎನ್ನಯ
 ಪುರುಷನಿಲ್ಲದ ಬಳಿಕ ಬಿಡುವೆನು ತನುವನೆಂದೆನಲು
 ಮರುಗಿದಳು ಮಗಳೆಂದ ಮಾತಿಗೆ
 ಕರಗಿ ಕಂಬನಿ²ದೊಡೆದು ತನ್ನಯ²
 ಪುರುಷನೊಡನಿಂತೆನಲು ಭೀಮನೃಪಾಲ ಚಿಂತಿಸಿದ

೮

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭ ಭೂಪತಿ
 ಕರಸಿದನು ಭೂಸುರರನವರಿಗೆ
 ಪರಮ ವಸ್ತುವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದ ನಿಷಧಪತಿಯಿರವ
 ಶರಧಿ ಮೇರೆಯೊಳೆಲ್ಲ ಭೇದಿಸಿ
 ಕರೆದು ತಾರೆನಲವರು ಬರುತಿರೆ
 ಕರಸಿದಳು ದಮಯಂತಿಯವರೊಡನೆ³ಳೀ ಮಾತು³

೯

ನಳನೃಪತಿ ನಿಜರಾಜತೇಜವ
 ನುಳಿದು ತಾ ಪ್ರತಿರೂಪುದಾಳಿಹ
 ನಿಳೆಯೊಳಗ್ಗದ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ನೀವೆಂಬುದೀ ನುಡಿಯ
 ಹಳುವದಲಿ ಸತಿಯುಟ್ಟ ಸೀರೆಯ
 ಸೆಳೆಯುತ್ತರ್ಥವ ಕೊಂಡು ನಾರಿಯ
 ಕಳೆದು ಹೋದವರುಂಟೆಯೆನಲುತ್ತರವ ಪೇಳುವನು

೧೦

ಆ ನುಡಿಯ ತಂದೆನಗೆ ನೀವನು
 ಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪೇಳೆನುತ ಸ
 ನ್ನಾನದಿಂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳಂಗನೆ ತೆರಳಿದರು ಬಳಿಕ
 ಮಾನವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಯ ನೋಡಿ ನಿ
 ಧಾನಿ⁴ಸಾತ⁴ ನಾನಾದಿಗಂತ
 ಸ್ಥಾನದಲಿ ನಗರಿಗಳ ಭೇದಿಸಂತೈದಿದರು ಪಥವ

೧೧

¹ಡು ಎಲೆ (ಕ) ²ಯುಗಲು ಬಂದಾ (ಕ) ³ಳಂದುಮುಖಿ (ಕ) ⁴ಸಲು (ಕ)

ಇಳೆಯಮರರಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಿರಿ ವನ
 ಗಳ ನೀರಿಕ್ಕಿಸಿ ಕೆಲವು ಋಷಿಗಳ
 ನಿಳಯಗಳ ನೋಡುತ್ತ ಕಾನನಗಳೆದು ಬೇಗದಲಿ
 ಜಲಧಿ ಮೇರೆಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಭೂ
 ವಳಯವೆಲ್ಲವ ಶೋಧಿಸುತ್ತ ತನು
 ಬಳಲಿಕೆಯ ಭಾವಿಸದೆ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಪಥವಿಡಿದು ೧೨

ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರೆ ಕಂಡರೊಬ್ಬನ
 ಸಂದ ಯಾಚಕ ಭೂಸುರನನೆ
 ಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿಯೆನಲಯೋಧ್ಯಾನಗರದಿಂದೆನಲು
¹ಕುಂದದಲ್ಲಿ¹ ವಿಶೇಷವೇನುಂ
 ಟೆ²ದನಲು² ಪೇಳಿದನು ³ಮಖವಹು
 ದೆಂದ³ ವಿಪ್ರನ ಮಾತಿ⁴ನಿಂದೈದಿದರಯೋಧ್ಯಯನು⁴ ೧೩

ಮರುದಿವಸ ಋತುಪರ್ಣ ಮುನಿ ಮು
 ಖ್ಯರು ಸಹಿತಲೋಲಗದೊಳಿರೆ ಕಂ
 ಡರು ಮಹಾಸಭೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕರು ನಿಂದು ಕೈ ⁵ನೆಗೆಹಿ⁵
 ಹಿರಿಯರಿದೆ ಸಾಮಾಜಿಕರು ⁶ಸ
 ಚ್ಚರಿತರಿದೆಲಾ⁶ ಕೇಳಿ ನೀವೆಂ
 ದುರುತರದ ಗಂಭೀರ ವಾಕ್ಯದೊಳೆಂದನಾ ವಿಪ್ರ ೧೪

ಹಳುವದಲಿ ಬಂದಲಸಿ ಮಲಗಿದ
 ಕುಲಪತಿಯ ವಸನದೊಳೆಗರ್ಧವ
 ಕಳೆದು ಕೊಂಡೊಯ್ದ⁷ಗಲಿ ಹೋದವ⁷ರುಂಟೆ ರಾತ್ರಿಯಲಿ
 ಇಳೆಯನಾಳುವ ನೃಪರ ಸತ್ಯದ
 ಬಳಕೆಗಿದು ಲೇಸಲ್ಲವೆನೆ ಮನ
 ವಳುಕಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು ⁸ಮಗುಳೆ⁸ ಬಾಹುಕನು ೧೫

¹ಆ ಪುರದಿ (ಕ) ²ದು ಕೇಳಲು (ಕಚ) ³ನಲವಿಂದ (ಕಚ) ⁴ನಲಿ ಅವನೊಡನೆ
 ಹೊಕ್ಕರಯೋಧ್ಯಾನಗರವನು (ಚ) ⁵ಮುಗಿದು (ಕ) ⁶ಸುಚರಿತ್ರೆಲ್ಲರು (ಕ)
⁷ಡವಿಯಲ್ಲಿಹ (ಚ) ⁸ಒಲಿದು (ಗಚ)

ಕ್ಷಿತಿಯಮರರೆಲ್ಲಂದ ಬಂದಿರಿ
 ಸತಿಯನಗಲಿದ ಬಾಹಿರನು ಅವ
 ಪತಿಯೆ ಸಾಕಂತಿರಲಿ ಬಿಡು ಋತುಪರ್ಣನೋಲಗದಿ
 ಅತಿಶಯದ ನುಡಿಗಳೆವೆಕಟಾ
 ಸತಿಗೆ ವಂಚನೆಯಲ್ಲವದು ನಿಜ
 ಪತಿಗೆ ಕೊರತೆಯದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ನುಡಿದ ವಿಪ್ರರಿಗೆ

೧೬

ಈತನಾರು ಕುರೂಪಿ ¹ನೈಷಧ¹
 ನೀತನೋ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ತಾನೀ
 ಮಾತನಾಡಲದೇಕೆ ಸಂಶಯ²ವೆನುತ್ ಮನದೊಳಗೆ
 ದೂತರಾಲೋಚಿಸುತ ಬಂದರು
 ಭೂತಳಾಧಿಪ ಭೀಮನೃಪಂ
 ಜಾತೆಯನು ಕಂಡೆರಗಿ ಕೈಮುಗಿದೆಂದರೀ ಹದನ

೧೭

ದೇವಿಯರು ಚಿತ್ಯೆಸುವುದು ಭುವ
 ನಾವಳಿಗಳೆಲ್ಲವನು ನೋಡಿದು
 ನಾವು ಮುಂದೈತರಲು ಕಂಡೆವಯೋಧ್ಯೆ ನಗರಿಯನು
 ಭೂವರನ ಋತುಪರ್ಣರಾಯನ
 ಸೇವೆಯಲಿ ಕುರೂಪಿಯೋರ್ವನು
 ಜೀವಸಖನಾತಂಗೆ ಬಾಹುಕನೆಂಬ ನಾಮದಲಿ

೧೮

ತುರಗ ನಿಕರದ ಶಿಕ್ಷೆಯಲಿ ಮಂ
 ದಿರದ ಬಾಣಸಿತನದ ಕೆಲಸದಿ
 ನೆರೆನಿಪುಣನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿಹ ನೃಪನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ
 ಪರುಠವಿಸಿ ನೀವೆಂದ ಮಾತನು
 ವರಸಭಾಮಧ್ಯದಲಿ ನುಡಿಯ
 ಲ್ಲಿರದೆ ತಾನೀ ಮಾತನೆಂದನು ನಗುತ ಬಾಹುಕನು

೧೯

¹ವೇಷಪ (ಕ) ²ವದೇನಿವನ (ಚ)

ಸತಿಗೆ ವಂಚನೆಗೈದ ಪತಿ ತಾ
 ಮತಿವಿಕಳನಂತಿರಲಿ ಭೂಸುರ
 ಪತಿಯೆ ಕೇಳಾ ಸತಿಗೆ ಭಂಗವೆ ಪತಿಗೆ ಕೊರತೆ ಕಣಾ
 ಪತಿವ್ರತವನಾಚರಿಸುವ¹ಳು ನಿಜ¹
 ಪತಿಯ ಗುಣದೋಷಗಳನೆಣಪ್ಪೆ²ಳೆ
 ಗೌತಿಗೆ ಕಾರಣ ಸತ್ಯವೇ³ ತನಗೊಂದನವ ನಗುತೆ

೨೦

ಪತಿಯ ತಪ್ಪೆಣಿಸುವ⁴ ಸತಿ⁴ ಪತಿ
 ವ್ರತೆಯೆ ಧರಣಿಯ ಪಾಲಿಸುವ ಜನ
 ಪತಿಯ ನಿಂದಿಸುವಾತ ಸೇವಕನೇ ನಿಡಾನಿಸಲು
 ಪಿತನ ವಾಕ್ಯವನತಿಗಳೆವವನು
 ಸುತನೆ ಗುರುವಿಂಗರಡನೆಣಿಸುವ⁵ ಕು
 ಮತಿಯವ⁶ ಶಿಷ್ಯನೇ ವಿಪ್ರ ಹೇಳಿದೊರೆದ ಬಾಹುಕನು

೨೧

ಎನಲು ತಲೆದೂಗಿದಳು ಯಾ ಮಾ
 ತಿನಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದಿಹುದೆಂ
 ದೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ದಮಯಂತಿ ಮನದೊಳಗೆ
 ಇನಿಯನಹುದಾತನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ
 ನೆನೆಯಬೇಕೆಂದನುವನೆಂದಾ
 ವನಿತೆ ತಂದೆಯನುಜ್ಞೆಯಲಿ ಕರೆದಳು ಸುದೇವನನು

೨೨

ಇಳೆಯಮರ ಬಾರೆಂದು ವಿವರವ
 ತಿಳುಹಿ ಪಯಣವ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಲು
 ಹೊಳಲ ಹೊರವಂಟನು ಸುದೇವನು ಹಲವು ಯೋಜನವ
 ಕಳೆದು ಬರುತ್ತಿರೆ ಮುಂದೆ ಕಂಡನು
 ಲಲಿತ ರತ್ನ ಪ್ರಭೆಯ ಗೋಪುರ
 ಹೊಳೆಯೋಧ್ಯಾಪುರವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೊಕ್ಕನವನಂದು

೨೩

¹ವಳಿಗೆ (ಕ) ²ರೆಪ (ಚ) ³ಸತಿ (ಚ) ⁴ವಳು (ಚ) ⁵ದುರ್ಮತಿಯು (ಚ)

ಇಟ್ಟ ¹ಫಣೆಯೊಳಗೆಸೆವ ಮಟ್ಟಿಯ
ತೊಟ್ಟ ಹೊಸ ಯಜ್ಞೋಪವೀತದ
ಕಟ್ಟಿಯಿರುಕಿದ ಕಕ್ಷವಾಳದ ಬೆರಳ ಜಪಸರದ
ಉಟ್ಟ ಧೋತ್ರದ ²ಬಳಲುಗಟ್ಟೆಯ²
ಮೇಷ್ಟಗಚ್ಚರಿ ರೂಪಿನಲಿ ಪರ
ಮೇಷ್ಯಿಯಂದದಿ ಬಂದನಾ ಋತುಪರ್ಣನೋಲಗಕೆ ೨೪

ಆರು ನೀವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ
ದೂರದೇಶದ ಹಿರಿಯಿರಿಯೊಳು
ಕಾರಣ³ವದೇನಿರುವುದೆಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೆನಲು
ಭೂರಮಣ ಕೇಳವನಿಯಲಿ ಸಂ
ಚಾರಿಸುತ ಬಂದೆವು ವಿದರ್ಭಕೆ
ಭೂರಿನ್ಯಪರೈತರುತಲಿದೆ ⁴ಚತುರಂಗಬಲಸಹಿತ⁴ ೨೫

ದೇಶ ದೇಶದ ಯಾಚಕರು ಧರ
ಣೇಶ್ರುನ್ನತ ತುರಗ ಗಜರಥ್
ಭೂಸುರರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ದೈವಜ್ಞರು ಸುಗಾಯಕರು
⁶ಭಾಸುರದ್ ತೇಜದಲಿ ಜನ ಸಂ
ತೋಷದಲಿ ನಡೆ ⁷ತರುತಲಿದೆ ಪರ
ವಾಸುದೇವನೆ ಬಲ್ಲ ದಮಯಂತಿಯ ಸ್ವಯಂವರವ ೨೬

ಶಯನದಲಿ ಮಲಗಿದ ಸತಿಯನಡ
ವಿಯಲಿ ನಳನ್ಯಪನಗಲಿಹೋದನು⁸
ನಯವಿಹೀನಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದ¹⁰ರಾ¹⁰ ಸ್ವಯಂವರವ
ಪಯಣ ನಿಮಗುಂಟೀಗಳೆನೆ ನೃಪ
ಬಯಸಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೋಹದಲಿ ವಾ
ಜಿಯ ವರೂಥಕೆ ಹೂಡ ಹೇಳಿದ ಕರಸಿ ಬಾಹುಕನ ೨೭

¹ಗೋಪಿಯ ಚಂದನದಲಿವ (ಚ) ²ತಳಿರುಗಾಸೆಯ (ಕಚ) ³ಗಳೇನುಂಟ (ಕಚ)
⁴ಪಟುಭಟರ ಗಡಣದಲಿ (ಕ) ⁵ರಗಣಿತ ಕರಿ (ಕ) ⁶ಭೂಸುರರು (ಚ) ⁷ತಂದು ದೇವ (ಚ)
⁸ಗಲು (ಕಚ) ⁹ನು (ಚ) ¹⁰ನಾ (ಚ)

ಹೈ ಹಸಾದವೆನುತ್ತ ವಂದಿಸಿ
 ಬಾಹುಕನು ಮಂದಿರಕೆ ಬಂದು ವಿ
 ವಾಹವುಂಟೇ ಮರಳಿ ದಮಯಂತಿಗೆ ¹ಮಹಾದೇವ¹
 ಈ ಹದನವಾರಿಂದಲಾದುದೊ
 ದ್ರೋಹಿಯಾ ದಮಯಂತಿಯಿದು ಸಂ
 ದೇಹವಾಗಿದೆ ಎನುತ ²ಚಿಂತಿಸಿ² ಬಂದನರಮನೆಗೆ ೨೮

ಲಾಯದೊಳಗುತ್ತಮದ ತೇಜಿಯ
 ನಾಯ್ದು ಹೂಡಿದ ರಥಕೆ ಸೇರಿಸಿ
 ವಾಯುವೇಗದ ತೇರ ನಿಲಿಸಿದ ತಂದು ನೃಪನೆಡೆಗೆ
 ರಾಯನೇರಲು ಕರಿತುರಗೆ ರಥ
 ಪಾಯದಳ ಸಂದನಿಸಿದುದು ನೆಲ
 ಬಾಯಬಿಡೆ ಹೊರಹೊಂಟ ನೃಪ ಘನವಾದ್ಯ ರಭಸದಲಿ ೨೯

ಜನಪನೆಂದನು ಬಾಹುಕಗೆ ಮಾ
 ನಿನಿಯನೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು ನಿಲ್ಲದು
 ಮನವಿದೊಂದೇ ದಿನಕೆ ನಡೆಸು ವಿದರ್ಭಪುರವರಕೆ
 ಎನಲು ನಕ್ಕನು ಮನದೊಳಗೆ ತ
 ನಿನಿಯಳಿಗೆ ವಿಧಿ ಬರೆದನೇ ಶಾ
 ಸನವ ಮೀರುವರಾರೆನುತ ಮರುಗಿದನು ನಳನೃಪತಿ ೩೦

ಕರದ ವಾಘೆಯ ³ಸಡಿಲ³ ಬಿಡೆ ಮುಂ
 ಬರಿದು ಚಿಮ್ಮಿದುವಡಿಗಡಿಗೆ ರಥ
 ತುರಗೆ ಹಾಯ್ದುದು ತೇರು ಮುಂದಕೆ ಪವನವೇಗದಲಿ
 ಭರದೊಳ್ಳಿತರೆ ನೃಪನ ಹಚ್ಚಡ
 ಧರೆಗೆ ಬೀಳಲು ಸಾರಥಿಯನ⁴
 ಚ್ಚರಿಸಿದನು ಋತುಪರ್ಣನಿದಕಿನ್ನೇನು ಹದನೆನುತ ೩೧

¹ಜಗನ್ನಾಥ (ಗಚ) ²ನಳನೃಪ (ಗ) ³ಓಡಿದು (ಚ) ⁴ಗೆಯೆ (ಕ) ⁵ನೆಂದ (ಕ)

ಜೀಯ ಚಿತ್ಯೆಸುರವಣಿಸಿ ನಿ
 ದ್ವಾರಯದಲಿ ಹಿಂದುಳಿದುದಂಬರ
 ವಾಯು ಗತಿಯಲಿ ದಾಟಿಬಂದವು¹ ಹಲವು ಯೋಜನವ¹
 ಹೋಯಿತಾ ಮಾತೇಕೆ ನಡೆಯನೆ
 ರಾಯ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸಾರಥಿಯ ಬಿರು
 ದಾಯಕನು ನೀನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಬಾಹುಕನ

೩೨

ಮುಂದೆ ಕಂಡನು ಬರುತಲಡವಿಯೊ
 ಳೊಂದು ತಾರೆಯ ಮರನನದರೊಳು
 ಸಂದ ಫಲಪರ್ಣಂಗಳೆಣಿಸದೆ ಸೂತ ಪೇಳಿನಲು
 ಇಂದೆನಗೆ ಮತಿದೋರದವನಿಪ
 ಕುಂದದೆನಗಿದ ಪೇಳು ನೀನೆನ
 ಗೆಂದೊಡಾ ಸಾರಥಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವನರುಹಿದನು ನೃಪತಿ

೩೩

ಇಳಿದು ರಥವನು ಬಂದು ವೃಕ್ಷದ
 ಬಳಿಗೆ ನಿಂದಾ ಶಾಖೆಗಳಲಿಹ
 ಫಲದ ಪರ್ಣಂಗಳೆಣಿಸಿದನಾ ಪದ್ಮಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ
 ಒಲಿದು ಲೆಕ್ಕವ ಕಂಡು ತಾ ಮನ
 ನಲಿದು ನಳನೃಪ ಪುಷ್ಕರನ ತಾ
 ಗೆಲುವ ಹದನಾಯೆನುತ ಬರೆ ಕಲಿಪುರುಷನಿದಿರಾದ

೩೪

ಎಲ್ಲೆ ನೃಪಾಲಕ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯದ
 ನೆಲೆಯನೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆನುತ ಬಂ
 ದಳಲಿಸಿದೆ ಹಿರಿದಾಗಿ ನೋಯದಿರಿನ್ನು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ತೊಲಗಿದನು ಇಂದಿನಲಿ ಶುಭಮಂ
 ಗಳಕರವು ನಿನಗಪ್ಪದೆನಲಾ
 ನಳನೃಪತಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಶಾಪವ ಕೊಡದೆ ಮನ್ನಿಸಿದ

೩೫

¹ ಯೋಜನಾಂತರವ (ಕ)

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಲೋಕಕೆ
 ದೀನ ಜನಬಾಂಧವನು ನಳನೃಪ
 ಕಾನನದೊಳವನತ್ತ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಂದು ರಥವೇರಿ
 ಆ ನರೇಂದ್ರಂಗಶ್ಚಹೃದಯವ
 ತಾನರುಹಿ ಆತನಲಿ ಪಡೆದನು
 ಸಾನುರಾಗದಿ ¹ಭೂರುಹದ ಹೃದಯವನು ನಿಮಿಷದಲಿ¹ ೩೬

ಕರದ ವಾಘೆಯ ಕೊಂಡು ನೃಪಗೆ
 ಚ್ಚರಿಸಿ ನೂಕಿದ ತೇಜಿಗಳು ಹೂಂ
 ಕರಿಸಿ ಮನ ಮುಂಕೊಂಡು ಹಾಯ್ದುದು ಬಿಟ್ಟ ಸೂಟಿಯಲಿ
 ಭರದ ಗಮನವನೇನನೆಂಬೆನು
 ನೆರೆದ ಜನವಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂದುದು
 ಧರೆಯೋಳೀ ಸಾರಥಿಗೆ ಸರಿಯಾರರಸ ಕೇಳೆಂದ ೩೭

ತುರಗ ಹೇಷಾರವದ ಗಾಲಿಯ
 ಧರಧುರದ ಚೀತ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಥಿ
 ಯುರವಣೆಯ ರಥದಚ್ಚುಗಳ ರ್ಪುಂಕಾರ ನಾದದಲಿ
 ಭರದಿ ಕೆಂದೂಳಿಡುತ ಬರಲಾ
 ಪುರಜನರು ಸಂದಣಿಸಿ ನೋಡಲು
 ಪರಿಚರರು ಬಂದರು ವಿದರ್ಭನೃಪಾಲಗರುಹಿದರು ೩೮

ಬಂದನೇ ಋತುಪರ್ಣನೆನುತಾ
 ನಂದ ಮಿಗೆ ಕರಸಿದನು ಸಚಿವರ
 ಮಂದಿಯನು ಕಳುಹಿಸಲು ಕರೆತಂದರು ನಿಜಾಲಯಕೆ
 ಸಂದಣಿಯ ಪರಿಹರಿಸಿ ನೃಪಮುದ
 ದಿಂದೆ ಬೇರರಮನೆಯೊಳುಲುಪೆಗೆ
 ಳಿಂದಯೋಧ್ಯಾಪತಿಯ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಭೀಮನೃಪ ೩೯*

¹ಬರುವ ಹಯವನು ನಿಷಧಪತಿ ನೃಪಗೆ (ಕ) ¹ಮಂದಿರದ (ಕ)

* ೩೯ನೆಯ ಪದ್ಯವಾದ ಮೇಲೆ ಚ ಪ್ರತಿಯಲಿ ಮುಂದಿನ ಆರು ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಗಿನ ಆರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ೪೫ನೆಯ ಪದ್ಯ ಲುಪ್ತ:

ಕೇಳಿದಳು ದಮಯಂತಿ ವಾರ್ತೆಯ
 ತಾಳಿದಳು ಹರುಷವನು ಮನದಲಿ
 'ಫಾ'ಲಲೋಚನನಿಂದ ಫಲಿಸಿತು ಪುಣ್ಯವೆನಗಿಂದು
 ಬಾಲೆ ಕೇಳೆನಗಿಂದು ಶೋಕ
 ಜ್ವಾಲೆ ಪರಿಹರವಾಯ್ತು ಮಂಗಳ
 ದೇಳಿಗೆಯು ಪಸರಿಸಿತು ಶುಭಕರವೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೪೦

ಖಿನ್ನನಾದನು ಚಿತ್ತದಲಿ ಋತು
 ಪರ್ಣ ಭೂಸುರನೆಂದ ಮಾತಿನ
 ಬಿನ್ನಣಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಬಂದೆನು ಮೂಢನಾದೆನಲಾ
 ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಂಡ ನಾಚಿಕೆ
 ಗಿನ್ನು ಹದನೇನೆನುತ ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನ ಮರುಗಿದ ತನ್ನ ಮನದ ದುರಂತ ಚಿಂತೆಯಲಿ

೪೧

¹ ಭಾ (ಕ)

ರಾಯನೈತಂದಾ ಸುಖಾರ್ತೆಯ
 ನಾಯತಿಯು ದಮಯಂತಿಯೊಡನತಿ
 ಪ್ರೇಮಸಖಿ ಬಂದುಸುರೆ ಹರುಷಿತೆಯಾಗಿಯೊಲವಿಂದ
 ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಿ
 ಡಾಯದಲಿ ನಿಜರಮಣನಿಂಗಿತ
 ದಾಯವನು ಪೇಳ್ವಪಳನುತ ಇಂತೆಂದಳಾ ಎಡೆಗೆ

ಜನನಿ ಜನಕರೊಳೆಂದಳಾಗಳೆ
 ವನಜಮುಖಿ ದಮಯಂತಿ ರಮ
 ಣನ ಮಹತ್ವವನಗ್ಗಿ ಜಲಮಿಲ್ಲದೆ ಸುಖಾಕವನು
 ಅನುನಯದೊಳಾಗಿಪನು ನೀವಿದ
 ಕನುವ ನೆನೆಯುವುದೆನಲು ವೈದ
 ಭನು ಮಹಾಶ್ಚರಿಪಟ್ಟು ಮಂತ್ರಿಯೊಳೆಂದನೀ ಹದನಾ

ಓಲಗವನಿತ್ತನು ವಿದರ್ಭನು
ಪಾಲ ಕರಸಿದ ಮಂತ್ರಿಬಾಂಧವ
ಜಾಲವನು ಋತುಪರ್ಣಬಂದನು ಬಾಹುಕನು ಸಹಿತ
ಸಾಲಮಣಿ ಪೀಠದಲಿ ಕುಳ್ಳಿರೆ
ಬಾಲೆಯರ ಸಂಗೀತನೃತ್ಯದ
ಕೇಳಮೇಳದಿ ರಂಜಿಸಿತು ಭೂಪಾಲನಾಸ್ಥಾನ

೪೨

ನಾರಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡು ಸಭೆಯಲಿ
ಸಾರಥಿಯ ಕುಬ್ಜಾವತಾರವ
ನೋರೆಗಣ್ಣೆನೋಳಿಕ್ಷಿಸುತ ದಮಯಂತಿ ಮನದೊಳಗೆ
ಆರಿವನು ನಳನೃಪನ ಹೋಲುವ
ಚಾರುಚಿಹ್ನೆ¹ಗಳಿಲ್ಲ ತೋರ್ಕೆ¹ವಿ
ಕಾರವಾಗಿದೆ ರೂಪನುತ ಚಿಂತಿಸಿದಳಂದುಮುಖಿ

೪೩

ಒರೆದೊರೆದು ನೋಡಿದಳು ಸೂತನ
ಸಿರಿಮೊಗದ ಕಾಂತಿಯನು ಕಳೆಗುಂ
ದಿರುವ ಕಾಯವ ಕಪ್ಪಿನಿಂದುದುರಿದರ್ ರೋಮದಲಿ

¹ ಹಾಳಾಗಿ ತೋರ್ಪ (ಕ)

ಮತಿಯುತನೆ ಮಂತ್ರಿಶ ಕೇಳ ಮ
ತ್ಯುತೆಯ ಪತಿಯಿಂದಿನಲಯೋಧ್ಯಾ
ಪತಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಬಹ ಬಾಣಸದ ವಿದ್ಯದಲಿ
ಅತಿ ಚೆಲುವ ಗಡ ವಹ್ನಿ ಜಲವ
ರ್ಜಿತದಿ ಪಾಕಂಗೆವ ಗಡ ನಿಜ
ಸುತೆಯ ಮತದಿಂ ಕೇಳೆಬಿದನರಿವಂದವಂತೆಂದ

ಧಾರುಣಿ ಪತಿ ಕೇಳಯೋಧ್ಯಾ
ಭೂರಮಣಗೊಲಿದೀಪ ಪೊಸ ಬೀ
ಡಾರದೊಳು ಸಂಭಾರ ಮುಂತಾದಖಿಳವಸ್ತುಗಳ
ಸಾರತರದಿಂದಿಟ್ಟು ಬಳಕಾ
ಮಾರುತಾಪ್ತನ ನಿರ್ಮಲಾಂಬುವ
ಸಾರೆ ಕೊಡದಿರೆ ತಿಳಿವುದದರಂತರವು ಕೇಳೆಂದ

ಪರಿಕಿಸಲ್ವೀ ರೂಪು ಕೈಕೊಂ
ಡಿರುವನೇ ನಳನೃಪತಿ ಶಿವಶಿವ
ಮುರಹರನು ತಾ ಬಲ್ಲನೆಂದುಮೃಷ್ಟಿಸಿದಳು ತರಳೆ

೪೪

ಹರೆದುದೋಲಗವಲ್ಲಿ ನಿಜಮಂ
ದಿರಕೆ ಬಂದಾಲೋಚಿಸುತ ಮಿಗೆ
ತರುಣಿಯರ ಕಳುಹಿಸಲು ಬಂದರು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೆ
ಇರವ ಕಂಡರು ಪಾಕದಲಿ ಕೈ
ಕರಣವನು ನೆರೆ ಸೂಪಕಾರನ
ಪರಿಯ ಹೊಗಳುತ್ತ ಬಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಭಾಮಿನಿಗೆ

೪೫

ತಾಯೆ ಚಿತ್ತ್ಯೆ¹ ಸಿನ್ನವನ¹ ಕರ
ಣಾಯತನವೇನೆಂಬೆ ಲೋಕದ
ಸ್ತ್ರೀಯರೊಳ್ಗೆನ್ನಿಲ್ಲ ರಚಿಸುವ ಶಾಕಪಾಕದಲಿ
ಮಾಯವನು ಮಿಗೆ ತಿಳಿಯಲರಿಯದು
ಪಾಯದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಕಲ ರ
ಸಾಯನವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿದೆ ಪೇಳಲರಿದೆಮಗೆ

೪೬

¹ಸವನ ಕೈ (ಕಚ) ¹ಗಿಂತಿ (ಕಚ)

ದೂತಮೂಜಗನಿಂ ಕರಸಿಯಲ್ಲಿಯು
ಮಾತು ಮರ್ಮವ ನಳನೃಪತಿ ತಾ
ನೈತರಲು ಪಾಕಾದಿಗಳನನುಕೊಳಿಸಿ ಭುಂಜಪರು
ಪ್ರೀತಿ ಹೊತ್ತಂಬುಗಳ ಕೇಳಲು
ಸೂತ ಬಾರದ ಪರಿಯದೆಂಬೀ
ಮಾತಿನಿಂ ಭೂಪರಿಪುದೆಂಬೀ ಮಾತನೆಂದನು ಮಂತ್ರಿ ವಿನಯದಲಿ.

ಭೀಮನೃಪನಾ ಮಾತಿನಲಿ ಬಳಿ
ಕಾ ಮಹಾಸಂತಸದಿ ಘನತರ
ರಾಮಣೀಯಕಮಾದ ವಸ್ತು ಸ್ತೋಮವೆಲ್ಲವನು
ತಾಮಸಂಗೈದೊರೆದು ಕೊಡಿಸಿದ
ನೇಮದಿಂದಾ ಮಂತ್ರಿಶೇಖರ
ನಾ ಮುಹೂರ್ತದೊಳಖಿಳ ವಸ್ತುವ ಕಳುಹಿದನು ಭರದಿ

ದಾದಿಯರು ಬಾಹುಕನ ಗುಣಗಳ
 ಭೇದಿಸಿದರೊಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ತ
 ಳೋದರಿಗೆ ಬಿನ್ನೈ¹ಸೆ ನಿಶ್ಚಿಸಿದಳು ದಮಯಂತಿ¹
 ಆದಡವ ನಳನಹುದು ಗುಣದಲಿ
 ಭೇದಿಸುವೆನಿನ್ನೊಮ್ಮೆಯೆನುತ ವಿ
 ನೋದದಿಂದಾಡುವ ಕುಮಾರರ ಕರಸಿದಳು ತರುಣಿ

೪೭

ತರಳರಿಗೆ ನೀರೆರೆದು ಕಾಂಚನ
 ವರ ದುಕೂಲವ²ನಿತ್ತು² ದಿವ್ಯಾ
 ಭರಣ ಭೂಷಿತರಾದ ತ³ನಯ³ರ ದಾದಿಯರ ಕೈಯ್ಯ
 ಪಿರಿದು ಕಳುಹಲು ಬಾಣ⁴ಸಿನ⁴ ಮಂ
 ದಿರ⁵ದ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ⁵ ಬಿಡೆ ಸಂ
 ಚರಿಸಿ ಸುಳಿದಾಡುವ⁶ರ ಕಂಡನು ನೃಪತಿ ಹರುಷಿಸಂತ್⁶

೪೮

ತರಳರನು ಪಿಡಿದತ್ತಿ ತೊಡೆಯೊಳ
 ಗಿರಿಸಿ⁷ ಮುಂಡಾ⁷ಡಿದನು ನೋಡುತ
 ಸುರಿವ ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ಬಾಹುಕ ಮರುಗುತಿರಲಂದು
⁸ಮರೆಯ⁸ ಜಾಲಂಧ್ರದಲಿ ಕಂಡಳು
 ತರುಣಿ ನಳನೃಪನೀತನಹುದೆಂ
 ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಬಂದಳು ಜನನಿಯರಮನೆಗೆ

೪೯

ತಾಯೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ನೈಷಧ
 ರಾಯನೀತನು ಸೂತನಲ್ಲ ವಿ
 ಡಾಯದಲಿ ಬಂದಿಹನು ನೋಡು ಕುರೂಪಿವೇಷದಲಿ
 ರಾಯರೊಳಗಿಗ್ಗಳೆಯ ನಳನೃಪ
 ಮಾಯವನು ತೋರಿಹನುಯಿವನ ನಿ
 ಜಾಯತವ ನಾ ಬಲ್ಲೆ ಕರಸೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೫೦

¹ಸಿದರು ಬಾಲೆಯರು (ಕ) ²ತೊಡಿಸಿ (ಚ) ³ರಳ (ಕ) ⁴ಸದ (ಚ) ⁵ಕೆ ನೆರೆ
 ಕರತಂದು (ಚ) ⁶ಕುಮಾರರಾ ಕಂಡನಾ ನಳನೃಪತಿ ಹರುಷದಲಿ (ಚ) ⁷ಮುದ್ದಾ (ಗಚ)
⁸ಮೆರೆವ (ಗ)

ಧರಣಿಪತಿ¹ ಯನುಮತ² ದೊಳಾತನ
 ಕರಸಿದಳು ನೃಪನರಸಿ ಬಾಹುಕ
 ನಿರದೆ ಬಂದನು ರಾಜಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು
 ತರಳೆ ಮಾಸಿದ ಸೀರೆಯಲಿ ಗರ
 ಗರಿಕೆ ತಪ್ಪಿದ ಚಿಲುವಿನಲಿ³ ನಿಂ²
 ದಿರಲು ಕಂಡನು ಸತಿ⁴ಯ³ ತಲೆಬಾಗಿ⁴ದನು⁴ ಲಜ್ಜೆಯಲಿ ೫೧

ಹಿಮಕರಾನ್ಲಯತಿಲಕ ವಸುಧಾ
 ರಮಣ ಪುಣ್ಯೋದಯ ಸುಭಾಷಿತ
 ವಿಮಲಗುಣಚಾರಿತ್ರ ಸನ್ನತ ಸತ್ಯ ಸಂಚಾರ
 ಕುಮತಿ ಪುಷ್ಕರ ಮುನಿದನೇ ವಿ
 ಕ್ರಮದರಿದ್ರತೆ ಬಂದುದೇ ಸಾ
 ಕಮಿತ ಭುಜಬಲ ಪಾಲಿಸಂದಳು ಪತಿಗೆ ದಮಯಂತಿ ೫೨

ಮುನ್ನಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲ ಋತು
 ಪರ್ಣನಲಿ ಸೇವೆಯನು ಮಾಡುವು
 ದುನ್ನತಿ⁵ಕೆಯಲಿ ಬಂದುದೇ ಮಿಗ್ಗೊಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ
 ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಹಾನಿ ತಾನಿದ
 ಕಿನ್ನು ಬಳಲುವುದೇನು ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನ ರಕ್ಷಿಸು ಸತಿಯನೆಂದೆರಗಿದಳು ಪದಯುಗಕ್ಕೆ ೫೩

ತುರುಬು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದನು 'ಸತಿಯಳ'
 ಸುರಿವ ಕಂಬನಿದೊಡೆದು ನುಡಿದನು
 ಬರಿದೆ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಮಾನಿನಿ ಬಿಡು ಮನೋವ್ಯಥೆಯ
 ಅರಿಯದವಳೇಂ ನೀನು ಲೋಕದ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೆ 'ನೀ'
 ಗುರುವಲಾ ಬರಿದೆನ್ನ ಬಯಸಲುಬೇಡ ಹೋಗಿಂದ ೫೪

¹ನೀ ಕೇಳು ಮತ್ತಾದರ (ಚ) ²ಎಂ (ಕ) ³ಯು (ಚ) ⁴ಳು (ಚ) ⁵ತಾನಲ್ಲ
 ಬಂದುದೇ (ಕ) ⁶ತರುಣಿಯ (ಚ) ⁷ವರ (ಕಗ)

ವಿನಯಹೀನನು ತಾನು ಮನದಲಿ
ನೆನೆದು ತಪ್ಪಿದ ನಿರ್ದಯನು ಕಾ
ನನದಿ ನಿನ್ನನು ಬಿಸುಟು ಕಳೆದ ದುರಾತ್ಮ ಬಾಹಿರನ
ನೆನೆವರೇ ಬಿಡು ಮರುಳೆ¹ನಿನಗಿಂ
ದಿನಲಿ ಮಾಳ್ ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರ
ಮನಕೆ ಸರಿಬಂದವನ ನೀನೊಲಿಸೆಂದನಾ ನೃಪತಿ

೫೫

ಎನಲು ಕರ್ಣಂಗಳಿಗೆ ಸಬಳದ
ಮೊನೆಗಳಿರಿದಂತಾಗೆ ಸತಿ ಕ
ಣ್ಣಿನಲಿ ತುಂಬಿದ²ಳುದಕ್ಕೆವನು ಹರಹರ ಶಿವಾಯೆನುತ
ಎನಗೆಯಿನ್ನು ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರ
ಮನದೊಳುಂಟೇ ನೀವು ಬರಬೇ
ಕೆನುತ ವಾರ್ತೆಯ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ ಕೇಳೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೫೬

ನಂಬಿದನು ಲೇಸಾಗಿ ಮನದೊಳ
ಗಿಂಬುಗೊಂಡುದು ವಿಕೃತ ರೂಪಿನ
ಡೊಂಬಿ³ಯೇಕಿದು⁴ ಸಕಲ ಧರ್ಮವಿಚಾರವಂತರಿಗೆ
ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ರೂಪಿನಲಿ ಪ್ರತಿ
ಬಿಂಬವಲ್ಲವೆ⁵ನೀವು⁶ ಬಯಲಾ
ಡಂಬರದ ನುಡಿಯೇಕೆ ಸಾಕಿನ್ನೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೫೭

ನಡೆಯುತೆಡಹಿದ ಪಟ್ಟದಾನೆಯ
⁷ವಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುವ⁸ರುಂಟೆ ನಂಬಿದ
ಮಡದಿಯಲ್ಲವೆ ತಾನು ಬಿರುನುಡಿಯೇಕೆ ನಳನೃಪತಿ
ಅಡವಿಯಲಿ ಕಡುನೊಂದು ದೇಹವ
ಬಿಡದೆಯುಳುಹಿದೆನಿನ್ನು ಪ್ರಾಣದ
ಗೊಡವೆಯಿನ್ನೇಕೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರಳೆ

೫೮

¹ನೀನಿಂ (ಕ) ²ದುಃಖ (ಕ) ³ದೇನೈ (ಕ) ⁴ನಿಮಗೆ (ಕ) ⁵ಮಿಡಿಯ
ಹೊಯ್ಯವ (ಕಚ)

ನೋಯೆ ನೊಂದಿಹ ಸತಿಯನಾಡಲು
 ನ್ಯಾಯವೇನಿದು ನಿಮಗೆ ಕೇಳೆಲೆ
 ರಾಯ ನಿಮ್ಮನು ನೋಡೆ ಕಳುಹಿದೆ ಚರರ ದಿಕ್ಕಿನಲಿ
 ಮಾಯ¹ರೂಪಿದ¹ ಕಾಣಲಾರದೆ
 ಬಾಯ ಬಿಡುತಿರಲಿನ್ನಯೋಧ್ಯೆಯ
 ರಾಯನಲಿ ನೂತನದ ಸಾರಥಿಯನಲು ಕೇಳಿದೆನು

೫೯

ಆಗ ಭೂಸುರಪತಿ ಸುದೇವನ
 ಬೇಗಲಟ್ಟಿದೆ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಸ
 ರಾಗದಿಂದುತ್ತರಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವ ಪೇಳ್ವಿರಲಾ
 ಈಗಲಿದು ಸಂಶಯವೆ ತಾನದ
 ಕಾಗಿ ಕರೆಸಿ ಸ್ವಯಂವರವ ನಿಮ
 ಗಾಗಿ ಪೇಳಿದೆನಿದರ ತಪ್ಪೇನೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೬೦

ಜನ²ನುತನೆ² ಕೇಳಾದಿಯಲಿ ಯೌ
 ವ್ವನವ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸಿದೆನಲ್ಲದೆ
 ತನು ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಗಳಲಿ ತಾನೆರಡ
 ನಿನಗೆ ನೆನೆದವಳಲ್ಲ ನೀನೇ
 ನನಗೆ ಗತಿಯೆಂದಿಹುದನರಿಯಾ
 ಜನಪ ರಕ್ಷಿಸು ಕೈವಿಡಿದು ಸಲಹೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೬೧

ಇದಕೆ ಯಮ ವರುಣಾನಿಲೇಂದ್ರರು
 ಮದನಜನಕನೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆನೆ ಮೇ
 ಘದಲಿ ನುಡಿದನು ವಾಯು ನಳನೃಪನೊಡನೆ ಸತ್ಯವನು
 ಚದುರ ಕೇಳ್ ದಮಯಂತಿ ಲೋಕದ
 ಸುದತಿಯೇ³ತಿಳಿ³ ಲೋಕಪಾವನೆ
 ಯಿದಕೆ ಸಂಶಯವೇಕೆ ಪಾಲಿಸು ಸತಿಯ ನೀನೆಂದು

೬೨

¹ಪುರುಷನು (ಕ) ²ಪತಿಯ (ಚ) ³ಜನ (ಕ)

ಪವನನಾಡಿದ ನುಡಿಯ ಕೈಕೊಂ
 ಡವನಿಪತಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಕೈ
 ತವಕದಲಿ ಕಲಿ¹ಯಿಂದ ನೊಂದೆನು ನಿಮ್ಮ¹ ದರುಶನದಿ
 ಬವಣೆ ಹಿಂಗಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನು
 ಯೆನಗೆ ಯಿನ್ನೇನೆನುತ ಪಕ್ಷಿಯ
 ಹವಣ ಮನದಲಿ ನೆನೆಯೆ ಬಂದುದು ದಿವ್ಯಮಯ ವಸನ

೬೩

ಧರಿಸಿದನು ನಳನಾ ದುಕೂಲವ
 ಪರಿಹರಿಸಿತಾ ರೂಪು ಮುನ್ನಿನ
 ಪರಮ ತೇಜದ ದಿವ್ಯ ತನುವಿನೊಳಿಸೆದು ರಂಜಿಸಲು
 ಸುರರ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ
 ಯರಳ ಮಳೆ ಸೂಸಿದರು ಗಗನದಿ
 ಸುರಸತಿಯರಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದರು ಹರಸಿ ನಳನೃಪಗೆ

೬೪

ಸುರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಯಮ ಭಾ
 ಸ್ವರ ವಿರಂಚಾದಿಗಳುಲಿಯೆ ವರ
 ತರುಣ ಬಂದೆರಗಿರಳು ಪತಿಯಂಪ್ರಿಯಲಿ ದಮಯಂತಿ
 ಹರುಷದಲಿ ಬಗಿಯಪ್ಪಿದನು ಭೂ
 ಸುರರು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು ವರಪುರ
 ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಸಲಹಿದನವರ ಕರುಣದಲಿ

೬೫

¹ಪುರುಷನಲಿ ಬಹುನೊಂದೆ ನಾನಿಂದಿನಲಿ ನಿಮ್ಮಯ ಚರಣ (ಚ)

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ

ಕದನದಲಿ ಪುಷ್ಕರನ ಬಲವನು
ಸದೆದು ಜೂಜಿಂ ಗೆಲಿದು ರಾಜ್ಯದ
ಮುದದಿ ಪಾಲಿಸುತಿದನಾ ಸತಿಸಹಿತ ನಳನೃಪತಿ

ಕೇಳು ಪಾಂ¹ಡುಕುಮಾರ¹ ನಳಭೂ
ಪಾಲನುಭ್ಯುದಯವನು ಮಂಗಳ
ದೇಳಿಗೇಯನೇನೆಂಬೆ ದಮಯಂತಿಯ ಮಹೋತ್ಸವವ
ಲೀಲೆಯಲಿ ಮಜ್ಜನವ ಮಾಡಿ²ದು
ಕೂಲ ಮಣಿಭೂಷಣವ ಧರಿಸಿ ಚ
ಡಾಳಿಸುವ ಕಾಂತಿಯಲಿ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿದರ್

೧

ಈತನಾರು ಪಿತಾಮಹನೊ ಪುರು
ಹೂತನೋ ಮನ್ಮಥನೊ³ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
⁴ಕಾಂತನೋ ⁵ಚಂದ್ರಮನೊ ಶಂಕರನೋ⁶ ಮಹಾದೇವ
ಈತನೇ ನಳನೃಪತಿ ಭೂವಿ
ಖ್ಯಾತನೆಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿ ಬಂದನು
ಪೂತು ಮರುರೇ ಎನುತ ಕೊಂಡಾಡಿತು ನೃಪಸ್ತೋಮ

೨

ಬಂದು ಕಂಡುದು ನಿಖಿಳ ಪುರಜನ
ವಂದು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ಮುದದಲಿ
ಸಂದಣಿಸೆ ಋತುಪರ್ಣ ಬಂದನು ಮಂತ್ರಿ ಜನಸಹಿತ
ಸಂದ 'ಮಣಿ'ಕಾಂಚನ ಸುವಸ್ತುವ
ತಂದು ಸಮುಖಿದೊಳಿರಿಸಿ ವಿನಯದಿ
ನಿಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ನಳನೃಪಗೆ

೩

¹ಡವ ತನಯ (ಕ) ²ಮಡಿ (ಚ) ³ಮತ್ತಾ ಪುರಹನೊ (ಚ) ⁴ನಾಥ (ಗ)
⁵ಶಂಕರನೊ ಬ್ರಹ್ಮನೊ ಶಿವ (ಕ) ⁶ಬ್ರಹ್ಮನೊ ಶಿವ ಶಿವ (ಕ) ⁷ಣಿಸಿ (ಚ)

ಸೋಮಕುಲ ನೃಪ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸ
 ನಾಮ ಮಂಗಳನಿಳಯ ಜಿತಸಂ
 ಗ್ರಾಮ ಧೀರ ವಿರೋಧಿಸಾಮಜ್ಜಿಂಹ ದಯ¹ಶೀ¹ಲ
 ತಾಮ²ಸನು ಮತಿಗೇಡಿ³ಮಾನವ
 ಪಾಮರನ ಗುಣದೋಷವೆಣಿಸದೆ
 ಪ್ರೇಮ⁴ದಲಿ ನೀನೊನ್ನ ಸಲಹೆಂದು ಕೈಮುಗಿದ

೪

ರೂಢಿಯಲಿ ನಾ ನಿಮ್ಮನರಿಯದ
 ಮೂಢಮತಿಯವಿವೇಕಿ ತುರಗವ
 ಹೂಡಿದಾಗಲೆ ರಥಕೆ⁴ಆದಿ⁴ಯೊಳರಿದೆನೇ ತಾನು
 ಮಾಡಿದಪರಾಧಗಳನೊಂದನು
 ನೋಡಲಾಗದು ಚಿತ್ತದಲಿ ಖಿಯ
 ಖೋಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಲಹಬೇಕೆಂದೆರಗಿದನು ಪದಕೆ

೫

ಈಪರಿಯೊಳಿನಲಾ ನೃಪನ ಸಂ
 ತಾಪವನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನಳನೃಪ
⁵ತಾ ಪಿರಿದು⁵ಮಣಿಭೂಷಣಂಗಳನಿತ್ತು ನಸುನಗುತ್ತ
 ಕೋಪವೆನೆಗಿಲ್ಲೆಂದಯೋಧ್ಯಾ
 ಭೂಪನನು ಮನ್ನಿಸುವ ಸಮಯದಿ
 ತಾಪಸರನೊಡಗೊಂಡು ಬಂದನುವೊಲಿದು ಮೈತ್ರೇಯ

೬

ಬಂದ ಮುನಿಗವನೀಶ ಚರಣ
 ದ್ವಂದ್ವದಲಿ ಚಾಚಿದನು ಮಕುಟವ
 ನಂದು ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ನಸುನಗುತ್ತಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿದರ್
 ಎಂದನೆಲೆ ನಳನೃಪತಿ ನಿನಗೆ ಮು
 ಕುಂದನೊಲುಮೆ ಸದಾವಕಾಲದಿ
 ಸಂದಿರಲುಯಿನ್ನಾವುದರಿದಿಲ್ಲೆಂದನಾ⁶ಮುನಿಪ್

೭

¹ಲೋ (ಕ) ²ರಸನುಮತಿಗೆ ತಾನೀಗ (ಚ) ³ದಿಂದೊಲಿದೆನ್ನ (ಕ) ⁴ಆಡಿಗೆ (ಕ)
⁵ದೀಪ ತಾ (ಕ) ⁶ಭೂಪ (ಗ)

ಕಲಿಪುರುಷನಿಂದಾದುದುಪಹತಿ
 ಲಲನೆ ಪುತ್ರರನಗಲಿ ಕಷ್ಟವ
 ಬಳಸಿದೆಯಲಾ ನೊಂದು ಸತ್ಯವ ಬಿಡದೆ ಸಂಚರಿಸಿ
 ಸುಲಭನಾದೆ ಕುಲಾಂಗನೆಯ ವ್ರತ
 ಫಲದ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿ ನಿಜಸಿರಿ
 ಫಲಿಸಿತ್ತಿನ್ನೀ ಲೋಕದಲಿ ನಿನಗಾರು ಸರಿಯೆಂದ

೮

ಹರಿಯ ನೆಲೆಗೆಡಿಸಿದನು ಪರಮೇ
 ಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷವನೆತ್ತಿಸಿದ ಸರ
 ಸಿರುಹಭವ ತಾ ಶಿರವ ಹೋಗಾಡಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ
 ಕರುಣಹೀನನು ನಿನ್ನ ಸೋಂಕಲು
 ತರಿಸಿ ಛಲದಲಿ ತೊಡಚಿಬಿಟ್ಟನು ಮನದ ಭೀತಿಯಲಿ

೯

¹ಎಲ್ಲ ನೃಪರಂತಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ವಲ್ಲಭನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಿನ್ನಲಿ
 ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲನೆ ಕಲಿಪುರುಷನತಿವೇಗ ತೆರಳಿದನು¹
 ಸಲ್ಲಿಲಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಂ
 ದೆಲ್ಲ ನಿನಗಹುದೆಂದು ಧರಣೀ
 ವಲ್ಲಭನ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಮೈತ್ರೇಯ

೧೦

ಎಂದು ಹರಸಿದನವನಿಪಗೆ ಮುದ
 ದಿಂದ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳಲಿ ಮುನಿ
 ವೃಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿತು ನೃಪ ಸಿಂಹಾಸನದೊಳರಲು
 ಇಂದುವದನೆಯರಾರತಿಯ ನಲ
 ವಿಂದಲೆತ್ತಿದರಲ್ಲಿ ಸತಿಯರು
 ಸಂದಣಿಸಿ ಪಾಡಿದರು ಶೋಭಾನವನು ಮನವೊಲಿದು

೧೧

¹ಎಲೆ ನೃಪೋತ್ತಮ ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮೀ | ವಲ್ಲಭನ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ | ವಲ್ಲ ನಿನ್ನಲಿ
 ತಾನಿರಬಲ್ಲನೇ ಕಲಿಪುರುಷನತಿವೇಗದಲಿ ತಾ ತೊಲಗಿದನು (ಚ)

ಊದಿದವು ಕಹಳೆಗಳು ಶಂಖಿ¹ವು¹
 ನಾದಿಸಿತು ಭೇರೀ ಮೃದಂಗವಿ
 ನೋದದಿಂ ರಂಜಿಸಿತು ನಾನಾವಾದ್ಯ ರಭಸದಲಿ
 ಮೇದಿನೀಶ್ವರರಾಗ²ಮುಯ್ಯಳ
 ನೋದಿಸಿದರವನಿಪಗೆ²ಸತಿಗಿ
 ಸ್ವೈದೆತನ ಮಿಗಿಲೆಂದು ಹರಸಿತು ಮುನಿವಧೂನಿಕರ

೧೨

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭಪತಿ ಮುನಿ
 ವರರನುಪಚರಿಸಿದನು ಧರಣೀ
 ಸುರರಿಗಿತ್ತನು ಗೋಹಿರಣ್ಯಸುವ³ಸ್ತು³ ದಾನವನು
 ಕರಸಿಕೊಟ್ಟನು ನೃಪತಿಗೆ³ಖಿ³ಲಾ
 ಭರಣಗಳ ಕರಿತುರಗೆ³ರಥವನು³
 ಪುರಜನರ ಸಂತ್ಯೆಸಿ ಕಳುಹಿದನಖಿಳಬಾಂಧವರ

೧೩

ಹರೆದುದೋಲಗವಲ್ಲಿ ಯಾಚಕ
 ವರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಧರಣೀ
 ಶ್ವರರು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ನಗರಿಗಳ
 ಮರುದಿವಸ ಋತುವರ್ಣ ನಳನೃಪ
 ಗೆರಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡಯೋಧ್ಯಾ
 ಪುರವ ಹೊಕ್ಕನು ಚೈದ್ಯ ಭೂಪತಿ ಮರಳಿದನು⁴ಪುರಕೆ

೧೪

ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಡನಾ
 ನಂದದಲಿ ನಳನೃಪತಿ ಮಾವನ
 ಮಂದಿರದೊ⁵ಳಗೆ ತಾನೊಂದುವತ್ಸರವಿದ್ದವಿಭವದಲಿ
 ಮುಂದೆ ನ⁵ಮ್ಮಯ ನಿಷಧಪುರ⁵ಿಗಾ
 ವಿ⁵ಂದು ಗಮಿ⁵ಸಲು ಬೇಕೆನುತ ತಾ
 ನ⁵ಂದು ಭೀಮನೃಪಾಲನೊಡನಾಲೋಚಿಸಿದ ಹದನ

೧೫

¹ನಿ (ಕ) ಧ್ವನಿಯು (ಚ) ²ಮಂಗಳ ನೋಡಿ ಶಿರವವನಿಪನ (ಚ) ³ರ್ಣ (ಕ)
⁴ಮ (ಕ) ⁵ನಿಕರವ (ಕ) ⁶ತಾ ತನ್ನ ಪುರವರಕೆ (ಚ) ⁷ಳೊಂದೊರುಷವಿದ್ದನು
 ಎಂದಿಗೆ (ಕಚ) ⁸ಗಿನ್ನಂ (ಕ) ⁹ಸುವ ಹದನು ತಾನೆಂತೆಂದು (ಕ)

ದಂಡು ನಡೆಯಲಿ ನಿಷಧ¹ಪುರಿಗಾ¹
 ಭಂಡನೃಪ ಪುಷ್ಕರನ ಮಾತೇ
 ನಂಡಲೆಯ ಫಲವಿಲ್ಲ ಸಾಕಿನ್ನೇಳಿಯೆಂದೆನುತ
 ಮಂಡಲಾಧಿಪನೆನಲು ಭೂಫರ
 ತಂಡವೆದ್ದುದು ಕೂಡೆ ಭಟರು
 ದ್ವಂಡ ಕೈದುವ ಕೊಂಡು ನಡೆದರು ನಳನ ಸನ್ನೆಯಲಿ ೧೬

ತುರಗ ಹಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ರಥ ಮೋ
 ಹರಿಸಿ ತೆರಳಿತು ಸಂಗರಕೆ ಮದ
 ಕರಿಗಳಿಟ್ಟಣಿಸಿದುದು ಕಾಲಾಳಿರದೆ ಸಂದಣಿಸಿ
 ನೆರೆದುದಗಣಿತ ಸೈನ್ಯಸಾಗರ
 ಮೊರೆವವೋಲ್ ಗಂಭೀರ ಭೇರಿಗ
 ಳುರವಣಿಸೆ ಹೊರವಂಟ ನಳನೃಪನರಸ ಕೇಳಿಂದ ೧೭

ತುರಗಚಯ²ವೆಂಟಣಿಸಿ ಹೂಡಿದ²
 ವರರಥಕೆ ಬಲವಂದು ಕೈದುವ
 ಧರಿಸಿಯೇರಿದನರಸ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ರಭಸದಲಿ
 ತೆರಳತಲ್ಲಿ ಮಹಾ³ರಥರು³ಸಂ
 ಗರಕೆ ಮುಂಚುವ ಭಟರ ಗಡಣದಿ
 ಧುರಕೆ ನಡೆ⁴ದರು⁴ ಮುಂದೆ ಸಾರುತ ಗೌರುಗಹಳಿಯಲಿ ೧೮

ಇದು ಕಣಾ ನಳನಂದು ವನವಾ
 ಸದ ಪಯಣವಾದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ
 ಪದುಳದಿಂದೇರಿಸಿ ವಿದರ್ಭಕೆ ಕಳುಹಿ⁵ಬಿಟ್ಟ ರ್ಥ
 ಗದಗದಿಪ ನವರತ್ನ ನಿಚಯದೊ
 ಳುದಿಸಿ ಮೆರೆ⁶ವ್ ಸುವರ್ಣ⁷ಕೆಲಶವ್
 ಮದನ ನೆಲೆವಿಡೆನಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ವರವರೂಥವದು ೧೯

¹ನಗರಿಗೆ (ಕ) ²ವೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ (ಕ) ³ಹವದ (ಚ) ⁴ದುದು (ಚ)
⁵ಸಿದ ರಥವು (ಕ) ⁶ದು (ಚ) ⁷ಕೆಲಸದ (ಚ)

ಹೊಳೆವ¹ ಸಿಂಧ¹ದ ಸಾಲ ಝಲ್ಲರಿ
 ಗಳ ಪತಾಕದ ಛತ್ರ ಚಮರಾ
 ವಳಿಗಳಿಂದಲಿ ಧಾತುಗುಂದಿದುದಭ್ರತಳ ಮುಸುಕಿ
 ಉಲಿವ ಮಂಗಳ ಪಾಠಕರ ಕಳ
 ಕಳಿಗೆ ಮಿಗೆ² ಹೆಬ್ಬಲ ಛಡಾಳಿ²
 ನೆಲ ಬಿರಿಯಲೈತಂದು ಬಿಟ್ಟುದು ನಿಷಧನಗರಿಯಲಿ ೨೦

ದಾಳಿಯಿಟ್ಟರು ಹರಿದು ದಿಕ್ಕಿನ
 ಮೂಲೆಯವರಂಜಿದರು ಮುಮ್ಮೋನೈ
 ಯಾಳು ಕವಿದುದು ಹಿಡಿದರಗ್ಗದ ಸೆರೆಯ ಸೂರೆಗಳ
 ಕೇಳಿದನು ಪುಷ್ಕರನು ನಿಷಧನ
 ದಾಳಿ³ ಬರುತಿವೆ ಖತಿಯ ಭರದಲಿ
 ಕಾಳಗಕೆ ನಳನೃಪತಿ ಬಂದನೆನುತ್ತ³ ಮುಳಿದೆದ್ದ ೨೧

ಆಗಲಿದಕೇ⁴ ನೀಗ⁴ ರಾಜ್ಯವ
 ನೀಗ⁵ ದಳಲಿನೊಳೊಮ್ಮೆ⁵ ಕದನಕೆ
 ತಾಗಿದನು ತಪ್ಪೇನು ಬರಹೇಳೆಮ್ಮ⁶ ಸೈನಿಕವ
 ಈಗಲೀತನ ಕಡಿದು ಸೆರೆಗಳ
 ಬೇಗ ಹಿಡಿಯೆಂದೆನುತ ನಿಜಬಲ
 ಸಾಗರವ ನೆರಹಿದನು ಕಳುಹಿದ ತನ್ನ ದಳಪತಿಯ ೨೨

ಹರಿಗೆ ಖಡ್ಗ ಕಠಾರಿ ತೋಮರ
 ಪರಶು ಮುದ್ದರ ಕುಂತ⁷ ಬಲ್ಲ⁷ ಹ
 ಪರಿಘ ಚಕ್ರ ತ್ರಿಶೂಲ ಕಕ್ಕಡ ಭಂಡಿವಾಳಚಯ
 ಸುರಗಿ ಸಬಳ ಮುಸುಂಡಿ ಮೊದಲಾ
 ದುರುತರದ ಕೈದುಗಳ ಪಟುಭಟ
 ರುರವಣಿಸಿ ತಾಗಿದರು ರಿಪುಮೋಹರವನನುಗೊಳಿಸಿ ೨೩

¹ ಸಿಂಧ (ಕ) ² ಹೆಕ್ಕಳಿಸಿ ಛಡಾಳಿಸಿತು (ಚ) ³ ಯನುಕಡುಭೀತಿ ಭಯದಲಿ
 ನಳನೃಪತಿ ಕಾಳಗಕೆ ಬಂದನೆನುತ (ಚ) ⁴ ನಿನ್ನೂ (ಕ) ⁵ ನಮ್ಮೊಳಗೀಗ (ಚ)
⁶ ಅವನ (ಚ) ⁷ ಶಲ್ಲ (ಕ)

ಹೊಕ್ಕರಾಹವದೊಳಗೆ ಮೊನೆಯ
 ಲಿಕ್ಕಲಿಸಿ ಬರೆ ¹ಕಂಡು ಮರುರೇ
 ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರಾ ಎನುತ ಹೊಯ್ದರು ಬೆರಸಿ ಪಟುಭಟರ
 ಇಕ್ಕಿ¹ದರು ಸುರಗಿಯಲಿ ಕರಿಗಳ
²ತಿಕ್ಕಿ ತಿವಿ²ದರು ತೇರುಗಳ ³ಮುರಿ
 ದಿಕ್ಕಿ ಪರಿಘದೊ³ಳೊರಸಿದರು ಕಾಲಾಳ ⁴ಮೋಹರವ⁴ ೨೪

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ ಬರೆ ತೇಜಿಗಳ ನೆರೆ
⁵ಕಟ್ಟಿ⁵ ಖಂಡಿಸಿ ಭಟರನಾ ಬೆ
 ನ್ನಟ್ಟಿ⁶ಕಡಿ⁶ದರು ಬೆರಸಿ ಬಹ ಬಲು ವೀರನಾಯಕರ
 ಹೊಟ್ಟುಗುಟ್ಟಿದರರುಣಜಲ ಸಾ
 ಲಿಟ್ಟುದವನಿಯೊ⁷ಳಮಮ ನೆರೆ⁷ ಜಗ
 ಜಟ್ಟಿಗಳು ಕಾದಿದರು ರಣದಲಿ ಸುರರು ಬೆರಗಾಗೆ ೨೫

ಸಾರಥಿಯನೆಚ್ಚರಿಸಿ ರಥಿಕರು
 ತೋರಿದರು ಕೈಗುಣವ ಸರಳನ
 ಸಾರದಲಿ ರಿಪುಭಟರ ತಲೆಗಳ ತರಿದರಲ್ಲಲ್ಲಿ
 ಕಾರಿದರು ರಕುತವನು ತೇರಿನ
 ವಾರುವಂಗಳು ಮುಗ್ಗಿದುವು ರಣ
 ಧೀರರೆಚ್ಚಾಡಿದರು ಗಾಯದೊ⁸ಳೊರಲಿತುಭಯಬಲ⁸ ೨೬

ಕಡೆದ ತಲೆಗಳ ⁹ಸಿಡಿದ ಹುಬ್ಬಿನ⁹
 ಕಡಿದ ತೋಳಳ ¹⁰ನೆಗ್ಗಿದೆಲುಗಳ
 ವುಡಿದ ತೊಡೆಗಳ¹⁰ ಮಿದುಳ ಖಂಡದ ಹರಿದ ಕರುಳುಗಳ
¹¹ಒಡೆದ ನೆತ್ತಿಗಳಿಂದ ರಕುತದ
 ಮಡು ಹರಿಯೆ¹¹ ತರಹರಿಸಲಾರದೆ
 ಪಡೆಮುರಿದು ಬರುತಿರಲು ಕಂಡನು ಖಾತಿಯೊಳು ನಳನು ೨೭

¹ ಕಂಡಿವರು ಕೈಯಿಕ್ಕಿದರು ತಿವಿದರು ಖಡ್ಗದಲಿ ರಾವುತರ ಸುಭಟರನು (ಕ) ಕೂಡಿದರು ಕೈಯಿಂದ ತಿವಿದರು ಖಡ್ಗದಲಿ ರಾವುತರು ಸುಭಟರನು ಸೆಕ್ಕಿ (ಚ) ²ತೆಕ್ಕಿಗಡಿ (ಚ) ³ಮುಕ್ಕುರುಕಿ ಖಡ್ಗದೊ (ಚ) ⁴ಮೂದಲಿಸಿ (ಗ) ⁵ಫಟ್ಟು (ಕ) ⁶ತಿವಿ (ಕ) ⁷ಳಾಗಲಾ (ಚ) ⁸ಉರುಳತಖಿಲ ಜನ (ಚ) ⁹ಒಡೆದ ತುಟಿಗಳ (ಚ) ¹⁰ಸಿಡಿದ ಹಲ್ಲುಗಳೊಡೆದ ನೆತ್ತಿಯ (ಕಚ) ¹¹ಪುಡಿದ ತೊಡೆಗಳ ಮುರಿದ ಗೋಣಿನ ಮಡಹರಿದು (ಕಚ)

ಕರೆದು ಸಾರಥಿಗರುಹಿದನು ಪು
 ಷ್ಕರನ ಬಲ ಕೈಮೀರಿ ಬರುತಿರೆ
 ತಿರುಹು ತೇಜಿಯನಿತ್ತಲಿವದಿರನೊರಸಿ ಬೆನ್ನಿನಲಿ
 ಕರುಳ ತೆಗೆವನೆನುತ್ತ ಚಾಪಕೆ
 ತಿರುವನೇರಿಸಿ ಸರಳಿನಲಿ ಬೊ
 ಬ್ಬಿರಿಯೆ ಧರೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿತವನೀಪಾಲ ಕೇಳೆಂದ ೨೮

ಮುರಿದ ಬಲ ಸಂವರಿಸಿಕೊಂಡುದು
 ಮೊರೆವ ಕಹಳಾರವದ ಸನ್ನೆಯೊ
 ಳುರುಬಿತಾ ಬಲದೊಳಗೆ ಬೆರಸಿತು ನಳನ ಪರಿವಾರ
 ಅರಸನಾ ಸಮಯದಲಿ ಹೂಡಿದ
 ಸರಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಸೇದಿ ಬಿಡೆ ಕ
 ತ್ತರಿಸಿ ಬಿಸುಟುದು ¹ರಿಪುನ್ಯಪರ ಶಿರಗಳನು ಖಂಡಿಸುತ್ತ¹ ೨೯

ಇಳಿ ಸರಳಮಯವಾಯ್ತು ಕೆಂಡದ
 ಮಳೆ ಕರೆದುದನೆ ಪುಷ್ಕರನ ಬಲ
 ದೊಳಗೆ ಬಿದ್ದುದನೇಕರಿಪು ನೃಪಸೈನ್ಯ ಸಾಗರವು
 ಮಲೆತವರ ಶಿರಗಳನು ಖಂಡಿಸಿ
 ತಲೆಯ ಚಂಡಾಡಿದರು ರಥಿಕರು
 ಬಲುಗುದುರೆ ಕಾಲಾಳು ನೆಗ್ಗಿತು ನಳನ ಶರಹತಿಗೆ ೩೦

* ತೆರಹುಗೊಟ್ಟೊಳಹೊಗಿಸಿ ಸದೆದನು
 ಬರಸಿಡಿಲು ಬಡಿವಂತೆ ರಿಪುಬಲ
 ಮುರಿದು ನಿಂದುದು ಗಾಯವಡೆದರು ವೀರ ಪಟುಭಟರು
 ಹುರಿಯೊಡೆದು ಮೈದೆಗೆದು ಸಲೆ ಕೈ
 ಮರೆದು ಕೈದುವ ಬಿಸುಟು ಪಡೆ ಮೊಗ
 ದಿರುಹಲೆಚ್ಚನು ಕೊಚ್ಚಿದನು ಪುಷ್ಕರ ಚತುರ್ಬಲವ ೩೧

¹ ಮತ್ತೆ ನೃಪನಾ ಶರವನಾಕ್ಷಣದಿ (ಚ) * ಈ ಪದ್ಯ ಕ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ.

ಗಾಳಿ ಮುರಿದೊಕಿದಡೆ ಘನಮೇ
 ಘಾಳಿ ನಿಲುವುದೆ ನಿಷಧಪತಿಶರ
 ಜಾಳದಲಿ ಕಡಿವಡೆದು ಬಿದ್ದರು ರಾಯರಾವೃತರು
 ಆಳು ಮುರಿದುದು ಕಂಡಮುಖದಲಿ
 ಹೇಳಲೇನಾನವರ ವಿಧಿಯನು
 ಸೋಲದಲಿ ಮನಗುಂದಿ ಹಾಯ್ದರು ಬಿಟ್ಟ ಮಂಡೆಯಲಿ

೩೨

ಆರುಸಾಸಿರ ತೇರು ಹಯ ಹದಿ
 ನಾರು ಸಾಸಿರ ಕರಿಗಳಿಪ್ಪ
 ತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ¹ನೂರ¹ ಕಾಲಾಳೊಂದು ಲಕ್ಷದಲಿ
 ಸೇರಿತಂತಕಪುರಿಗೆ ಸರಳನ
 ಸಾರದಲಿ ರಿಪುಸೇನೆ ²ಮುರಿ²ದುದ
 ನಾರು ಬಲ್ಲರು ಮಿಕ್ಕ ಸೇನೆಯನರಸ ಕೇಳೆಂದ

೩೩

ಮರನ ಹುತ್ತವನೇರಿದರು ಸಂ
 ಗರದಿ ಕೈದುವ ಬಿಸುಟು ಸಲೆ ಮೈ
 ಮರೆದು ತೇಜಿಯ³ನಿಳಿದು ರಾವ್ತರು³ ಕೊರಳ ಸಲಹೆನುತ
 ಕರವ ಮುಗಿದರು ಜೋದರರು ಕೈ
 ಮರೆದು ಕದನದ ಗಾಯದಲಿ ನೊಂ
 ದೊರಲಿ ಬಾಯಲಿ ಬೆರಳನಿ⁴ಟ್ಟುದು⁴ ವೈರಿಪಾಯದಳ

೩೪

ಮುರಿದು ಬರುತಿದೆ ⁵ಜೀಯ ಬಲ ನಿಲ
 ಲರಿದು ನಮ್ಮದು ನಳಸೃಪಾಲನ
 ಶರಹತಿಗೆ ನೆರೆಮುಗ್ಗಿ⁵ ಕೆಡೆದುದು ತಾರುತಟ್ಟಿನಲಿ
 ತರಹರವನಾ ಕಾಣೆನೀ ಮೋ
 ಹರಕೆ ಗತಿ⁶ಯೇನೊನಲು ಪುಷ್ಕರ
 ಭರದಿ ಕೋಪದೊ⁷ಳಂದು⁷ ಕರೆಸಿದನಾಗ ನಿಜಬಲವ

೩೫

¹ ತುರಗ (ಕ) ² ಮಡಿ (ಕ) ³ ಬಿಸುಟು ಪರಾಜಿತರು (ಚ) ⁴ ಕ್ಷಿತು (ಕ)
⁵ ಬಲವು ನಮ್ಮದು ನಿಲಲರಿದು ಕಾತರಿಸಿ ಮತ್ತು ನಳಸೃಪನ ಶರಹತಿಗೆ ಕೆಡೆದುದು (ಚ)
⁶ ಯಾರೆ (ಚ) ⁷ ಳೆದ್ದು (ಕಚ)

ಅರಸ ಕೇಳರಮನೆಗೆ ಬಂದನು
 ವುರುತರದ ಕೈದುಗಳ ತರಿಸಿಯೆ
 ಧುರವಿಜಯರಿಗೆ ಕರಸಿಕೊಟ್ಟನು ಚಾಪಮಾರ್ಗಣವ
 ಕರಿತುರಗ ಕಾಲಾಳು ನೆರೆದುದು
 ಮೊರೆವ ವಾದ್ಯದ ರಭಸದಲಿ ಸಂ
 ಗರಕೆ ಪಯಣವ ಮಾಡುತಿರ್ದನು ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ ೩೬

ತೆಗೆದು ಹಿಂದಕೆ ನಿಷಧಪತಿ ಕಾ
 ಳೆಗದಿ ಹಿಡಿಸಿದ ಧರ್ಮಗಹಳೆಯ
 ವಿಗಡಪುಷ್ಕರನಿತ್ತ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಲಿ¹ ಖತಿಮಸಗಿ¹
 ಹಗೆಗೆ ಜಯವಾಯ್ತಿದಿನಲಿ ತಾ
 ಹೊಗುವೆನಹಿತರ ಮುರಿವೆನೆನೆ ಕೈ
 ಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ವರಮಂತ್ರೀಶ ಪುಷ್ಕರಗೆ ೩೭

ಅರಿಭಯಂಕರ ನೈಷಧನ ಸಂ
 ಗರದಿ ಗೆಲುವವರಾರು ದೇವಾ
 ಸುರರು ನಿಲಲರಿದರಸ ಮಿಕ್ಕಿನ ನರರ ಪಾಡೇನು
 ಮರುಳುತನ ಬೇಡಿನ್ನು ನೃಪನನು
 ಕರಸಿ ಸಂಧಿಯ ಮಾಡಿ ಜೂಜಿನ
²ಮರುವಲಗೆಯಲಿ² ಗೆಲುವುದುಚಿತವಿದೆಂದನಾ ಮಂತ್ರಿ ೩೮

ವೀರಸೇನನತನಯ ನಿಷಧನ
 ಸೇರಿದಳು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಸೇನಾ
 ಭಾರದಲಿ ಋತುಪರ್ಣ ಚೈದ್ಯವಿದರ್ಭ ಮೊದಲಾದ
 ಭೂರಿನೃಪರೋಲೈಸುತಿರೆ ಸರಿ
 ಯಾರು ಸಂಗ್ರಾಮದಲಿ ನಳನಲಿ
 ಮೀರಿ ಕೈಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪದು ಮರಣ ನಿನಗೆಂದ ೩೯

¹ ಹೊರವಂಟ (ಕ) ² ಪರಮ ಪಂಥದಿ (ಗಚ)

ಎನಲು ಕೇಳಾಮಾತಿನಲಿ ಬಂ
 ದನು ನಳನ ಕಂಡನು ಮಹೀಪತಿ
 ಯನಗೆ ನಿಮ್ಮಲಿ^೧ ಕದನ^೨ ವೇತಕೆ ಸಾಕದಂತಿರಲಿ
 ಜನಪತಿಗಳಿಕ್ಕಿಸಲಿ ಮರುಜೂ
 ಜಿನಲೆ ನಿಪುಣರು ನಾವು ನಿಮ್ಮಲಿ
 ಮನಕೆ ಹರುಷಿತವಾಗಲಾಡುವೆನೆಂದ ನಸುನಗುತ

೪೦

ಎಲವೊ ಕೇಳನ್ನಾದುದಾಗಲಿ
 ಕಲಹಕಂಜುವೆ ನೀನು ಜೂಜಿನ
 ಬಳಕೆಯಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನಮ್ಮನು ಕರೆದೆ ತಪ್ಪೇನು
 ಕಲಹವಾಗಲಿ ಜೂಜದಾಗಲಿ
 ಗೆಲುವೆ ನಿನ್ನನು ಕುಟಿಲಹೃದಯದ
 ನೆಲೆಯ ಬಲ್ಲೆನು ನಿನಗೆ ಮನವೊಲಿದುದನು ಮಾಡೆಂದ

೪೧

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಪುಷ್ಕರನು ತ
 ನ್ನರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನಾ ಕಲಿ
 ಪುರುಷನಿಂದಲಿ ಮುನ್ನ ಗೆಲಿದಗ್ಗಲಿಕೆಯಲಿ ನೃಪನ
^೨ಪಿರಿದು ತ^೨ಗಲ ಬಲ್ಲನೆಂದಾ
 ಪ್ಪರನು ಕರೆಸಿದನೋಲಗದಿ ಕು
 ಳ್ಳಿರಲು ^೩ತಂದೆ^೪ರು ಸಾರಿಗಳ ನಿ^೪ಲಿ^೪ಸಿದರು ಸಮ್ಮುಖದಿ

೪೨

ನಳನೃಪತಿ ನೀ ಗೆಲಿದೊಡೀ ಭೂ
 ಲಲನೆಯನು ತಾ ಬಿಡುವೆ ಸೋತರೆ
 ಬಳಿಕ ದಮಯಂತಿಯನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸುವುದೆಂದೆನಲು
 ಇಳೆಯೊಳಿಹ ಭೂರುಹದ ಹೃದಯದ
 ನೆಲೆಯ ಬಲ್ಲಗ್ಗಲಿಕೆಯಲಿ ತಾ
 ಗೆಲುವೆನೆಂದೊಪ್ಪಿದನು ಮನದಲಿ ದೈರ್ಯಪರನಾಗಿ

೪೩

^೧ ಕಲಹ (ಕ) ^೨ ತ್ಪರಿತದಿಂ (ಕ) ^೩ ಕಂಡ (ಕ) ^೪ ರಿ (ಕ)

ಹೂಡಿದರು ಸಾರಿಗಳ ನೆತ್ತವ
 ನಾಡಿದರು ಮನ ನಲಿದು ಖಾಡಾ
 ಖಾಡಿಯಲಿ ದುಗ ಬಾರ ಯಿತ್ತಿಗವೆಂಬ ರಭಸದಲಿ
 ಬೇಡಿದರೆ ಬೀಳುವುದು ದಾಯದ
 ರೂಢಿ ಜಳುಪಿಸೆ ಹೊಳೆವ¹ದಾಳದ¹
 ರೂಡಿಗಚ್ಚರಿ²ಯಾಗೆ² ನಳನೃಪ ಗೆಲಿದು ಬೊಬ್ಬರಿದ

೪೪

ಖಿನ್ನನಾದನು ಪುಷ್ಕರನು ಹರು
 ಷೋನ್ನತಿಯ ಬೀಳ್ಕೊ³ಡಲು ಗುಣ³ಸಂ
 ಪನ್ನನೇರಿದ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನವ ನಳನೃಪತಿ
 ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನ ಕೃಪೆ ನಿನ
 ಗಿನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಲೆಂದು ಮುನಿಜನ
 ರುನ್ನತದಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಹರಸಿದರೆಲ್ಲ ಧರಣಿಪನ

೪೫

ದೇವದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿದುದು ದಿವಿ
 ಜಾವಳಿಗಳಭ್ರದಲಿ ಸಂಧಿಸಿ
 ಹೂವಿನಲಿ ಮಳೆಗರೆದರಾಗ ನೃಪಾಲನಂಗದಲಿ
 ಕೋವಿದರು ಸುಜನಾವನೀಶರು
 ಸೇವಿಸಲು ಧರೆ ನಲಿಯೆ ನೃಪ ರಾ
 ಜೀವಲೋಚನನಂತೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿದ

೪೬

ಬಂದು ಕಂಡರು ಪುರಜನರು ನಲ
 ವಿಂದ ಕಾಣಕೆ⁴ಗೊಟ್ಟು⁴ ಸುರಕುಲ
 ವೃಂದ ನಲಿಯಲು ಮಂತ್ರಿಬಾಂಧವರೆಲ್ಲ ಕೈಮುಗಿದು
⁵ವಂದಿಸುತ್ತ⁵ಕುಳ್ಳಿರಲು ಸಭೆಯಲಿ
 ತಂದರಾರತಿಗಳನು ನೃಪಗರ
 ವಿಂದಮುಖಿಯರು ಹರುಷದಿಂದತ್ತಿದರು ಮನವೊಲಿದು

೪೭

¹ಪಾಶಗೆ (ಕ) ಜೂಜನ (ಚ) ²ಯನಲು (ಚ) ³ಳಿಸಿದನು ವರ (ಕ) ⁴ಯಿತ್ತು (ಕ)
⁵ಛಂದದಲಿ (ಕ)

ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಪುಷ್ಕರನ ಮನ
 ವೊಲಿದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕರೆದು ನಳನೃಪ
 ಕಲಿಪುರುಷನಿಂದಾದುದುಪಹತಿ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪೇನು
 ಹಲವ ಹಂಬಲಿಸದಿರು ನಿನ್ನಲಿ
 ಚಲವು ನಮಗಿನಿತಿಲ್ಲ ಮುನ್ನವೊ
 ಲಿಳೆಯ ಪಾಲಿಸು ನಮ್ಮನೀನೋಲಗಿಸು ಹೋಗೆಂದ

೪೮

ಎನಲು¹ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಪುಷ್ಕರ²
 ವಿನಯದಲಿ ತಾ³ನೆರಗಿ⁴ ನಿಮ್ಮಡಿ
 ವನಜ⁵ದೆಡೆಗಪರಾಧಿಯಾದೆನಗಾವ ಗತಿಯಹುದೊ⁶
 ಜನಪ ಸಲಹು ಕೃತಘನನು ಸ
 ಜ್ಞನ ಶಿರೋಮಣಿ ನೀನು ಗುಣಹೀ
 ನನನು ಕೃಪೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೆರಗಿದನು ಪದಯುಗಕೆ

೪೯

ತನುವ ಸೈಗೆಡೆದಿಹನನೆಬ್ಬಿಸಿ
 ಜನಪನೆಂದನು ಪೂರ್ವಫಲ ಸಂ
 ಜನಿಸಿತಿದಕಿನ್ನಾರು ಮಾಡುವುದೇನುಯೆನುತವನ
 ವಿನಯ ವಚನಕೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟನು
 ಕನಕಮಣಿ ಭೂಷಣಗಳನು ಕಾಂ
 ಚನವರೂಢವನಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಳುಹಿದನು⁴ಮನೆಗೆ⁴

೫೦

ಕರೆಸಿದನು ಬಾಂಧವರ ಮಂತ್ರೀ
 ಶ್ವರರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೃಪಾಲರ
 ಕರಣಕರನಾಪ್ತರನು ಹಿರಿಯರ ವೀರಪಟುಭಟರ
 ವರಸಚಿವ ಸಾಮಂತ ಮಲ್ಲರ
 ತರುಣಿಯರ ನಟಗಾಯಕರ ಸುಜ
 ನರಿಗೆ ಮನ್ನಿಸಿಕೊಟ್ಟನುಡುಗೊರೆಗಳ ಮಹೀಪಾಲ

೫೧

¹ ಪುಷ್ಕರ ವಿಜಿತನಾಗಿಯೆ (ಚ) ² ನಡಗಿ (ಗ) ³ ಸೇವೆಗೆ ಗತಿಯದಾವುದು ಯೆನುತ ಬಿನ್ನಿಸೆ (ಚ) ⁴ ನೃಪತಿ (ಕ)

ಕನಕರತ್ನ ಪ್ರಭೆಯ ಸಿಂಹಾ
 ಸನದೊಳೊಪ್ಪಿದನುಭಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಿ
 ವನಿತೆಯರು ಚಿಮ್ಮಿದರು ಸಿತತಾಮರವನಾ ನೃಪಗೆ
 ಜನಪತಿಗಳಿಕ್ಕಲೆ¹ದಲಿ ಮಂತ್ರಿ
 ಜನ¹ಪುರೋಹಿತ ಮಲ್ಲಗಾಯಕ
 ವನಿತೆಯರ ಗಡಣದಲಿ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ

೫೨

ಚಿಂತೆ ಬಲಿದು ವಿದರ್ಭದಲಿ ದಮ
 ಯಂತಿ ಕೆಳದಿಯರೊಡನೆ ನುಡಿದಳು
 ಪಂತದಲಿ ಪುಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದನೊ ಸೋತನೋ ನೃಪತಿ
 ಕಂತುಪಿತನ ಕೃಪಾವಲೋಕನ
 ವೆಂತಿಹುದೊ ತನಗೆಂಬ ಸಮಯ²ದೊ
 ಳಂತರಿಸದ್ಯ²ತಂದರಲ್ಲಿಗೆ ನಳನ ಮಂತ್ರಿಗಳು

೫೩

ತಾಯೆ ಬಿನ್ನಹವಿಂದು³ನಮ್ಮನು
 ರಾಯನಟ್ಟಿದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ನಿ
 ರಾಯಸದಿ³ಪುಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದನು ಸಕಲರಾಜ್ಯವನು
 ನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೈಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮನು
 ಪ್ರೀಯದಿಂ ಬರಹೇಳಿದನು ಕಮ
 ಲಾಯತಾಂಬಕಿ ಬಿಜಯಮಾಡೆಂದೆರಗಿದರು ಪದಕೆ

೫೪

ಕೇಳಿ ಹರುಷಿತೆಯಾದಳವರಿಗೆ
 ಪಾಲಿಸಿದಳಾಭರಣ ವಸ್ತುವ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ಬಂದು ತಂದೆಗೆ ನಮಿಸಿ ವಿನಯದಲಿ
 ನಾಳೆ ಪಯಣವ ಮಾಡಿ ನಿಷಧನೈ
 ಪಾಲನಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ಕಳುಹೆನೆ
 ಬಾಲಕಿಯ ನುಡಿಗೇಳಿ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದನು ಭೀಮನೃಪ

೫೫

¹ ದಿ ಮಂತ್ರಿಶ್ವರರು (ಚ) ² ದಲುದು ಕಾತರದಲೈ (ಗಚ) ³ ನಿಮ್ಮಯ
 ರಾಯನಟ್ಟಿದನಲ್ಲಿಗೆಮ್ಮನು ಸಂತಸದಿ (ಚ)

ತೆಗೆಸಿದನು ಭಂಡಾದರಲಿ ಬಗೆ
 ಬಗೆಯ ವಸ್ತುವ ಸುಭಟರಿಗೆ ಝಗ
 ಝಗಿಪ ಹೊನ್ನಾಯುಧವ ನವರತ್ನಗಳ ತೊಡಿಗಳೆ
 ಸುಗುಣಿಯರು ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾ
 ರಗಳಿಗಿತ್ತನು ಪಯಣದಲಿ ತೇ
 ರುಗಳ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಬಿರುದಿನ ಸಿಂಧಗಳ ನೆಗಹಿ

೫೬

ಬಿಗುಹನೇರಿ^೧ ಸಿ ಹಯಗಳನು ರಂ
 ಚೆಗಳ ಹಮ್ಮಿದ್ರಾನೆಯಲಿ ಸ
 ತ್ತಿಗೆಗಳನು ಪಲ್ಕಿಸಿದರು ಮೇಲೆಸೆವ ಕಳಶದಲಿ
 ಸೊಗಸುದೋರುವ ಭಟರ ನೆರೆ ಕೈ
 ದುಗಳ ಹೊಳಹಿನ ನೃಪರ ಬಳಿಯಲಿ
 ನೆಗಹಿ ಬೀಸುವ^೨ ಚೌರಿಗಳ ಸಂಭ್ರಮದೊಳೊದಗಿದರು

೫೭

ಮಣಿರಥಂಗಳ ನಡುವೆ ಸುಳಿವಂ
 ದಣದ^೩ ರಾಯರ^೪ ಮಧ್ಯದಲಿಯುರ
 ವಣಿಪ ಮತ್ತಗಜಂಗಳಲಿ ಮಾವುತರ ಕಳಕಳದ
 ಕುಣಿವ ತೇಜಿಯ ರಾವುತರ ಸಂ
 ದಣಿಗಳಲಿ ಚತುರಂಗಬಲವಿ
 ಟ್ಪಣಿಸಿ ನಡೆದುದು ಸಾಲುಸತ್ತಿಗೆಗಳ ವಿಡಾಯಿಯಲಿ

೫೮

ನಾರಿಯರ ಸಂದಣಿಯು ನೆರೆದುದು
 ತೇರಿನಲಿ ಕೆಲರಂದಣದಿ ಕೆಲ
 ರೇರಿದರು ವಾಜಿಗಳ ಗಜಕಂಠರದ ಗದ್ದುಗೆಯ
 ಸೇರಿ ನಡೆ^೫ ದರು^೬ ಮುಂದೆ ಘನಗಂ
 ಭೀರವಾದ್ಯದ ರಭಸ ತಾನದು
 ಭೋರಿಡಲು ಹೊರವಂಟಳಂಗನೆ ಸಕಲವಿಭವದಲಿ

೫೯

^೧ ಗಿಡು ತೆತ್ತಿ (ಕ) ^೨ ಚಾಮರಂ (ಕ) ^೩ ಸಾಲಿನ (ಚ) ^೪ ದುಡು (ಕ)

ಬಂದಳಾ ದಮಯಂತಿ ದೇವ ಮಂ
 ಕುಂದ ರಕ್ಷಿಸುಯೆನುತ ತನ್ನಯ
 ನಂದನರಸಹಿತೇರಿದಳು ಮಣಿಮಯವರೂಢವನು
 ಹಿಂದೆ ಮುಂದಿಕ್ಕೆಲದ ನಾರೀ
 ವೃಂದ ನಡೆಯಲು ಮನದ ಹರ್ಷಾ
 ನಂದದಲಿ ನಡೆತಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ನಿಷಧಪಟ್ಟಣವ

೬೦

ನೋಡುತಿದರ್ರು ಪುರಜನರು ನೆಲೆ
 ಮಾಡದುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ಮಿಗೆ ಕರು
 ಮಾಡದೆಡೆಯಲಿ ಸೌಧಗಳ ಜಾಲಂಧ್ರಶಿಖರದಲಿ
 ನೋಡುವರ ತಾ ನೋಡಿ ನಸುನಗು
 ತಾಡುವರ ನೃತ್ಯದಲಿ ಗಾನವ
 ಪಾಡುವರ ಕಂಡಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ ಬಂದಳರಮನೆಗೆ

೬೧

ಬಾಗಿಲಲಿ ರಥವಿಳಿದು ¹ಬಳಿಕ¹ ಸ
 ರಾಗದಿಂದೊಳಹೊಗಲು ಪಣ್ಯಾಂ
 ಗನೆಯರಾರತಿಯನೆತ್ತಿದರತುಳವಿಭವದಲಿ
 ಭೋಗಿಶಯನನ ಕರುಣ ನಿಮಗುಂ
 ಟಾಗಿ ಸುಖಿಯಾಗೆಂದು ಹರಸಿದ
 ರಾಗ ಮುನಿ²ನಿಕುರುಂಬವ್³ಕ್ಷತೆ ತಳಿದರಂಗನೆಗೆ

೬೨

ಹರಕೆಗಳ ಕೈಕೊಳುತ ಸತಿ ಬಂ
 ದರಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕಳು ನೃಪಾಲನ
 ಚರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ಪಡೆದಳು ಪತಿಯ ಚಿತ್ತವನು
 ಅರಸ ಕೇಳೈ ನಿಷಧಪತಿ ನಿಜ
 ತರುಣಿಸುತರೊಡಗೂಡಿ ಮಂಗಳ
 ಕರದೊಳೊಪ್ಪಿದ ಸಕಲದೇವಾಮರರು ³ನಲಿದಾ³ಡೆ

೬೩

¹ ಸತಿಗೆ (ಕ) ² ಕುಲವೃಂದ (ಕಚ) ³ ಕೊಂಡಾ (ಚ)

ಪರಮಪುಣ್ಯೋದೆಯನು ಸದ್ಗುಣ
ಭರಿತ ಸತ್ಯಸು¹ಭಾ¹ಷಿತನು ಸಂ
ಗರಸುದೈರ್ಯನು ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲ ನಿಗಮಕೋವಿದನು
ಅರಸುಕುಲಪಾವನನು ನಳಭೂ
ವರನು ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿ
ಧರೆಯನಾಳಿದ ವರಪುರದ ಚಿನ್ನಿಗನ ಕರುಣದಲಿ

೬೪

ಮುನಿಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರರೋಮಶ
ಮುನಿಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ನಳಭೂ
ಪನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೇಳಿ ತಲೆತೂಗಿದನು ಯಮಸೂನು
ಮನಕೆ ಹರುಷಾನಂದವಾಯ್ತೆ
ಮುನಿಪ ನಿಮ್ಮಡಿ ಕರುಣದಲಿ ಯಿಂ
ದನಗೆ ಫಲಿಸಿತು ಪುಣ್ಯವೆಂದೆರಗಿದನು ಚರಣದಲಿ

೬೫

ದೇವ ಮುನಿಗಳು ನೀವು ನಮ್ಮನು
ಪಾವನವ ಮಾಡಿದಿರಿ ನಮಗಿ
ನ್ನಾವುದರಿದುಂಟಿನ್ನು ಪಾರ್ಥನ ಹದನವೇನರಿಯೆ
ಆ ವಿವರವೆನಗಿನ್ನು ತಿಳುಹೆನೆ
ದೇವನಗರಿಯೊಳಿಂದ್ರನಲಿ ಗಾಂ
ಡೀವಿ ಸುಸ್ಥಿರನರಸ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನೀನೆಂದ

೬೬

ಎಲೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಕೇಳು ಲೋಕದ
ಲಲನೆಯರ ಪರಿಯಲ್ಲ ನಾಲ್ವರು
ಚೆಲುವೆಯರು ಗುಣಶೀಲ ಸಂಪನ್ನೆಯರು ²ಭುವನದಲಿ²
ನಳಿನಮುಖಿ ದಮಯಂತಿ ಸೀತಾ
ಲಲನೆ ದ್ರೌಪದಿ ಚಂದ್ರಮತಿ ಕೋ
ಮಲೆಯರಚ್ಚುತನೆಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ರಾಜವನಿತೆಯರ

೬೭

¹ ಭೂ (ಗ) ² ಚದುರೆಯರು (ಕ)

ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟದ ಮಹಿಳೆ ದ್ರೌಪದಿ
 ವನಿತೆಯಿರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಂಪದ
 ವಿನಿತು ಸತಿಯಿಂದಾಗುವುದು ಕಾಮ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಪುಷ್ಪ
 ಜನಪ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನಾಳಿನ
 ದಿನದಿ ಬಹ ನಿನ್ನನುಜನರ್ಜುನ
 ಮನದ ಚಿಂತೆಯ ಬೀಳುಕೊಡು ಸುಖಿಯಾಗು ನೀನಂದ ೬೮

ಹರನು ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯ ದೇವಾ
 ಸುರರು ನಿಮಗೊಳ್ಳಿದರು ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ವರನು 'ನಿಮಗಿನ್ನಂ' ತರಂಗದ ಪರಮಸಖನಿರಲು
 ಮರುಗಲೇಕಿನ್ನಾವುದರಿದೆಲೆ
 ಧರಣಿಪತಿ ಸಾಕಿನ್ನು ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿ ನಿನಗೆ ಬಂದಪುದು ರಿಪುಸಂಹಾರವಹುದೆಂದ ೬೯

ಎಂದು ಬುದ್ಧಿಯ ಹೇಳಿ ಮುನಿ ಯಮ
 ನಂದನನ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತಾಪಸ
 ವೃಂದಸಹಿತಲ್ಲಿಂದ ಹೊರವಂಟನು ನಿಜಾಶ್ರಮಕೆ
 ಅಂದು ಯಮಳರು ಧೌಮ್ಯದ್ರೌಪದಿ
 ಸಂದ ಮುನಿಜನರಹಿತ ಯಮಸುತ
 ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪರ್ಣಶಾಲೆ²ಯನ²ಧಿಕಹರುಷದಲಿ ೭೦

ಈ ಕಥೆಯನಾಲಿಸುವ ಜನರಿಗ
 ನೇಕಸುಖ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯ
 ನಾ ಕಮಲಲೋಚನನು ವರಪುರದರಸ³ಪಾಲಿಸುವ³
 ಲೋಕಪಾವನ ನಳನ ಕಥೆಯ ನಿ
 ರಾಕರಿಸಿದವರಧಿಕ ನರಕ⁴ದ
 ಲೋಕವಾ⁴ಳುವರೆಂದು ರೋಮಶ ನುಡಿದನರಸಂಗ ೭೧

¹ ನಿಮ್ಮೊಳಗಂ (ಕ) ² ಯೋಳ (ಕ) ³ ಮನ್ನಿಸುವ (ಕ) ⁴ ದೋಳರದ ಆ (ಚ)

ಮೇದಿನಿಯೋಳೀ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತೆಯ
¹ನಾದರಿಸಿ ಬರೆದೋದಿ ಕೇಳುವ¹
ಸಾಧುಸಜ್ಜನರಾದವರಿಗಹುದಖಿಳ ಕೈವಲ್ಯ
ವೇದಗೋಚರ ಕೃಷ್ಣ ವರಪುರ
ದಾದಿಕೇಶವನಮರವಂದಿತ
ನಾದಿನಾರಾಯಣನು ಸಲಹುವನಖಿಳ ಸಜ್ಜನರ

೭೨

¹ ಸದಾಕಾಲದಿ ಬರದು ಕೇಳೊಡೆ (ಚ)